

सामवेदसंहिता,

तव

छन्दार्चिकः,

तत्रापि अग्नेयैन्द्रेति पर्वहयात्मकः

अध्यायचतुष्कः प्रथमोभागः

भगवत्सायणाचार्य्य-विरचित-भाष्य-सहितः ।

श्रीलश्री

वङ्गदेशीयासियाटीक्-समाजाभ्यर्थनया

अधीतवेदः "प्रज्ञकम्रनन्दिनी"-सम्पादकेन

श्रीसत्यव्रतसामश्रमिभट्टाचार्य्येण

वङ्गसामगेन

Vol. II.

टीकितो यथावसरं शोधितय ।

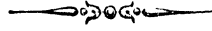
कलिकाता

गणेशयन्त्रे मुद्रितः

शकाः १८९० ।

158:11

॥ आर्चिकस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ पावमानं पर्व ...	२	(इति पावमानं पर्व—अथ पञ्चम प्रपाठकीयाः शेषाः ऋचः २०+५४- प्रपाठकः समपः ८८ = सकलनथा ११८ ऋचः) ।	
(अथ पञ्चम-प्रपाठकार्निमाः नवम- दशम-दशदासकाः १० ऋचः । तत्र ८ मे दश, १० मे दशेति)			
अथ षष्ठः प्रपाठकः ...	४३	अथ आरण्यं पर्व ...	१४४
= २ ऋचौ = ८ दशतः = (१मे दशति १० ऋचः, २थे १४, ३थे १९, ४थे १०, ५मे १२, ६मे ८, ७मे १२, ८मे १२, ९मे ८) ८८ ऋचः ।		= ५ दशतः = (१मे दशति ८, २थे ०, ३थे १३, ४थे १२, ५मे १४) ५५ ऋचः ।	
		अथ महानाम्ना ...	१७१

॥ गेयगानस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ द्वादश-प्रपाठकीयो द्विती- याईः (प्रथमाईक, ऐन्द्रे पर्यन्त गतः) ...	२	अथ चतुर्दश प्रपाठकः ...	५५
- ३१ सामानि ।		= २ ऋचौ = (१८-३०) ८८ ।	
अथ तयोदश प्रपाठकः ...	१४	अथ पञ्चदश प्रपाठकः ...	८१
= २ ऋचौ = (१८-३५) ०९ ।		= २ ऋचौ = (३६-३०) ६६ ।	
		अथ षोडश प्रपाठकः ...	१४९
		= २ ऋचौ = (३६-३५) ०४ ।	

[ख]

॥ कन्दार्चिक-परिशिष्टभूतस्य आरण्यगानस्य
परिच्छेद-द्वयी ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ अर्क-पर्व	३८७	अथ वन-पर्व	४६४
अथ प्रथमः प्रपाठकः ...	३८०	अथ चतुर्थः प्रपाठकः ...	४६४
= २ अक्षौ = (२०—१८) ५५ ।		= २ अक्षौ = (२०—२०) ४० ।	
अथ द्वितीयः प्रपाठकः ...	४१०	अथ पञ्चमः प्रपाठकः— ...	४८७
= २ अक्षौ = (३४—२२) ५६ ।		= २ अक्षौ = (२२—२२) ४४ ।	
अथ कन्द-पर्व	४३६	अथ षष्ठः प्रपाठकः—	५०४
अथ तृतीयः प्रपाठकः ...	४४६	= २ अक्षौ = (१६—२२) ४० ।	
= २ अक्षौ = (२०—२५) ५५ ।			

॥ अथ कन्दार्चिक-परिशिष्ट-परिशिष्टरूपस्य
स्तोत्रस्य परिच्छेद-द्वयी ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ प्रथमः प्रपाठकः ...	५१६	अथ द्वितीयः प्रपाठकः ...	५२९
= द्वौ अक्षौ = (८—१४) २२ ।		= एकौ अक्षौ = ११ ।	

[ग]

॥ अथ कन्दार्चिक-द्वितीय-परिशिष्टस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ भारखं साम	५४३

॥ अथ कन्दार्चिक-तृतीय-परिशिष्टस्य-परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ तवग्नादीयं साम	५४५

॥ अथ सायणभाष्यस्य परिच्छेद-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अथ पञ्चमोऽध्यायः	१	अथ षष्ठोऽध्यायः	५४३
= १ लघुपदाः = (१-१०, २-१०,		= ५ लघुपदाः = (१-८, २-७,	
३-१०, ४-१४, ५-१२, ६-१०,		३-१२, ४-१२, ५-१४) ५५	
७-१६, ८-८, ९-१२, १०-१२,		लघुः = चारणं पर्यं ।	
११-८) ११८ लघुः =		अथ सप्तमोऽध्यायः	३६६
इति पाठसानं पर्यं ।			

॥ कन्दार्चिकस्य कन्द-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठान्-पृष्ठानाम्	परिच्छेदः	पृष्ठान्-पृष्ठानाम्
अथ मायत्र्यधिकारः (४४ लघुः)-		अथ नृपत्यधिकारः (१२ लघुः)-	
१-१८		७०-१०५	

[घ]

परिच्छेदः	पृष्ठात्—पृष्ठान्तम्	परिच्छेदः	पृष्ठात्—पृष्ठान्तम्
अथ त्रिष्टुभधिकारः (१२ श्लोः)—	१०६—१४८	२८८, २८९, ३०१, ३०४, ३००, ३१०,	३३६ ।
अथानुष्टुभधिकारः (८ श्लोः)—	१४०—१६८	मायवी—२४८, २५४, २५६, २६२, २६७,	
तत्र पृष्ठती .. १६० ।		२६८, २७१, २८०, ३३८, ३४२, ३४६,	
अथ जगत्प्रधिकारः (१२ श्लोः)—	१००—२००	३४८, ३५१, ३५२, ३५४, ३५४, ३५४, ३६०,	
अथोष्णिगधिकारः (१२ श्लोः)—	२०१—२२२	३६०, ३६०	
अथ ककुभधिकारः (८ श्लोः)—	२२३—२४२	अतुष्णाज्ञायवी	२४८, २५१
तत्र, यवमध्या—२३१ .. .		एकपान्नायवी .. .	२५३
—प्रगः .. . २३०		जगती—२६४, २६०, .. .	३३५
• (इति पावमानं पर्व = पावमानं		अनुष्टुप्—२०२, २८२, २८६, ३१५, ३१६,	
काष्ठ = पञ्चमोऽध्यायः =		३१७, ३१८, ३१०, .. .	३२५
एकादश अध्यायः =		सञ्चारपङ्क्तिः— .. .	३०३
षष्ठ प्रपाठकश्च)		पङ्क्ति—३१२, .. .	३१२
पृष्ठती .. . २४४		(इति चारण्यं पर्व = चारण्यं काष्ठं	
त्रिष्टुप्—२४६, २५०, २६८, २८३, २८५,		षष्ठोऽध्यायः = षष्ठ अध्यायः	
		= चारण्यक-प्रपाठकश्च)	
		अथ शक्त्यादि .. .	३०१—३८४
		(इति सञ्चारनाम्नाः)	

॥ कन्दार्चिकस्य देवता-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठ	परिच्छेदः	पृष्ठ
अथानुष्टुभः .. .	२५०	आत्मन् ३२५, ३४२, .. .	३५० वा
अथानुष्टुभः २८०, २८८, २८९, ३१०, ३१२, ३३५		इन्द्रः २४४—२४८, २६२, २६०, २६८,	

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
२०२-२८१, ३०४, ३२५, ३३१, ३६६ ।		राशिः	१८६
इन्द्रावृषस्यो	२०२	वदथः	१४६
श्वभुः	३२७	वायुः	१०१
गोः	१३३	विद्ये देवाः	२५७, २६८, २०१
द्यावापृथिवी	२२२	वैश्वानरः	१८७
पवमानः २५१, २६५, २५६, २६५,	२८५	सर्वात्मा (अग्नि)	२०७
पुरुषः ३२५, ३२६, ३२७, ३२८, ३२९	३२०	सूर्यः २७६-२६५, २५१-२६० ।	
प्रजापतिः	२८२	भौमः (पावमानः)	१७५१ ।

॥ इन्द्रार्चिकस्य ऋषि-सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
अग्निः (चक्षुषः) २०३, २१६, २२१		उग्रनाः (कौणः)	१०८
अग्निः (भौमः)	१६८	उग्रनाः (काथः)	१२६
अमहीमुः (आङ्गिरसः) ८, १६, ३७, ४७, ५१, ५२, ७०, २५४, २६६		कर्तुमन्ना (आङ्गिरसः)	१२७
अमहीमुः (वार्यागिरः)	२६७	ऋजिष्वा (भारद्वाजः)	१२२, १६८
अम्वीयः (वाचस्पत्यः)	१६८	ऋजिष्वा (भारद्वाजः)	१२८, १४२
अथासः (आङ्गिरसः)	६८	ऋषावः (आङ्गिरसः)	१२५
अथराजः काश्यपः)	५८	ऋसुः (काश्यपः)	१६५, १६६
असितः (काश्यपो देवलो वा)	६५	ऋषिमण्डः (सिकताजिवादी)	१८२
इन्द्रप्रमतिः वासिष्ठः)	१२९	कथवः (घौरः)	१२८
आत्मा (?)	२५७	कविः (भार्गवः) [भारद्वाजः अतु] ६०	
उदः (आङ्गिरसः)	१२८	१००-१०८, १८५, १८७	
उदथः (आङ्गिरसः)	५४, ५८	कश्यपः (मारीचः) ११६, ३५१, ३७०, ६५१	

[च]

परिच्छेदः	पृष्ठं	परिच्छेदः	पृष्ठं
कश्यपः (अक्षितः) [देवज्ञः अतु०]	१८	प्रदर्शनः (दैवोदासिः)	११८, १२७, १२८
•	४०, ४१, ४२, ४६	प्रथः (?)...	... १६८
कृत्यः (आङ्गिरसः)	... १४४, २२८	प्रसुवस्तुः (प्रभेगावी)	... ४७
कृतयज्ञाः (आङ्गिरसः)	... १२२	प्रसूयुः (काषवः)	१२४, १४८, १५१-१६०
खिगणः ? (?)	.. १८७	•	१५१-१६०
गृहसमदः (आङ्गिरसः)	२५१, २०१, २८९	बृहन्मतिः (आङ्गिरसः)	... ४५
गौतमः (राजगणः)	.. २८९	भरद्वाजः (बार्हस्पत्यः)	२४४, २८७, २०१
गौरीकैतिः (शात्ताः)	... १२५	भरद्वाजादयः सप्त ऋषयः (१ भरद्वाजः,	
बसः (मानवः)	... १०५	२ काश्यपः, ३ गौतमः, ४ अक्षिः, ५ विश्वामि- त्रः ६ जमदग्निः, ७ वसिष्ठः)	७६-१०५
जमदग्निः (भारद्वाजः)	... १२ अतु०	भृगुः (वारुणः)	१३, १४, ५७, ६२
जमदग्निः (भार्गवः)	२४, ३४ वा, ५७ वा	मधुच्छन्दाः (वैश्वामित्रः)	१०, १६७
चित्तः (आप्तः)	... १८, ३२, २१९	•	१६८, २८७
द्वितः (आप्तः)	... ११०, २२२	मनुः (आप्तवः)	... २१२
द्विच्युतः (आगस्ताः)	... २५	मनुः (सांवरणः)	... १६०
वारदः (श्रेष्ठपत्नी, अप्सरसः)	२०७, २०८, २१८, २१९	मन्वुः (वासिष्ठः)	... १४१
•	२१८, २२०	मन्वीको (वासिष्ठः)	... १२५
वारायणः (?)	११५, ११६, २१७, ११८, २२०	मेधातिथिः (काणः)	.. ४८, ५५
• निभ्रुविः (काश्यपः)	३८, ४८, ५०, ६०, ६१	ययातिः (नाङ्गपः)	... १५५, १५८
जुसेधः (आङ्गिरसः)	... ३०२	रेणुः (वैश्वामित्रः)	... १८८
जौषाः (गौतमः)	... १२७	वसिष्ठः (मैत्रावरुणः)	११६, १२१, १२९, २४६
परामरः (शात्ताः)	११४, १२१, १४५	वसुः (भारद्वाजः)	.. १८९
परामरः (तुवानः)	... १२९	वत्समीः [वत्सः सा०] (भालन्दनः)	१८५
धर्मतः (वेदः, काश्यपिः)	१०७, २०८, २१८-२१९	वामदेवः (गौतमः)	२४८, २५९, १८९
•	२०२	•	२८८, २८६, ३०२, ३१९, ३१९, ३२२-३३९
पवित्रः (आङ्गिरसः)	... १००, १६५	विश्वामित्रः (गाथी)	... १०७, ११०
प्रजापतिः (वीष्मः)	१६८, २५१-२८६		

[छ]

परिच्छेदः	पृष्ठ	परिच्छेदः	पृष्ठ
बेजः (भागवतः) १८१	श्रुतकथः (?) १६९
वृषगायः (वासिष्ठः) ११०	सार्पराज्ञी (?) १४२—१५०
वैखानसाः (शतं) १३५	सूनुः (काश्यपः) १६४, १६६
भक्तिः (वासिष्ठः) १३७	सूर्य्यपुत्रः (?) १२६
शुनः शेषः (आजीमन्तिः) १४८	श्चिरणक्षुपः (?) २०४
श्यावासः (आवेद्यः) ११, १५२		

॥ मन्त्राणामकारादिक्रमेण सूची ॥

परिच्छेदः	पृष्ठ
अक्रांत्युमुद्रः (६, १, ४, ७ = मे १५, २, ११ = १) १११
अग्रसायूषि (३, ५, १ = आ ६, १, ३ = १) १३५
अग्निमीढे (३, ६, ४ = आ ४, १, १२, १८ = ९) १८०
अग्निरस्त्रिजन्मना (३, २, १२ = आ ५, १, ९ = १) १००
अचिक्रददृषा (६, १, १, १ = मे १४, १, १ = १) ५५
अचीदसी (६, २, २, २ = मे १६, २, ०—१२ = ६) १०४
अक्षतेव्यञ्जते (५, २, २, ११ = मे १६, २, २१—२३ = ३) १८०
अद्वयस्यकेतवो (२, ५, ८ = आ ६, १, ११—१२ = ९) १५१
अधियदस्मिन् (६, १, ५, ० = मे १५, १, १६ = १) १२०
अध्वेयैश्चाम्निमिः (६, १, १, २ = मे १४, १, ५—० = २) ५०
अनुप्रसास० (६, १, १, ६ = मे १४, १, ८ = १) ६१
अनश्चरतिरोचना (२, ५, ५ = आ ६, १, ६ ; ८ ; १८ = १) १४६
अपन्नपुत्रवतेसुधी० (६, १, २, १४ = मे १४, १, २० = १) ६८
अपन्नपुत्रपवसे अथः (६, १, १, ६ = मे १४, १, ८ = १) ४८

[ल]

परिच्छेदः	पृष्ठ
अपत्येतायवो (२, ३, ० = आ ६, २, ११ - १२ = १) ...	२५१
अपामोवेदं (६, १, ५, १२ = गो १६, १, ६ = १) ..	१४८
अभिनिपृष्ठं (६, १, ४, ६ = गो १५, २, १० = १) ..	१२०
अभिद्युः (६, २, ४, २ = गो १७, २, ६ - ८ = २) ..	१२६
अभिप्रियायापवते (६, २, १, १ = गो १६, २, १ - ६ = ६) ..	१७१
अभिस्तोमासप्रायवः (६, १, ३, ८ = गो १५, १, १४ - २१ = ८) ...	८६
अभीभवन्ने (६, २, १, ६ = गो १६, १, ३१ - ३२ = १) ..	१६२
अभीनोवाजमातमं (६, २, १, ५ = गो १६, १, २६ - ३० = ४) ...	१६१
अध्विचर्यागिद् (६, १, २, १२ = गो १४, १, १० = १) ...	६०
अध्वय्यार्यिद् (६, २, १, २ = गो १६, १, १९ - २५ = २) ..	१५५
अद्यापल्लधारया (६, १, १, ७ = गो १३, २, १० = १) ...	५०
अद्यापवाप्रवक्षेना (६, १, ५, ८ = गो १६, १, १ - ३ = २) ...	१४२
अद्याधीती (६, १, १, ८ = गो १२, २, २२ - २५ = ३) ...	५२
अद्याधोमसुक्त्यया (६, १, २, ११ = गो १४, १, १६ = १) ..	६६
अद्युक्तसप्त (२, ५, १३ = आ ६, २, १५ ; १६० = २) ...	३६०
अद्वयदुषसः (२, २, २ = आ ३, १, ८ - १० = ६) ...	२६४
अद्याधोमद्युममसो (६, १, ७, ७ = गो १४, १, १० - १६ = ६) ...	६२
असर्जिर्द्यो (६, १, १, ४ = गो १३, २, २६ = १) ..	४६
असर्जिवक्षा (६, १, ५, ११ = गो १६, १, ५ = १) ...	१४६
असाधिसोमोअसद्यो (६, २, २, ८ = गो १६, २, १७ - २८ = २) ..	१८१
असाध्यद् (५, २, ४, ७ = गो १९, १, २१ - २८ = ८) ...	२१
असृक्षम (५, २, ५, ६ = गो १९, २, ८ - ११ = ३) ...	२६
असृक्ष्यन्ना (६, २, २, १० = गो १७, १, २५ = १) ...	२१८
असृक्षेनुचेमना (६, १, ४, ४ = गो १५, २, ४ - ५ = ३) ...	११५
असृक्षिमथमजा (१, १, ८ = आ २, १, ३४ = १) ..	१५०
आनेद्व (६, १, २, २ = गो १६, १, २ - ४ = २) ...	५६
आपद्वद्विचर्या (६, १, ५, ५ = गो १४, १, ८ = १) ...	६०

[ट] .

परिच्छेदः	पृष्ठं
त्वमिमांशोपधौः (१, १, २ = चा ४, १, १० = १)	१८५
त्वमेतदधरयः (२, २, १ = चा ० १, १, २०-२१ = १)	१९२
त्वयावयं (१, १, ५ = चा २, १, ७-८ = २)	१५१
धर्मादिवः (६, १, २, ५ = मे १६, १, १८-२० = २)	१८२
नियुत्वान्वायवा (२, २, ६ = चा ३, १, ७ = १	१०१
परिकीर्णं (६, २, ३, १२ = ग १०, १, ३८ = १)	२११
परित्यंघर्थं (६, २, १, ८ = मे १६, १, ३८ = १)	१६७
परिद्युचं (६, १, १, १० = मे १७, २, ३५ = १)	५९
परिप्राप्तियदन् (५, २, ५, १० = ग १३, ७, १८ = १)	४९
परिप्रिया (५, २, ४, १० = ग १३, १, ३७-३८ = २)	२८
परिखानासदन्ववो (५, २, ५, ८ = मे १९, २, १६-१८ = २)	४०
परिखानोगिरिष्ठाः (५, २, ४, ८ = मे १३, १, ३१-३६ = ६)	१६
परितोषिष्णता (६, १, ३, २ = मे १४, २, १-१५ = १५)	७७
पवतेष्यतो (६, १, २, ११ = मे १७, १, ३६-३८ = २)	१२०
पवमानाच्छलन (६, १, ३, १२ = ग १५, १, २० = १)	१०५
पवमानोच्छज्जनद (५, २, ५, ८ = मे १३, २, १४-१५ = २)	३८
पवसदससाधनो (५, २, ४, ८ = मे १७, १, २८-२९ = २)	१४
पवसदेवष्वाद्युषम् (५, २, ५, ७ = मे १३, २, १२-१३ = २)	३७
पवसदेववीतये (६, १, २, ६ = ग १०, १, २४-२६ = २)	२१३
पवससधुसमस (६, २, ४, १ = ग १७, २, १-५ = ५)	२१२
पवससवाजसातनी (६, १, ७, ११ = मे १५, १, १६ = १)	१०३
पवससोसमधुमान् (६, १, ४, १० = ग १५, २, १५ = १)	११६
पवस्येष्टीष्टया (५, १, ५, ३ = मे १७, २, ३ = १)	१३२
पविचन्तो विततं (६, १, २, १२ = मे १६, १, ३५-३६ = २)	१८६
पात्यग्निर्विधो (२, २, १२ = चा ५, १, २ = १)	११०
पुमानःधोमज्जावृषिर् (६, ३, १, ८ = मे १५, १, १२ = १)	१००

परिच्छेदः	पृष्ठं
पुमानःसोमधारया (६, १, २, १ = मे १४, १, ११-३६ = १६)	७०
पुमानोऽथऋषीन् (६, १, १, २ = मे १३, २, १३ = १)	७४
पुत्रपरत्वेदं सर्वं (३, ४, ५ = षा ५, १, १५ = १)	११८
पुरोजितौषोऽथऋषः (६, २, १, १ = मे १६, १, ०-१२ = ६)	१४१
पर्वस्थयने (म० ३, २ = मा० १, ३)	१७८
प्रकाशमुग्रनेत्र (६, १, ४, १ = मे १५, १, २३-२६ = ४)	१०८
प्रक्षय्यदृष्टो (३, ३, ८ = षा ४, २, ७ = १)	१८७
प्रहायताभ्यां चाम (६, १, ५, २ = मे १५, २, २० = १)	१२१
प्रतुद् (६, १, ४, १ = मे १५, १, २८-३२ = ५)	१०६
प्रत्यङ् देवानां विशः (३, ५, १० = षा ६, १, १३-१४ = १)	३५४
प्रते धारामधुमतीर् (६, १, ५, २ = मे १५, २, १८ = १)	११०
प्रथमथस्य (२, २, ५ = षा २, १, ५-६ = २)	२६८
प्रदेवमष्वा (६, २, २, १० = मे १६, २, २० = १)	१८४
प्रथम्यासोम (६, २, ३, २ = मे १७, १, ६-१० = ५)	२०३
प्रमदन्तोमचे (६, १, २, १३ = मे १४, १, १८-१९ = २)	६८
प्रपुमानायवेधसं (६, २, ३, ८ = मे १७, १, २२-२३ = १)	२१६
प्रथङ्गावोन (६, १, १, ५ = मे १३, २, १७-२८ = २)	४४
प्रसुम्नानाय (६, २, १, ८ = मे १६, १, २८ = १)	१६८
प्रसिजानीः (६, १, ५, १ = मे १५, २, १६-१८ = ३)	१२८
प्रसोमदेववीतये (६, २, ३, ४ = मे १४, २, २०-२४ = ५)	८६
प्रसोमासोमदन्तः (५, २, ५, १ = मे १३, २, १ = १)	३०
प्रसोमासोविपश्चितो (५, २, ५, २ = मे १३, २, २, = १)	३१
प्रक्षिन्मानोऽजनिता (६, १, ५, ४ = मे १५, २, २१ = १)	१३३
प्राणाग्निर् (६, २, ३, ५ = मे १७, १, १८-२३ = ४)	२१२
प्रीक्षयासोद् (६, २, २, ४ = मे १६, २, १४-२८ = ५)	१०८
प्राजन्तः (२, ४, १ = षा ४, १, ५ = १)	३१२
संक्षिन्मानः (६, १, ५, १० = मे १५, २, १५ = १)	६५

[७] .

परिच्छेदः		पृष्ठ
मयि वषो (३, ३, १ = आ ४, १, ७ = १)	..	१८२
मंजुस्योमो (६, १, ५, १० = मे १६, १, ४ = १)	..	१४५
मन्यो वान्देवा (३, ४, ८ = आ ५, १ १८, २१ = २)	..	१२२
मन्वमानः सुचर्या (६, १, ३, ७ = मे १५, १, ६-१३ = ८)	..	१२६
मउल्लियाषपि (६, १, ४, ८ = मे १७, २, ३२ = १)	...	१४०
मज्जाथथा (२, २, ७ = आ ३, २, ८-१५ = ८)	...	१७२
मद्वर्चाद्विरण्य (३, ४, १० आ ५, २, १-१० = १०)	...	५२
मशोमात्वावापृथिवी (३, ३, १० = आ ४, १, १२ = १)	...	०१७३
मस्तेमदीवरण्य (५, २, ४, ४ = मे १२, १, १-४=४)...	...	१४
मस्येदमारजो (१, १, २ = आ १, २, ११ = १)	...	१४८
मेनापावकचक्षसा (३, ५, = १ आ ६, २, १२-१४ = २)	..	१७४
योर्मद्विष्टोमघोना० (म० २, २ = मा १, २)	..	१७६
मसन्तद्वृ० (३, ४, २ = आ ५, १, ८ = १)	..	१२३
विदामघवन्विद्धा (म० १, १ = मा० १, १)	...	३०
विदारथेपुनीयं (म० २, १ = मा १, २)	...	३०५
विभाहृवृचत् (३, ५, २, = आ ६, १, ७ = १)	...	१२०
विश्वेद्वामम् (३, २, ८ = आ ४, २, ८ = १)	...	३०१
व्यामनीनां (६, २, २, ६ = मे १६, २, २१-२२ = २)	...	१८५
व्यामोन (६, १, २, ८ = मे १४, १, १३ = १)	...	६३
व्यामवस्वधारया (५, १, ४, ४ = मे १३, २, १३-१४ = १)	...	१६
व्याम्यासि (५, २, ५, ४ = मे १३, २, ४-५ = २)	...	१२
व्याम्यामीनीदत्त (६, १, ४, ६ = मे १७, १, ११-१४ = ५)	..	१८६
व्यामन्द्राय (१, १, ७ = आ १, १, १३ = १)	...	१५४
व्यामपथासि (३, २, १ = आ ४, १, ८-५, १, ११ = २)	...	१८७
व्यामवस्वधारयासि (६, १, १, ८ = मे १३, २, ३ = १)	...	४२
व्याम्याद्वरितो (३, ५, १४ = आ ६, २, १५-१६ = २)	...	३६०

. [उ]

परिच्छेदः		पृष्ठं
सप्तम्यायनद्युतं (३, ३, ६, = षा ४, १, १-४ = १)		२८९
सप्तम्ये (६, १, ४, ५ = मे १०, १, २२-१६=५)		२३३०
सप्तम्याः (३, ४, १२ = षा ५, १, १८=१)		३३४
सप्तम्यदन्त्र (३, ४, ११ = षा ५, १, १० = १)		३३१
सप्तम्यशीर्षाः (३, ४, ३ = षा ५, १, १६=१)		३३५
साकमुद्यो (६, १, ५, ६ = मे १५, २, २४ - २५ = २)		१३६
सुतासोमपुत्रममाः (६, २, १, ३ = मे १६, १, १६ - १३ = ८)		१५५
सुतासोमपुत्रिणी (स० ३, ३ = मा० १. ३)... ..		३०८
सोमसव्यायः (६, १, ३, ५ = मे १४, १, २५-३०=६)		८८
सोमःपवते (६, १, ४, ५ = मे १५, १, ६-८=५)		११०
सोमःपुमानसर्मिषा (६, १, ३, ० = मे १०, १, २६-३१=६)		२१४
सोमाःपवन्तद्वयो (६, १, १, ४ = मे १६, १, २४-२५=१)		१५८
सावित्रिया (५, १, ४, १ = मे १२, १, १४-२२=८)		०
सतीतदन्त्र (३, ४, ८ = षा ५, १, २२=१)		३३४

द्विवाङ्सारश्च ४४ । मियाद्दा । सामवेदाय ॥

५२ २
सोमो वा । व
सोमसंहिता ।

अथ पञ्चमाध्यायः ॥

यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
निर्ममे तमहं वन्दे विद्या-तौर्य-महेश्वरम् ॥ १ ॥
तृतीयं पर्वं सोमस्य पवमानस्य संस्तुतिः ।
उच्चातइति गायत्र्याद्यत्वारिंशच्चतुर्युताः ॥ २ ॥

• मतमीदृशं पर्वं, मतस्यैन्द्रम्; इदानीमिदं तृतीयं सम्प्रवर्तते । अथ पर्वेण सोमस्य देवस्य संस्तुतिः रूपते, प्राधान्येनेति वाच्यम् । अथ सोमः पञ्चाशान्तिपुत्र सोमस्य-विशेषः—

“सोमं सन्वते पपिबान् यत् सन्धिबन्धोवधिमिति ।
सोमं चन्द्रमायाचकः । विदुर्मतश्चास्मात्तितकश्चन ॥”
(ऋ० १०, ०, १, ४)

—इति श्रुतेः. “सोमं सन्वते पपिबान् यत् सन्धिबन्धोवधिमिति, इत्याहुतमसोऽपि वाच—सोमं यं तस्याहं विदुरिति, न तस्यास्मानि वाचनावन्वेत्यधिपन्नम्”—इति वाचककृत-तदुवाचानामात् । अ इव सोमः पवमान इत्युच्यते पूयमान इति च तद् अथि च सोमचन्द्रमायाचकः, “सोमोऽप्यविश्वेदेवधिसन्धमाया”—इत्यादि वाचं (ऋ० ५, ५) । तद्वच कतरस्य पचवमित्याह्वानं वाचयितुं पवमानस्येति विशेष एतेषु चन्द्रमसो वाचयति । एवमेव सर्वेषु वाचनस्य च. पूयने विशेषोऽहं

सामवेदस्य]
 तत्र प्रथमे = १) पृष्ठं १८९
 सैषा प्रथम = ५)

उच्चातिजातमन्धसोदिवसङ्गम्याददे* ।

उग्रशर्ममहिश्रवः ॥ १ ॥ १ +

शोम् ॥ (आजिगम् ॥) उच्चा । तिजाश्तामन्धासाः ।

दिविसङ्गम्याददाइ । उग्रशारश्मा ३ । मारश्चारश्म ।

शोहोवा । उप । आश्शवाः ॥ १ ॥

(आभौकम् ॥) उच्चातिश्शजा । तमन्धारश्मसाः ।

सर्वाणामेवासा पवमानः शोमो देवतेषु बोधितेषु—पावमानं पर्वति । “उच्चाते”-
 इति पञ्चम-द्वितीय चतुर्थस्य प्रथमा ऋक्, इत्यनेयास्य पर्वणोपि प्रथमा; इतदादि-
 षष्ठ-प्रथम-द्वितीयान्तिमाणाः दशचतुष्टयात्मिकाः चतुर्थंतास्यत्विजस्यः शीघ्रयाः
 जायन्तीत्यन्वयाः ।

“दिविसङ्ग”-इति ऋ० ।

† ७०,१,१,८,१ = ऋ००,१,१,८,५=आ०१,१,१,१२;—१,१,१,८—१,१,१,१२=
 १,१,१,१;—१,१,१,१;—१,१,८—१०;—०,१,१,१;—८,१,१,१;—१०,१,१०—११;—
 १,१,१,४;—१,१,१,१—१;—१,१,१,०;—१,१,१,१०;—१,१,१,२-४-५;—१,८,१,१,१;—
 १,१,१,०-८;—१,०,१,१,४=उच्चा १,१,१ ।

१ १ ५ १ १ १ १ १ १ १ २
 दिवाइसार३४३३ । मियाददाइ । उग्रशा३३३र्मा । मचाये

३ । आ२वा३४ औचोवा । वा३४४५इ ॥ २ ॥

(अष्टपभपावमानम् ॥) उ३४उ३४तेजा । चा३ । चा-

३इ । तामा २न्वा२३४साः । दिविसङ्गमिया१दा३दे । उग्रए

शा३३४र्मा । ओमो३ । मचोवा । आपुवोईचाइ ॥ ३ ॥

(आभीकम् ॥) ऊ२३४उ३४तेजा५ । तमौचोन्वासाः ।

दिविसङ्गमिया१दा३दे । उग्रशा३३४र्मा । माचाइउवा

३४३ । आ३४पुवोईचाइ ॥ ४ ॥

(वाध्वे द्वे ॥) उ३४बिजा । तम । धासार३ः । ओमो३-

वा । दिविसङ्ग । मियादा१दे२३ । ओमोइवा । उग्रए

शा३र्मा २३ । ओमोइवा३ । मार३र३४औचोवा । अवाइ-

ई ३३४५ ॥ ५ ॥

उ३४तेजा । तमन्वा२३साः । दिविसङ्ग । मिया-

दास्रदाइ । ऊयाइएचाइ । आर्माइचाइ । मचा ३ शोवे-
 ३ । आर वा २ ४ ४ शौचोवा । म्वा २ ३ ४ भौः ॥ ६ ॥

(इन्द्राण्याः साम ॥) उच्चानिजातमा । धासाइः ।
 १२५ २ १ २२ १ २ १२५ २
 ओमोइवा । दिविसङ्गु । मियादाइदेरइ । ओमोइवा ।
 १ २ १२५ २ १ २ १ २
 उयाइए आर्माइरइ । ओमोइवा । मचायेइ । आरवार
 २४शौचोवा । ऊरइरइपा ॥ ७ ॥

(शैशवे ङे ॥) उच्चानिजातमन्धासाः । दिविसङ्गु म्याद-
 १ १ ५ २ ४
 दाइ । उयएशास्व४र्मा । मचाइइआपुवाइपुइः ॥ ८ ॥
 ५ २ २ २ ५ २ १ २ २ २
 उच्चानिजातमन्धाइसाः । दिविसङ्गु । म्यादारइदाइ ।
 १ १ १ ५ १ २ १
 उ । यएशास्व४र्मा । मचाइ । चाइइ । शौचोइइ ।
 ५ २ १ २ १ २ १ २ १
 अवाइः । चाइइ । शौचोइइ । इयाइचोइ । इयोइइ
 १ १ १ १ १ १
 ४पुवाइपुइ । ऊरइ४पु ॥ ९ ॥

(द्वेयसाम ॥) उच्चानिजातमन्धासाः । तेजार । तमाइ४पु ।

३५०५,१,१]

छन्दमार्चिकः ।

५

३ ४ ११ १२ १२ १० १ ३
 धार३४साः । दिविसद्भूम्याददे । उग्रशर३र्मा । मच्चि
 ११ १ ४ ५ ४
 श्रवो । औ३श्रोवा । शी५इ । डा ॥ १० ॥

(दीक्षीयसाम ॥) ^{४ १ १ १ १} उच्चतिजातमन्धसोदी३चाइदो३चाइए ।

११ १२ १२ १२ १२ ० ११ १
 दिविसद्भूम्याददे । दो३चाइ । दो३चाइए । उग्रशर३
 १ १ १ १ १ १ १ १
 र्मा । दो३चाइ । दो३चाइए । मच्चिशर३वा३४ः । ओ३
 ३४इ । डा ॥ ११ ॥

(इन्द्राण्याः साम ।) ^{४ १ १ १ ४ ४} उच्चतिजातमन्धसाः । ^{१ १} दिवाइ

३ १ ११२ १२ १ १ १
 सार३४द्भू । मिया३ददे । ओम् । औ३वा । औ३वा ।
 १ ११ १ १ १ १
 ववार३श्रोइ । उग्रशर३र्मा । औ३वा । औ३वा ।
 १० १ ११११११ १ ४ १ २
 ववार३श्रोइ । मच्चिश्रवोर । या २ ३ ४ औ३श्रोवा । ययु
 १११११
 रे३३४पु ॥ १२ ॥

(आमदीयवम् ॥) ^{४ २ २ ४ ४} उच्चताइजातमन्धसाः । ^{१ १} दिवा

११ १ १ १ १ १ १
इसा॒रु॒भू॑ । मिया॒रु॒इदा॑ । उग्र॒शर्मा॑ । मचा-

२३३ । अ॒वाउ । वा॒३ । स्तो॒षि॒३४५ ॥ १३ ॥ १

सम॒हीयु॒र्कृ॒षिः* । हे "सोम ।" "ते" तव सम्बन्धिनः
"अधत्तः" रमस्य ः "उच्चा" उपरिण "जातम्" जस्य ।

* "आङ्गिरसः" इति ऋषि-नैमेयः ।

† "सोमः" निवध्नौ देवतकायं ऽकारिण—विनागीयचतुर्तिं श्रमसो देवः, वायु-
साधचर्षाच भज्यते, यथा च राजधानीकवनेन भवति राज्ञः कृतिः, भवति च मासकव-
नेय वर्षस्य कृतिः; तथैवास्य कवनेन वायोरेव कृतिः । तथाचि—

“यत्नादेवप्रपिबन्ति तदाप्यायमुं पुनः ।

वायुःसोमस्यरक्षितासमानां माससाहतिः ॥”

(ऋ० १०, ७, १, ५)

“यत्नात्वा देव ! प्रपिबन्ति तत् आप्यायसे पुनरिति नारायणसाममिषेत्य पूर्वपद्यापर-
प्रसाधिति वा । वायुः सोमस्य रक्षिता वायुसस्य रक्षितारमाच साधचर्षाङ्गसधरसादा ।
समानां संवत्सराणां माससाहतिः”—इत्यादि यास्ककृतं महाश्वानम् । अतएव “ति-
रव देवताः (जि० दे० १, ५)”—इत्याद्यङ्गिरदोवा । स च ऋषिभि-विशेषः, तथाचि
“ऋषिभिः सोमः (सुनोतेयं देवमभिपुलन्ति) वज्रजसस्य नैवष्टुकं इतसाचर्षाङ्गि-
प्राधान्येन”—इत्यादि जि० ११, २-३-४-५ । स च दुग्धाभ-रस-विशिष्ट-वस्त्रीभ्यः ऋरित-
पदार्थः सुतरां दुग्धाभरसरूपः, तथाच ज्ञयते—“सोमो दुग्धाभिरसाः” (ऋ० २, १, ५,
५ द्वितीयः पादः) “सोमो दुग्धाभ्यः ऋरति”—इति च तद्भाष्यम् (५, १) ।

‡ “अन्वइत्यङ्गनामाध्यामोयं भवति । ● ● ● तमोऽप्यन्वउच्यते गात्रिण्
ध्यानं स्रवति न दर्शनसम्बन्धसदस्यभिभाषणे । अथमपीतरीन् एतस्यादेव ।”—इत्यादि
जि० ३, १ ।

१. अङ्गि षि उच्चैरर्थे उच्येति. तस्यैव "नियान्तस्य (६, २, १२७)—इति दीर्घं
इत्यस्यः इति ।

अथ द्वितीया ।

१ १ १ १ २ १ १ २ ३ १ ०

स्वादिष्ठयामदिष्ठयापवस्वसोमधारया ।

१ १ २ १ १ २ २

इन्द्रायप्रातवेसुतः ॥ २ ॥ २ *

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १

(आजिगम् ॥) स्वादाइष्ठया । मदाइष्ठया । पवस्वसो ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
माधा१२२३या । इन्द्रायापा । तवाइसूरुना३४५ । ओ
२३४५इ । डा ॥ १४ ॥

अपिच । “द्वि” द्युलोके “सत्” विद्यमानम् “उधम्”
उद्गूर्णम्^१ “ग्रम्” सुखं^२ “महि” महत्त्वं^३ “अवः”^४ अश्वच्छः
“भूम्याददे” [इत्यत्र यमामनन्ति । विसर्जनीयलोपः सांज्ञितिकः]
भूमिः भौमंजन्यः अस्मादृशः ; भूमिष्ठैरादीयते इत्यर्थः ॥ १ ॥ १

* उ० १, १, १४, १ = ऋ० ०, ०, १६, १ = चार १, २, २ ; - २, १, ० = ऋ० १, १, ८ ; - ८, १,
१० ; - १०, १, १० ; - ११, १, ० ; - १२, १, ४ ; - १३, १, ८ ; - १८, १, १५ - १६ ; - १८, १,
१८ ; - १०, १, १० ; - ११, १, १० = ऋ० २, १, २ ; - ४, १, ११ ; - ४, १, १८ ।

† उपक्त्वं वक्ष्यते - इति वि० ।

‡ ‘ग्रम्’ अरक्षन् - इति वि० । अमेति षट्-नामसु चैकविंशतितमं षट्-
मे० १, ४ ।

१। सत्, सचः, सचिः - इति पाठभेदेन षट्-नामसु मे० १, ४, १ ।

२। “अवः” - इति अश्वनामसु षट्-नामसु (वि० १, ०) ।

(सुहृपम् ॥) स्वादिष्ठया२ इया२इया । मदिष्ठा
 या२ । पवस्वसो२ । इया२इया । मधाराया२ । इन्द्राया
 पा२ । इया२इया । तवाइसूर३ता३४४ः । ओ२३४५इ ।
 डा ॥ १५ ॥

(सुहृपोत्तरम् ॥) स्वादिष्ठयौ३हो२ । इया । मदिष्ठा
 या२ । पवस्वसौ३हो२ । इया । मधाराया२ । इन्द्राय
 पौ३हो२ । इया । तवाइस्वर३ता३४३ः । ओ२३४५इ ।
 डा ॥ १६ ॥

(जमदग्नेः शिल्पि द्वे ॥) ओइस्वार३४दी । छया३मादिष्ठ-
 या । ओ२३४वा । पवस्वसोमधारया३ । ओइ३४४न्द्रा ।
 या३पा२३४ओ३होवा । तत्रेसुताऽ१ः ॥ १७ ॥

उज्जवाइ । स्वा२३४दी । छया३मादिष्ठया । ओ
 २३४वा । पवस्वसोमधारया३ । उज्जवाइ । इन्द्रापूयपा ।
 त्वा२वा२३४ओ३होवा । सू२३४ताः ॥ १८ ॥

(संक्षितम् ॥) स्वादाइष्टया । मदिष्टया३ । पावा
 ४ ५ २२ २ २ ४ ५ ५ ४
 ३स्वासी । मधारया३ । आइन्द्राइयापाई । चाउ । त-
 वापुइसुताउ । वा ॥ १८ ॥

(शकुलः ॥) स्वादिष्टयामदिष्टयापवस्वमोमधारयाइ ।
 ५ २ १ ३ ४
 द्रापुयपा । तवा२इ । म२ । तवा२इ । ऊ२ । तवा३४
 ५ २ ५
 औचोवा । सूर३४ताः ॥ २० ॥

(गम्भीरम् ॥) औचोइमहाणदिया । चाइचाइ ।
 १२ २ ४ ५ २ ३ ५ ५ २ २
 स्वादाइष्टया । मोर३४दी । उइमार३३दी । औचोइम-
 २ ४ ५ २ २ २ २ ५ ५
 हाणदिया । चाइचाइ । ष्टयापाव । स्वा३४मो । औ
 ३ ५ २ २ २ ४ ५ २ २ १
 स्वा३४से । औचोइमहाणदिया । चाइचाइ । मधा
 ० २ ५ २ ३ ५ २ २ २ ४ ५
 रया । ई२३४न्द्रा । औई२३४न्द्रा । औचोइमहाणदिया ।
 २ २ १ ५ ५ २ २ ५
 चाइचाइ । यपातवाइ । सूर३४ताः । औइसूर३४ताः ।
 २ २ २ २ ४ ५ २ २ ५ २ २ २ ४ ५
 औचोइमहाणदिया । चाइचाइ । औचोवा । ई२
 १ १ १
 ३४५ ॥ २१ ॥

अथ तृतीया ।

१२ २१२ ३१२ ३२
 वृषापवस्वधारयामरुत्वतेचमत्सरः ।

३ १२ ३ १ २
 विश्वाद्धानञ्चीजसा ॥ ३ ॥ ३ *

(सङ्घितम् ॥) स्वादिष्ठयामं । दापुइष्ठया । पवारं ।
 १ २ १ १ १ १
 खारंशो । मधारया । आरंइन्द्रा । यारपा ।
 ० १ ५
 तवारं । चाउवारं । सूरंशताः ॥ २२ ॥ २

५२ २२१ २
 (सोमसाम ॥) वृषापत्रा । स्वधारायां । मरुत्वताइ ।
 १ १ १ ३ ५२ २ २
 चमत्सरंशराः । वाइश्वांरं । दांधारंशौहीवा । न-
 १२ ३११११
 चीजसारंशु ॥ २३ ॥

मधुच्छन्दाच्छिः† । हे “सोमं” “इन्द्राय” “पातवे”‡
 पातुं “सुतः” अभिषुतस्वुं “स्वादिष्ठया” स्वादुतमया “मदिष्ठया”‡
 अतिशयेन मादयिष्या “धारया” “पवस्व” चर ॥ २ ॥ २

* ७०१,१,१०,१ = ७००,२,२,५ = ७०१,१,१८; —४,१७,१—२—३—४,२,१;—
 ७,१,६—१—११,१,१४—१५;—१०,१,१८—१८;—२०,१,१;—२२,१,८—१० ।

† “वैशामिनिः”-इति श्चि-नैवेयः । ‡ तुमर्थे तवेच् मत्वच् (१,४,८) ।

‡ “वृषापत्रि (५, ३, ५८)”—इतीहम् । § इवकवलात् ।

(सोमसाम ॥) वृषाद्वाउ । पा२३४वा । स्वाधारा२३४या ।
 मार३४रु । त्वा२३४ताइ । चामत्सार३४राः । वाइश्वाद्
 धार३ । ना२श्ची२३४श्चीद्दीवां । जा२३४सा ॥ २४ ॥

(आशुभार्गवम् ॥) वृषापव । स्वधाराइया । मारुत्वता
 इइ । चामारत्सार३४राः । विश्वादा१धार३ । नश्ची३ ।
 जा२३४सोइद्वाइ ॥ २५ ॥

(वैश्वदेवम् ॥) आइवृष्ण । पवा । इद्वा । शी३द्दी ।
 स्वधारा२३४या । मा । रु । त्वतेइद्वाइ । च । मा ।
 त्सार२३४द्वाइइ । विश्वाद्धाद्वाउ । नश्चीजसाद्वाउ ।
 वा इ ४ इ श्ची ३ ४ ५ वा इ पू ई । अस्मोरायाउत्तश्रवा २ ३
 ४ पूः ॥ २६ ॥

(वैश्वदेवम् ॥) वृषा । पवार । एक्षिया । स्वधार । रवाइ४
 श्चीद्दीवा । मारुइ४ । श्चीद्दीवां । त्वतेचमरुश्रवाइराः ।

राया३। मा॒रु॒त्त्वा॒र३४ता॒इ। आ॒इ। च॒मा॒र३। च॒मा॒र
 त्मा॒र३४राः। औ॒हो॒हो॒हो॒हो॒इ। वि॒श्व॒। द॒धा॒र॒ना॒र३४ओ॒।
 जा॒सा॒र३४ओ॒हो॒वा। ओ॒इ। ज्व॒र॒आ ॥ ३० ॥

(यौक्तोत्तरम् ॥) वृषा॒ओ॒हो॒हो॒हो॒इ। प॒वा॒र॒स्वा॒धा
 राया३। मा॒रु॒त्त्वा॒र३४ता॒इ। च॒मा॒र३इ। ओ॒इ।
 च॒मा॒र॒त्मा॒र३४राः। वि॒श्व॒ओ॒हो॒हो॒हो॒इ। द॒धा॒र॒ना॒-
 र३४ओ॒। जा॒र॒सा॒र३४ओ॒हो॒वा। ओ॒इ। जू॒र॒३४-
 वा ॥ ३१ ॥ ३

॥ इति ग्रामे गेये द्वादशः प्रपाठकः ॥

भृगुर्वाक्यिऋषिः* । हे "भोम!" त्वं "वृषा" स्तोत्रृणा-
 मभिमतस्य वर्षिकः† सन् "धारया" त्वदीयया "पवस्व" द्वाण-
 कलशः‡ मागच्छ । [पवतिर्गतिकर्मा॥] आगतस्त्वं यदास्माभि-

* अथवा जनदासिःभारद्वाजः (अनु०) ।

† वृषमिति नामस्य रूपमिदम् । प्रथमे अण्डे ११८, १०१, ३१८, ५०१, ५४५,
 ७००, ८३४ पृष्ठासु च व्याख्यातम् ।

‡ भोमस्याधारपादविशेषम् । अथैव षोडशक ६,१,१,० — ४,१०—४,८ कणु-
 विदितम् ।

ग निवन्द्यो मतिकर्मसु "पवते"-इत्यस्याऽद्योपपत्तयमर्थेन दर्शयाम् (५१३) ।

अथ चतुर्थी ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २

यस्तीमदोवरेण्यस्तीनापवस्त्वान्भसा ।

३ १ २ ३ २

देवावीरघशंश्चा ॥ ४ ॥ ४ *

४ ५ १ १ २ ५

ओम् ॥ (भासम् ॥) यास्ताइ । मादे । वाराओरश्वा ।

२ ५ ४ ५ १ ५ २ ३ ५ ३
णीरश्वाः । ताइना । पावा । स्वाओरश्वा । धा-

रिन्द्राय दीयते तदा] "मरुत्वते" सहाया मरुतो यस्य सन्ति

तस्मै इन्द्राय "मत्सरः"† मद्कारश्च भव । कौटुम्भः? "विश्वा"‡

विश्वानि सर्वाणि व्याप्तानि वा धनानि "ओजसा" आत्मीयेन

बलेन युक्तः सन् स्तोत्रभ्यस्तानि प्रयच्छन् त्वं मादयिंता भवेति

समन्वयः ॥ ३ ॥ ३

* उ० २, १, १४, १ = ऋ० ७, १, २१, ४ = ऊ० १, १, ५; — ४, १, १०; — ६, २, ७; — ८, ३, ८;
— ११, २, ८—१०—२०; — १२, २, ८; — १३, २, १०; — १४, २, ११—१२—१३; १०, १, २—२-
४ = ऋ० १, २, १; — २, २, ४—१४—१० ।

† अक्षि मघत अविष्णामसु (३, १८) — रूपमामसु (३, १७) — विरष्णामसु च
(१, २) निवष्टौ । तत्रैव देवतकाष्ठोऽपरिच्छदेवतासु च "मघतः" इति दृश्यते । अथ
च तेषामेव देवतकानां पदचमः; तथा च अयते — "अक्षि सोमो" — इत्यादि (प्र० १८२५०)
मघतानिन्द्रसहायभूतत्वञ्च "इमस्य त्वा" — इत्यादौ (प्र० ६५६५०) अयतरव ।

‡ इन्द्रिणातोऽपौरुषिके सरप्रत्यवे रूपम् । अथ ओमरवाण्यपि चतुर्षु (६, २,
१, २—२, ८—११—४, १०) ओजसो मत्सर इति ।

४ † इष्य च्वात् रूपम् (०, १, ३८) ।

२३४सा । दाइवा । वाइरा । घाशाओ२३४वा । मार-
० ५
३४चा ॥ १ ॥

(सोमसाम ॥) यस्तेमदाः । वराइणियोः । ताइनापावा-
२ ३३२ १ २ ५ ४
इस्वा३ । अन्धसा । दाइवावाइरा३४ । चाउ । घशा
४
पुसचा । होपुइ । डा ॥ २ ॥

(प्राजापत्यम् ॥) यस्ताइमा२३४दाः । वराइणाया ।
२ ५ २ ३ ५ १ १ २ २
आ२३४का । चा । ओ२३४वा । चाइ । ताइनापव ।
१ २ ३ ५ २ ३ ५ २
स्वभान्धासा । ओ२३४वा । चा । ओ२३४वा । चाइ ।
१ २ ३ ५ २ ३ ५ २
दाइवावाइरा । ओ२३४वा । चा । ओ२३४वा । चाइ ।
१ २ ३ ५ २ ३ ५ २
घा२शा२३४ओ३वा । सहारयो३छर२३४पुः ॥ ३ ॥

(सोमसाम ॥) यस्ताइमा२३देवरेणियाः । ताइनापव ।
१ २ ३ ५ २ ३ ५ २
स्वभान्धासा २ । दाइवा २वाइरा२३ । घशा२३४वा । सा५
५
होइचाइ ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमी ।

३ २३ ३ १ ९ ३ १ ० ३ १ २
 • तिस्रोवाचउदीरतेगावोमिमन्तिधेनवः ।

५ ४ १ ४ ५ ४ ५ १ २
 (भासत्साम ॥) यस्ति । माइद्रा । वा । इया । राइणा
 ४ २ २ ५ १ २ १ २ २ १
 १यारः । ताइनापव । स्वा । औइहो । वाहा । धसार ।
 १ १ ३ ५ ४ २ ३ २
 द्वाइवारः । वारइरारः३४ औहोवा । घशत्साहा ॥ ५ ॥

५ ४ २ २ ५ १ २ २ २
 (अइउहइत्सोममाम ॥) यस्तिमदावरेणियाइए । तेना-
 २ ५ ४ २ २ १ १ १ १
 पवस्वान्धसा । देवावोराः३ । हाइ । घाशाउवा । सा-
 २ २ १ ५
 हाउवाः । ऊइरः३४पा ॥ ६ ॥ ४

अमहोयुर्त्विः* । हे "साम !" "ति" तव "देवावोः"†
 देवकामः "अघशंसहा" राक्षसानां हन्ता‡ । "वरेण्यः" सर्वैर्वर-
 णोयः "मदः" मङ्करः "य" रसाविश्रिते तेन रसेन "अन्धसा"
 आदरणीयेन॥ "एवस्व" चर ॥ ४ ॥ ४

* "आङ्गिः" इति अवि-नेमिः ।

† देवावोरिति वीकालौ (अदा० उ०) इत्यस्य रूपम्, कान्तिरिच्छेत्वा । देवान्
 वेति इदं स देवावोः, अन्धेणामपीति (१. १३. १२०) पूर्वपददीर्घः ।

‡ "अघशंसः" इति खेजनासु यथोदशं मेघशुक्लम् (२, १४) । 'अघं पापं,

घः शंसति, तस्मै हन्ता—इति वि० ।

॥ आदरणीयेनादिति भावः । "अन्धसा अन्धेण"—इति वि० ।

१ १ ३ १ २
हरिरेतिकनिक्रदत् ॥ ५ ॥ ५ ०

(वैष्टम्भे द्वे ॥) तिस्त्रोवाचाः । उदाइ । उदा३१उ ।
वाये३ । रा२३४ने । गावोमिमा । निधाइ । तिधा३१उ ।
वाये३ । ना२३४वाः । हरिरेती । कनाइ । कना३१उ ।
वाये३ । कार३४दात् ॥ ७ ॥

तिस्त्रोवाचाः । उदाइरा३ने । गावोमिमन्तिधा३इ-
ना३वाः । हरिरेती२३४दाइ । कारुना२३४ओहोवा ।
कार३४दात् ॥ ८ ॥

(पाष्ठो द्वे ॥) तिस्त्रोवाचो२३४दाइ । उदौरताइ । गा-
वोमिमार्३४दा तिधेनवाः । हरिराइती२३४दाइ । क-
नाये३ । कारुदार३४ओहोवा । अस्रभ्यक्रातुवित्तमार-
३४५म् ॥ ९ ॥

उ०२,२,१४,१ = क०६,६,२२,४ = क०२,१,००; -३,१,१६; -६,१,०; -
१५,१,१६; -२०,१,१०-११; -कश्चि ४,२,१३ ।

अथ षष्ठी ।

११ ११११११११११
इन्द्रायिन्दीमरुत्वतेप्रवस्वमधुमत्तमः ।

१२०११११११११
अर्कस्ययोनिमासदम् ॥ ६ ॥ ६ *

४ २ २ १ १ १ १ १
(इषोवृधोयम् ॥) इन्द्रायिन्दाउ । मरुत्वताइ पवस्वा-

“उदौरते” सूतोः प्रोद्गायन्ति ऋत्विजः । “धेनवः” आशिष्येण
प्रोणयित्राः “गावः” “मिमन्ति” ॥ शब्दायन्ति दीहार्थम् ।
“हरिः” हरितवर्णः सोमश्च “कनिष्कदत्”ः शब्दं कुर्वन्ति
गच्छति कलशम् ॥ ५ ॥ ५

* उ०५,१,११,१= अ००,१,४०,१=अ०२,१,१६-१८-१८-१८-१८-१८-२१;
-८,१,४;-१०,२,४;-१६,२,१२;-२२,२,१६कश्च १,१,१० ।

कीर्ति नैवन्नाः ; सर्पाणां वाम् वयसां चन्द्रस्य सरीसृपस्य, चतुर्थी आवधारिकीत्येके ।
पशुषु तूष्णेषु मृगेष्वग्निं चेत्याहप्रवादः । अथापि ब्राह्मणं भवति—सा वै वाक् मुह्य
च तुर्हा अभवदेवं च लोकेषु चोष्णः पशुषु तुरीयम् ; या पृथिवी सा ग्री सा रथनरे,
शान्तिरिषे सा वायी सा वामदेवी, या दिवि सादित्ये सा हृषति सा क्षमयिनी ; अथ
पशुषु ततो या वामत्यरिष्यते तां ब्राह्मणेभ्यश्चतुष्पाद् ब्राह्मणा उभवी वाचं वदन्ति—
या च देवानां, या च मनुष्याणाम्”—इति नि० पृ०१, ८ ।

†—“सा शब्दे (कु० आ०)”—इत्यस्य पुरुषव्यत्ययेन । १, १, ८५) कपम् ।
‡—निरुक्तशब्दकरणेऽर्थे विद्यमानस्य सुरादेवमथपदिनः शब्देः सार्धश्राद्धिके
(१, ४, ६) कुट्टि “दाशनि (०, ४, १५)”—इत्यादिनात्सोऽर्द्ध द्विवचनमभ्यासस्य
ब्रह्माभावो निब्रामस्य निपातितः ।
॥—प्रोचमिति प्रसिद्धम् ।

मा२ । धुमत्तमाः । अकंस्यो२ । निमा२३ । सा२-
 दा२३४ औ३हीवा । इषीवृ३धे१ ॥ १३ ॥

(इन्द्रमाम ॥) आ२३४इन्द्रा । या२३४इन्द्रा । मरु-
 त्वे३ । पा२३४वा । स्वा२३४मा । धुमत्तमा३ः । आ-
 र्३४र्का । स्या२३४यो । निमासदा२३४पुम् ॥ १४ ॥

(वैश्वदेवे द्वं ॥) इन्द्रायाइन्द्रो२३ । हा । औ३हीवा ।
 मरुत्वाते२३ । हा औ३हीवा । पवस्वामा२३ । हा ।
 आ३हीवा । धुमत्तमा२३ः । हा । औ३ हीवा । अर्क-
 स्यो२३ । हा । औ३हीवा । निमासादा२३म् । हा ।
 औ३हीवा३४३ । ओ२३४पुइ । डा ॥ १५ ॥

इन्द्रायिन्दो । ए५ । मरु । त्वताइ । पवस्वमधु-
 मत्ता२३माः । ऊवाइ । हो३वा । अर्कास्या२३यो । ऊ-
 वाइ । हो३वा । निमासा२३द्रा३४३म् । ओ२३४पुइ । डा ।
 ॥ १६ ॥

(आग्नेये द्वे ॥) इन्द्रायेन्दीक्षाउ । म । रू । त्वनेश्चाउ ।
 पवस्वमधु । मा । तमारश्चाउ । अर्का । स्योरश्चाश्च ।
 निमारश् । होरश्चावा । साप्रदोईक्षाइ ॥ १७ ॥

इन्द्रायेन्दीवा । आवा । मरुत्वतोवा । आवा ।
 पवस्वमोवा । आवा । धमत्तमोवा । आवाश् । अर्काक्षाउ ।
 स्योहाउ । निमोवाश्चाश्चावा । साप्रदोईक्षाइ ॥ १८ ॥

(वैश्वदेवम् ॥) इन्द्रायेन्दोमरुत्वाति । ओक्षाइ पव-
 स्वमधमत्तमः । आश्चाश्च । आश्चा । अर्कस्यायोश्च ।
 नारइमारश्चाश्चावा । उप । सारश्चादाम् ॥ १९ ॥

(आग्नेयम् ॥) इन्द्रायेन्दोमरुत्वाइताइ । पवस्वम ।
 धुमात्ताश्मारश्चः । अर्कस्योनिमाईक्षाउ । साप्रदोईक्षाइ
 ॥ २० ॥ ई

कल्पप ऋषिः* । हे "इन्द्र" सोम !† "मधमत्तमः"

* "मारोचः" इति ऋषि-नेमयः ।

अथ सप्तमी ।

१ १ ३ १८ २२ ३ १८ २२ ३ २२

असाव्यश्चर्मदायासुदक्षोगिरिष्ठाः ।

३ २३

३ १ २

श्येनोनयोनिमासदत् ॥ ७ ॥ ७ *

(शेगवानि चत्वारि ॥) आसा । वियश्चुर्मर्दाश्चवा३३ ।

दा३३४या । आप्छदाक्षाः । गिराश्चवाये३ । ष्ठा३३४पुः ।

श्येनोनार३यो । निमा३श्चवा३३ । सार३३४दात् ॥ २१ ॥

असाविया । शुर्मदा३ । य । आप्छदाक्षाः । गा-

इरिष्ठाः । श्याइनोश्नायो३३ । निमो३३४वा । सापुदो-

ईक्षाइ ॥ २२ ॥

अतिशयेन मधमान् “अर्कस्य” अर्चनीयस्या यज्ञस्य “योनि”
स्थानं “आसदम्” उपविष्टुं “मरुत्वते” “इन्द्राय” इन्द्रार्थं
“पवस्व” चर ॥ ६ ॥ ई

● ७० १,२,१६,१=४० ०,१,२४,४=आर १,२,२३=क २,१,१ ;—०,२,१८ ;—
१६,१,४ ;—२०,२,२ ।

† प्र० ८८८ प० ६० । अर्क इति अर्चने रूपम् ।

‡ ‘आसदम् आसीद्’ इति रि० ।

असा । वियाँओर३४वा । शूमंदाया । ओर३४वा । आ-
 प्साओर३४वा । दक्षीगिराइ । छाओर३४वा । श्येनीनयो-
 निमासदार३४पुत् ॥ २३ ॥

असा । वियौवाँओर३४वा । शूमंदायी । वाँओर३४वा ।
 अप्सु । दक्षीवाँओर३४वा । गिराइ । छौवाँउर३४वा ।
 श्येनः । नयौवाँओर३४वा । निमा । सादीवाँओर३४वा ।
 होपुइ । डा ॥ २४ ॥

(आवनानि चत्वारि ॥) असा । व्युज्जवाँहाइ । अ-
 शूमंदायापुददक्षीगिरिछाउज्जवार३४होइ । श्यार३इनीइ ।
 नारुयो३४ओँहोवा । निमासदार३४पुत् ॥ २५ ॥

असाव्युः । ओँहोवाँहाइ । मदार३इय । आ-
 पुददक्षीगिरिछाः । श्याइनीनांरुयोइ । नारुइमार३४ओँहो-
 वा । उप । सार३४दात् ॥ २६ ॥

अथाष्टमी ।

२ ३ १२ ३ १२ ३ १२
पवस्वदक्षसाधनोदेवेभ्यःपीतयेदरे ।

३२ २ ५२ ४ ५२ ४
इहा३१२३४ । इहा । साव्यंशुमदाय । इहा ।

११ २ १ ३ ५ १२ १२ ३ २
अपस्वदक्षीगिरिष्ठा३४पुः । ई२३४ हा । श्येनोनयोर्निमा-

१ ५ १ ३ २ ५ ५
३४पु । ई२३४हा । आ२सदा३४पुत् । ई२३४हा ॥ २७ ॥

३ ५ १ ५ ५
असार३४ । वियंशुः । मदार३४याई । हाउ ।

२ १ १ ५ १ ५ १ २
आपस्वदा२३४हाः । गिराऽष्ठा२३४हाइ । श्याइनोना३-

१ १ १ ५ ५
यो३ । नाइमा२३४हा३४इइ । सार३४दाईहाइ ॥ २८ ॥ ७

जमदग्निऋषिः* । “गिरिष्ठाः” पर्वते जातः “अंशुः”
सोमः “मदाय” मदार्थं “असावि” अभिपत्तः । “अप्सु” सती-
वरीषु “दक्षः”† प्रवृद्धय भवति । • किञ्च । “श्येनोन” यथा
श्ये तो वनादागत्य स्थानमासीदति तदद् “अयं” सोमः “योनि”
स्वकीयस्थानमङ्गः “आ सदात्”‡ आसीदति ॥ ७ ॥ ७

* “भार्गवः”-इति ऋषि-निर्देशः ।

† दक्षइति बलनासद्यु मेघणु कम् २. ८ । ‘दक्षः शीघ्रः’-इति वि० ।

‡ द्रौणकक्षमिति यावत् ।

§-उज्ज्वो रूपम् (२, ४, ७)

३ १ २ ३ २ ३ १ २

मरुञ्जीवायवेमदः ॥ ८ ॥ ८ *

(प्राजापत्ये द्वे ॥) पवस्वदौ । शौचोवाहाइ । जा-
 साधनाइ । शौचोइ३४इ । शौचोइ३४इ । शौचो ।
 वाहाइ । देवेभ्यःपाइ । तयेचराइइ । शौचोइ३४इ ।
 शौचो । वाहाइ । मरुञ्जीवाइ । शौचोइ३४इ । शौचो ।
 वाहाइइ । यारवाइ३४शौचोवा । मारइ३४दाः ॥ ८ ॥

पवस्वदक्षसाधनः । शौचवा । देवेभ्यःपौतयाइ शौच ।
 चराइइ । मरुञ्जीवाइ । शौचइ । यवावा । मापुइइ
 चाइ ॥ ३० ॥ ८

दृश्यत आगस्य ऋषिः । द्वे "हरे" हरितवर्ण पाप-
 हर्तृर्वा सोम ! "दक्षसाधनः" दक्षोवल्लभस्य साधकः † "मदः"
 मद्करस्य ‡ त्वं "पवस्व" जर । किमर्थम् देवेभ्यः इन्द्रादिभ्यः

* ३०५,१,१०,१ = ३० ६,८,१५,१ = ३० १,२,८, — १४,०,८ ; — १६,१,१ = ३०
 १,१,८ ।

† 'दक्षसाधनः श्रीशुभाश्विनः'-इति वि० ।
 ‡ 'मदः मदनोपः'-इति वि० ।

(तृतीयं वैदन्वतम् ॥) पाऽपुरी । स्वानोऽगाइरिष्ठाः ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६}
^{१ २ ३ ४ ५ ६} पवित्रे सो । मोअक्षरात् । पवित्रे । सोमोऽ३ । ऋ-
^{१ २ ३ ४ ५ ६} रात् । ओइ । मदी । वा३४३ओ३४वा । पुवा । सर्वधाः ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६} असाये३ । मा२दा२४४ओ३४वा । ए३ । पुसर्वधाअसी-
^{१ २ ३ ४ ५ ६} २३४पु ॥ ३३ ॥

(चतुर्थं वैदन्वतम् ॥) औ३४वाइ । इ३४वाइ ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६} औ३४वाइ२३४वा । पराइस्वा२४४ ना । गिरा२३४इष्ठाः ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६} पावित्रे२३४सो । मोअक्षार३४रात् । मदाइषूर३४सा ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६} र्वधाआ२३४सी । औ३४वाइ । इ३४वाइ । औ३४वा-
^{१ २ ३ ४ ५ ६} २३४पुवाइपुई । ए३ । उपा२३४पु ॥ ३४ ॥

(आङ्गिरसस्य पदस्तामौ द्वौ ॥) पा । र्येखानाः ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६} गा३इ । रिष्ठा३या । वाइइ । ओवा२३४वाइ ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६} पावित्रे सो । मोअक्षार३४रात् । वाइइ । ओका२३४वाइ ।

मदा^१र^२घुसा^३ । हा^४हा^५इ । आ^६वा^७र^८हो^९ । व^{१०}धो^{११}र^{१२}घ^{१३}वा^{१४} ।
 आपु^{१५}सो^{१६}ई^{१७}हा^{१८}इ ॥ ३५ ॥

पर्यौ^१हो^२वा^३हा^४इ^५स्वानाः । गा^६र^७इ । रि^८ष्ठा^९र^{१०}या । ओ^{११}र^{१२}इ४ ।

हो^१हो^२इ । हा^३हा^४ । हो^५वा । हो^६वा । प^७वि^८त्रे^९सो । मो^{१०}अ

हो^१र^२त् । ओ^३र^४इ४ । हा^५हो^६इ । हा^७हा^८ । हो^९वा । म^{१०}दा

र^१घुसा^२ । ओ^३र^४इ४ । हा^५हा^६इ । हा^७हा^८ । हो^९वा । हो

वा^१इ । व^२धो^३र^४घ^५वा । आपु^६सो^७ई^८हा^९इ ॥ ३६ ॥ ८

अस्याः परस्याश्च कश्यपोऽसितः* ऋषिः । अयं “सोमः”
 “पवित्रे”† “पर्यत्ररत्” परिचरति । “स्वानः” सुवानः
 अभिषूयमाणः “गिरिष्ठाः” गिरिस्थायी गिरौ वर्त्तमान इत्यर्थः ।
 स त्वं “मदेषु” मादकेषु स्तोत्रकेषु “सर्वधा असि” सर्वस्य धाता
 दाता वा भवसि ॥

“स्वानः”-“सुवानः”-इति, “अचरन्”-“अचा”-इति च
 साक्यऋचः पाठः ॥ ८ ॥ ८

* अथवा कश्यपो देवस्यः (ऋ० ष० ८०) ।

† ‘पवित्रे कर्षंसवे’-इति वि० । पवित्रस्य दशपवित्रमित्यनुपदम् (इतचतुर्वे)
 यच्छति सायक ।

‡ गान्तमिकवज्रवचनात् संवत् विक्रमः १, २, ८७ ।

अथ दशमी ।

^{१ १ ३ २ ४ १ १ २ २} परिप्रियादिवःकविर्वया^{३ २ २}सिनप्रजोर्हितः । *

^{३ १ २ ४ १ २} खानैर्याति*कविक्रतुः ॥ १० ॥ १० +

॥ चतुर्थ-दशति ॥

(पूर्वमौर्णायवम् ॥) परिप्रियादिवःकावौः । वया^{५ २ ४ ५ १ २}
^२सिनप्रोर्हितः । ^{२ २}खानैर्यारश्ती । ^२आया^१र । ^{१ २ ३}इया^{१ २ ३}रई-
^{२ ३ २ १ १}श्या । ^३कविक्रतो^{५ २ २}र । ^{१ १ १ १ १ १}यारश्छौ^{१ २ ३}क्षेवा । ईर^{१ २ ३}श्छपु ॥ १० ॥

(उत्तरमौर्णायवम् ॥) परिप्रियापुदिवःकवाइः । वया^{१ २ ३}
^{२ २ १ २ २ १ १}रक्षे^{२ २}वा^{० २}सिनप्रजो^१वोर्हितः । ^१खानैर्यारश्ती । ^१ऊवा ।
^{१ २}क्षेवा । ^{१ २}क्षेवा । ^{१ २ ३}ऊवा^{१ २ ३}रइ । ^{१ २ ३}ईश्या । ^{१ २ ३}कविक्रतो^{१ २ ३}र ।
^{१ २ ३}यारश्छौ^{१ २ ३}क्षेवा । ^{१ २ ३}ईश्या^{१ २ ३}रश्छपुम् ॥ १० ॥ १०

॥ इति त्रयोदशस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

* "दुषानोवाति" इति उ०-वाक्याने वि० ।

+ उ० ३,१,१०,१ = क० ६,०,१२,१ = क० १,२,१५,१-०,१,८ ; -११,१,१०,१-
 १६,१,११,१-१०,१,११,१ = अक्षौ ४,१,१ ।

अथ द्वितीये खण्डे—

सेषा प्रथमा ।

१२२२ ३१३१२ ३१२
 प्रसोमासोमदच्युतःश्रवसेनोमघोनाम्* ।

३२ ३१२
 सुताविदथेभक्रमुः ॥ १ ॥ ११ †

श्रीं ॥ (सौभरे द्वे ॥) प्रसोमार३४साः । मदच्युतः ।

* कविर्मघावो । “कविक्रतुः” अन्तःप्रज्ञः क्रान्तकर्मा वा सोमः “नप्तोः” अधिप्रवणफलकृयोः † “हितः” निहितः । “द्विः” द्युलोकस्य “प्रिया” प्रियाणि “वयांसि” वयन्ति गच्छन्तीति वयांसि यावाणः वा तानि । [तथाच मन्त्रवर्णः—“श्वेना अतिथयः पर्वतानां ककुभः”-इति ।] “स्वानैः” अभिषुपवद्भिरध्वयज्ञानि “पुरियाति” गच्छति ॥

“स्वानैः”-सुयानैः-इति साम्प्रतः पाठः ॥ १० ॥ १०

इति त्रिसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
 पञ्चमस्याध्यायस्य प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

* “तघोनाः”-इति ऋ०, उ०-या० वि० च ।

† उ० १,२,२१,१=ऋ०१,२,२१,१=ऋ० १,१,१४ ;—२१,१,१० ।

‡ ‘यावापृथिव्योः अक्षोरामघोना’-इति वि० ।

§ ‘वयांसि अज्ञानि पृथिव्यो वा’-इति वि० । प्रायाश्च सोमाभिषुपवन्ति

—साम्प्रतः “अप्रिदक्षे”-इति ऋषौ वाचानं ब्रह्मन् (प्र० १०१ पृ०) ।

निघण्टौ तु यं वदति पर्वत इति च शेषनामसु पठ्यते १, १० ।

अथ द्वितीया ।

१२ १२ २२ २ २ २ २ २ २
प्रसोमासोविपश्चितोपोनयन्तजर्मयः* ।

१२ २ २ २
वनानिमहिषाइव ॥ २ ॥ १२ १

१ २ २ १ २ ५ १ ०
औरश्छोवा३ । अवारसारश्छइनाः । औइमघोना२म् ।

१ १ २ ५ २ २ २ २ २ २ २
सुतार३ः । वारइदारश्छऔश्छोवा । थेअक्रमूरव४पुः ॥ १ ॥ ११

५ २ २ १ २ १ २ १
प्रसोमासाः । वाइपश्चितः । आपो१नाया२ । ता

श्यावाश्च ऋषिः‡ । “सोमासः” ॥ सोमाः “मदश्चतः” मद-
स्त्राविणः “सुता” सुतः § अभिषुतः सन्तुः “मघोनां” इवि-
अतां ॥ “नः” अस्माकं सम्बन्धिनि “विद्धे” यज्ञे “अवसे” **
अन्नाय कौत्सये वा “प्राक्रमुः” प्रगच्छन्ति ॥ ०

“मघोनां”—“मघोनाः”—इति पाठो ॥ १ ॥ ११

* “अपांनयन्तुर्मयः”—इति क० अ, उ०-वा० वि० अ ।

† उ० १,१,१८,१ = क० ६,८,१२,१ = क० ६,२,१२;— ११,२,११;—१४,१,
११—१२—१४;—१८,१,११;—१८,२,१५—१६ ।

‡ “आपेवः”—इति कवि-नेत्रेणः ।

॥ अस्तुकि रूपम् (०, १, ४०) ।

§ सुतारइति चाले रूपम् (०, १, १८) †

॥ मघं वनम्, इह अ, तत् वनोरूपम् लीङ्गमिति भावः ।

** “विद्धे”—इति वज्र-नामसु पञ्चमं नैवष्टुकीम् ।

अथ तृतीया ।

११ ३ ११ ११ ११ २ ३ ३ १ २
 पवस्वेन्दोवृषासुतःकृधोनोयशसोऽजने ।

१. ११११
 विश्वाभपदिषोजि ॥ ३ ॥ १३ *

१ २ २ १ २ १ २ २ १ २ १ २ २
 ऊर्मयः । वाना१निमा२ । आश्रौ३सो । द्विषा४इव ।

३ २ ३
 इ॒डार३भा३४३ । आ॒र३४पु३इ ॥ २ ॥ १२

द्वितऋषिः† । “विपश्चितः” मेधाविनः “सोमासः” सोमाः
 “प्र नयन्त” पात्राणि प्रति गच्छन्ति । किमिव ? “अपजर्मयः”
 [अपहरति षष्ठौ व्यग्रयेन द्वितीया ‡] । [अपार्जर्मयः अतएव
 बहुधाः—अपावयन्तीति पठन्ति] ते यथा सततमुद्भवन्ति तद्वत् ।
 [बाहुल्येऽयं दृष्टान्तः । अर्थतो गमने दृष्टान्तान्तरमभिधीयते-
 “वनानि मद्दिषाः” प्रवृद्धा सृगा इव । अथवा स्वाश्रयात् प्रद्रवणे
 प्रथमो दृष्टान्तः । द्वितीयस्तु दशापविषाद्धःप्रदेशे ॥ २ ॥ १२

* स० १, १, १, १ = ऋ० ७, १, २१, १ ।

† “आश्रः”—इति ऋषि-नैमेयः ।

‡ ‘वर्त्ययो बहुलम्’-(नै० १, २, ८) आख्यातर्षेण पुरस्तात् (प्र० १, १५, ५—)

नृनेषु यो मवान् नूनः तस्य तु नामो मद्दिष इति प्रसिद्धम् । तथाचि—

“नद्या देवानाम्पदयोः कवीनामपिर्वि प्राचा मद्दिषोमृमाचाम्”

—इति ऋत्वेदीया च्युतिः (९, ५, ११, ६) । “मद्दिषो मृमाचामित्येवम् चि मचा

भवति मृमाचाम्”—इत्यादि तद्व्याख्यानं बाह्यम् ।

अथ चतुर्थी ।

१२ १२ १ १ १ १ १

वृषाच्चसिभानुनाद्य् मन्तन्वाहवामहे ।

१२१ ३११

पवमानस्वर्द्धशम्* ॥ ४ ॥ १४†

(वृषकाणि त्रीणि ॥) ^{४ २ २ ४ ११} पवस्वेदोऽपृषासुताः । ^{११} कृषी

^{२ २ २ २ १ २ ४ १ २} नोयशसोजनाये३ । ^{२ १ २ ४ १ २} वाइश्वात्त्रार३४पा । ^{१ २ २} दारइषार३४

^{४ २} श्रीहोवा । ^{१ ४} जार३४हो ॥ ३ ॥ १३

^{४ ४ ४ २ १ २ १ २ २} वृषाच्चिया । ^{२ १ २ ४ १ २ २} सिभान्२३ना । ^{१ २ २} द्युमन्तंवाहावा१माहा

^{२ २ १ २ ४ ४} २३४इ । ^{२ २ ४ ४} पवार । ^{४ ४ ४ ४} मानसुवार३४वा । ^{४ ४ ४ ४} दृ२३४शामं ॥ ४ ॥

अमहोयुर्द्धपिःः ॥ हे “इन्दो” सोम ! “सुतः” अभिषुतः
 “वृषा” सेता त्वं “पवम्ब” धारया चर । “जने” जनपदेषु “नः”
 अस्मान् “यशंसः” यशस्विनः “कृषि” ण कुरु । “विश्वो” सर्वान्
 “द्विषः” द्वेषन् शत्रून् “अप जहि” मारय ॥ ३ ॥ १३

* “पवमानस्वाधः”-इति ऋ० ।

† उ० १,१,४,१= ऋ० ७,१,१,४ ।

‡ “वाहित्वः”-इति ऋषि-नेमयः ।

॥ “द्युमन्तुपृषासुतासि (६, ४, १०१)”-इति चिदं कथीति । कृषिः ३
 “कृषी”-इति दीर्घानपाठः, स च “दृषः (६, १, १२५)”-इति चोत्पत्तिनात् साधः ।

अथ पञ्चमी ।

^{१२} इन्द्रः ^{३१२} पविष्टचेतनः ^{३१} प्रियः ^{२३} कवीनाम्नातिः * ।

^{४२} वृषाह्रिया ^{२४} भूसिभानुना । ^{११} द्युमन्तं ^{२२} त्वाह्वारमहे ।

^१ रइ । ^२ ज२ । ^{१२२} हो३वा । ^{१२} पवमानसुवर्दशम् । चा-

^१ रइ ^२ ज२ । ^{३२} हो३वा । ^{३२} ऊवो३४पुइ । डा ॥ ५ ॥ १४

भृगुर्दृषिः † ॥ हे “सोम !” त्वं “वृषा” अभिलषितफलानां
वर्षिता “असिह्रि” भवसि खन्न । तस्मात् हे “पवमान”
पूयमान पुनान ‡ वा सोम ! “स्वर्दशं” सर्वस्य दृष्टारं
“भानुना” तेजसाः § “द्युमन्तं” दीप्तिमन्तम् अतिशयेन तेज-
स्विनमित्यर्थः । स्तुतिमन्तं वा “त्वा” त्वां “ह्वारमहे” ॥ यज्ञेषु
आह्वयामहे ॥ ४ ॥ १४

* “मती”-इति ऋ० ।

† “वावृषिः भार्गवो जमदग्निवा” इति ऋषि-नैमेयः ।

‡ अभिवृत शोषित इत्यर्थः ।

§ प्र० ४८० पृ० ३० ।

॥ भातुरिति निषव्यावर्णनामष्ट (१, ८) इत्यने परमिह सर्वत्र रश्मिवाचकत्वेन
आह्वयामवाचयैव—(प्र० २१८ पृ० ४५८ पृ०) ।

॥ ऋः सङ्गमारण-वाङ्मनेन रूपसिद्धम् (१, १, २४) ।

३ १ २ २ ३ १ १
सृजदस्य रथीरिव ॥ ५ ॥ १५ *

^{१ २ ३ ४ ५} (कौम्भ्यस्य सामानि त्रीणि ॥) इन्दु रौक्षीवाहाइ । पावी ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००}
 छचारइ । तनोरइछा । हाँहोइ । होइहा । प्रियाः-
 कवी । नाम्ना । तिरोरइछा । हाँहोइ । होइहा ।
 सृजारत् । अश्वोरइछा । हाँहोइ । होइहाइ । रार
 यारइछ औहोवा । ईरइछवा ॥ ६ ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००}
 इन्दुःपविष्टचेतनःप्रियःकवाइ । ऊइम् ऊइम् । नाम्ना-
 रइछतीः । सृजादारइश्राम । ऊइम् ऊइम् । रारबा-
 रइछऔहोवा । ईरइछवा ॥ ७ ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००}
 इन्दुःपविष्टचेतनःप्रियःकवीनाम्नातिःसृ । जापुदश्वाम् ।
 औवारइ । औवारइ । रार यारइछ अ होवा । ई र इ छ
 वा ॥ ८ ॥ १५

अथ षष्ठी ।

११ २२२ १२ ११२ २२ ३२

• अद्धक्षतप्रवाजिनोगव्यासोमासीअश्वया ।

३१ २ ३ १२ २२

शुक्रासोवीरयाश्वः ॥ ६ ॥ १६ *

५ २ ४ ५ ४ ५ १

(कार्ष्वेशस्य त्रीणि ॥) अद्धक्षात्ताप्रवाजिनाः । गा-

व्या२सोमा२ । सीअश्वयाशुक्रा२सोवी२ । रया२-
श्वः । आ२३४पु३ । डा ॥ ६ ॥

५ २ ५ २ ११२ २ २ २

अद्धक्षताप्राद्वार्जिनाः । गव्यासोमासीअश्वया२३-

अस्याजुत्तरस्याश्च कश्यपऋषिः[†] । “चेतनः” प्रजापिकः “प्रियः”
देवानां प्रीतिकरः “इन्दुः” सोमः “कवौनां” क्रान्तकर्मणां
स्त्रीदृणां[‡] “मतिः”[¶] मत्या स्तुत्या “पविष्ट”[§] पवते । “अश्व”
हयं “रथीरिव” रथीव जग्मि ॥ “सृजत्” सृजति ॥ ५ ॥ १५

* उ० ४, १, १, १—उ० ०, १, २६, ५ ।

† “मारीचः” इति ऋषि-नैमेयः ।

‡ प्र० ८१८ पृ० ३० ।

¶ सादेने रूपम् (७, १, २८) ।

§ लोटः चिप्पचो रूपम् (३, ४, ८६) ।

॥ “पङ्क्तौऽतानामश्वानां, नमनोऽन्नमनात्सतिः । अन्निमेवमायुक्ता मतिकर्मिश्चदा-
हृता”-इत्यश्विनामङ्घ्रिः ।

अथ सप्तमी ।

^{१२ ३ १२ ३ १२ २२ ३१ २}
पयस्वदेवत्रायः षगिन्द्रङ्गच्छतुतेमदः ।

^{२ १२ २२ ३ १}
वायुमारोद्धधर्मणा ॥ ७ ॥ १७ †

^{१ २ १२ २ २ ११ १ १ ५ ५}
द्वाइ । शुक्रासोवा३इ । रया२इ । शारवार३४औ-
^{२ १ ५}
द्वावा । श्वार३४भी ॥ १० ॥

^{३ ४ ३ ४ ५ १ ४ ५ १}
आसृक्षतप्रवाजिनाः । ए३ । गव्यासोमा । सो३
^{१ २ २ १ ३ ५ २ ५ ४}
आश्वार्या । शुक्रा२सो२३४वौ । रया२३४वा । शा५-
^५
वोईद्वाइ ॥ ११ ॥ १६

“वाजिनः” बलवन्तः † “आश्वः” वेगवन्तश्च “सोमासः” सोमाः
“गव्या” गवेच्छया च “आश्वया” अश्वेच्छया § “वोरया” वीरे-
च्छया च ॥ “आसृक्षत” ऋत्विग्भिः प्रकर्षणं सृज्यन्ते ॥ ६ ॥ १६

• “दे वा सु”-इति ऋ०, उ०-या० वि० च ।

† उ० ५, १, १५, १ = ऋ० ७, १, २४, २ = क० ४, २, १० - १८ - १८ - २७ ; - १७, १,

१ = ऊ० १, २, २ ।

‡ ‘अश्ववन्तः’-इति वि० ।

§ प्र० २२३ पृ० ३० ।

॥ ४ प्र० ४११ पृ० ३० ।

॥ अश्वयेतिवत् साधः ।

अथाष्टमी ।

१२ ३ २ ३ १२ २२ ३ २

पवमानोअजीजनद्विश्चित्रन्नतन्यतुम् ।

(शाम्मदे हे ॥) पावस्वदि । वया३ । वारया३३

५२२ ३ ५ ४ ५ ५ २२ १ ५ १
औँवा । यू३३४षाक् । आइन्द्रं गच्छा । तुता३इ१ २ ५२२ ३ ५ २२
त३रतार३३औँवा । मार३३दाः । वायु३३३३इ ।१ २ ३२ १ ५ ५२२ ३
आर३र३ । ऋधा३ । हारधार३३औँवा । मार-५
३४णम् ॥ १२ ॥३४५२२ ३ ५ ५ १२ १
पर्वस्वदेवरे । चीँची३३४या । आयुषागै३चीँ३ २ १ २ १ ५ २ १
३चीँश्या । इन्द्रं गच्छतुतेमदरे ३चीँ ३चीँश्या । वायुमा-२ १ १ ५ ४ ५
रो३३३३ । ऋधा३३४वा । मा५णोई३इ ॥ १३ ॥ १७

निध्रुविः काश्यपऋषिः । हे सोम ! “देवः” द्योतमानस्व
“पवस्व” धारया चर । अपिच तव “मदः” मदकरोरसः “आ-
युषक्” अनुषक्तं * यथा भवति तथा इन्द्रं प्रति गच्छतु । अपिच

* सचते रूपम् । अःतुषक् आयुषक् इति शाब्दाभेदेन पठ्यते “आतुषविति
मासांतुषुपंस्वांतुषक्तेभवति” इति वि० ।

^{१ २ ३ ४ ५}
ज्योतिर्विश्वानरम्बृहत् ॥ ८ ॥ १८*

^{४ ५ १२ १३ १४ १५}
(जनित्रे द्वे ॥) पावा । मानो । अजीजा२३४ना ।

^{११ १२ १३ १४ १५}
दिवश्चित्राम् । नतन्यतूम् । ज्योतिर्विश्वा२३ । नाररा

^{५६ ५७ ५८ ५९ ६०}
२३४श्चीहोवा । वृ२३४द्वात् ॥ १४ ॥

^{५६ ५७ ५८ ५९ ६०}
पवमानाः । अजाइजा३नात् । दिवश्चित्रा२३५

^{६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८}
द्वाइइ । नातन्या२३४तूम् । ज्यो२३४ती । वार३४इ

^{६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८}
श्वा । नरोवा । वृपूहोईद्वाइ ॥ १५ ॥ १८

त्वं “वायु” “धर्मणा” धारकेणा” रसेन । “आरोह” प्राप्नोति ॥

“देवआयुषक्”-“देवायुषम्”-इतिपाठौ ॥ ७ ॥ १७

* उ० १, १, १, १ = ऋ० ०, १, १, १, १ = क० १२, १, १, २ ;—१८, १, ८—१ ।

† “धर्मणा कर्मणा”-इति वि० ।

‡ धर्मणेति विविधं व्याख्यानम् । तथाहि—“जातः परेण (प्र० १४८ पृ०)-
इत्यत्र ‘धर्मणा आधानादि-कर्मणा’-इति, “धृतवती (प्र० ००० पृ०)-इत्यत्र ‘धर्मणा
धारकेण’-इति इव ‘धर्मणा धारकेण रसेन’-इति; एव मुत्तरवापि (इ० ६, ५२, ८—
उ० १, २, ८, २—१, १, १—१, १, १, १—१, २—१, १, २, २, २—४, १, १, ७—७, १,
७, २) इत्यत्र इत्यत्रम् ।

अथ नवमो ।

^{१ १}
परिस्नानास० इन्द्रवोमदायवर्षणागिरा ।

^{१ ० ३ १ २}
मधोअर्षन्तिधरया ॥ ८ ॥ १९ ॐ

(प्रकौडम् ॥) ^{४ ५ १२ २ २} पारौ । ^{२ २} स्नानास । ^{२ २} इन्द्रवोमदायव ।

^{१ १}
घणारशगिराश । मधोशअर्षाश । तिधोशवा । रा
पूयोश्चाइ ॥ १६ ॥

(सङ्कीडम् ॥) ^{४ ५ १२ १ २} पारौ । ^१ स्नानासइन्द्रवाओवाशइ

अमृष्टोयुर्त्विःण । “पवमानः” सोमः “हृत्” महत्
“वैश्वानर” वैश्वानराख्यं § “ज्यातिः” तेजः “दिवः” द्युली-
कस्य “चित्र” विचित्रं “तन्यतुं न” अशनिमिव ॥ “अजीजनत्”
अजनयत् ॥ = ॥ १८

● “सुवामास”-इति ।

+ “सुनाअर्षन्ति”-इति च } ऋ०, उ०-व्या० वि० च ।

‡ उ० ४, २, १, ० = ऋ० ६, ७, १४, ४ ।

¶ “आङ्गिरसः”-इति ऋषि-ने० ।

§ नि० दे० १, २१—२२ अष्टाङ्गव्याः ।

॥ “तन्यतुं विखीर्षन्”-इति वि० । “तन्यतेर्षुश्च तन्यतुर्वायुः राषिश्च (उ० ४,
१)-इति वि० कौ० ।

अथ दशमी ।

१ ३ १ १ ३ १ २ १ २ १ १ २ २ २ १ १
परिप्रासिष्यदत्कावःसिन्धाहूर्मावधिअत्रितः ।

वा२३हा२ईया । मदायवर्हणागिरा । ओवा२३होवा
२३हा२ईया । मधोअर्षन्तिधारयाओवा२३होवा२३हा
२ईया२ । वा२३४ओहोवा । ऊ२३४पा ॥ १७ ॥

(निक्कीडम् ॥) पाऽपुरी । स्वाना३मा३इन्द्रवाः ।
१ २ २ १ २ २ १ १ १ २
मदा२यवर्हणा२गिरा । मधो२३अर्षा । ऊर्मि२रिवा२ ।
२ १ ३ २ १ १ १ ४ ५ ४
ईया । तिधारया । ओ३होवा । हो५इ । डा ॥ १८ ॥
॥ १९ ॥

द्वयोः काश्यपोऽमितऋषिः* । “स्वानामः” सुवानाः अभि-
षूयमाणाः “इन्द्रवः” दीप्ताः । “वर्हणा” महत्याः । “गिरा”
स्तुतिरूपया वाचा “मधो” इति विभक्तियत्यर्थः(१,१,८५) ।
मधुवो मदकराः सोमाः “धारया” सह देवानां “मदाय” तदर्थं
“पर्यर्षन्ति” ‡ दशापवित्रादधः चरन्तीत्यर्थः ॥

“मधो”—“सुता” इति साम्प्रतः पाठो ॥ ८ ॥ १९

* “दिवसो वा”-इति ऋषि-नेमेषः ।

† “वर्हणा परिषेष्टमेनेति वि० ।

‡ “ऋषयतो (तु० ५०)-इत्यस्य रूपम् । चरन्ति, चरन्ति-इति च नतिरुक्तं
वि० १, १४ ।

३ १८ २८ ३ १ २

कारु^३न्विभ्रत्युरुस्पृच्चम् ॥ १० ॥ २०^१

॥ इति पञ्चम-दशति ॥

॥ इति पञ्चमः प्रपाठकः ॥

(औशनम् ॥) ^{५ ८}परिप्रासि । ^{१ १}व्यदत्कावीरः । ^{१ ८}सिन्धो

^{१८ ०}रुर्मावाधिश्चितारः । ^{१८}कारु^{१ ३}२३म् । ^{५ ८}बारइभ्रा२३४औचो

२ १ ३ १ १ १ १

वा । ^{२ १ ३ १ १ १ १}पुरुस्पृच्चार३४पुम् ॥ ११ ॥ २०

“परि प्रासिष्यर्देत्” परिस्यन्दते “कविः” मेधावी “सिन्धोरु-
र्मावाधिश्चितः” अश्रितः सन् “पुरुस्पृच्च” बहुभिः स्पृहणीयं
“कारु” स्तोतारंः “विभ्रत्” धारयन् सीमः परिस्यन्तते-इति
सम्बन्धः ॥

“कारु” — “कारम्” - इति पाठौ ॥ १० ॥ २०

इति त्रीसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
पञ्चमस्याध्यायस्य द्वितीयः खण्डः ॥ १ ॥

• “कारु” - इति छ० ।

† छ० ६, ८, ३, १ ।

‡ “कारु” - इति श्रोतृनामस्य तृतीयं नैषधु कम् (३, १६) ।

अथ तृतीये खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

२२ २२ २ ३२ ३१ २ ३ १ २ २२
उपोषुजातममुरङ्गोभिर्भङ्गम्यरिष्कृतम् ।

१ २ ३ १ २
इन्दुन्देवाअयासिषुः ॥ १ ॥ २१ *

(यामानि त्रीणि ॥) इच्चा^२ रइच्चा^१ । उपोषुजातमा^२ र
मुराम् । इच्चा^१ । इच्चा^२ रइच्चा^१ । गोभिर्भङ्गम्यरा^२ रइष्कृ
ताम् । इच्चा^१ । इच्चा^२ रइच्चा^१ । इन्दुन्देवाअया^२ रसिषुः ।
इच्चा^२ ॥ २० ॥

उपोषुजातमा^२ रमुराम् । उपा । गोभारइच्चा^१ इ ।
भङ्गम्यरा^२ रइष्कृताम् । उपा । इन्दु^१ रइच्चा^२ इ । देवा^२
अया^२ । सिषुरा^१ इओवा^२ र । ऊर^२ रइष्पा ॥ २१ ॥

उपोषौ । इच्चा^२ जाताम् । आप्तू^१ हराम् । औ^२ इच्चा^१ र
वा^२ इ । गोभिर्भार^२ इष्कृताम् । औ^२ इष्पारिष्कृता^१ रम् । इन्दु^२
रइम् । देवा^२ इओ^१ इवा । अयासिषूर^२ इष्पूः ॥ २३ ॥ २१

* उ० १, १, १८, २—५, १, २०, १ = ऋ० ७, १, १०, १ = क० ६, १, ५ ;—१८, १, ११ ।

अथ द्वितीया ।

^{१ १ २ ३ ३७ ४ २ ३ १२}
पुनानो अक्रमीदभिविश्वाभ्यो विचर्षणिः ।

^{३ २ ३ १ २ ३ १९}
शुभ्रान्तिविप्रन्धीतिभिः ॥ २ ॥ २२ *.

(वैरूपम् ॥) पुनानो आ । क्रामीदार३४भी । वि-

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५}
आरमार३४र्हाः । कीचर्षार३४णोः । शुभ्रारता३४इवी ।

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५}
प्रारचार३४ओद्दीवा । तीर३४भीः ॥ २३ ॥ २२

अमहीर्युर्द्धिः^१ । “सुजातं” सम्यक् प्रादुर्भूतम् “अम्”
वसतीवरीभिः प्रेरितं^२ “भङ्ग” शत्रूणां भङ्गकं “गोभिः”
नीर्विकारैः पयोभिः “परिष्कृतम्” अलङ्कृतम् संस्कृतम् । “इन्द्र”
सोमं “देवाः” इन्द्रादयः उपायासिषुः “उपगच्छन्ति ॥ १ ॥ २१

§ “विचर्षणिः” द्रष्टा ॥ “पुनानः” सोमः “विश्वाः” सर्वाः

* ७० ३, १, १२, १ = ७० ६, ८, २०, १ = ७० ९, २, १२; — २३, १, ११—१२—१३ ।

† “आङ्गिरसः”-इति ऋषि-जैनेषः ।

‡ ‘अप्यु’ भवतीति ‘अप्यु’-इति वि० ।

§ ‘भङ्ग’ भङ्गते प्राचभिः-इति वि० ।

§ नेच सायणीयर्षिसंवादी इत्यन्ते, नदिषु च मूलं संचकप्रमादनित्यनुवीचते,
‘पृथग्यतिः आङ्गिरसः’-इति तु ऋषि नै० ।

॥ “विचर्षणिः”-इति पञ्चमिकर्मणु षष्ठं जैषष्टकम् (३, ११) । ‘विचर्षणिः’
विचिषं पञ्चानि चर्षे वा पञ्चानि-इति वि० ।

अथ तृतीया ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 आविशन्कलशस्सुतोविश्वार्षन्निश्रयः* ।

३ १ १
 इन्द्रिन्द्रायधीयते† ॥ ३ ॥ २३‡

(श्रीशने हे ॥) ^{५२} आविशन्कालाईश^२सुताः । ^१ वाइ-
^{२८ १ २} श्वार्षन् । ^१ अभाइश्रयाइः । ^{५ २} ओइश्राइ । ^{१ १ ५} ओवा । ^१ ओ-
 २३४चाइ । ^{३ १} इन्दुइः । ^{१ २} आइन्द्राइइओचोवा । ^{५२ २} यधी
^{३ १ १ १ १}
 यतेइइपु ॥ २४ ॥

“वृधः”ण शत्रुमेनाः “अभ्यक्रमीत्” अभिक्रामति § । “विश्रं”
 मेधाविनं तं ॥ सीमं “धीतिभिः”** श्रुचिभिर्वा “श्रुधन्ति”††
 अलं कुर्वन्ति ॥ २ ॥ २२

* “सृष्टः”-इति, † “हृदोमगोपुतिजति”-इति च न् ।

‡ अ० ७, १, १०, ४ ।

*ण “वृधः”-इति सङ्गम-नामस्य विश्रं मेघप्लुक्तम् । “वृधः”-सङ्गमाम् जेमुम्-
 इति च वि० ।

§ सार्वकालिकोलुक् (१, ४, ६) ।

॥ “विश्रः”-इति मेधाविनामस्य प्रथमं मेघप्लुक्तम् (१, १५) ।

** “धीतयः”-इति चण्डिकास्य प्रथमं मेघप्लुक्तम् (१, ४) । “धीतिभिः”
 कर्मविभुक्तिभिर्वा-इति वि० । यत्तु धीतिवृद्धेः यञ्जेः ।

†† “श्रुध शोभायाम् (भा०प०)”-इत्यस्य रूपम् । “श्रुधन्ति शोभते अलङ्करीकं”
 -इति च वि० ।

अथ चतुर्थी ।

१२४ २३ १२ ३ १२ एक २२ ३ २

असर्जिरथ्योयथा०पवित्रे चम्बोःसुतः ।

१२ ३ १ २

कार्कान्वाजीन्यक्रमीत् ॥ ४ ॥ २४†

४२ ३ ४ ५ ३२ ४ ५ १२
आविशन्कलशम् । सुताः३ । वाइश्वाः । अपन् ।

१ २ ३२ २ ५ १ २२
अभाइश्राया । औक्षीक्षोर३४वा । औक्षीक्षोइ । इ ।

२ १२ १ ३ ४२ २ ३
न्दूराइन्द्रार । य । धीयारतार३४औक्षोवा । ऊ-

५
२३४पा ॥ २५ ॥ २३

‡“सुतः” अभिषुतः “सोमः” “कलश” द्रोणम् “आ विशन्”
“विश्वाः” सर्वाः “त्रियः” सम्पदः “अभ्यर्षन्” ॥ अभितो गमयन्
“इन्दूः” दीप्तः सोमः § “इन्द्राय” इन्द्रार्थं “धीयते” दशापवित्रे
अध्वर्युभिर्निधीयते ॥ ३ ॥ २३

० “यथा”-इति ऋ० ।

† ऋ० ६, ८, २६, १ ।

‡ इक्षुपि सायकौशर्षिंसवादीनाम् । ‘असितः काश्यपः’-इति ऋषि-वैशेषः ।

॥ “अरुपति”-इति गतिकर्मसु पठति, तस्यैव रूपमिदम् (वै० २, १४) ।

§ योर्गोषो द्वौतः स इक्षु विशेषणम्, कृत्वाः सोमः स एव विशेषणं पठन् ।

॥ “अभिषुतः”-इत्येव पितरु-सकतः पाठ, अतरवोक्तम्,—‘अपन्’ अरति, अभि-
सुतः स्युषणीयाः-इति ॥

अथ पञ्चमी ।

२७ १ १ २१ ३ २ ३ २ ३ १ २

प्रयद्वावोःनभूर्णयस्त्वेषाःत्रयासोःअक्रमुः† । †

१ २ १ २७ ३ २ २

घृन्तःकृष्णामपत्वचम् ॥ ५ ॥ २५ †

(सोमसाम ॥) असर्जिरा । थि । योयार३था । प-

१ २ २ १ ० १ ५ २ २ १ २ १ १
वित्रे । चा । मुवोरःद्वर३ठताः । कार्मन्वार३जी । नि-२ १ ४ ५ ४
यक्रमाइत् । और३होवा । होप्रइ । डा ॥ २६ ॥ २४

प्रभूवसुर्दृष्टिः‡ । “रथ्योयथा” रथसम्बन्धी अथ इव स
यथा विसृज्यते यत्र तद्वत् “चम्बोः” अधिषवण-फलकयोः “सुतः”
अभिषुतः सोमः “असर्जि” “पवित्रे” सृष्टोऽभूत् । तथाभूतो
“वाजी” वेगवान् ॥ सामः “कार्मन्” § कार्मणि युद्धे इतरे-
तराकर्षणात् । अत्र देवानामाकर्षणवति यज्ञाख्येसङ्ग्रामे “न्य-
क्रमीत्” नितरां क्रामति ॥ ४ ॥ २४

• “प्रमेगावी” इति ऋ० ।

† उ० २, १, ३, १ = ऋ० ६, ८, ३१, १ ।

‡ “आङ्गिरसः” इति ऋषि-संज्ञयः ।

॥ ‘वाजी अश्ववान्’ इति वि० ।

§ “कार्मन्” इति सुबलिक रूपम् (०, १, २८) । युद्धार्थं प्रवृत्तिनिमित्तं साध-
‘इतरैतराकर्षणादिति । संश्रवाच्चिन्नेऽपि तदेव प्रवृत्ति निमित्तमिति दर्शयन् इदानी-
विधिं संश्रवयति अथेत्यादिना ।

४ ५ १२२ १ २

(कार्ष्णे द ॥) प्रयद्वाउ । गावोनाभूणा^१यार३४ः ।

४२ १ ० १ ५२ २ १ १

त्वेषाः । आया२सोअक्रमुः । घ्नन्ताःकार३ष्णा^२म् । अ

१ २ २ १ २ ५२ २ १ ५

पात्वचम् । औ^३हो२र^४हारे३४औ^५होवा । ऊ३२३४पा ॥ २० ॥

१ १ २ ४२ ५२ १ २ २ २ १ ०

प्रयद्गा^६श्वेनभूणा^७याः । त्वाइषाअया । सोअक्रमू२३ः ।

० १ २ ५ १ ५ ५२ २ १ २ १ ३ १ १ १

घ्नार३४न्तो^८होइ । कार्ष्णा^९र३४औ^{१०}होवा । अपत्वचार३४

धूम् ॥ २८ ॥ २५

मेध्यातिथिर्दृषिः* । “यत्” ये “भूण्यः” क्षिप्राः “त्वेषाः”
 दीप्ताः † “अयासः” अयाः गसनकुशलाः “कृष्णां” ‡ “त्वम्”
 “अप घ्नन्तः” अभिषवेण निरस्यन्तः [त्वच्चिः संस्वरणकर्मा §
 (तु०प०) । इदृग्भूताः सोमाः “प्राक्रमुः” यज्ञं प्रवर्त्तयन्ति ।
 तत्र दृष्टान्तः—“गावान” उदकानीव ॥ तानि यथा क्षिप्रमधः
 पतन्ति तद्वत् । गावएव वा उपभीयते तायथा स्वगोष्ठमाशु

* “कार्ष्णः”-इति क्वचि० नै० ।

† ‘भूण्यः भरुश्रीलाः’-इति वि० । भूण्यः-धमश्रीलाः, भरुश्रीलाः।
 (प्र० ६१० घ० ३०) ;

‡ ‘त्वेषदीप्तो (भा० उध०)’-इत्यस्य रूपम् । ‘दीप्ता-सक्षान्तः’-इति वि० ।

§ कृष्णां राशिं कृष्णाकरुणाम्, अपत्वचं अपर्षां राशेः कृष्णां च-इति वि० ।

§ संस्वरणमाच्छादनम् ।

॥ गोशब्देः षष्ठी परमुद्कार्थो न नैषष्ठी कः ।

अथ षष्ठी ।

^{३ १ २ ३ १ २ २ १ २ ३ २}
अपन्नपवसेमृधःक्रातुवित्सीममत्सरः ।

^{३ १ २ २ ३ १ २}
नुदस्वादेवयुंजनम् ॥ ६ ॥ २६ *

(वैश्वदेवम् ॥) ^{५ ४ २}अपन्नौ । ^५चोदूपावा । ^{१ १}साहमाशर्वा

^{१ २ २}रः । ^{१ २}क्रातुवित्सी । ^१ममात्साश्रारः । ^१नुदारः । ^१स्वा-

^{१ २ ५ २}रदारः ३४ ^{२ १ १ १ १ १}श्रीचोवा । ^{२ १ १ १ १ १}वयुंजना ३३४५म् ॥ २६ ॥ २६

गच्छन्ति^१ तद्दत् । अथवा गावः स्तुतिवाचः^३ ता यथा स्तुत्यं प्रति क्षिप्रं प्राप्नुवन्ति, तद्दत् यज्ञं प्रवर्त्तयन्ति^१ तान् स्तुवे—इति शेषः ॥

“यत्”-“ये” इति साम्प्रतश्चः पाठौ ॥ ५ ॥ २५

अस्याः परस्याश्च निध्वविर्त्तपिः^३ हे “सोमः !” “मत्सरः” मद्करः ॥ यः त्वं “मृधः” हिंसकान् गत्रून्^३ “अपन्नम्” मारयन्

* ३० ५, १, १५, २ = ५० ७, १, ३४, ४ = ३४, ४, १, १० — १० — १६ — १० ; — १०, १, १ ; — ३४ १, २, २ ।

† अपन्नो गाव उवसा वाचनभृताः (१, १५ नै०) ।

‡ निध्वम्-प्रवर्त्तयन्ति इत्यम् ।

§ ‘गावः रश्मवः’-इति वि० । ‘गावः’-इति रश्मिनामसु तृतीयां नैषद्यु, कण्ठ (१, ५) ।

॥ ‘काश्चापः’-इति ऋचि-नैरेपः ।

॥ ‘मदनीयोमचोवचः’-इति वि० ।

०० ‘मृधः चक्रान् पाप्मानवः’-इति वि० ।

अथ सप्तमी ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
अयापवस्वधारयाययाह्यमरोचयः ।

१ १ १ १ १ १
हिन्वानोमानुषीरपः ॥ ७ ॥ २७ः

(वैश्वदेवह्यसाम ॥) एअयापवा । स्वधा२ । र

० १ १ ५ १ १ १ १ १ १
या३१उवा२३ । ज३४पा । ययाह्यमरो२ । चया३१

१ ५ १ १ १ १ १
आवा२३ । ज३४पा । हिन्वानोमानुषा२२इर्होइ । आ-

१ १ ५
पआ३१उवा२३ । ज३२३४पा ॥ ३० ॥ २७

“ऋतुवित्” अस्मभ्यं प्रज्ञां प्रयच्छन् † “पवसे” चरसि स त्वं
“अदेवयुं” अदेवकामं जनं‡ राक्षसवर्गं “नुदस्व” प्रेरय ॥६॥ २६

हे सोम ! “मानुषीः” मनुष्याणां हितानि ¶ “अपः” उद-
कानि “हिन्वानः” प्रेरयन्§ त्वं “यया” धारया “सूर्यम”

● उ० ५, १, ८, १=४० ७, ३१, २ ।

† ‘ऋतुवित् कर्मवित्’-इति वि० ।

‡ यो देवान् यष्टुं न कामयते इत्यर्थः ।

¶ ‘मनुष्याणां भवाः’-इति वि० ।

§ हिन्वान इति ‘हिवि, प्रीचने (सर्वा० प०)’-इत्यस्य रूपम् । ‘हिन्वानः सेवमान-
-इति वि० ।

अथाष्टमी ।

१२ ३२३ ३१२ ३२ ३१९
सपवस्वयन्नाविथेन्द्रं वृत्राय हन्तवे ।

१ १ २ ३२०२
ववृवांसमक्षीरपः ॥ ८ ॥ २८ †

(वार्त्तमम् ॥) सक्षीरपः ३४३३ । पवस्व । यथा ३
विथा । इन्द्रं वृत्राय । याचन्ता ३४३वे । शोवा ३४वा ।
वन्निवांसं ३४साम् । माक्षीरपा । शोवा ३४वा । शो ३४ ।
जा ॥ ३१ ॥ २८

“शोचयः” प्रकाशयः । तथा “अथा” अनया धारया “पवस्व”
चर ॥ ७ ॥ २७

अमहीयुर्द्धमिः ॥ हे सोम ! यस्त्वं “महीः” महतीः
“अपः” महान्मृदकानि “वन्निवांसं” निबन्धानं “वृत्राय”
हन्तुं “हन्तवे” ॥ हन्तुं “इन्द्रम्” “आविथ” अरक्षः ॥ “स”
त्वं “पवस्व” धारया चर । सोमं पीत्वा मत्तः सन्निद्रो महान्मृ-
दकानिबन्धानं वृत्रं जघानेत्यर्थः ॥ ८ ॥ २८

● “वन्निवांसं” इति सर्वनाम्नात्-सम्पः पाठोऽत्राप्युच्यते ।

† क० ७, १, ११, १ ।

‡ “आविथरसः” इति ऋषि-नैमिषः ।

¶ “वन्निवांसं” अरक्षस्वभावम्-इति वि० ।

§ ‘वृत्राय शेषाय’ इति त्रि० ।

॥ “तुमर्थे शेषेन् (३, ४, ८)”-इत्यादिवा सिद्धम् ।

•• “आविथ अरक्षर्ववांसं, तपेयुषि” इति वि० ।

अथ नवमी ।

^{१ १ २ १२ १२ ३ १ १ १ २ ३ १}
अयावीतीपरिस्त्रवयस्तइन्द्रोमदेष्टा ।

^{१ १ १ ३ १ १ २}
अवाहन्नवतीर्त्नव ॥ ८ ॥ २८*

^{५ २ २ १ २ १}
(सोमसामानि त्रीणि ॥) अयावीती । पारिस्त्रवा ।

^{३ १ १ २ १ १ १ २ १ १ १}
यस्तइन्दाउ । मादाइषुवा । अवाहाइन्नाइ । वतीरइ

^{५ ५ ५}
४वा । नापुषोइहाइ ॥ ३२ ॥

^{१ १ २ १ १ १ २ १ १ १ २ १}
अयावीता । औहावा । औहाइरइ । औ । होर ।

^{१ ५ २ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
वारइरइ । औहावा । परिस्त्रव । यस्तइन्दा । औहा

^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
वा । औहाइरइ । औ । होर । वारइरइ । औहावा ।

^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
मदेइषुवा । अवाहन्ना । औहावा । औहाइरइ ।

^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १}
औ । होर । वारइरइ । औहावा । वतीर्नवारइरइ ॥ ३३ ॥

^{५ १ १ ५ १ ५ ५ १ १ १ १}
अयाइषुवी । तारइपाइरिस्त्रवा । यास्तइन्दी । मदा

अथ दशमी ।

१ १ ३ १ २ २ २ १ ३ १ १ १ १ १

परिद्युत्सुनद्रयिम्बरहाजनीअन्धसा ।

इषूश्वा२ । अवाहा३न्ना । वतीर्नवा । श्री३होवा ।

होपुइ । डा ॥ ३४ ॥ २९

अमहीयुर्ऋषिः* । हे “इन्द्रः” सीम ! “अया” अनेन
 रसेन “वीती”† वीत्यै इन्द्रस्य भक्षणायः‡ “परिस्रव” परि-
 स्वर । कीदृशेन रसेनेत्यत आह “ते” तव “यः” रसः “मदेषु”
 सङ्गमेषु॥ “नवतीर्नव” नवनवति-सङ्ख्याकाः§ शम्बरपुरीः॥
 “अवाहन” जघान (अमुं सीमरसं पीत्वा मत्तः सन्निद्रः
 उक्तसङ्ख्याकान् शम्बरपुरीर्जघानेति मत्वा रसो जघानेत्यु-
 पचारः ॥ ९ ॥ २९

* “आङ्गिरसः” इति ऋषि-वैशेषः ।

† पा० १, १, ९६ । ७, १, ३९ ।

‡ “वीतिः कान्तिः, माज्ञो वा तेन परि चव परिसमन्तात् चव” इति वि० । इयं
 मये कान्तिकसंशोभेतिरिहं (जै० १, १, १) कपनिहम् ।

॥ ‘मदेषु पुरतोऽवस्थितेषु’ इति वि० ।

§ अद्यौजसामि दशोत्तराधि ।

॥ शम्बर इति निवृत्तौ मेघनामद्यु (१, १०)—उत्कनामद्यु (१, १२) वक्तनामद्यु
 (२, ९) च दृश्यते । ऐतिहासिकस्य शम्बरनाम ईत्युपिश्लेषः, तदधीपाख्यानं आन-
 वमादौ (१०, ५५) द्रष्टव्यम् ।

३ १ २ २ २ २ २

स्वानोऽर्षपवित्रञ्चा ॥ १० ॥ ३० *

॥ इति प्रथम-दशति ॥

(भारद्वाजम् ॥) परिद्यत्ताम् । औइ । १

२म् । भरद्वाजाऽम् । औइ । नोऽन्वासाऽऽ३४ । स्वा
२ २ २ ४ ५ ४ ५
नोऽऽर्षाऽ । पविवा । त्रापुयोऽऽहाइ ॥ ३५ ॥ ३०

॥ इति ग्रामे गीये त्रयोदशः-प्रपाठकः ॥

उच्यतेऽविः† । “द्यत्” दीप्तः । “सनत्” दीयमानं‡
सैन्यं वा “रयिम्” धनं यस्य तादृशं “वाजं” बलं “अन्वासा”§
अश्वेन सह सोमः, “नः” अस्त्राकं ॥ “परिभरत्” परतोहरतु
प्रयच्छत्वित्थर्थः । अथ प्रत्यक्षस्तिः--हे सोम ! “स्वानः”
सुवानोऽभिषूयमाणस्त्वम् “पवित्रे” “आर्षे” आभिसुख्येन-क्षर ।

“द्यत्सन्द्रयि”-“द्यत्सन्द्रयि”-इति, “स्वानः”-“सु-
वानः”-इति च सामान्यतः पाठौ ॥१० ॥ ३०

इति त्रीसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने

६ पञ्चमस्याध्यायस्य तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

* ऋ० ७, १, ९, १ ।

† ‘सनत् चिरकनम्’-इति वि० ।

‡ ‘आश्रितः’-इति ऋषि नै० ।

§ ‘अन्वासा तर्पितः’-इति वि० ।

॥ ‘सुतो विद्यमान इति सुवर्त’-इति वि० । ॥ ‘नः अस्त्रान् प्रति’-इति वि० ।

अथ चतुर्थे खण्डे—

सेवा प्रथमा ।

१२ १२ ३ १ २ ४ २ ३ १२ २२ ३ २
अचिक्रदद् वा षारिर्महान्मित्रेनदर्शतः ।

१२ १२
सःसूर्येणद्विते ॥ १ ॥ ३१

ओम् ॥ (वाषाहरम् ॥) अचिक्रदाश्न् । अचिक्रदा
पुदे । ^{१२}वुषाहराद्इ । ^{१२}वाषाहराद्इ । ^{४२}वुषाहरापुए ।
^{१२}महान्मित्राः । ^{१२}माहान्मित्रापुए । ^{४२}महान्मित्रापुए । नद-
^१र्शताः । ^२नादर्शताः । ^४नदर्शतापुए । ^२सःसूरियाः ।
^१साःसूरियाः । ^४साःसूरियापुए । ^२णाद्वितुताः । ^१णादि
^२द्विताः । ^४णाद्वितुताः । वा ॥ १ ॥ ३१

सिध्यातिथिर्ऋषिः । “वृषा” कामानां वर्षकः “हरिः” हरित-
वर्णः “महान्” पूज्यः “मित्रेन” यथा सखा तद्दत् । “दर्शतः”
दर्शनोद्योगः सोमः “अचिक्रदद्” शब्दङ्करोति सोयं सोमः
- “सूर्येण” सह “द्विते” द्विवि प्रकारे ॥ [“द्विते”-“रोचते”
-इति साम्प्रतः पाठौ ॥ १ ॥ ३१

* ४० ४, १, ३, २ = ऋ० ६, ७, १६, १ ।

† “कावः”-इति ऋषि-ने० ।

अथ द्वितीया ।

^{२ ३ १ २ ३ २ ३ १ २}
आतेदक्षमयोभुववक्त्रिमद्यावृष्णीमहे ।

^{३ १ २ ३ १ २}
पान्तमापुरुस्पृहम् ॥ २ ॥ ३२*

(^{५ ४ ४}वार्षानि ^{२ १ २ २}त्रौणि ॥) ^{५ ४ ४}आतेदक्षाम् । ^{२ १ २ २}मयीभूवाम् ।

^{१ २ १ ० १ ५ १ २ १ २}
वक्त्रिम । द्या । वृष्णीरमार३४ चाइ । पान्तमार । ईश्या ।

^{१ १ २ ५ ४ ४ १ ५}
पूरु२३ । स्पृरहार३४ औहोवा । जर२३४पा ॥ २ ॥

^{२ १ २ ५ २ ३ ५ २ ४}
आतेदार३४क्षाम् । मायीभूर३४वाम् । वक्त्रि-

^{५ ४ ५ ४ ३ ५ १ २ २ १ २}
मद्यावृष्णी । महीर३४ चाइ । पान्ताश्मार । ईश्या३ ।

^{१ २ ५ ४ ४ ३ ५}
पूरु२३४ औहोवा । स्पृर३४क्षाम् ॥ ३ ॥

^{५ ४ ५ ४ ३ ५ २ ४ ५ ४ २}
आतेदक्षमयः । भुवीर३४चाइ । वक्त्रिमद्यावृष्णी ।

^{३ ५ १ २ १ २ १}
महीर३४चाइ । पान्ताश्मार । पूरुस्पृहम् । इडार३

^{२ १}
भा३४३ । और३४पुइ । डा ॥ ४ ॥ ३२

अथ तृतीया ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
अध्वर्योऽद्रिभिःसुत^३सोमम्यवित्रेभानय ।

^{३ १ २ ३ १ २}
पुनाहीन्द्रायपातवे ॥ ३ ॥ ३३*

(वैरूपे द्वे ॥) अध्वर्यो^{२ १}२३४आ । द्विभाइः^{५ २ १ २ २}सुइता-

^{१ २ १ २ ५ १ २}
३म् । सोमारम्या^१२३४वो । चाआ^१नाया^१२ । पुना-

^{२ २ ५ २ २ २ १ १ १ १ १}
२३ । हीन्द्रा^५३४औ^२चीवा । यपातवे^{२ ३ ४ ५}२३४५ ॥ ५ ॥

^{४ ५ २ ४ ५ २ १ ५ १ २}
अध्वर्यो^४ । होअ^५द्री । भिःसुत^{२ १}म् । औ^{५ १ २}इहो^५इवा^१३ ।

भृगुर्दृषिः^१ । हे सोम ! यष्टारोवयं “तं” तव स्वभूतं
“दक्षं” बलम् “अद्य” अस्मिन्त्यागदिने “आ” आभिसुख्येन
“वृणोमहे” सम्भजामहे । कीदृगम् ? “मयोभुवं” सुखस्य भाव-
बितारं “बद्धि” धनादीनां प्रापकम् † “पान्तं” शत्रुभ्योरक्षकम् ।
“पुरंसृहं” बहुभिः सृहणीयं काम्यमानम्बलमिति ॥ २ ॥ ३२

* उ० ५, १, ११, १ = ऋ० ०, १, ८, १ = ऊ० ४, १, २० ;—४, १, १—१—
२—४—५—६ ;—१६, २, १९—१४ ।

† वाचशिः—भार्गवो वा जमदग्निः—इति ऋषि-ने०

‡ वहेयागिकार्यवेष्टः (भा० उ०) ।

अथचतुर्थी ।

२ ३ २ ३ १ २ ३ २ २ ३ १ २ ३ २

तरत्समन्दीधावतिधारासुतस्यान्धसः ।

३ २ ३ २ २

तरत्समन्दीधावति ॥ ४ ॥ ३४*

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

सीमारम्पार३४वे । औवाचाशनायार । पुना३३ । चारइ

३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

न्द्रार३४औहोवा । यपातवे३४पु ॥ ६ ॥ ३३

५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

(तरन्तः ॥) तरत्समा । दीधावाशतार३३ । धारा-

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

रसूर३४ता । स्याचार३३धारसार३४औहोवा । तरत्सम

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

न्दीधावतीर३४पु ॥ ७ ॥ ३४

उच्यतेऽपिः† । हे “अधर्यो” “अद्रिभिः” यावभिः
 “सुतम्” अभिषुतं सोमं “पवित्रे” “आनय” प्रापय । एतदेव
 दर्शयति—“इन्द्राय” इन्द्रस्य “पातवे” पानाय “पुनाहि” पुनीहि
 यावयः॥

“पुनाहि”-“पुनीहि”-इति, “आनय”-“आसजे”-इति च
 सामान्येण पाठः ॥ ३ ॥ ३३

* उ० ४, १, ५, १ = ऋ० ७, १, २५, १ = चार० १, १, २४ ।

† “आदिरसः”-इति ऋषि-वै० ।

‡ ‘पूतं कृष’-इति स्पष्टं पितरवे ।

अवत्तारऋषिः* । “मन्दी” देवानां हर्षकः स सोमः
 “तरत्” स्त्रीङ् पाप्मनः सक्रायात् तारयन् “धावति”
 द्रोणकलशङ्गच्छति* । धावतीति पुनरपि तदेवाहाम्बस्वा
 दरार्थं तरन्मन्दीधावतीति । यद्वा । अस्यऋचोयास्केनोक्तार्थो
 द्रष्टव्यः । तद्यथा—“तरति स पापं सर्वं मन्दी यः स्तौति धावति
 गच्छत्यूर्ध्वं गतिभारा सुतस्याम्बसोधरयाभिषुतस्य मन्मपूतस्य
 वाचा स्तुतस्येति (नि० प० १३, ६)” ॥ ४ ॥३४

* “काश्रपः”-इति ऋषि-नेमयः ।

† अत्रेदं विवरणम्—“तरत् । विनियोगोऽयं ऋषिः । अतुष्टोभयति प्रति-
 षाये । प्रतिष्ठायै यजमानाय ध्वजे । वे पुरुषन्वी तरन्ध्वजाववेक्ष्य स्तियः पुष्यन्वी बद्ध
 सभ्रजन्वी बद्ध पुरुषन्तरन्-पुरुषोदाभ्यान्पुष्या वंददक्षिभ्यां सवसाणि अदिन्सतान्
 दातुमिच्छन्नाम् तौ पुरुषोदे ईक्षेता मनसां प्राक्ष्यमपाक्ष्यमिति । कथं केन प्रकारेण
 नौ आवासिदम् । आतम् अप्रतीक्ष्येति स्यादिति । तौ प्रत्येनां अतुष्टं प्रत्यर्थं
 ध्वजयोः । पुरुषन्वीरमन्वीः आदप्रहे सवसाणि आतवन्वी तरत् तरन् प्रतिपथ-
 दोषतः मन्दी सोमः धावति शोषयति । ततोवैकृतयो आर्णः गृहीतम् अप्रति-
 क्ष्येति भवति अत्यथापि आर्णः अस्मि अप्रतिक्ष्येति भवति गृहीतमपि यः । एवं
 विज्जानाति विनाशं सो भवति । तरन्-पुरुषोदे उभयस्याचासुस्यावदथौ । मनु-
 ष्यस्य च देवस्य च अवरोधनार्थं तथाच जौतमः—“अप्रतिपक्षं प्रतिजिघृक्षन्
 प्रतिगृह्य वा अतुष्टं तस्मिन्मन्दीत्यप्युक्तं ॥ तरत् सः मन्दी सोमः धावति
 — शोषेति । गच्छति वा शोषयति वा शोषयति वा पापं । न केवलं सोमः धारा
 अपि सुतस्य अम्बसः अम्बस्य सोमस्य च यस्यात्तरत् । तरति स पापं यन्मन्दी
 धावति शोषयति अथा सभ्रजिका वाक् धारा वा केह विज्जानाति । अमृतां
 सर्वस्य देवो अवसः रयन्कविप्रिहा धारा । ध्वजयोरेति आह्वानाः । आधयोः
 पुरुषन्वीः तं शवं तं अस्मिन्नि चतानां सवसाणि च आदप्रहे—तरत्पुरुषन्वी-
 ष्यति ॥”-इति ।

अथ पञ्चमी ।

१ २ ३ १ २ ४ १ २ ५ १ २

आपवस्वसहस्रिण् रयिं सोमसुवीर्यम् ।

४ १ २ १ २

अस्मेश्वा सिधारय ॥ ५ ॥ ३५ *

५ २ २ १

(सोमसाम ॥) आपवस्वा । सहस्रिणम् । ऊवाइ ।

१ २ १ २ २ २ १

ऊवारश्चे । रयिं सोमा । सुवीरियाम् । ऊवाइ ।

१ २ २ १ २ २ १

ऊवारश्चेद् । अस्मेश्वा । सिधारया । ऊवाइ । ऊवा

१ २ ५ २ २ ३ ५

रश्चेर । वारश्चेद्वा । जरश्चेपा ॥ ८ ॥ ३५

निम्नविच्छिष्टिः^१ । हे “सोम !” त्वं “सहस्रिणं” बहु-
सङ्ख्याकं “सुवीर्यं” शोभन-सामर्थ्योपेतं “रयिं” धनं “आपवस्व”
आभिसुख्येन चर । अपिच “अस्मे”^२ अस्मासु “अवांसि”
अस्मानि “धारय” स्थापय ॥ ५ ॥ ३५

* ऋ० ७, १, ३०, १ ।

† “अप्युत्तपः” इति ऋषि-जैः ।

‡ अस्मे इति, अस्मद्ः साप्रतिभक्तिरूपं भवति । तत्र सुपानित्यादि (७, १
१६) शक्यमस्तीति च (६, १, ७०) सूत्रं स्मृतं व्यम् । तस्यैव अथ तत्रैव बह्वृचि ।
तदुच्यते—“अस्मे ते वचः (३, २, १५, ७)” इत्यत्र वचमित्यर्थः, “अस्मे यातं नासत्याः
अजोषाः (३, ३, १, १६)” इत्यत्र अस्मानित्यर्थः । “अस्मे समानेभिर्दण्डम पौ-
लोभे (३, ३, ७, १०)” इत्यत्र अस्माभित्यर्थः । “अस्मे प्रयन्मिषवत्तृजीविन्

अथषष्ठी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३

अनुप्रत्नासत्रायवःपदन्नवीयोअक्रमुः ।

० १ २ ३ १ २ ३

रुचेजनन्तद्वय्यम् ॥ ६ ॥ ३६ *

५ ४ ३ २ १

(सूर्यसाम ॥) अनुप्रत्नासत्रायाईवाः । पदन्न

वीयो अक्रमुः । रुचाइजना । ताइसू । ऊम्मायेइ ।

रीरइथयाम् ॥ ६ ॥ ३६

†“प्रत्नासः” पुराणाः केचिद् “त्रायवः” गमनवन्तोऽथाः
“नवीयः” नवतरं “पदं” “अन्वक्रमुः” अन्वक्रमन्ते (रूपकव्यव-
हारेण सोमाः स्तयन्ते) “रुचे” दोग्धौ तदर्थं “सूर्य” “जनन्त”
जनयन्तिः ॥ ६ ॥ ३६

(६, ४, ४, १६)”—इत्यत्र अस्मभ्यमित्यर्थः । “अस्य आराधितं देवः सन्तर्धुयान्
(६, ६, १०, ०)”—इत्यत्र अस्मदित्यर्थः । “ऊर्थ इव पप्रथ कामो अस्मै (०, ३, १, १०)”—
इत्यत्र अस्माकमित्यर्थः । “अस्य अग वसवो वसुनि (०, ६, ८, ४)”—इत्यत्र अस्मास्वि-
त्यर्थेति ॥

* ऋ० ६, ८, १३, २ ।

† ऋषिः स एव ।

‡ अथ इं विवरणम्—“अनुप्रत्नासः पुरातनाः आथवः सन्त्याः वसिष्ठादयः परं
पद्यते उत्पाद्यते संसाराच्च नवीयो नवतरं अस्मिन् कल्पे अक्रमुः क्रमितवन्तः अवे-
दोग्धाद्यं जनन्त जनयन्त इयम् ।” इति ॥

अथ सप्तमी ।

^{१ २} अर्षा^{३ १ २ ३} सोम^{१ २} द्यु^{१ २ ३ ४} मत्त^{१ २} मोभि^{१ २} द्रोणा^{१ २} निरो^{१ २} रुवत् ।

^{१ २} सीद^{१ २ ३ ४} न्योनौवने^{१ २} ष्वा ॥ ७ ॥ ३७*

(दाढेच्युतानि त्रीणि ॥) अर्षा^{१ २} । इहा^{१ २} । सोम^{१ २}
 द्युमा^{१ २} रत्तमा^{१ २} । इहा^{१ २} । अभाइ^{१ २} । इहा^{१ २} । द्रोणा^{१ २} निरो^{१ २}
 रुवा^{१ २} । इहा^{१ २} । सीदा^{१ २} । इहा^{१ २} । योनौवना^{१ २} रइषुवा^{१ २} ।
 इहा^{१ २} ॥ १० ॥

अर्षा^{१ २} चाउ^{१ २} । साम^{१ २} द्युमत्त^{१ २} मोभि^{१ २} द्रोणा^{१ २} निरो^{१ २}
 रुवा^{१ २} । इहा^{१ २} । सीदा^{१ २} उवा^{१ २} । योनौवा^{१ २} रने^{१ २} ।
 उन्माये^{१ २} ष्वा^{१ २} ॥ ११ ॥

अर्षा^{१ २} सोम^{१ २} द्युम^{१ २} । त्तमाः^{१ २} । अर्षा^{१ २} सोमा^{१ २} । द्युमत्त^{१ २} मः^{१ २} ।
 अभिद्रोणा^{१ २} रइहा^{१ २} । निरो^{१ २} रुवत्^{१ २} । साइद^{१ २} न्योनार^{१ २} इज^{१ २} चाइ^{१ २} ।
 वनाइषु^{१ २} रइवा^{१ २} रइषु^{१ २} । आ^{१ २} रइषु^{१ २} इ^{१ २} । उा^{१ २} ॥ १२ ॥ ३७

* उ० १, २, ११, १ = अ० ७, १, ४, ४ = अ० १, १, २-४ ; - ७, १, ११ =
 अ० १, १, ११-१२, १/१२ ; - १, १, ११ ।

अषाष्टमी ।

१२ २१ २ ११२ २१२

वृषासोमद्युमा^१ असिवृषादेववृषव्रतः ।

३ १ २
वृषाधर्माणिदध्रिषे ॥ ८ ॥ ३८ *

(वृषकम् ॥) वृषासोमा । द्युमा^२ २ पासा^३

१ १ १ १ १ १ १ १
२३ । वृषादेवाश्चाश्च । वार्षाव्रारश्चताः । वृषाधर्मा^४

शुगुर्त्तः^५ । हे “सोमः” “द्युमत्तमः” अतिशयेन दीप्ति-
मान् त्वं “द्रोणानि” (प्रयोगवाहुल्यापेक्षमेतद्बहुवचनम्) द्रोण-
कलशानभिलषीकृत्य “रोरुवत्” पुनः पुनश्च^६ वा शब्दं कुर्वन्
“अर्ष” आगच्छतु दशापवित्रमध्यान्निर्गतः सोमः अविच्छिन्न-
धारया पतन् शब्दं करोति खलु । तत्र दृष्टान्तः—“वनेषु” वन-
नीयेषु यज्ञेषु वनसम्बन्धिषु यज्ञगृहेषु वाण “योनौ” स्थाने^७
“आसीदन्” यद्वा । वनेषु योनौ भूमौ आसदन् पूर्वं स्थितः
सन् यज्ञगृहं अभ्यर्चयति सम्बन्धः ॥

“सौदर्यानीवनेष्वसौदन्”-“श्वेतीनयोनिमेतिसाल्मन्त्रैः
पाठैः ॥ ७ ॥ ३७

* ७ १, १, १, १ = ७ ०, १, १८, १ ।

† “वाहः”-इति ऋषि-नेमयः ।

‡ ‘वत् वच् वच्चात् (भा० प०)’-इत्यस्यैवं कथमित्यस्यभिप्रायः ।

§ ‘वनेषु उदकेषु’-इति त्रि० ।

§ ‘योनौ’-इति अथनामस्य षतुर्दशं नेम्युक्तम् (१, ४

अथ नवमी । •

^{४ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९}
इषेपवस्वधारयामृज्यमानोमनीषिभिः ।

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९}
इन्द्रे रूचाभिगाइच्चि ॥ ८ ॥ ३८ *

^{५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००}
३ । ईश्या । णाइदधिषे । इडारश्भाश्श । आरं
• ४५इ । डा ॥ १३ ॥

^{५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००}
(ऐषम् ॥) इषेपवा । स्वधारयौहोवाश्चाश्श ।

^{५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००}
औहोवा । मृज्यमारनोमनीषिभिः । इन्द्रेरूचा । अभि

^{५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००}
गौक्षेवाश्चाश्श औहोवा । उप । इक्षीरश्शु ॥ १४ ॥ ३८

कश्यपन्तृषिः[†] । से “सोम !” “हृषा” कामानां वर्षकस्त्वं
“द्यमान्” दीप्तिमान् “अमि” । अपिच हे “देव”द्योतमान
सोम ! “हृषा” त्वं “हृषव्रतः”[‡] वर्षणशीलकर्त्तासि । किञ्च
हे सोम ! “हृषा” त्वं “धर्माणि” देवानां मनुष्याणां च हितानि
कर्त्माणि[‡] “दधिषे”-“दधिषे”-इति पाठौ ॥ ८ ॥ ३८

* उ० २, ३, ४, १ = ऋ० ७, १, ५८, ३ ।

† “सारीचः”-इति ऋचि-सौ ।

‡ “व्रतम्” इति कर्मनामसु सप्तमं भेषण्टकम् (१, १) ।

• “धर्माणि धारणाणि”-इति वि० ।

अथ द्रव्यमी ।

^{३ १ २} ^{३ १ २ ३ १ २} ^{३ १}
मन्त्रवासीमधारयावृषापवस्वदवयुः ।

^{३ १ २} ^{३ २}
अव्यावारेभिरस्ययः ॥ १० ॥ ४००

^५ ^२ ^{१ १ २} ^२
(श्यावाश्रम ॥) मन्त्रयासो । मधारया । वृषापा

^१ ^१ ^२ ^१ ^{१ १ २}
स्ववा । स्वदाइवारयूः । अव्यारः । वाररा२३४

^{३ १ २} ^{१ ३ २}
श्रीश्रीवा । भिरस्ययूः ॥ १५ ॥ ४०

कश्यपकृषिः । हे "इन्दो" सोम ! "मनीषिभिः" कृत्वि-
ग्भिः "मृज्यमानः" शोधमानस्त्वं "इषे" अन्नाकमवाय^१
"धारया" "पवस्व" चर "इषा" रोचमानेनात्मसा^२ "शाः"
पयून् "अभीष्टि" अभिगच्छ ॥ ८ ॥ ३८

असितकृषिः ॥ हे "सोम !" "वृषा" कामानां वर्जिता
"देवयुः" देवकामः "अस्ययुः" अस्मत्कामश्च त्वं "अव्या" अवेः

१. सु० १, ०, २८, १ ।

† "मनीषः" इति कृषि-नेत्रेण ।

‡ "मनीषी"-इति लेषाविनामसु वकारस्य नेत्रेण कर्म (३, १५) । 'मन्त्रवां वपस्व
श्रीश्रीः' इति चि० ।

१. "इषे"-इति अन्नाकमसु वतुर्हं नेत्रेण कर्म (२, ०) ।

२. "इषा रोचय" इति चि० ।

३. "अव्यावारे देवयो वा"-इति कृषि-नेत्रेण ।

अथैकादशी ।

२ १ २ १ १ १ २ २ ३ १ १ २,
अथासौमसुक्तययामर्चात्सन्भवर्चथाः ।

१ १ १ २ २
मन्दानइह षयसे ॥ ११ ॥ ४१*

(अथासौमीयम् ॥) अथासौमसुक्तयया । मर्चा

त्सन्ना । भ्यवारर्चात्सन्भवर्चथाः । मन्दानभायेत् । वृषा

याप्रसादपूर्वइ ॥ ११ ॥ ४१

“वारेभिः” बलैः कृते दशापविचे “मन्द्राय” मद्करया धारया
“पवस्व” चर ॥

“अध्यावारेभिः”-“अध्वोवारिषु”-इति पाठी ॥ १० ॥ ४०

ऋषिः ऋषिः† । हे “सोम !” “अया” अथवा “सुक्तयया”
शोभनया अभिषवादि-लक्षणया त्रियया “महान्” पूज्यमानः
“सन्” देवान् प्रति “अभ्यवर्चथाः” अभ्यवर्चयः । “मन्दानः इत्”
मोदमानः एव “हृषायसे” हृषवदाचरसि यथा मोदमानो
हृषभः शब्दं करोति तथाभिषववेलायां उपरवेषु शब्दं करोती-
त्यर्थः ॥

“अभ्यवर्चथाः”-“अभ्यवर्चत”-इति, “हृषायसे”-“हृषायते”-
इति च पाठः ॥ ११ ॥ ४१

* ऋ० ०, १, ४, १ ।

† “भारवोःषम्”-इति ऋषि-नेत्रेण, “भारवाजः”-इति ऋ० ।

अथ दाह्यी ।

^{३ १२ १२} अयंविचर्षणिष्ठितःपवमानःसचेतनि ।

^{३ १२ १२ १२} चिन्वानभाष्यंबृहत् ॥ १६ ॥ ४२०

(आग्नेयम् ॥) ^३धा । ^{३ ४ २ ५}श्रीश्रीश्रीवाचाद् । अयंविचा ।

^{३ १}पषाद्दार्हाइता । ^३श्रीश्रीश्रीवाचाद् । ^५पवमानाः । ^२स

^१चाइताता । ^{३ ४ २ ५}श्रीश्रीश्रीवाचाद् । ^५चिन्वानभा । ^{१ ५}पियौइ

^२श्रीद् । ^{४ ५}सुवीवा । ^{४ ५}वृष्टुषोइचाद् ॥ १७ ॥ ४२

जमदग्निः ऋषिः† । “विचर्षणिः” विद्वष्टा‡ “हितः” पात्रे
निष्ठितः “पवमानः” ग्रीष्ममानः “अयं” सीमः “भाष्यम्” अणु
भवं “बृहन्” महत् अथ “चिन्वानः” प्रेरयन् “सचेतनि”
सर्वैः सञ्जायते ॥ १२ ॥ ४२

० ऋ० ७, १, २५, ५ ।

† “भार्गवः”-इति ऋषि मंत्रेणः ।

‡ “विचर्षणिः”-इति पञ्चमि-कर्मसु वृष्टु, नेवष्टु कम् (७, ११) । चर्षणि इत्यन्वा-
जानावसरे शाब्दः “चादिता”-इत्याद्य (५, २५) । “विचर्षणिः सर्वे पञ्चमि”-इति वि० ।

१) “सचेतनि सञ्जायते”-इति वि० ।

अथ चतुर्दशी ।

३ १२ १२३ ३२ ३ १२

अपघ्नन्पवतेमृधीपसोमोअरावणः ॥

३ १ १ ३२

गच्छन्निन्द्रस्य निष्कृतम् ॥१४ ॥ ४४०

॥ इति द्वितीय-दशति ॥

(भारद्वाजम् ॥) ^{१ २} ^५ ^{४ ५}
 होईर३४या । २ । इयाचाइ ।

^{२ १} ^{२ १ १ १} ^{१ २} ^५ ^{४ ५}
 अपग्नार३न्पा३४५ । होईर३४या । २ । इयाचाइ ।

^{२ १} ^१ ^{५ २} ^{१ २ ३}
 वताइ । मार । धार३४ । औचोवा । अपसोमोर

^{१ ३ २} ^{१ १ १} ^{१ २} ^५ ^{४ ५}
 अरावण३४पुः । होईर३४या । २ । इयाचाइ ।

अथास्यच्छपिः† । हे “इन्द्रो” क्तियमानः‡ त्वं “नः”
 अस्माकं “महे” महति “तुने”‡ धनायण “प्रार्थसि” प्रगच्छति ।
 “न” संप्रत्यये‡ अथास्यसायमपिः तव “जमि” तरङ्ग “विभ्रद्”
 धारयन् देवान् यष्टमभि गच्छति ॥ १३ ॥ ४३

० ७० ९, ५, १, ०, १ = ७० ०, १, १२, ५ ।

† “आङ्गिरसः”-इति शपि-नेमेयः ।

‡ “इन्द्रोऽन्वो दनतेर्वा”-इति (४, ४१) वाच्योक्तं दनतेर्वासायं च यष्टमं ।
 उन्वो क्ते दने (४० प०) ।

१ “नना”-इति अजनामस्तु पठ्यते (२, १० मं०) । अन्वे दोषपातोऽपि ‘नने’-
 इत्येव ।

० § “अथ निपाता उदावसेष्वेषु”- (नि० १, ९) इत्याद्युक्तेः ।

२१ २ ११११ २, १ ५ ४ ५
 गच्छन्ना२३इन्द्रा२३४५ । द्वाइ२३४या । २ । इयाद्वाइ ।
 २ १ २ ४२२ २११११
 स्यानाइः । कार२ । तार३४ । औहोवा । इ२३४५ ॥२०॥ ४४

अमहीयुः ऋषिः*५ “सोमः” “सुधः” द्विसंक्रान् गन्तूनां
 “अपन्नन्” मारयन् “अरावृषः” शक्ती सत्यान् धनानामदातृं षः
 अपन्नन् “इन्द्रस्स” “निष्कृतं”११ स्यात् “गच्छन्” प्राप्नुवन्
 “पवते” धारया चरति ॥ १४ ॥ ४४

इति त्रीसायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थप्रकाशे कन्दोव्याख्याने
 पञ्चमस्याध्यायस्य चतुर्थः खण्डः ॥४॥

अथ पञ्चमे खण्डे—

सेवा प्रथमा ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२

पुनानःसोमधारयापोवसानोअर्षसि ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

आरन्नधायोनिमृतस्यसीदस्युत्सोदेवोद्विरस्ययः ॥२॥ ४५५

* “आश्विनः”-इति ऋषिः ।

† ‘सुधः सक्रामान् पापानो वा’-इति वि० ।

‡ ‘अरावृषः अरावृषाभिः शशाटः’-इति वि० ।

§ ‘निष्कृतं संस्कृतम्’-इति वि०, परिष्कृतमित्यर्थः ।

§ ७० १, १, ८, १ = ऋ० ७, ५, ११, ४ = आ० १, १, १० = ऊ० १, १, १-
 २, -१, १, १०; -१, १, १; -४, १, १-५-१; -६, १, १-१२-१३; -६, १,
 १-१३; -१०, १, ११-१३-१४; -११, १, १८; -१३, १, ७-१८; -१३, १,
 १५; -१५, १, २-४; १०, १, १०-११-१६; -१८, १, ७-२०-२१; -१८,
 १, २०; -२०, १, ११-१५-१६-१७; -२१, १, ८ = ऊ० १, १, १०; -१, १,
 ८-१०, -४, १, ५; -४, १, ४-१५, -५, १, १४; -५, १, ८; -६, १, ७ ।

(आयास्यम् ॥) पुनानःसो । मारुधार३४औक्षोवा ।
 रा३३४या । अपोवसानोअर्षसि । आरान्नाधाः ।
 योनाइमारत्ता३ । स्यारमार३४औक्षोवा । दा३३४सी ।
 उत्सोदि३वा३ । चारइरा २ ३ ४ औक्षोवा । प्या-
 २ ३ ४ याः ॥ २१ ॥

(माण्डवम् ॥) इयारई३या । पुनानःसोर । मधा
 रा३३४या । अपोवसानोअर्षा३३सी । आरन्नधायोनि
 मृतस्यसीदा३३सा । उत्सोदिवो३३ । चारइरा३३औ
 क्षोवा । प्या३या३३४पूः ॥ २२ ॥

(आपदासम् ॥) पुनानःसोमधारया । अपोव
 सानोअर्ष । स्यो३हा । ओ३हा । आरन्नधायोनिमृतस्य
 सीद । स्यो३हा । ओ३हा । उत्सोदा३इवारः । औ
 इहा । ओ३हा । चिरप्या३३या३३४ः । ओ३३४पूइ ।
 आ ॥ २३ ॥

(सोमसाम ॥) पुनानः^{४२}सोम^{२४}धारया । आपो^१स्वासा^१
 २ । नो^२अर्षसी । आ^१रत्ना^१धा^२२ः । योनि^{२२}मार्त्ता^१२ ।
 स्यसी^{१२}दसी । जत्सो^१स्त्वा^१इवा^२२ः । चिर^१ण्या^२२३या^२३४३ः ।
 आ^१२३४५इ । डा ॥ २४ ॥

(ऐडमायास्यम् ॥) आ^४इ^४पुना । नाः^१सो । मधा^{२१२}
 रया । आपो^२वसा^१३१ । नो^२अर्षसी । आ^२रत्न^२धा^३३१ः ।
 योनि^२मृता । स्यसी^{२१२}दसी । जत्सो^१दिवा^२३१ः । चिर^{२१}ण्या-
 २३या^२३४३ः । आ^२२३४५इ । डा ॥ २५ ॥

(माण्डवम् ॥) पुनानः^{४२ ४ ४२ ४२ ४२}सोम^{४ ४ ४}धारया । पो^{४ ४ ४}वसो^{४ ४ ४}वा ।
 नो^{१२ १}अर्षसि । आ^{१२ १}रत्न । धा^१उवा^{१ २ २}२३ । हो^{१२}वा^१३हा^१इ । योनि^{१२}
 मृत^{१ १ २ २}स्यसी^{१ २ २}दसि । जत्सो^{१ २ २}दि । वा^१उवा^{१ २ २}२३ । हो^{१ २ २}वा^१३हा^१इ ।
 चिर^१ण्या^२२३या^२३४३ः । आ^१२३४५इ । डा ॥ २६ ॥

(उदत्याजापत्यम् ॥) पुनानः^{४ २ ४ ४ ४ ४}सोम^४धा । हो^४प्रया ।
 आपो^{२ १ २ १}वसान^१भा^{१ २}जे^{१ २}२ । षसी^{१ २}२ । आ^{१ २ २}रत्न^{१ २}धा^{१ २}योनि^{१ २}म^{१ २}त^{१ २}स्यसा

चेरइ । दासीर । उत्सा रचोइ । दारइवोइ ।
 चिरोरइवा । प्यापुयोइवाइ ॥ २७ ॥

(त्रीणिधनमायास्यम् ॥) पुनानःसोमधाहाउचोवा ।
 रायाचारइपो । वसार । नचाइपु । पारइसी ।
 चाराइ । शीशोवा । लघायोनिमृता । स्यसाइ
 पइ । दारइसी । उसाइ । शीशोवा । दाइवीर ।
 चिराइपु । प्यारइयाः ॥ २८ ॥

(कषवरथन्तरम् ॥) पुनानःसोमधारया । अपोवसा ।
 नोइआर्पाइसी । चारलघायोनिमृतस्यमीदसाइइची ।
 उत्सोदारइइवा । चिराइउवाइ । एइ । प्ययचा
 ॥ २९ ॥

(तिरस्त्रीनिधनमायास्यम् ॥) पुनानःसोमधारया ।
 एइ । शीशोपुवाइ । चापोइ । वसार । नचाइपु ।
 वाइसीर । चारलघाः । योनिमृता । स्यासाइचा ।

^{२ ४} ^१ ^{२ १ २ १} ^१
 औ३हो३ । दार३४मी । उत्साओ३हो । दाइवो३ ।
^{३ २ ०} ^{२ १ १ १ १ १}
 चिरा३४पु । ण्या३या३३४पुः ॥ ३० ॥

(सदोविश्रीयम् ॥) पुनानःसोमधारयाओ३हाओ३हा३ण ।

^५ ^{४ ४ ४} ^५ ^{० १ ४ २ ४ १ १} ^५ ^२ ^५ ^२
 ओ३होओ३हो३वा । अपोवमानोअर्ष । स्यो३हा । ओ३हा
^१ ^५ ^२ ^५ ^२ ^२ ^{१ ४ २ १ ४ ४} ^{२ १ २ ४}
 ३ण । औ३हो३इ । औ३हो३वा । आरत्तुधायेनिमृतस्यसीद ।
^५ ^२ ^५ ^२ ^२ ^५ ^२ ^५ ^२ ^२
 स्यो३हा । ओ३हा३ण । औ३हो३इ । औ३हो३वा ।
^१ ^२ ^५ ^२ ^५ ^२ ^२ ^५ ^२
 उत्सादाइवारः । ओ३हा । ओ३हा३ण । औ३हो३इ ।
^५ ^२ ^२ ^१ ^० ^{५ ४ ४} ^{२ ४}
 ओ३हो३वा । चिर । ण्या३या३३४ओ३हावा । सदो
^{१ ३ १ १ १ १}
 विश्वा३३४पुः ॥ ३१ ॥

(स्ववासिनी हे ॥) ओ३हो३ । वाओ३वा । २ ।

^२ ^{१ ३} ^{५ ४ ४} ^{२ ४}
 ओ३हो३ । वाओ३वा३ । ओ३वा३३४ओ३हावा । पुना
^{१ १ ४ १ ४ २ ४} ^{१ ४ २ ४ ४} ^{१ ४ २ १ ४ ४}
 नःसोमधारया । पोवसानोअर्षसि । आरत्तुधायेनि
^{२ १ २ ४} ^{१ १ ४ ४ १} ^१
 मृतस्यसीदसिउश्रीदेवाः । ओ३हो३ । वाओ३वा । २ ।

ओ२हो१ । वाओवा३ । ओ२वा२३४ओ३होवा । ए३ ।
 हिरण्यया२३४४ः ॥ ३२ ॥

ओ३ । हो१ । वाओवा३ । ओ२वा२३४ओ३होवा ।
 पुनानःसोमधारया । पोवसानोअर्षमि । आरत्नधाये
 निमृतस्यसीद । स्यो३ । हो१ । वाओवा३ । ओ२वा
 २३४ओ३होवा । उत्सोदेवोहिरण्ययः । इडा२३भा३४४ ।
 ओ२३४पु३ । डा ॥ ३३ ॥

(पुवः ॥) हा । वो३हा३ । वो३हा । हा । आ२३४वा ।
 हाइ । पूनाना२३४ःसो । माधारा२३४या । आपोवा
 २३४सा । वोअर्षा२३४सी । आरत्नार३४धाः । यानी
 मार३४र्त्ता । स्यासीदा२३४सी । उत्सोदा२३४इवा । हाइ
 रण्यया२३४याः । हा । वो३हा । वो३हा३ । हा ।
 ओ२३४वा । हा३४ । ओ३होवा । ए३ । अतिविश्रानि
 दुरितातरेमार३४ ॥ ३४ ॥

(रौरवम् ॥) पुनानःसोमाश्धाराश्श्रया । आपो

वसानोअर्षस्यारत्नधाद्योनिमतस्यसाश्दसाद् । ओहाश्

उवा । उतोदेवोराश्श्रया । ओहाश्उवा । ण्या ।

ओश्श्रया । होपुद् । उा ॥ ३५ ॥

(यौधाजयम् ॥ पुनार१ । नाःसो । मा । धारा

श्श्रया । आपोश् । वसाश् । नशाश्श्रया । वाश्श्रया ।

आरत्नधाः । यो । निमृताश् । स्यसाश्श्रया । दाश्श्रया ।

उसाश् । दाश्श्रया । शिराश्श्रयाश्श्रयाः ॥ ३६ ॥ ४५

॥ इति चतुर्दशस्यार्हः प्रपाठकः ॥

भरहाजादयः सप्त ऋषयः* । हे "सोम !" "पुनानः" गोधकः
 "अपः" वसतीवरीः+ "वसानः" आच्छादयन् "धारया" "अ-
 वसि" गच्छसि द्रोणकलशे किञ्च "रत्नधा" रमणीयानां धनानां
 दाता; त्वम् "ऋतस्य" यज्ञस्य "योनि" स्थानम् "आसीदसि"

* "सर्वासां सप्त ऋषयोभरहाजः काश्यपोजितमोऽपिचिंशानिमोजदप्रिर्गच्छिष्ठ
 इत्येते"-इति ऋषि-केनेचः ।+ उवासाकेऽहश्श्रयाणां दाश्श्रयाणामित्यर्थः ।

+ "अपः उदकानि"-इति वि० ।

‡ 'रत्नान् धारयन्'-इति वि० ।

अथ द्वितीया ।

२ ३ १ २ ३ २ ३ ४ १ २ ३ ४ २
परितोषिष्वात्सुतसोमोयउत्तम्विः ।

१ १२ २४ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
दधन्वाङ्गोनर्योअप्स्वाश्तरासुषावसोममद्रिभिः ॥ ॥४६॥

४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
(अच्छिद्रम ॥) परितोषी । चताश्शुवार३ । सु२

४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
३४ताम् । सोमोयउत्तम्विः । सोमोयऊ । तमा

४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
३शुवार३ । चार३४वोः । दधन्वाङ्गोनर्योअप्स्वन्तरा ।

४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
दधन्वाङ्ग्याः । नर्यो२ । आ । सुवाश्शुवार३ । ता

४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
२३४राः । सुषावसोममद्रिभो२३४ः । सुषावसा । ममा

४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
३शुवार३ । द्रा३४द्रिभोः ॥ १ ॥

अपि च "देवः" द्योतमानः सोमः "उक्तः" प्रस्यन्दनगीलः सन्
"द्विरक्षयः" ऋदिवानां द्वितरमणीयोऽपि भवति खलु ॥

• "दिवो"-"दिव" इति साम्प्रत्ययः पाठो ॥ १ ॥ ४५

• "सोमोयउत्तम्विः" इति अ० सरपाठः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

• "सोमोयउत्तम्विः" इति अ० सरपाठः ।

• "द्विरक्षयः" इति अ० सरपाठः ।

(रयिष्ठम् ॥) परीतोषी । चताह्वरताम् । औश्-
^{५ ४ ४} ^{२ १ २ २} ^५
 होश्वा । औश्चोश्वा । ईश्या । ईश्याश्च । हा ।
^५ ^{५ २ २} ^{५ २} ^५
 हाउवा । सोमोरयउत्तमश्चविः । सोमोयज । त
^५ ^{५ २ २} ^{५ २ २} ^{५ २}
 माश्चाश्वीः । औश्चोश्वा । औश्चोश्वा । ईश्या ।
^{५ २} ^५ ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २}
 ईश्याश्च । हा । हाउवा । दधन्वायोनर्योऽसुवन्तरा ।
^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २}
 दधन्वायाः । नर्योः । आ । ण्वश्चान्ताश्वरा । औश्-
^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २}
 हाश्वा । औश्चोश्वा । ईश्याश्च । हा । हाउवा ।
^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २}
 सुषवसोममद्रिभोश्चः । सुषावसो । ममाद्रीश्भाइ ।
^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २}
 औश्चोश्वा । औश्चोश्वा । ईश्या । ईश्याश्च । हा ।
^५ ^५ ^५
 हाउवाश्च । ऊश्चश्चपा ॥ २ ॥

(भारद्वाजे द्वे ॥) औश्चोऽपरीतोषी । चतासुतम् ।
^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २}
 औश्चोऽ । औश्चोऽ । आश्च । औश्चोश्वा । सोमो-
^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २}
 रयउत्तमश्चविः । औश्चोऽ । औश्चोऽ । आश्च । औ-
^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २} ^{५ २}
 श्वा । दधन्वायोनर्योऽसुवन्तरा । औश्चोऽ । औ-

१ ५ १८ २ १८ ४ १
 होइ । आ३ । औहा३वा । सुषावसीमद्रिभिः । औ
 २ ३४ २ १ ५ ५
 षोइ । औहोइ । आ२३४ । उज्जवाइहाउ । वा ॥ ३ ॥

४ ५ १८ १ ५ १
 प । र्येपारी । ताषिञ्चत्तारसुतम् । आउवार३ ।
 २२ ३ २४ ३ ५ १ १८ ५ १ १ १ १ १
 हाउहाउ । हो३वा । सोमोऽयउत्तमह्विः । आ-
 २४ ३ २४ ३ ५ २ १८ ४ ५ ८
 उवार३ । हाउहाउ । हो३वा । दधन्वाऽ्योनर्यो३
 १ २ १ २२ ३ २२ ५ २ १८
 शुवन्तराउ । वा३३ । हाउहाउ । हो३वा । सुषावा
 २ २४ ३ २४ ३ ५ १ १२ १
 र३सी३ । हाउहाउ । हो३वा । मम । द्रा३३४इभा
 ५ ५
 इ । उज्जवाइहाउ । वा ॥ ४ ॥

५ ४ ४ ४ १८
 (आभीश्रवम् ॥) परितोषिञ्चतासुतम् । ए । सो-
 ४ १ ३ ३ ५ १ १८ ४
 मीयजइत्तामह्विः । दा३३४धा । हाइ । न्वाऽ्यो
 ४ ० १ ३ ५ २ १ ४ १ १
 नर्योऽपसुअन्तारा । च३३४पा । हाइ । वासोममो३-
 ५ ५
 ३४वा । द्रा३इभोइहाइ ॥ ५ ॥

५ ४ ४ ४ ४
 (उत्तरमाभीश्रवम् ॥) परीतोषिञ्चतासुतम् । ए ।

^{३२२ १ ७ २ ३ ५ २ २}
 ए । सोमोयज३त्ताम॑ह्वाविः । दार३४धा । द्वा३द्वाइ ।
^{१२ ४ २ ७ २ ३ ५ २ १ १}
 न्वा॑योनर्यो॑अप॑सु॒अन्तारा । द्वा३४धा । द्वा३द्वाइ । वा
^{२ २ १ ५ ४ ५}
 सोममो२३४वा । द्वा३द्वाभो॑ईद्वाइ ॥ ६ ॥

^{४ ४ ४ ४ ५ २ ४}
 (माण्डवम् ॥) परीतोषि॑ञ्चतासुतम् । इहा । सो

^{० २ २ १ २ १ २ १ २ २ २}
 मोयउत्तम॑ह्वा२३वीः । इहा । दधन्वा॑योनर्यो॑अप॑सु
^{१ १ १ २ १ २ २ १ २ १}
 वन्ता२३रा । इहा । सुषावा२३सो । इहा । ममा२३ ।
^{१ २ ४ २ २ ५}
 द्वा३द्वाभो२३४अ॑ईवा । ई२३४द्वा ॥ ७ ॥

^{५ ४ ४ ४ ५ २ ४}
 (माण्डवमुत्तरम् ॥) इहा । परीतोषि॑ञ्चतासुतम् ।

^{१ २ २ २ १ २ १ २ २}
 इहा । सोमोयज३त्ताम॑ह्वा२३वीः । इहाउवा३ । अ३-
^{५ २ १ २ २ २ १ २ १ २}
 ४पा । दधन्वा॑योनर्यो॑अप॑सुवन्ता२३रा । इहाउवा३ ।
^{२ ५ २ १ २ १ २ २ ५}
 अ३४पा । सुषावा२३सो । इहाउवा३ । अ३४पा ।
^{२ १ २ १ २ २ ५ ५}
 ममद्वा२३४भीः । इहाउवा३ । अ३२३४पा ॥ ८ ॥

^{४ ४ ४ ४ ५ २ ४}
 (अभीवासः साम ॥) परीतोषि॑ञ्चतासुताम् । सोमो

यञ । तमश्चवाइः । दाधाओर३४वा । ऊर३४पा ।
 ग्वायोनर्योअप्स्वन्ता३३रा । सुपावा३३ती । मामद्रि
 भिः । इडा३३भा३४३ । ओ३३४५इ । डा ॥ ८ ॥

(परिवामःसाम ॥) परीतीपिच्चतासुनम । ओ३३वा ।

मोमोरयउत्तमश्चविः । दधान्वायो३ । चा३३हाइ । न
 र्योअप्स्वन्तरा । सुपावामो३ । च३३हा । मामद्रिभिः ।
 इडा३३भा३४३ । ओ३३४५इ । डा ॥ ९ ॥

(विणवम ॥) परीतीपिच्च । तापुसुताम । साम

यउत्तामा३३३म । हावी३ः । दधन्वायोनर्योअपम
 वा३३३ । तारा३३ । सुपावा३३मो३ । मसा३३३वा ।
 द्रापुइभोइहाइ ॥ ११ ॥

(सीमकतवीयम ॥) परीतोपाइ । चनासुता३म ।

ऐहो३ । ऐहो३ । ऐचिहा३इ । उवा३इ । ई३या ।

^{१२२} सामोयज् ^१ तमच्छ्वीरः । ^{१२} ऐक्षीर । ^{१२} ऐक्षीर ।
^{१२२} ऐच्छिराइ । ^१ उवारइ । ^१ ईश्या । ^१ दधन्वाथ्योनर्यो ^२ र ।
^१ प्सुवन्तरा ^{१२} ऐक्षीर । ^{१२} ऐक्षीर । ^{१२२} ऐच्छिराइ । ^१ उवा
^१ रइ । ^१ ईश्या । ^{१२} सुषावसी ^१ र । ^१ ममद्रिभा ^१ रइ । ^{१२} ऐक्षी
^{१२} र । ^{१२} ऐक्षीर । ^{१२२} ऐच्छिराइ । ^१ उवारइ । ^१ ईश्या ३४३ ।
^१ श्रीर ३४५इ । डा ॥ १२ ॥

^{१२३} (गद्दः ॥) ^{१२३} उपाउप । ^{१२३} उपाइ । ^{१२३} उपाउप । ^{१२३} परो-
^{१२३} तोषिञ्चतासुनम् । ^{१२३} उपाउप । ^{१२३} उपाइ । ^{१२३} उपाउप ।
^{१२३} सोमोयउत्तमच्छ्विः । ^{१२३} उपाउप । ^{१२३} उपाइ । ^{१२३} उपाउप ।
^{१२३} दधन्वाथ्योनर्यो ^{१२३} प्सुवन्तरा । ^{१२३} उपाउप । ^{१२३} उपाइ । ^{१२३} उपा-
^{१२३} उप । ^{१२३} सुषावसी ^{१२३} ममद्रिभिः । ^{१२३} उपाउप । ^{१२३} उपाइ । ^{१२३} उपा
^{१२३} इजपुपाइपुई । ^{१२३} जर ३४पा ॥ १३ ॥

^{१२३} (प्रमोदः ॥) ^{१२३} चाउचाउचाउवा । ^{१२३} परीतोषिञ्चतासु-
^{१२३} तम् । ^{१२३} उपाउ ३४५ । ^{१२३} चाउचाउचाउवा । ^{१२३} परीतोषिञ्च

^३ नार^५३४^३पू । राइ^५चामू^३३४^३वोः । विग्रा^३३१^३उवार^३३ । चा-
^५३३^५४रोः । सद्दे^५वार^५३३^५४ने । पुदा^५३१^५उवार^५३३ । धीर^५३३^५
^५षे ॥ १७ ॥

^{४२५२} आसो^४मस्वानो^४अद्रि^४भाइः । तिरो^२वारा^२णिआ^२व्या^२१या
^{१२}२ । ज^१नोन^१पुरि^१चामू^१वो^१२ः । विग्रा^१ह्वा^११री^१२ः । सदा^१व-
^१नाइ । पूर^१दधि^१षोर^१३४^१पुइ । डा ॥ १८ ॥

^{३२४४} आसो^४मस्वानो^४अद्रि^४भिः । तिरो^४वा^४३रा^४णिअ^४व्यया ।
^{१२}ज^१नोन^१पुरि^१चमु^१वा^१वि^१श^१ह्वरिः । ची^१२ । ऊ^१वाइ । चो^१३वा ।
^{१२}सद्दे^१वने^१पु^१द्वी^१२ । ऊ^१वाइ । चो^१३वा । धि^१पा । आ-
^४३^४चो^४वा । चो^४पुइ । डा ॥ १९ ॥

हे "सोम ।" "अद्रिभिः" यावाभिः "स्वान्" अभिषयमा-
 णस्त्वम् "अव्यया" ः पविमयानि "वाराणि" वालानि पवि-
 त्राणि "तिरम्" कुर्वन् व्यवधायकानि कर्षाणिः सन् "आ पवसे"
 आभिसुख्येन चरसि । "ह्वरिः" ह्वरितप्लर्णः स सोमः चम्बो-

अथ चतुर्थी ।

१ २ ३ १ २ ३ २ १ २ ३ १ २
प्रसोमदेववीतयेसिन्धुर्नपिष्येअर्णसा ।

२ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४
आग्नीःपयसामदिरानजागृविच्छाकोशंमधुस्युतं ॥४॥४८८॥

५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
(त्रीणिधनमाग्नेयम् ॥) प्रसोमदा । वावोतार३४याद् ।

२ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
सिन्धूर्नापाइष्यआ३१उवा३३ । णार३४सा । आग्नीः-

२ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
पार३४या । सामदाइरानजा३१उवा३३ । गृ, २४४वीः ।

२ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
आकाको३३४शाम् । मधा३१उवा३३ । स३३४ताम् ॥२०॥

२४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४०
(अग्नेर्वैश्वानरस्य साम ॥) प्रसोमदेववी । तयी३३४-

२ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
द्याद् । सिन्धुर्नपिष्येअ । णसी३३४द्याद् । आग्नाश्चोर-

रधिषवणफलकयोरुपरि स्थिते कलयोः^१ “विशत्” प्रविशति ।

तत्र दृष्टान्तः—“जनोन” यथा जनः “पुरि” पुरे प्रविशति ।

स त्वं वनेषु काष्ठनिर्मितेषु पाप्मेषुः^२ “सदः” स्थानं “दधिषे”

“दधिषे”-इति, साक्य ऋचः पाठो ॥ ३ ॥ ४७

१ उ० १, २, २०, १=अ० ०, ५, १४, १=आ० १, २, १५-१६=ऊ० १, २, १७;—६, १, १२, १-८, १, १२;—९, १, १०-१८;—११, १, १०.—१४, १, १४;—१८, १, १२-१३-१४;—१६, २, १०, —२२, १, १=अ० ६, १, ५ ।

२ 'पामसुससर्मणि'-इति वि० ।

३ 'वनेषु' 'उदकेषु' इति वि० ।

३४वा । पायाँओर३४वा । सामदिरानजा । गृ३३ ।
 वोईर्चाइ । आकाँओर३४वा । कोशाँओर३४वा । मधूपुश्च-
 ताम् । छोपुइ । डा ॥ २१ ॥

(द्विचिङ्कारं वामदेव्यम् ॥) प्रसोमा३देववीतयाइ ।

साइन्धूर्नपिथेअर्णसाँशोःपयसामदिरानजौद्वाइ । ऊ-
 म्मा३ गृ३३वोः । अकाकोशाम्मधौचोइ । ऊम्मा३ ।
 युताम् । ओर३छोवा । छोपुइ । डा ॥ २२ ॥

(उत्स्रिधः ॥) प्रसोमदेववीतये । सिन्धुः । नपा३४-

ओचोवा । येअर्णसाँ । हाः३उवा३३ । ऊ३४पा ।
 अँशाःपया । ओचोवाच्चाइ । सामदिरो । नजागृ विः ।
 हा३३उवा३३ । ऊ३४पा । अकाकोशम् । ओचोवा-
 चाइ । मधूपुश्चूपुताई५६म् । ऊ३३४५ ॥ २३ ॥

(निषेधः ॥) प्रसोमदाइवाइवीतयाइ । सिन्धूर्नपा-

अथ पञ्चमी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२

सोमउज्वाणः सोनृभिरधिष्णुभिरवीनाम् ।

इ । ^{१२ १}प्ये अर्णसा^{१२}रि । ^{१२}इहा^१र । ^{१ २ ५ ५}आ^१शोः^१पाया । ^१हा-
^{३ ५}हो^{१ ११}र^{२ २ १}उ^२हा । ^{१ २}साम^{१ २}दिरो । ^{२ २ १ २}नजा^{१ २}गृ^{१ २}र^{१ २}उ^{१ २}वीः । ^{१ २}इहा^{१ २}र ।
^{१ २ ५ ५}अ^{१ २}च्छा^{१ २}का^{१ २}शाम् । ^{१ २}हा^{१ २}हो^{१ २}र^{१ २}उ^{१ २}हा । ^{१ २}मधु^{१ २}उ^{१ २}जु^{१ २}पु^{१ २}ता^{१ २}ई^{१ २}पु-
^{१ २ १ १ १ १}ईम् । ^{१ २ १ १ १ १}हे^{१ २ १ १ १ १}र^{१ २ १ १ १ १}उ^{१ २ १ १ १ १}पु ॥ २४ ॥

हे “सोम !” त्वं “दिवोतये” दिवानां पानाय^३ तदर्थम्
 “अर्णसा” वसतीवर्याख्येनोदकेन “प्रपिष्ये” प्राप्यायसे । तत्र
 दृष्टान्तः—“सिन्धुः न” यथा सिन्धुदकेन प्रप्यायते तद्वत्^१
 [प्यायतेः लिटि लिटाङ्केऽपि चिपोभावः] ततः स त्व “मदिरः”
 मदकरः सुरादिरिव “जागृविः” जागरणशीलः^३ [यद्वा न
 सम्प्रयथे, इदानीं मदकरो जागरणशीलस्त्वं “अशोः” लता-
 खण्डस्य “पयसा” रसेन “मधुजुत” मधुररसस्य चारयितारं
 “कोशं” द्रोणकलशं “अच्छ” अभिषा गच्छसि ॥ ४ ॥ ४८

१ दिवोतये देवतर्पणाय इति वि० ।

२ प्रपिष्ये प्रवर्द्धते पृथते वा इति वि० ।

३ जागृविः जागरणशीलः अपमनः इति वि० ।

४ अच्छ चात्रम् इति वि० ।

४८ ५ ८ ४ ५८ ५ ५ ४ ४ १ २ १५८ १
 सामउघ्नाणःसाढभिः । ए५ । अधो । ष्णुभिरवीर । नाम् ।
 २८ १ ० १ ४ २८ १ २
 आश्वयेव । चरितायात् । ताडधारया । मान्द्रयायीवा ।
 २ ५ २१ २ ४ ५ ४
 तीर३४धा । रया । औश्चोवा । हो५इ । डा ॥ २८ ॥

४८ ५ ८ ४ ५८ ४ ५ ४ ५ ४१८
 सोमउघ्नाणःसीढभिः । भाइ । अधिष्णु भिरवी । नाम् ।
 १ २ १ २ १५८ १ २ २ १८ ४
 अधिष्णुभिरवीर । नाम् । आश्वयेवा । चरितायाता
 २ ५ २ ४ ०
 र३इधा । रया३१उवार३ । मार३४०द्रा । यायाती
 ५ २२ ४८ ५ ५ ४
 र३४धा । रयाऔश्चोवा । हो५इ । डा ॥ २९ ॥

३८ ४ ४ ३ ४८ ५ ५ २ १
 सोमउघ्नाणःसीढभिः । औश्चोइइ । आर३४ ।
 ५ ४ ५ २ २८ ४ २ १ २
 धिष्णुभिरवीनाम् । आश्वयेवचरिताया । तिधारायी ।
 १ ३ ५ ४ १ ४ २ २ ५
 वाचो२३४वा । मन्द्रयायाती३धा । ऊ३म् ऊ३४३म् ।
 १ ५
 रा३४५योइच्चाइ ॥ ३० ॥ ४८

॥ इति ग्रामे गेये चतुर्दशः प्रपाठकः ॥

“सीढभिः” षुणुभिः “स्वानः” सुवानोऽभिषयमाणः “सोमः”
 “श्वोनां सुभिः” [मांशृत्सूनामुपसंख्यानमिति वार्त्तिकेण
 सानुशब्दस्य सूभावः] समुच्छ्रितैर्वाक्यैः पवित्रैरधियाति अधि

अथ षष्ठी ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
तवाहोसोमरारणमसख्यइन्दोदिविदिवे ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ ० ७ ३ १ १
पुरुणिबभ्रोनिचरन्तिमामवपरिधीर्रतिताइच्चि ॥३॥पुः॥

(वंष्णवम् ॥) ओं ॥ तवाहोसो । मरारणा ।

रण । सख्यइन्दोदिवाइइ । दिवाइ । दिवे । पुरुणिबभ्रो-

निचरन्तिमामवा । अव । परिधीर्रतिताइइच्चाइइ ।

आइइ । च्चाइइ । औहोवा । ऊइइइइपा ॥ १ ॥

(द्वितीयं वैष्णवम् ॥) तवा । तवा । अहोसोम-

अधिकं गच्छन्ति । “उ” इति प्रसिद्धी । “अगवयेव” वक्ष्ययेव
द्वरितवर्णया धारया याति । “मन्दयाण” मन्दकारिण्या धारया
द्वीषकलगमधि गच्छति ॥ “उष्वाणः” “उष्वाणः”—इति
पाठौ ॥ ५ ॥ ४८

● ‘रारण रमयाणि’ अथवा रचन्ति कर्मोत्पत्ति कर्म कर्म इति वि० ।

† ‘पुरुणि बभ्रुनि दुःखानि । अथवा बभ्रुनि यत्रामां दुःखानि अणि-इति वि० ।

‡ उ० ३. १. ११. १ = अ० ३. ५. १५. ४ ऊ० ३. १. १०. १०—११. —८,
१. १०;—१३. २. १—२. १६. २. १३—१४ १७. १०. —१८. १. १. —१९. १,
१८—१९—२०—कच्छे २. १. १३. —२. १. १. —४. १. १३;—४. १. ११—१४ ।

१ ‘मन्दया बहकवा’ इति वि० ।

रण । सख्याई३०दे । दिवाओ३षे । दाइवे२ ।

रुणिवभ्रोनिचरन्तिमा१मा३वा । पराओ३षे । धाइए-

तितो२३४वा । आपुइ३षेइ३वाइ ॥ २ ॥

(आङ्गिरमानित्रीणि ॥) तवाइ३सोमाइरारणा ।

सख्याई२३४०दे । दिवेदा२३४इवे । पु३रुणिवभ्रोनिच-

रन्तिमाम् । आवा२३४इवाइ । पारीधाइ३रा । तितो

२३४वा । आपुइ३षेइ३वाइ ॥ ३ ॥

तवाइ३सोमरी । ओपु३रणा । सख्यइन्दे३रे ।

दिवा३४पुइ । दी२३४वे । पू३रु३रणाइवा३ । भोनिच-

रार । तिमा३४पुम् । आ२३४वा । पारी३धाइ३

रार । तिता३४पु । ई२३४षी ॥ ४ ॥

तवाइ३सोमरारणा । सख्यइन्दे३दिवेदिवाइ । सख्य

इन्दे३दिवेदा२३४वे । पु३रु३णिवभ्रोनिचरन्तिमामा३३वा ।

अथ सप्तमी ।

१ १ २

३ १ २ २ २

मृज्यमानःसुहृत्स्या * समुद्रेवाचमिन्वसि ।

२ २ ३ १ २ ३ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ ३ २ २

रयिपिशगन्वच्चुलपुरुस्पृहपवमानाभ्यर्षसि ॥ ७ ॥ ५११

पराइधारइइरा । तिताउरइइइइइ ॥ श्रीरइइइ

इ । डा ॥ ५ ॥

(स्वारमौत्तणोरन्ध्रम् ॥) मृज्यमानाः । सुहृत्सि-

हे “इन्द्रो” सोम ! तव “सख्ये” सखिकर्मणि अहं “दिवे दिवे” अन्वहं “रारण” रमे [रणिर्लिंठि उत्तमे णलि रूपम् हे] “बन्धो” बन्धवर्ष ! सोम “पुरुषि” बह्वनि रचांसि “मा” तव सख्ये स्थितं “न्यवचरन्ति” नीचीनं चरन्ति बाधन्ते । वे मां बाधन्ते तान् “परिधीन्” † रचसान् त्वम् “अतीहि” चागच्छ ॥ ६ ॥ ५०

* “सुहृत्सि”-रति ऋ० ष० ।

† उ० ४, १, १२, १ = ऋ० ७, ५, १६, १ = चार० ५, १, १; ऋ० १, १, १-१-१-४-५; -८, १, ५-६-१-१०, १, ०-८; -ऊ० ६, १, १८ ।

‡ ‘परिधीन्’ अतीहि-ये चन्वे यजमानाः परिचरन्ति, तेभ्यः परिधीन् स्वरचान् अतीत्य इति मदीयं बह्वभाषादि । अथवा दुःसन्तानि ये दुःसन्ति अतीत्य तेषां परिधीन् आवाचिः इति वि० ।

^{१ २ ३ ४} या३ । ^२ साम्द्राद्रवा । ^{१ २ ४} चमिन्वसा३इ । ^{१ २ ४} रायो३०पाइ-
^{४ ५} शा । ^२ गम्बज्जला३म् । ^{१ ४ ५} पूरु२स्पृ२३४हाम् । ^{१ २ ४} पवमा ।
^१ ना । ^२ औ३हो । ^{४ ५} भियो२३४वा । ^{४ ५} षा५सोईहोइ ॥ ६ ॥

(औक्षणोरन्ध्रम् ॥) मृज्यमानाः । सुहस्ताया२ ।

^{१ २ ४} समुद्रेवा । ^{१ २} चामिन्वामा२३इ । ^{१ २ ४} रया३४इंपिशा । ^{१ २ ४} गम्ब
^० ज्जलंपूरुस्पृहा२म् । ^१ पवा२३ । ^{१ ३ ४ ५ ६ ७} मा२ना२३४औहोवा ।
^{१ २ ४} भियार्षसी२३४५ ॥ ७ ॥

मृज्यमानाः । सुह । स्तिया । सा१मू२द्राद्रवा२ ।

^१ चमि । ^१ न्वसाइ । ^{१ २ ४} रा१थी२०पाइशा२ । ^{१ २ ४} गं१ज्जलंपुरु ।
^१ स्पृहाम् । ^{१ २ ४} पा१श्वा२रमाना२३ । ^{१ २ ४ ५ ६ ७} भा१र्या२३४औहोवा ।
^{४ ५} षा२३४सी ॥ ८ ॥

(आग्नेयानित्रीणि ॥) मृज्याईण । मानःसुहस्तिया

^{१ २} औ३हो । ^{१ २ ४} समुद्रेवावमिन्वसाऔ३हो । ^१ रथिंपिशङ्ग वज्र

लंपुरुस्पृचाश्चैश्चो । पवमारवनाश्च । भियोरश्चवा ।
 षाप्रसोद्दहाइ ॥ ८ ॥

मृज्यमानः सुचस्तया । वाहाइ । समद्राइवा ।
 चमोरन्वाश्चसी । रयाश्चईपिशा । गंबज्जलम् । पूरु-
 स्पृचाश्चश्चम् । पवाश्चमानाश्च । भियोरश्चवा । षा
 प्रसोद्दहाइ ॥ १० ॥

मृज्यमानाप्रःसुचस्तिया । समूद्राइवा । चमा-
 र्चान्वासीश्च । रयिंपिशाङ्गंबज्जलंपुरुस्पृचाश्चैश्चो । पव
 माश्चमाश्च । भियोरश्चवा । पाप्रसोद्दहाइ ॥ ११ ॥

(ऐडमौल्लणोरन्ध्रम् ॥) मृज्यमानः सुचस्तया । समु-
 द्रेवोवा । चामिन्वसि । रयिंपिशाश्च । चावहा ।
 गंबज्जलंपुरुस्पृचम् । पवमानाश्च । चावहा । भियर्षा
 र्चसाश्चश्च । चोश्चश्चश्च । डा ॥ १२ ॥

पवाष्टमी ।

३१८ २८ ३ २ ३ १९ ३ २ ३ १
अभिसोमासपायवःपवन्तीमघम्नादम् ।

(वाजजित् ॥) मृज्यमानःसुहा । स्तियाश्च ।

समूश्चो । द्रेवाश्चो । चामिन्वमाह । रयाश्चिष्

चोह । पिशाश्चो । गंवद्भ्रलाम् । पूरुस्पृहाम् ।

पवाश्चो । मानाश्चो । भौर्यर्षमाश्शुवाश्च । वा

जोजिगीश्वाश्च ॥ १३ ॥

हे "सुहस्त्वा" हस्ते भवा. हस्त्वाः अङ्गुलयः, * शोभनाङ्ग-
लिक सोम ! "मृज्यमानः" शोध्यमानस्त्वं "समुद्रे" अन्तरिक्षे ।
कलशे वा "वाचं" शब्दम् "इन्वसि" प्रेरयसि † । किञ्च । हे
पवमान पूयमान सोम ! "पिशङ्ग" हिरण्यं रजतादिभिः पिश-
ङ्गवर्षं "बहुलं" प्रभूतं "पुरुस्पृहं" बहुभिः स्पृहणीयं "रयिंधनं"
"अभ्यर्षसि" स्तोत्राणामभिस्वरसि प्रयच्छसीत्यर्थः ॥ ७ ॥ पू१

* "सुपर्ण" (१, १, १८)-इत्यादिना तुप आत् रूपम् ।

† "समुद्रः"-इति अन्तरिक्षनामसु पञ्चदशं नैवस्पृकम् (१, ३) ।

‡ "इन्वसि"-इति मतिकर्मसु पञ्चदशविंशत्यतमं नैवस्पृकम् (१, १४) ।

आत्रिकर्मसु च प्रथमम् (१, १८) । अन्तरप 'इन्वसि वाग्नेधि'-इति वि० ।

३ १२ २२३१२ ३ १ २
समुद्रस्याधिविष्टपेमनीषिणो

३ १ २ ३ १ २
मत्सरासीमदच्यतः ॥८॥ ५२*

(वैश्वदेवे) । द्वा३द्वाइ । अंभिसोमासाश्चाया-

१वा२३ः । द्वा३द्वाइ । पवन्तेमदीभ्यामाशदा२३म् ।

द्वा३द्वाइ । समुद्रस्याधिविष्टपेमा३नाइषा१इणार३ः ।

द्वा३द्वाइ । मत्सरासीमा३दाच्यु१तार३ः । द्वा३द्वा-

३४३इ । ओर३४५इ । डा ॥ १४ ॥

आभीसोमा । स३आ३१उवार३ । यां२३४वाः । पां३

न्ताइमा । दिया३१उवार३ । मार३४दाम् । सामुद्र-

स्या । धिविष्टपेमना३१उवाये३ । धीर३४णाः । मात्सा

रासाः । मदा३१उवार३ । च्यु२३४ताः ॥ १५ ॥

● उ० १, १, ८, १ = अ० ०, ५, १४, ४ = ऊ० २, १, १४ - १५ ; -४, १,
०-८-८-१०-११-१२ ; -०, १, ११ ; -०, २, १४-१५-१६ ; -८, १, १६ ;
-८, २, १८ ; -८, २, १५ ; -८, २, १६ ; -१२, १, १५ ; -१२, २, १६ ; -१४, १, ८ ;
-१४, १, ५-० ; = १६, १, २-२ ; -१८, १, १-२-१० ; -१२, १, १० = ऊ० १,
१, ६ ; -१, १, ११ ; -१, १, ८ ; -४, १, १० ; -४, २, १० ; -६, १, १-१४ ।

(इन्द्रसामनोद्धे) अभिसोमासप्रयवाः । पवन्ते
 मदियम्न । दा । औश्चो । आऔश्चो । समुद्र-
 स्थाधिविष्टपेमनीषि । णा । औश्चो । आऔश्चो ।
 मत्सरासोमदच्यु । ता । औश्चो । आऔश्चोश्च-
 ३ । औश्चोश्चश्च ५इ । डा ॥ १६ ॥

अभिसोमासप्र । चोप्रयवाः । पवन्तेमद्यन्मदम-
 वन्तेम । दियाश्चोइ । माश्चदाम् । समुद्रस्थाधिविष्ट-
 पेमनीषिणाः । मनाश्चोइ । घाश्चइणाः । मत्सरासोमद
 च्युताः । मदाश्चोइ । च्यूरश्चोश्चश्च ३ । औश्चोश्च ५इ । डा ।
 ॥ १७ ॥

(स्वः पृष्ठम् ॥) अभारइसोमाश्च । औचोप्रसप्र-
 यवाः । पवारन्तेमाश्च । औचोप्रदियन्मदाम् । समु-
 द्रस्थाश्च । औचोप्रधिविष्टपाइ । औयेश्च । मारनारश्च-

^{२ २} औक्षीवा । ^१ वीर^५श्रुणाः । ^३ जर^५श्रुपा । ^२ । ^{३ २२ १} मत्सरासोर^३ ।

^{१ २} मारदार^५श्रु^२औक्षीवा ^३ च्य^५र^३श्रुताः ॥ १८ ॥

(इन्द्रसामानित्रीणि ॥) ^{४२ ५२४} औक्षीवा । ^{५ ४२ ५२} अभिसोमास-

^{२ ४५} आयवः । ^{५२ ५२४} औक्षीवा । ^१ पवार^१ । ^{३२२ ४} तेमा^३श्रुओ^५पुवा^६पु^६ । दि-

^{२ १ २} यन्मदम् । ^१ समू^१र । ^{३ २ ४} द्रस्या^३श्रुओ^५पुवा^६पु^६ । ^{२ १५२ २} धिवि^३ष्टपेर^५मनी-

^{१ ५२} षिणारः । ^{५ २} औ^३क्षी^३श्रु^३ । ^१ मत्स^१र । ^{५२ २ ४} रासा^३श्रुओ^५पुवा^६पु^६ ।

^{२ १ ३ १ १ १ १} मद^३च्य^३ता^३श्रु^३पुः ॥ १८ ॥

^{५ २ २ २ ५} अभिसोमास^३आया^३दा^३वाः । ^१ पवार^१ । ^{३२ ४} तेमा^३श्रुओ^५पुवा-

^{२ १ २} पु^३पु^३ । ^१ दिय^३न्मदम् । ^{३ २ ४} समू^३र । ^२ द्रस्या^३श्रुओ^५पुवा^६पु^६ । ^३ धिवि-

^{१ ५२ २ १ ५२} ष्टपेर^३मनी^३षिणारः । ^१ मत्स^१र । ^{५५ २ ४} रासा^३श्रुओ^५पुवा^६पु^६ । ^२ मद-

^{१ २ १ १ १ १} च्य^३ता^३श्रु^३पुः ॥ २० ॥

^{५ २ २ २ ५} अभिसोमास^३आया^३दा^३वाः । ^१ पवन्ता^३इमा । ^{० ५ ६} दिया^३श्रु^३मा-

अथ नवमी ।

३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ ४
पुनानःसोमजागृविरव्यावारैः*परिप्रियः ।

१२ २२ ३२
त्वं विप्रोअभवो†‡ङ्गिरस्तम

२ ३ १ २
मध्वायज्ञमिमिक्षणः‡ ॥ ८ ॥ पुराण

५ ४ २ १ २ १ २ ४ ५
२३४दाम् । समुद्रस्या । धिविष्टपाद् । मनाश्दृषादृणाः ।

१ २ २ १ १ २ ५ २ ३ ५
मात्सरासो२३ । भारदा२३४औक्षोवा । च्यूर३४ताः ॥ २ १ ॥ पुर

“आयवः” § गमनशीलाः “सोमासः” सोमाः मद्यं मदकरं
मदं आत्मीयं रसं “अभिपवन्तः” अभितो निर्गमयन्ति । कुत्से-
त्युच्यते—“समुद्रस्य” अन्तरिक्षस्य “अधिविष्टपे” अधिकं समु-
च्छ्रितपवित्ने । यद्वा । समुद्रस्य यस्मात्समुद्रवन्ति रसाः तस्य
कलशस्य “अधि” उपरि “विष्टपे” स्थाने “पवित्ने” निर्गम-
यन्ति । कीदृशाः ? “मनीषिणः” मनसईशितारः “मात्सरासः”
मदकराः “मदच्युतः” मदकरेण रसेन आवयितारः ॥

“विष्टपे”, “विष्टपि”—“मदच्युतः”, “स्वर्विदः”—इति च
पाठौ ॥ ८ ॥ पुर

* “अव्योवारे”-इति

† “वोङ्गिरस्तमो”-इति,

‡ “भिक्षणः”-इति च

§ ऋ० ७, ५, १३, १ ।

§ ‘आयवः’-इति चि० । ‘आयवः’-इति मनुष्यनामस्य समुद्रस्य नैषण्य-
कम् (२, २) ।

अथ दशमी ।

१ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ ३
इन्द्रायपवतेमदःसोमोमरुत्वतेसुतः ।

५ २ ४ ५ २ ४ ५ ४ १ २ २
(सोमसाम ॥) पुनानःसोमजागृविरव्याः । वारैःपा-

० १ २ २ १ २ २ १ २ २
रिप्रिया २ः । त्वंविप्रोअभवोज्जाइरा२३४ । स्तमा३ ।

१ २ २ १ १ २ २ ५ २ २ ३ ५
माध्वायज्ञा२३म् । मा२इमा२३४औदोवा । क्षा२३४णाः ।

॥ २२ ॥ पू३

हे सोम ! “जागृविः” जागरणशीलः “प्रियः” प्रीणयिता*
त्वं “पुनानः” पूयमानः सन् “अव्याः” मेघाः “वारैः” वालै-
निर्मिते दशापवित्ने परिचरसि । “अङ्गिरस्तम” हे अङ्गिरसां
वरिष्ठ ! “विप्रः” मेघावी त्वं पिदृणां नेता “अभवः”† भवसि ।
स त्वं “नः” अस्मदीयं “यज्ञ” “मध्वा”‡ मधुना आम्नीयेन
रवेन “मिमिच्च”§ सेक्तु मिच्छसि । मिहेः सेचनार्घ्यस्य (म्वा०प०)
सनि रूपम् ॥ ८ ॥ पू३

* ‘प्रियः प्रियतरः भूतानां प्रियः’ इति वि० ।

† ‘वार्षकाण्डिकोसुत’ (३, ४, ६) ।

‡ सुप चान्ते रूपम् (१, १, १८) ।

§ ‘मिमिच्च सिच’ इति वि० ।

३ १ २ ३ १२ १२ ३
सुस्रधारीअत्यव्यमर्षति

१ २ ३ १ २
तमीमृजन्त्यायवः ॥ १० ॥ ५४*

५ २ २ ० १ १ २ २
इन्द्रायपा । वताइमादाः । सोमोमरुत्वताइ-
१ १ १ २ १ १
स्रताः । स । द्वास्रधारः । अतिअव्यमार्षती ।
१ १ १ २ १ १
तमाइमार्जाः । तिआयाइवाइः । ओरइपुइ ।
डा ॥ २३ ॥

५ २ १ २ १
(स्वःपृष्ठमाङ्गिरसम् ॥) इन्द्रायपा । वतेमदाः ।
१ २ २ १ १ १ १ १ २ २
सोमोमाहू । स्वतेहोइ । स्रताः । स । द्वास्रधारः ।
१ २ ३ ५ ३ ५ १
अतिअव्यमा । घाताओरइवा । जइपुइ । तमीहो-
१ १ २ १ १
इ । मार्जाः । तिआयाइवाइः । ओरइपुइ ।
डा ॥ २४ ॥

५ २ २ ४ ५ ४ ५ १ २ २
(सोमसाम ॥) इन्द्रायपवताइमदाः । सोमोम-
१ २ १ १ २ १ १
रुत्वताइस्रताः । स । द्वास्रधारः । अतिअव्यमाइ ।

अथैकादशी ।

१२ ११ २३ १२ २२ ३ १ २
पवस्ववाजसातमोभिविश्वा^१निवार्या^२ ।

१ २३१ २३१२ २२
त्व^३समुद्रःप्रथमविधर्म^४ ।

११२ १२
न्देवेभ्यःसोममत्सरः ॥ ११ ॥ ५५ *

४५ ११ २ १ ४ ५ १ १ ५ २
षाती । तमा^१श्री^२श्चो^३श्च^४ । मा^५र्जा । ता^६र्या^७श्च^८श्री^९श्चो^{१०} ।

२ ५
वा । या^१रश्च^२वाः ॥ २५ ॥

४५ २ ४२ १ ५ २ १ २२
पवस्ववाजसा । इ^१च्चा । ता^२रश्च^३माः । अ^४भिविश्वा-

१ २२ १ १ ५२ २ २ १ २
निवारिया । त्व^३सार^४मूर^५श्च^६श्री^७श्चो^८वा । द्रः^९प्रथमे^{१०}विधर्म-

२ १ १ २ ५२ २ १ १
न् । दा^१इ^२वाये^३श्च । भ्या^४रः^५सो^६रश्च^७श्री^८श्चो^९वा । म^{१०}मत्स-

२
रा^१श्च ॥ २६ ॥ ५४

“मदः” मन्दकरः “सुतः” अभिवृतः “सोमः” “मरुत्वते”
मरुत्प्रिस्तावते “इन्द्राय” इन्द्रार्थं “पवते” चरति । ततः “सह-
स्रधारः” बहुधारीपितः सोमः “अव्यम्” अविमयं पवित्रम्
“अत्यर्षति” अतिगच्छति तमिमं “आयवः” अनुष्ठा ऋत्विजः
“सृजन्ति” शोधयन्ति ॥ १० ॥ ५४

अथ द्वादशी ।

१२ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९
पवमानाञ्छत्तपवित्रमतिधारया ।

११ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
मस्तुत्वन्तोमत्सुराइन्द्रियाक्षया

१३ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
मिधामभिप्रियात्सिच ॥१२॥पुई*

॥ इति तृतीय-दशति ॥

(पवित्रम् ॥) पवमानाञ्छत्तपवाइ । त्रामतिधार

हे “सोम !” “विश्वानि” सर्वाणि “वार्या” वरणीयानि स्तोत्राणि† “अभि” लक्ष्य “वाजसातमः” अतिशयेनाश्वस्य लम्ब-
कस्त्व “पवस्व” चर । हे सोम ! “देवेभ्यः” देवानां‡ “मत्सरः”
मदङ्करः “समुद्रः” समुन्दनशीलः॥ “विधर्मन्” विशेषेण
पीषक ! ॥ त्वं “प्रथमे” मुख्ये अष्टे यज्ञे देवेभ्यस्तदर्थं चर ॥

“विधर्मन्”-“विधारयम्”-इति, “वाजसातये”-“वाज-
सातमः”-इति, “वार्या”-“काव्या”-इति च क्रमेण साम्बन्धः
पाठाः ॥ ११ ॥ पुपू

* ऋ० ०, ५, १६, ५ ।

† ‘वार्या वरणीयेन उदकेन’ इति वि० ।

‡ ‘बहुर्वै चतुर्जाति वाचम्’-इति ऋ० (पा० १, २, ११) ॥

॥ ‘समुनशीतिवा’ इत्यादि निबन्धोक्तैः (२, १०) । ‘समुद्रः समुद्रसंस्थानौषः’
इति वि० ।

॥ ‘विधर्मन्=विधर्मन्वि. विविधकर्मैश्च कर्मकारये देवे’ इति वि० ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
यामरुत्वन्तोमत्सराइन्द्रीइयाः। ह्याः। मारइधाम्।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
अभायेइ। प्रारयारइअज्ञैवा। सौरइचा॥२७॥५६

“पवमानाः” पश्यमानाः सोमाः “धन्वरा” आत्मीयया “पवि-
त्रम्” * “अति” अतीत्य “असृक्षत” सृज्यन्ते। कीदृशाः ? “मरु-
त्वन्तः” मरुद्भिर्गुक्ताः “मत्सराः” मदकराः “इन्द्रियाः” इन्द्र-
जुष्टाः। “मेधां” † स्तुतिं “प्रियांसि” अन्नानि च “अभि” लक्ष्य
स्तोत्रं उभयं कर्तुं वा “ह्या” यज्ञे गन्तारः सृज्यन्ते ॥२७॥५६

इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे
छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य पञ्चमखण्डः ॥ ५ ॥

॥ इति वर्द्धतम् ॥

* “पवित्रं पुनातेः। सन्तः पवित्रमुच्यते। श्वेत देवाः पवित्रं चाग्नां पुनाते सदे-
त्यपि निगमो भवति ॥ रश्मयः पवित्रमुच्यन्ते। ‘गभस्विपूतोन्भिर्दृष्टिः सुतदत्यपि
निगमो भवति ॥ आपः पवित्रमुच्यते। ‘जतपवित्राः स्वकोषा मदको’ बल्लदकाः ॥
अग्निः पवित्रमुच्यते। वायुः पवित्रमुच्यते। सोमः पवित्रमुच्यते। सूर्यः पवित्रः
मुच्यते। इन्द्रः पवित्रमुच्यते। ‘अग्निः पवित्रं स मा पुनातु वायुः सोमः सूर्यं इन्द्र
पवित्रं ते मा पुनक्तु’ इत्यपि निगमो भवति” इति (नि० ५, ६)।

† ‘मेधां प्रज्ञाम्’-इति वि०।

अथ षष्ठे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

^{१२ २२ २२ २२ २ १२ २१ १ २ २२ १२ २२}
प्रतुद्रवपरिकोशंनिषीदन्नुभिःपुनानोश्चभिवाजमर्ष ।

^{२ १ २२ १ २ २२ २१ २ २}
अश्वंनत्वावाजिनंमर्जयन्तोच्छ ।

^{१ २ २१ २}
वर्चांरश्नाभिर्नयन्ति ॥ १ ॥ ५७ *

^{२ २५ २२ २१}
(अशनम् ॥) ओइप्रतु । इहा३१ । द्रवा । परि
^{२ २ २४ ५ २ २५ २२ २१}
को३ । शन्निषीदा । औदनभिः । इहा३१ । पुना ।
^{२ १ २ २४ ५ २ २४ २२ २१}
नोश्चभि । वाजमर्षा । आअश्वम् । इहा३१ । नत्वा ।
^{२ १ २ २४ ५ २ २५ २२ २१}
वाश्जिनम् । मर्जयन्ताः । औच्छ । इहा३१ । वर्चाइः ।
^{१२ २ २ ४}
रश्ना । भा३४३इः । नाश्यापुन्ताईपुइइ ॥ २८ ॥

^{४५ ४५ २१ २१}
(वृषीशनं साम ॥) प्रतु । एप्रतू । द्रवा । द्रवा ।
^{२ २ २४ ५ ४५ ४५ २१}
परिको३ । शन्निषीदा । नृभिः । एनृभिः । पुना ।
^{२१ २१ २ २४ ५ ४५ ४५}
पुना । नोश्चभि । वाजमर्षा । अश्वम् । एअश्वाम् ।
^{२१ २१ २ १ २ २४ ५ ४५ ४५}
नत्वा । नत्वा । वाश्जिनम् । मर्जयताः । अक् । एअक् ।

१ १ २ २ २ २ २ २ ५ ५
 वर्षाद्दः । वर्षाद्दः । रशनाभिः । नये३४ । द्वियाद्दचा-
 २ २ २ २ २
 उवा । तार३४पुद्द ॥ २८ ॥

(जानस्त्राभीवर्तीद्वी ॥) प्रतुद्दा । वापरिकोशाम् ।

१ १ १ १ ३ २ ३ २ २ १
 निषीद्दा । साद्दा । औद्दाद्द । औद्दाश्वा । नृभिः
 २ २ ० २ १ १ ३ २
 पुनानोअभिवा । जमार३र्षा । आर्षा । औद्दाद्द ।

३ २ २ १ २ २ ०
 औद्दाश्वा । अश्वन्नत्वावाजिनम्मा । अयार३न्ताः ।

१ २ ३ २ ३ २ २ २ २ १ १
 र्याता । औद्दाद्द । औद्दाश्वा । अक्कावर्षाद्दः । रश-
 १ २ २ २ २ ५ ५ २ ० १ २ २ २ २ २ ०
 नाभिः । नये३४ । द्वियाद्दचाउवा । तार३४पुद्द ॥ ३० ॥

५ ५ ५ २ २ ५ ५ १ २
 चाओद्दचा । उज्जवा३४ । ओद्दचा । प्रतुद्दवा ।

२ १ २ ५ ५ १ २ २ १ १ १
 परिको३ । शन्निषीदा । नभाद्दःपुना । नो३अभि ।

१ २ ५ ५ २ १ २ १ २ ५ ५
 वाजमर्षा । अश्वन्नत्वा । वा३जिनम् । भर्जयन्ताः ।

२ ५ २ २ ५ ५ २ २ २ २ १
 हाषोद्दचा । उज्जवा३४ । ओद्दचा । अक्कावर्षाद्दः ।

२ २ २ १ २ ५
 रशना । भा३४३द्दः । ना३यापु०ना३५५द्द ॥ ३१ ॥

(त्रिष्टुवौशनम् ॥) ^{४५} प्रातू । ^१ ^२ द्रवापरिकोशाम् ।
^२ ^२ ^१ ^{२२} ^२ ^१ ^२ ^३ ^४ ^५
निषीरदा । नृभाइःपुना । नोइअभि । वाजमर्षा ।
^१ ^२ ^२ ^७ ^२ ^{१२} ^२ ^२
अश्वमत्वावाजिनम्ना । जयार३ताः । अक्वावर्द्दाइः ।
^{११} ^२ ^२ ^४
रशना । भा३४३इः । नाइयापु०ताईपुईइ ॥ ३२ ॥ पु०

उशनाऋषिः* । हे सोम ! “नु” चिप्रं + “प्रद्रव” प्रगच्छ
आगत्वाच “कोश” द्रोणकलशं परिनिषीद” निषमोभव ।
“नृभिः” नेटभिः “पुनानः” पूयमानः “वाजम्” अन्नं यजमानार्थ-
सुद्दिश्य “अभ्यर्ष” [वाजं सङ्ग्रामं वा] “वाजिन” वलवन्तं
“अश्वं न” अश्वमिव तं यथामार्जयन्ति तद्वत् ताम् “अर्जयन्तः”
शीघ्रयन्तः “वर्हि” यज्ञम् अच्छ “प्रतिरशनाभिः” रशनावदाय-
ताभिरङ्गुलीभिः “नयन्ति” अध्वर्युं प्रमुखाः ॥ १ ॥ पु०

* “काव्यः”-इति ऋषि नै० ।

† “अच्छ आमुम्”-इति वि० । मन्त्रश्रुती ‘अच्छा’-इति दीर्घा निपातत्वात् (६,
१, १३६ पा० ।)

‡ ‘रशना शूपयोजनी’-इति वि० ।

§ “उ-इत्येवोनेककमा, रद्रन् कर्षिष्यतीति हेलपदेरे, कथन् कर्षिष्यतीत्युपपुठे,
मन्त्रे तदकावौ इति वाचाप्यु प्रमाथे भवति दृश्यते उ ते पुरुङ्गतवयाः दृश्येव ते पुरुङ्गत
शाखाः”-इत्यादि नि० १, ४ । “उ”-इति चिप्रमासु च प्रथमश्रैषट् कम् (१, १५) ।

§ ‘वर्हिः प्रह्वम्’-इति वि० ।

॥ ‘रशनाः’-इति अङ्गुलिनासु चठं नैषट् कम् ।

अथ द्वितीया ।

१ १२ ३१२ ३ १ २ २ ३ २ २ १ २
प्रकाव्यमुशने वब्रुवाणो देवो देवानां जनिमाविवक्ति ।

१ २ २ १ २ ३ २
मच्चिब्रतः शुचिवन्धुः पावकः

३ १ २ २ २ ३ २ २ २ १ २
पदावाराक्षेत्रेभ्यः तिरिभन् ॥ २ ॥ ५८*

(वाजसनीदे ॥) प्रा । काविया र्म् । उशने वा र्म् ।

१ २ १ २ २ १ २ १
ब्रवारक्षणाः । देवो देवा र्म् । नाञ्जनिमा र्म् । विवा-

२ १ १ २ १ २ १ २
रक्षितो । मच्चिब्रता र्म् । शुचिवन्धू र्म् । पवारक्षकाः ।

१ २ १ २ ३ २ ५ २ २
पदावारा र्म् । क्षेत्रेभ्यः तिरिभन् । तिरिभन् । तिरिभन् । भा

१ १ १ १
रक्षितुन् ॥ ३३ ॥

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २
प्रकाविया र्म् । उशने वा र्म् । ब्रुवाणा र्म् । देवो

१ २ १ २ १ २ १ २
देवा र्म् । नाञ्जनिमा र्म् । विवाक्ता र्म् । मच्चिब्रता र्म् ।

१ २ १ २ १ २ १ २
शुचिवन्धू र्म् । पवाक्ता र्म् । पदावारा र्म् । क्षेत्रे

१ २ ५ २ १ २ ३ १ १ १ १
भ्यः तिरिभन् । तिरिभन् रक्षितुन् ॥ ३४ ॥

* उ० ४, २, १, १= क० ०, ४, १२, २=क० ६, ६, ४ ;— १६, २, १६ ;— १२, १, २-६ ।

(वाजजित्नाम ॥) प्रकाव्यमुग्रने वन्नूश्वाणो । देर-
 ३४वाः । देवानाञ्जनिमावीश्वाक्ती । मा३३४क्षी । व्रतः
 शुचिबन्धुः पाश्वाकः । पा२३४दा । वराक्षेत्रभ्य तिरा-
 ३३ । द्वाउवा३ । भार३४पुन् ॥ ३५ ॥

(वाराक्षम् ॥) द्वाउद्वाउ । ऊप् । प्रकावियाम् ।
 उग्रने । वन्नूश्वाणाः । देवेदेवा । ना३०जनि । मावि
 वक्ती । मद्दिव्रताः । शुचिवाह । धुःपवाकाः । द्वाउ
 द्वाउ । ऊप् । पदावरा । क्षेत्रभ्यि । आ३४३इ ।
 तीश्रापुइभाइपुइन् ॥ ३६ ॥

॥ इति पञ्चदशस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

वृषगणो वासितश्चपिः* । “उग्रने एव” तन्नामकश्चपि-
 रिब “काव्य” कविकर्म स्तोत्रं “ब्रुवाणः” “देवः” स्तोता †

* “वृषगणो वासितश्चपिः”-इति चपि-वै० ।

† ‘देवः शोभः’-इति चि० ।

अयच्छिविष्वगणोनाम् “देवानाम्” इन्द्रादीनां “जनिमा”
जन्मानि* “प्रविवक्ति” प्रकर्षेण वदति । [वच परिभाषणे
(अदा० प०) । व्यत्ययेन विकरणस्य झुः (३, १, ८५) बहुलं
छन्दसीति (७, ४, ७८) अभ्यासस्य इत्वम्] “महिन्नतः प्रभूत-
कर्मा”† । “शुचिवन्धुः” बध्नन्ति शत्रूणिति बन्धूनि तेजांसि
बलानि वा दीप्ततेजस्कः‡ “पावकः” पापानां शोधकः “वराहः”
वरश्च तदहश्च वराहः [“राजाहःसखि भ्यष्टच्”-इति टच् समा-
सान्तः । तस्मिन्नहनि अभिषूयमाणत्वेन तद्दान् । अर्शन्नादित्वा-
न्त्वर्थीयोऽच्] तादृशः॥ सोमः “रेभन्” शब्दं कुर्वन् §
“पदानि” स्थानानि पात्राणि “अभ्येति” अभिगच्छति । यद्वा ।
यदा कश्चन वराहः “पदा” पदेभ्यं भूमिं विक्रियमाणः शब्दं
करोति तदहत् ॥ २ ॥ ५८

* ‘जन्मानि कर्माणि वा’-इति वि० ।

† ‘महिन्नतः महत्तः कर्मणः अन्नस्य वा आरयिता’ इति वि० ।

‡ ‘शुचिवन्धुः शोभनवन्धुः शुद्धवन्धुर्वा’-इति वि० ।

॥ ‘वराहः सोम’-इति वि० । “वराहो मेघो भवति वृष्टाङ्गः । वरमाहार
माहात्तौरिति च ब्राह्मणम् । विश्वद्वराहन्निरोच्छ्रितस्योत्पत्ति निगमो भवति ।
अयमपौरितरो वराह एतस्मादेव । दृष्टति मूलाणि वरं वरं मूलदृष्टतीति वा । वराह-
सिन्दुर मुचमित्यपि निगमो भवति । अङ्गिरसोऽपि वराहा उच्यन्ते ‘ब्रह्मणस्पति
दृष्टमिर्वराहैः । अथाप्येते साध्यमिहा देवगणा वराहव उच्यन्ते—‘पद्मन् चिरञ्छवासा
अथो ब्रह्मान् विधावतो वराहान्’-इति नि० ५, ४ ।

§ ‘रेभन् कुर्वन्’ इति वि० ।

अथ तृतीया ।

३ १२ २२ ३ १२ ३२ १ २ ३ १२ २२ १ २
तिस्त्रोवाच ईरयति प्रवक्त्रिर्हृतस्य धोति ब्रह्मणो मनीषाम् ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
गावायन्ति गोपतिं पृच्छमानाः

१ २ ३ १ ३ २
सोमं यन्ति मतयो वावशानाः ॥ ३ ॥ ५८ ०

(संक्रोशास्तयः ॥) ^१चाइ । ^१चा । ^१चाइचाइ ।

२ १ २ २ १ २ ३ ४ ५ १ १
तिस्त्रोवाचा । ईरय । तिप्रवक्त्रीः । चाइया२३चाइ ।

२ १ २ २ १ २ ३ ४ ५ २ २ १ १
तिस्त्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवक्त्रीः । आ । चाइया२३चाइ ।

२ १ २ २ १ २ ३ ४ ५ १ २ २ १
तिस्त्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवक्त्रीः । चाइचा । इचाइचा ।

१ २ २ १ २ ३ ४ ५ १ २ २ ३ ४ ५
औरुचाइइ । इचा । तिस्त्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवक्त्रीः ।

१ २ १ १ १ २ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५
चाइया । इयाइया । औरुचाइइ । इया । तिस्त्रोवाचाः ।

२ १ २ ३ ४ ५
ईरय । तिप्रवक्त्रीः ॥ १ ॥

(वेणोर्विशाले द्वे ॥) ^{३ २ ३ ४ ५}इचाइच । ^{२ २}इचाइचाइचा ।

३ २ ३ ४ ५ २ १ २ ३ ४ ५ ३ ४ ५ ३ ४ ५
वाचाइच । तिस्त्रोवाचाः । ईरय । तिप्रवक्त्रीः । इचा

वापुं । इक्षीवारः३ । ई३४हृद्वाइ । ई५ । इहा ।

२ १ २ २ १ २ ३ ४ ५ २ १
तिस्त्रोवाचाः । ई३रय । तिप्रवक्त्रीः । इक्षीवारः३ ।

२ ३ ४ ५ २ १ २ ३ ४ ५ २ १ २ ३
ई३४हृद्वाइ । इहा । तिस्त्रोवाचाः । ई३४रय । तिप्र-

४ ५ १ २ ३ १ २ ३ ४ ५ ५ २ ३
वक्त्रीः । आ३रिहा । आ३रिहा३४ । आ३रिहा ।

२ २ १ २ ३ ४ ५ २ १ २ ३ ४ ५ १
हृद्वाइ । तिस्त्रोवाचाः । ई३रय । तिप्रवक्त्रीः । आ ।

२ २ २ २ ३ ४ ५ २ १ २ ३ ४ ५ १
आ३रिहा३४ । आ३रिहा । तिस्त्रोवाचाः । ई३

१ २ ३ ४ ५
रय । तिप्रवक्त्रीः ॥ २ ॥

५ २ ३ ४ ५ २ १ २ ३ ४ ५ १
आ३रिहा । आ३रिहा३४ । अतस्यधाइ । ती३०ब्रह्म ।

२ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ २ १ २ ३ ४ ५ १
णामनीषाम् । हृद्वाइ । हृद्वाइ३४ । गावोयन्ताइ ।

२ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ २ १ २ ३ ४ ५ १
गोश्रपतिम् । पृष्मानाः । इहृद्वाइ । इहृद्वाइ३४ ।

२ ३ ४ ५ १ २ ३ ४ ५ २ १ २ ३ ४ ५ १
सोमंयन्ताइ । मतयः । वा३४३ । वा३शाप्रना६५६ः ॥

॥ ३ ॥ ५८

पराशरऋषिः* । “वह्निः” वोढा यजमानः “तिस्रो वाचः” ऋग्यजुःसामात्मिकाः स्तूतीः प्रेरयति । तथा “ऋतस्य” यज्ञस्य “धीति” धारयित्री† “ब्रह्मणः”‡ परिहृदस्य सोमस्य “मनीषा” मनस इंशित्वा कल्याण-वाचं च प्रेरयति । किञ्च । “गोपति” ॥ हृषभं यथा गावोऽभिगच्छन्ति तद्वत् गवां स्वामिनं सोमं “गावः” “पृच्छमानाः” पृच्छन्त्यः सत्यो “यन्ति” स्व-पयसा माययितु मभिगच्छन्ति । तथा “वावशानाः” कामयमानाः “मतयः” स्तोतारः§ “सोम” “यन्ति” स्तोतु मभिगच्छन्ति ॥ ३ ॥ ५९

* “शाक्यः”-इति ऋषि-ने० । “पराशरः पराशीर्षस्य वसिष्ठस्य स्थविरस्य जज्ञे । पराशरः शतयानुर्वसिष्ठ इत्यपि निगमो भवति । इन्द्रोऽपि पराशर उच्यते परा-शरतयिता यातनाम् इन्द्रो यातना मभवत् पराशर इत्यपि निगमो भवति”-इति नि० नै० ६, २० ॥

† ‘धीतिं कर्म’ इति वि० ।

‡ ‘ब्रह्मणो मनीषां वेदोक्तानि कर्माणि’-इति वि० ।

॥ ‘गोपतिं यजमानं दक्षिणामन्वेन प्रच्छमाना इव, हृषभं वा’ इति वि० ।

§ मतय इति स्तोत्रनामसु न दृश्यते पर शेषावि-नामसु ह्यविंशतिसप्तैषष्टु-क-मिथि ज्ञस्यते (३, १५) । ‘मतयः वृद्धयः’ इति वि० ।

॥ शाक्यव्याख्यानशिल्पिणम् - “वह्निरादित्यो भवति स तिस्रो वाचः प्रेरयत्युचो यज्ञं च सामान्यतस्तुदित्यस्य कर्माणि ब्रह्मणो मतान्येष एवेतत् सर्वमस्तरमधीत्यधिदेवतम् अथाथात्वं वह्निरात्मा भवति स तिस्रो वाच ईरयति प्रेरयति विद्यामतिषुद्विमता ऋतव्यात्कर्मः कर्माणि ब्रह्मणो मतान्येषमेवेतत् सर्वमस्तुभवत्यात्ममति साधते”-इति (प्र० १, १४) ॥ विवरवकारसु पूर्वं यथावत् व्याख्यानान्तरसपरमपि व्याख्यानजासामा-विस्तृतान् तद्यथा—‘यद्यपि पावसांशेषु सोममुक्त्वा अन्या देवता न सम्भवति तथा-प्यहादग्ने व्याख्यातेति ह्यत्र तेनापि आत्मनातुस्तरकार्यं साक्षिष्यत । तिस्रो वाचः । ऋग्यजुःसामानि अथवा तिस्रो वाचः सत्वरजसर्माणि अथवा व्याप्तस्वरसुषुप्ति-हृषभः । ईरयति प्रेरयति उर्द्वकरश्रीं च वषतीति वह्निरादित्यः । ऋतस्य आदित्यस्य

अथ चतुर्थी ।

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २

अस्यप्रेषा हेमनापूयमानो देवो देवेभिः समपृक्तरसम् ।

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २

सुतः पवित्रमर्थेतिरेभन्मि तेव सद्मपशुमन्ति चैता ॥४॥६०॥

(अगस्त्यस्य यमिके द्वे ॥) अस्याऽऽश्रौहोवा । प्रेषा । हेऽ

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
मना । पूयमानाः । उज्जवाद् । अस्याऽऽश्रौहोवा ।

३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
प्रेषा । हेऽमना । पूयमानाः । च्वाद् । उज्जवा ।

३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
देवाऽऽश्रौहोवा । देवाद् । भौःसम । पृक्तरसाम् ।

धीतिः । अथवा कृतस्य मत्यस्य ब्रह्मणः । अथवा कृतस्य धीति यज्ञस्य वा
आदित्यस्य वा जय इव 'अग्नी प्राणाङ्गतिः सम्यगादित्यमुपतिष्ठते' । 'ब्रह्मणो मभीर्षा
भावः रश्मयः तेन विच्छेष्टा अथवा उदकानि' । एतमेव गोपति रश्मि-स्वामिकं वा
पृच्छन् इव सोमं यन्ति पृथिवीं वमाना संशोपकाराय सोमं आदित्यं मनसः । प्रज्ञाद्यते
विषयाः अतिप्रकाशत इति रश्मयः । वाचशान्ता आदित्यं यन्ति प्रविशन्ति । आधात्वा
वज्रित्वात्मा भवति । यथादिगुक्तमथोगात् । यः तिष्ठो वाचः प्रेरयति । विद्या
बुद्धिमनांसि । विद्या महान् । बुद्धिरहङ्कारः मन इति प्रथमायाद् भूतन्दिशाधि
कृतस्यात्मनः धीति मनसः इष्टानि कर्माणि प्रेरयन्ति ब्रह्मणः आत्मनः । गोपाः
गोपावति । आत्मनं इन्द्रियाणि स्वामिनं पृच्छमानाः । आत्मनं तदभिप्रायक
शब्दाद्यनुमनानात् । एतमेव आत्मनं सोमहाभयमाना इव यन्ति न भुवः तदर्थं प्राहु-
र्भवन्ति इति ।

● उ० ६, ९, ८, १ = ऋ० ३, ५, ११, १ = ऋ० ६/११ ३,

^२ षाड । ^१ षोड । ^{२ २ ३ ४ ५ ६} सुना३४^१श्री^२शो^३वा । ^१ पवाइ । ^{२ १} त्रा३म्परि ।
^{२ ३ ४ ५} एतिरेभान् । ^{२ २} चा । ^{१ २ ३ ४ ५ ६} चाश्री^१शो^२इ । ^१ मिता३४^१श्री^२शो^३वा । ^१ वसा ।
^{२ १} द्वा३पशू । ^{२ ३ ४ ५} मन्ति^१शो^२ता । ^{१ २} पशू । ^{२ ४} मा३४३ । ^{२ ४} ती३^१शो^२पू
 ताई^१पूई ॥ ४ ॥

^{१ २ ३ ४ ५ ६} श्री^१शो^२वा^३चा^४३^५शो^६इ । ^{३ २} इ^१चा । ^{१ २} अस्य^१प्रेषा । ^{१ २ ३} चे३^१मना ।
^{२ ३ ४ ५} पूय^१मानाः । ^{२ ३ ४ ५} दे^१वो^२दे^३वाइ । ^{१ २} भी३ः^१सम । ^{२ ३ ४ ५} पृ^१क्तर^२साम् ।
^{२ १} सु^१तः^२पवाइ । ^{२ ३ ४ ५} त्रा३म्परि । ^{१ २ ३ ४ ५ ६} एतिरेभान् । ^{१ २ ३ ४ ५ ६} श्री^१शो^२वा^३चा-
^{१ २} ३^१शो^२इ । ^{३ २} इ^१चा । ^{१ २} मि^१ते^२वसा । ^{२ ३ ४ ५} द्वा३पशू । ^{२ ४} मा३४३ ।
^{२ ४} ती३^१शो^२पू^३ताई^४पूई ॥ ५ ॥ ई०

वसिष्ठऋषिः* । “अस्य” सोमस्य “प्रेषा” [प्रेषतिर्गत्वर्थः
 (श्वा० प०)] क्षिपि रूपं । सावेकाच इति विभक्तेरुदात्तत्वं †
 प्रेषा] प्रेरकेण‡ “हेमना” § हिरण्येन “पूयमानः” हिरण्य-

* “संवाचक्यः”-इति ऋषि-सौ ।

† “सावेकाचकृत् त्रीणादिविभक्तिः”-इति पा० ६, १, १६८ ।

‡ ‘प्रेषा प्रकषेण्येषा’-इति दि० ।

§ वाङ्मलादन्नोपाभावः ।

अथ पञ्चमी ।

१२ ३ १ २३ १ २ ३२ ३ १२ ३ १ २ १ २
सोमःपवतेजनितामतीनाञ्जनितादिवोजनितापृथिव्याः ।

० १२ २२ ३ १२ २२ ३ १ २ ३ १२ २२
जनिताग्नेर्जनितासूर्यस्यजनितेन्द्रस्यजनितातविष्णोः ॥ ५ ॥ ६ ॥ १*

२२ २ २ १
(कालकाक्रन्दौ ॥) सोमःपवतेजनितामास्ताइना रम् ।

२ २ २ १ १२२ २
जनितादिवोजनितापृथयाइव्या रः । जनिताग्नेर्जनितासू ।

पाणिरभिपुषोतीति हिरण्यसम्बन्धः । तादृशः “देवा” दीप्य-
मानः अंशुः “रसम्” आत्मीयं “देवेभिः” देवैः सह† “समपृक्त”
सम्पर्कयति संयोजयति । [पृची सम्पर्के (भदा० आ०)
ततः “सुतः” अभिपुतः सोमः “रेभन्” शब्दायमानः सन् “पवि-
त्रम्” उष्णोस्तुकेन निर्मितः‡ “पर्येति” परिगच्छति । कथमिवं ?
“हीता” देवाना माह्वाताण ऋत्विक् “मितेव” निर्मातेव§
“पशुमन्ति” वदपशून् “सद्य” सदनानि यज्ञगृहान् यथा
पर्येति तद्यत् ॥ ४ ॥ ६०

* उ० ४, १, १८, १ = ऋ० ७, ४, ६, ५ = ऊ० ३, २, १८ ; —८, ९, १ ; —

१२, १, १०—१६ ।

† देवेभिः देवेभ्यः षष्वादिभ्यः इति वि० ।

‡ दद्यापवित्रमित्यर्थः ।

§ हीमेति ऋजोरूपम् (६, १, ३४ पा०) ।

॥ ‘मिता कर्षा’ इति वि० ।

० १ १२ २ १ २ २
रियार३स्या । जनितेन्द्रा । स्या३जनि । तो३४३ । तार

४
वापुइष्णो६५ईः ॥ ६ ॥

३४ ५ २ २ २ ५ १
सोमःपवतेजनिता । ए३ । औ३४ो५वाऽ । माता

२ १२ २१२ २१२ २ १२
२३४पुइना६५ईम् । जनितादिवोजनितापृथिव्याः । जना-

१ २ ५ १ २ १ ४
इद्वतार३४ग्नेः । जनिता । सू३४३ । री३यापुस्या६५ई ।

२ १२ २ १२ २ ११११
जनितेन्द्रस्यजनितातविष्णो२३४५ः ॥ ७ ॥

५२ ४ ४ ५
(जनित्रे द्वे ॥) द्वाउजनत् । ३ । जनद्वाउ । ३ ।

१ १ २२१ २
द्वाइ । जनत् । २ । द्वाइ । जनात् । सोमःपवा । ते३

१ २ ३ ४ ५ १ १२ २ १ २ २
जनि । तामतीनाम् । जनितादाइ । वो३जनि । तापु

५ ५ २ १२ २ १२ २ २ ३ ४ ५ ५२
थिव्याः । जनिताग्राइः । जनिता । सू३रियस्या । द्वाउ

४ ४ ५ १
जनत् । ३ । जनद्वाउ । ३ । द्वाइ । जनत् । २ । द्वाइ ।

१२ २ २ १ ४
जनात् । जनितेन्द्रा । स्या३जनि । तो३४३ । ता३वा

पुइष्णो६५ईः ॥ ८ ॥

जनद्वाउ । ३ । जनदाउ । ३ । जनत् । जेइ । ३ ।

सोमःपवा । ते३जनि । तामतीनाम् । जनितादाइ ।

वे३जनि । तापृथिव्याः । जनिताग्नाइ । जनितासूरियस्या ।

जनद्वाउ । ३ । जनदाउ । ३ । जनत् । जेयि । ३ । जनि-

तेन्द्रा । स्या३जनि । ता३३३ । ता३वापृथिव्यो३३पु३ः

॥ ८ ॥ ६१

प्रतर्दनऋषिः* । “सोमः” अभिव्यूयमाणः “पवते” पात्रेषु
क्षरति । कीदृशः ? “मतीनां” बुद्धीनां । यद्वा । मननीयानां
स्तृतीनां “जनिता” जनयिताः [“जनिता मन्त्रे” (६, ४, ५३.)
इति निपातेन णि-लोपः] किञ्च “दिवः” द्यलोकस्य “जनिता”
प्रादुर्भावयिता । तथा “पृथिव्याः जनिता” । “अग्नेः” “जनिता”

* “देवोदासिः” इति वि० ।

† अत्रेदं विवरणम्—‘सोमः पवते । विनियोगोऽस्य अनुसंज्ञितः । अथियप्रपञ्चे
पञ्चसोमस्य पृथिव्यादीनां । जनयित्वन् न मन्त्रात् । यद्वादेव स्थितिचेतुलान्
जनयतीति जनिता मतीनां जनयिता दिवः जनयितान् जनयिता मृगस्य जनयिता ।
इन्द्रस्य जनयिता । उत अपि विष्णोर्वाग्निमतइति । जनयिता पृथिव्यादिभ्यः रसेन
चर्दयिता । अथिदेवेन्द्रः सोमः यदाग्निं तदायमर्थः । सर्वमिदं अयति । आद्या सोमः
पवते साधयति भोक्तृत्वात् । आद्या मन्कारेण वा । प्रधानमतेन्द्रियाणां जनयिता
पृथिव्यादीनाञ्च इवोपसंकेतान्तरिचत्वापि अग्रादीनाञ्च ख्यातानां तिसृणां विष्णोश्च
वाग्निमतः ॥ ”

अथ सप्तमी ।

१२ २१ २३ १२ २२ ३ १३ २१ २२ १ १
 अक्रांत्समुद्रः प्रथमेविधर्मज्जनयन्प्रजाभुवनस्यगोपाः* ।

वसिष्ठऋषिः† । “त्रिष्टुभं” त्रीणि ष्टुष्ठानि द्रोगकलगादि-
 स्थानानि सवनानि वा यस्य स तथोक्तम् । “हृषणं” वर्षकम् ।
 “वयोधाम्” अन्नस्य दातारम्‡ । “अङ्गोषिणं” आघोषन्तं सोमं §
 “वाणीः” स्तोत्ररूपा वाचः “अवावशन्त” कामयन्ते शब्दायन्ते वा ।
 “वना” वनानि उदकानि “वसानः” । आच्छादयन् “वरुणो न”
 वरुण इव § “सिन्धुः” अपां स्यन्दयिता पर्यन्तप्रदेशानाच्छादयति
 तद्वत् । ‘रत्नभाः’ रत्नानां दाता सोमः “वार्याणि” धनानि ||
 “दयते” स्तोत्रभ्यः प्रयच्छति ॥ ६० ॥ ६२

सादित्यरश्मिणां, सूर्यस्य स्त्रीकचकर्मणासादित्यरश्मिणां, विष्णोर्वाग्निर्कर्मणा सादित्य-
 रश्मिणां सित्यधिदैवतम् । अथाध्यासं सोम आकाशे तन्नादेवेन्द्रियाणां जनिनेत्यर्थः ।
 अपिवा सर्वभिर्विभूतिभिर्विभूत आकृत्यात्मगति साचष्टे—इति प० १, १२ ।

* “भुवनस्यराजा”—इति ऋ० ।

† “जेतावरुणः”—इति ऋषिर्नै० ।

‡ “सुतः”, “सुतं”, “वयः”—इति त्रीण्यपि पदानि पाठसंदात् सप्तमसैषद्युक्तेन
 च यन्ते (१, ७) । ‘वयोधा सप्तानां धातारं यशस्विनं वा’—इति वि० ।

§ “आह वसोमवाधोषः “एनाहूपेन वयसिन्द्रवन्तः” अनेन सोमेन वयसिन्द्र-
 वन्तः”—इत्यादि नि० ५, ११ ।

§ “वरुणः हृषोतीति सुतः”—इत्यादि नि० १०, २-४ ।

|| “वार्याणि वननीयानि धनानि”—इति वि० ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

१२
अद्रिः ॥ ७ ॥ ६३१

(सम्यावैयञ्चम् ॥) हो । होपि । अक्रात्समुद्रः प्रथमेविधामान् ।

हो होयि । जनयन् प्रजाभुवनस्य गोपाः । हो । होयि वृ

षापवित्रे अधिसानो अत्र । व्यायि । हो । हो । वृद्ध

सोमेरवावृधेस्वानो अत्र । द्रा । षौः । होवाहाउवा

३ । षः । स्वाना अत्र । द्वीरः ३४५ ॥ १२ ॥ ६३

पराशरऋषिः । “समुद्रः” अस्मादापः मन्द्रवन्ति स
समुद्रः अपां वर्षकः । “गोपाः” यज्ञस्य रक्षकः सोमः “प्रथमे”
विद्युते “भुवनस्य” उदकस्य “विधेयान्” विधारकेऽन्तरिक्षे
“प्रजाः” “जनयन्” उत्पादयन् “अक्रान्” सर्वमतिक्रामति [क्रमते-
र्दुक्ति, तिपि, इङ्भावे ह्रस्वो च कृतायां सिज्जलीपे मकारस्य

• “ह्रस्वान्”—इति अ० ।

† उ० ५, १, १, १=अ० ७, ४, १८, ५=ऊ० १७, १, १;—१२, १, ५—८—८;

ऊ० १, ५ ।

‡ “आक्रान्”—इति ऋषि-ने० ।

¶ “भुवनम्”—इति उदकनामस्य पञ्चाक्षरानां वैयष्टु-कम् (१, ११) ।

अथाष्टमी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

कनिष्कान्तिहरिरासृज्यमानःसौदन्वनस्यजठरेपुनानः ।

नृभिर्यतःक्षणुतेनिर्णिजङ्गामतोमतिञ्जनयतस्वधाभिः॥८॥ ६४ *
 मोनोधातीरिति नकारे रूपम्] “उषा” कामानां वर्धिता
 “स्नानः” अभिषूयमाणः† ॥

“अद्रिः”-“इन्द्रः” इति च सास्त्रकृतचः पाठौ ॥ ० ॥ ६३

* अ० ७, ४, ५, ९ ।

† अथेदं विवरणम्—

अज्ञानं समुद्रः विविधो गोलः स्व नवमेऽवधिः ज्ञानानाम् प्रथमे परमे उत्तममे विषमं चि
 धारणेन जयन् प्रजाः प्रजायन् इति प्रजाः देवाः याः भुवनस्य गोपाः भूतानां रक्षिता
 इषा सन्ना पवित्रे वा सन्माय । अधि उपरि सानो समुद्रको अथे अविमये । वृक्षस्योम
 वाहणे वरुं ते स्नानः अद्रिः अदरचः । वसः अज्ञानं समुद्रः सामर्थ्यात् अत्यन्तनीत्
 अतीतं गच्छत्युदयादकं सदा समुद्रः । आदित्यः प्रथमे प्रकृष्टे औमन् सामर्थ्यात् इन्द्र-
 रिचे प्रजा जनयन् वर्षकर्मचा । भुवनस्य चेलोकस्य गोपा रक्षिता इषा वर्षकर्मचाः ।
 पवित्रे आग्निमये अधिसानः अभिषिष्यमाकः सौम्यैः । वाहणे वरुंते वृक्षदिति वृक्षद्वि-
 वचम् । स्नानः सुतः अद्रिरादित्य अदरचः अत्यन्तान् अधिष्ठितवान् । समुद्रः
 आत्मा अभिद्वेषत् तं भूतानि परमेश्वः धमे भुतेन्द्रियमिचरतीरे जनयन् ज्ञानकर्मचा
 बोध्यं ज्ञत्यादयन् प्रजा वरुं यन् । भुवनस्य गोप्ता प्रकाशकपत्नात् । वृषा पवित्रे सत्व-
 मये आत्मा वर्धिता भवति प्रतीकरूपेण पवित्रे ज्ञानमये अथतेर्जुत्यर्थः । ज्ञानार्थेण
 वृक्षार्थाः । अधिसानो सम्बन्धमान-अन्दादिषु महत्तममे सुष्ठु वर्धितं पवित्रे । प्रयः
 अद्रिः अदरचः—इति ॥

वाक्येन वं आख्यातवान्—“अत्यन्तमीत् समुद्र आदित्यः परमे जयने वर्षकर्मचा
 जनयन् प्रजा भुवनस्य राजा सर्वस्य राजा । वृषा पवित्रे अधिसानो अथे वृक्षस्योमो
 वावृषे सुवान इन्द्र, रित्यधिदेवतम् । आधात्मसंमत्यन्तमीत् समुद्र आत्मा परमे जयने
 ज्ञानकर्मचा जनयन् प्रजः भुवनस्य राजा सर्वस्य राजा । इषा पवित्रे अधि सानो
 अथे महत्सोमो वाहणे सुवान इन्द्र, रित्यात्मतिसाचष्टे” —इति प० १, १६ ।

(सामसामनि द्वे॥) कानी। क्रान्तीरक्रान्तीर। हरिरासृज्य-
 २ ४ ५ १ १ २ १
 मार३ना३ः। सायिदान्। वाना रवाना र। स्यजठरेपुनार३-
 २ ४ ५ १ १ २ १ २
 ना३ः। द्रुभीः। याता रयाता र। कृणुतेनिरिणिजा३-
 २ ४ ५ १ १ १ १ १
 गा३म्। आताः। माती रमाती रम्। जनयता३स्वारभा
 ५ २ २ २ १ १ १ १
 र३४औचोवा। भोर३४पुः ॥ १२ ॥
 २ ४ ५ २ २ २ २ २ ३ ५
 कनिक्रन्तिहा। होयि। हरिरासृज्य। मार३४ना।
 २ २ १ २ २ १ २ २ २ १
 हाहोयि। सोदग्वनस्यजठरेपुनार३नाः। हाहोयि। नृभि
 २ २ १ १ २ २ १ २ २
 र्यतःकुण्डतेनिणिजा३ङ्गाम्। हाहोयि। अतोमतायिम्
 ० १ २ ५ २ २ १ १ १ १
 जनयता३। स्वारधा३४औचोवा। भोर३४पुः ॥ १३ ॥ ६४

प्रस्तुतः ऋषिः* । “सृज्यमानः” आ समन्तादिसृज्यमानो-
 ऽभिषूयमाणः† “हरिः” हरितवर्णः सोमः “कनिक्रन्ति” पुनः
 पुनः शब्दायते [क्रन्दतेर्यङ्लुकि, तिपि, इडभावे, “दाधत्तिदधन्ती
 व्यादिनाः निपातनादभ्यासस्य निगागमः । अभ्यस्तस्वरः‡]

* “क्वावुः”-इति ऋषि-ने० ।

† ‘सृज्यमानः संसूयमाणः’-इति वि० ।

‡ “दाधत्तिदधन्ती”-विंशोभूगुतेतिक्त्वेऽलर्थाः। पमीपकत्-सन्निवृत्तकनिक्रन्त् कनि
 क्रद्भरिभद्हरिभ्रतोद्विसुतत्तरिन्नःसरीसुपतं वरीवृजन्ममृष्यागमीगन्तीति च”
 —इति पा० ०, ४, ६५ ।

॥ “अभ्यस्तस्वरः”-इति पा० ६, १, १८८ ।

अथ नवमी ।

३२७ ३१२ ३ २ ३ ३३२ ३ २ २ ३ १ ९

एषस्यतेमधुमाँइन्द्रसोमोवृषावृष्णःपरिविन्नेअक्षाः ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ ७ ३ ३ २ ९

सहस्रदाःशतदाभूरिदावाशश्वत्तमम्बर्हिंरावाज्यस्यात्॥८॥६५*

४ ५ ४ ५ ३ २ ४ ५ २ ४ ५ ४ ५ ४ ५

(ऐषम् ॥) एषाएषाः । स्यता३१२३४यि । मधुमाँइन्द्रसोमः ।

२ ३ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५

वृषावृषाईए । वृष्णो३१२३४ः । परिविन्नेअक्षाः । सहस्रदा

४ ३ २ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५

ईए । स्रदा३१२३४ः । शतदाभूरिदावा । शश्वक्श्वाईदे ।

३ २ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५

तमा३१२३४म् । बर्हिंरावाजिपे । द्वियाईहाउवा स्या२

१ १ १ १

२३४पुत् ॥ १४ ॥ ६५

तथा “पुनानः” पूयमानः “वनस्य” वननीयस्य चास्य द्रोण-कल-
शस्य “जठरे” “सीदन्” उपविशन् शब्दायते । किञ्च “वृभिः”
कर्मेनेतृभिर्ऋत्विग्भिः “यतः” संयतः सोमः “गाः” गो-विका-
रान् क्षीरादीन् आच्छादयन् “निर्गिज्” शुद्धम् आत्मनीरुर्ष +
“कृष्यते” ग्रहादिषु करोति । अतोऽस्यै सोमाय “मति” मननीया
स्तति “स्रधाभिः” हविर्भिः सह “जनयत” स्तोतारोऽजनयन्
[भस्मान्तादिशाभावः छान्दसः । अदादेशः] यद्वा हे स्तोतारः
अस्यै सोमाय स्ततिं जनयत उत्पादयत कुर्वतेति यावत् ॥ ८ ॥ ६४

* अ० ७, १, २१, ४ ।

+ “निर्गिज्”-इति रूपानामसु प्रथमं नेषष्ट कम् (६, ०) ।

अथ दशमी ।

१२ ३१२ ३२ ३१२ १२३ २ ३२ ३ १ २
पवस्वसोममधुमा^१कृतावापांसानी^२अधिसानी^३अव्ये ।

३१ २ ३१२ ३ १ १ ३१२३
अवद्रोषानिघृतवन्नि^४रोक्षमदिन्तमोमत्सरइन्द्र-

१ २
पानः ॥ १० ॥ ईई†

॥ इति चतुर्थ-दशति ॥ ४ ॥

उग्रनाऋषिः † । हे इन्द्र ! “वृष्णाः” वर्षकस्य “ते” तुभ्यं
[चतुर्थ्यं षष्ठी] “एषः” “स्यः” स सोमः “मधुमान्” माधुर्यो-
पेतः “वृषा” वर्षकः “पवित्से” “पर्यक्षाः” पर्यस्त्रवत् [अरतेर्लुङि
रूपम्] स एव “सहस्रदाः” सहस्रसङ्ख्याकस्य धनस्य दाता
„शतदाः” शतसङ्ख्याकस्य दाता “भूरिदावा” ॥ ततोऽपि भुरे-
र्दाता ‘वाजी’ बलवान् सोमः “शश्वत्तमम्” अतिशयेन पुराणं
“वर्हिः” यज्ञम् “अस्यात्” अधितिष्ठति ॥

“वृषा वृष्णाः”-“वृषा वृष्णा”-इति, “सहस्रसाः”-“शतसाः”
इति च साम्नाऋचः पाठाः ॥ ८ ॥ ईपू

० “वृतवानि”-इति ऋ० ।

† ऋ० ७, ४, ८, १ ।

‡ “वाकः”-इति ऋषि-ने० ।

१ “वृष्णाः” चतुर्थीति वाच्यम् (१, १, ६२)-इति आत्वाद्यनवचनान्दित्यर्थः ।

२ “पवित्से” षष्ठी (पा० ६, १, १२१)-इतीष नन्वे स इत्यस्य षोडशोपः ।

३ “अधिसानी” षष्ठी (पा० १, १, ७४)-इति षष्ठी रूपम् ।

(माधुच्छन्दसम् ॥) ^{१ १ १ १ १} चाओर३४चाइ । इचाइ१ ।
^{१ १ १ १ १} पवस्वसो । मा३मधु । मा^{१ १ १ १ १}च्छतावा । अपोवसा ।
^{१ १ १ १ १} नो३अधि । सानोअव्याइ । अक्षद्रोणा । नीहघृत ।
^{१ १ १ १ १} वन्तिरोहा । चाओर३४चाइ । इचाइ१ । मदिन्तमो ।
^{१ १ १ १ १} मत्सरः । आ३४इइ । द्रा३पाप्रनाईपुईः ॥ १५ ॥ ६६

प्रतर्दनच्छिः* । हे “सोम !” “मधुमान्” [मत्वर्धीयः]
 तादृशस्व “अपः” वसतीवरीः एकाधनाः “वसानः” आच्छा-
 दयन् “अधि” अधिकां “सानो” ससुच्छिते “अव्ये” अविभवे-
 पवित्रे “पवस्व” चर । ततः “मदिन्तमः” अतिशयेन मदकरः
 “इन्द्रपानः” इन्द्रेण पातव्यः “मत्सरः” मादर्यिता सोमः “हृत-
 वन्ति” उदकवतः† “द्रोणानि” द्रोणकलशान् “अवरोह”
 प्रादुर्भवसि ॥

“रोद”-“सोद”—इति पाठौ । १० ॥ ६६

इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे
 छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

* “द्विगोहाधिः”—इति अफि-र्भ० ।

† “वृत्तम्”—इत्युदकनामस्य द्रव्यं नैवच्छुद्धम् (१, १) ।

२, १११ २२ १२ २२ १ २ १ २ १
वा३४५ । आसीमोवा । स्वा३रभ । सा३४३ । नी३

४
दापुत्ताई५६इ ॥ १७ ॥

५२४ २, १११ २२ २२ १ ० २२ २ २
औहो३वा३४५ । प्रसेनानाइः । शूरोआ३ । ग्राइ
२४ ५ ३ २२ १ २ २ ४ ५
रथानाम् । गव्यन्नेताइ । चर्षता३इ । अस्यसेना ।
२ २ २ १ २ २ ४ ५ २ ४ २
भद्रान्कृपवान् । इन्द्रहा३ । वांत्सखिभ्याः । औहो३वा
१११ २२ २ २२ १ २ १ २ २ ४
३४५ । आसीमोवा । स्वा३रभ । सा३४३ । नी३दा५ ।

२ १ १ १
तार३४पुइ ॥ १८ ॥ ६७

प्रतर्दनऋषिः* । “सेनानीः” सेनाना मघे नेता । “शूरः”
शत्रूणां बाधकः “सीमः” “गव्यन्” † इच्छन् यजमानानां पश्चा-
दिकं मृच्छन् “रथानाम्” “अघे” पुरतः “प्रैति” प्रकर्षेण सङ्घा-
मङ्गच्छति । “अस्य” सीमस्य “सेना” च “हर्षते” हृष्यति [वाक्य-
भेदादनिघातः] किञ्च “सखिभ्यः” समानस्थानेभ्यो यजमा-
नेभ्यः “इन्द्रहवान्” तैः कृतानि इन्द्रस्य आह्वानानि “भद्रान्”
कल्याणानि यद्यार्थानि “कृपवन्” । आह्वतो हीन्द्रः सीमं पौत्वा

* “देवोराशिः”—इति ऋषि-नै० ।

† “वन्दसि परेऽप्या मयि क्वन् वक्तवः”—इति वतीवाधाधीय-ज्ञात्वाद्यन-
वचनान्दिष ऋषि रूपम् ।

अथ द्वितीया ।

^{२ ३ २ ३ १ २} ^{१ २ ३ २ ३ २ ३ २ २ २}
 १ प्रतिधारामधुमतीरद्यग्रन्वारयत्यूतोअत्येव्ययम् ।
^{१ २} ^{३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २} ^{१ २}
 पवमानपवसेधामगोनाञ्जनयत्सर्वमापन्वोअर्कैः ॥२॥६८॥
 (वैश्वज्योतिषाणि त्रीणि ॥) ^{१ २} ^२ ^१
 चाउहोवाश्चाइ ।
^{२ २ २} ^{१ ०} ^{१ १ १ १} ^{२ २} ^२ ^१
 प्रतिधारामधुमाश्ताइरद्यग्रान्३४पुन् । चाउहोवाश्चाइ ।
^२ ^{२ २} ^{१ ०} ^{१ १ १ १} ^{२ २} ^२
 वारयत्यूतोअतीहयाइषिआव्या२३४पुम् । चाउहोवाश्
^१ ^२ ^{२ १ ०} ^{१ १ १ १} ^{२ २} ^२
 चाइ । पवमानपवसेधामगोना२३४पुम् । चाउहोवा
 कामान् प्रयच्छतीति । “रभसानि” इन्द्रस्य वेगेनागमन-निमि-
 त्तानि “वस्त्रा” वस्त्राण्याच्छादकानि पयःप्रभृतौन्याश्रयणानि
 “आ दत्ते” आ गृह्णाति † ॥ १ ॥ ६७

०. अ० ०, ४, १०, १ ।

† अथ विवरणं यथा—“प्रसेनामी । सेनां गच्छति इति सेनामीः । दूरः विज्ञानः ।
 अथे दृष्टानां वेदेधरथाः गच्छन् इच्छन् । धनं पुत्रिणां भवं त्रेति प्रयाति । चर्वन्ति
 अन्ना सेना भद्रान् भक्ष्यन्तीषानि । कुर्वन् कृच्छन् । इन्द्रवाम् इन्द्रियाणि ।
 अविभ्यः अन्विगभ्यः । एवं नृपविग्रहः । घोमः वस्त्राणि रमयानि प्रतप्ति । आदधे
 परसेभ्यः । अथवा सेनामीः अन्वः दूरः विज्ञानः । अथे पुरतः देवरथानां
 गच्छन् । इन्द्रिणां भवत्यन्तम् । इति गृह्णाति इदानीं सेन्वेभ्यः घोमरत्न रथीन् वस्त्राणि
 सेन्वेभ्यो ददाति ॥ ”—इति ॥

अथ तृतीया ।

१२ एक २२ ४ १२ २२ ३ १२ २२
प्रमायताभ्यर्चामदेवांसोमं द्विनोतमद्वते धनाय ।

३ १२ ३ २ ४ २ २ २ २ १ २ ३ २ २ २ १ २ २
स्वादुःपवतामतिवारमव्यमासीदतुकलशन्दे वड्मदुः॥३॥६८*

२ २ १ ७२ १ १ १ १ २ २
श्चाद् । जनयत्सूर्यमाशपाइन्वोअर्काश्शुभ्रः । चाउ

२ २ १ १ १ १
श्रीवाश्चाउ । वाश्शुभ्र ॥ १८ ॥ ६८

पराशरऋषिः[†] । तदा प्रसूज्यन्ते “यद्” यदा “पूतः”
वसतीवरीभिस्त्वं “अव्यम्” अत्रिभवं “वारं” वार्त्तं पवित्रम्
“अश्वेषि” अतीत्य गच्छसि । किञ्च हे “पवमान” शोधमान
सोम ! “गोनांशुं” गवांशुं “धाम” धीयते पीयत्र इति धाम पशुः
तत् वसनीकृत्य “पवसे” चरसि । ततः “जनयन्” जायमानश्वं
“अक” अर्चनीयैः स्व-तेजोभिः “सूर्यम्” आदित्यम् “अपन्वः”
पूरयसि ॥

“वारं यत्पूतोअत्येष्वव्यम्”—“वारान्यत्पूतो अत्येष्वध्यान्”—इति,
“जनयन्”—“जन्मानः”—इति च सामऋचः पाठो ॥ २ ॥ ६८

* ऋ० ७, ४, ११, ४ ।

† “शास्त्रः”—इति ऋषि-ज्ञे० ।

‡ “जोः पादात्के (७, १, ५७)”— इति निघ्न गोमामिनि ।

॥ ‘गवां रज्जोना मद्गवानां वा’— इति नि- ।

२ इमायाश्शरश्शन् । वरमावावशा । नारश्शपुः । जुष्ट-

२ म्यताश्शरश्शइम् । कलशेगापवः । इ । दाउ । वा ।

॥ २३ ॥ ७१

मृडोकी वासिष्ठऋषिः । “वेनतः” [वैनो वेनतेः कान्ति-
कर्म्मणः (दे, ४, ३८)]—इति यास्कः ।] कामयमानस्य “मनसः”
[मनो मन्यतेः स्तृत्तिकर्म्मणः*] स्तोतुः “वाक्” स्तृत्तिलक्षणा-
यद्येन “तत्तत्” संस्करोति† । “धर्मन्” धारके‡ यत्रे “ज्येष्ठस्य”
प्रशस्यस्य “वाचोः” दीप्त-स्तृत्तिकस्य [टृच् शब्दे (अ० प०) इत्यस्मात्
कु-प्रत्ययः] सवनस्य “अनीके” प्रमुखे यदा यत्रेषु सवन-मुखे
स्तोतुर्वाक् सोमं स्तोतीत्यर्थः । “आ” अनन्तरमेव “वरं” वरणीयं
“जुष्ट” देवानां मदाय पर्याप्तं “पतिं” सर्वस्य धातुकं “कलशे”
स्थितं “इन्दुम्” “इम्” एनं सोमं “वावशानाः” कामयमानाः
“गावः” “आयन्” पयसा स्त्रोयेन मिययितु मागच्छन्ति ॥

“धर्मन्”-“धर्मणि”—इति पाठो ॥ ५ ॥ ७१

* “मन्यते”—इति लु ति-कर्मणु षट्थिमस्यैषष्ट कम् (३, १४) ।

† “वाक् सञ्चितम्”—इति वि० ।

‡ “तत्तत् करोति”—इत्येव वि० ।

॥ धारवाचं-र-धातोः कर्म्मणि मनिपि धर्म्मणि, ततन्धान्दध-कृत्ति कपत्त ।

अथ षष्ठी ।

३ १२ ३ १२ ३ २३ १२ ३ २ १२
 साकमुक्षामर्जयन्तस्वसारोद्गशधीरस्यधीतयोधनुत्रौः ।

३ १२ ३ १२ १२ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ २
 हरिःपर्यद्रवज्जाःसूर्यस्यद्रोणांननक्षेत्र्योनवाजी ॥ ६॥७२*

४ ५ १ २ २ १
 (दाशस्यत्ये द्वे ॥) साकाम् । उत्तमर्जयन्त । स्वसा

२ १ १ २ २ २ २ २ १
 रहराः । दाशा २ । धीरस्यधीतयोधनुर्दत्रौः । हारी

१ २ ० २ १ १
 रः । पर्यद्रवज्जाःहरियार३स्था । द्रोणा २म् । नन-

२ २ २ १ १ १ १
 क्षेत्र्योनवा २३ । हाउवा ३ । जीर३४५ ॥ २४ ॥

५ २ ५ २ ५ ४ ५ २
 साकमुक्षा ६ए । ए३१२३४ । मर्जयन्तस्वसारः ।

२ ५ २ ५ ४ ५ ४ ५ ५
 दशधीरा ६ए । ए३१२३४ । स्यधीतयोधनुत्रौः । हरिः

५ २ ५ ४ २ ५ २ ५
 पर्या ६ए । ए३१२३४ । द्रवज्जाःसूर्यस्य । द्रोणन्नना ६ए ।

२ २ ५ ४ ५ ५ ३ १ १ १ १
 ए३१२३४ । क्षेत्र्योनवा ६ । हाउवा । जीर३४५ ॥ २५ ॥ ७२

अथ सप्तमी ।

३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
अधियदस्मिन्वाजिनीवशुभस्यर्द्धन्तेधियःसूरेनविशः ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
अपोवृणानःपवतेकवीयान्त्रजन्नपशुवर्द्धनायमन्म ॥ ७ ॥ ७३*

नौधाऋषिः† । “साकमुक्षः” [उक्त सेचने (म्वा० प०)
किपि रूपम्] तादृश्यः “स्वसारः” कर्म-करणार्थ मितस्ततः
सुष्ठु गच्छन्त्यः; अङ्गुलयः॥ “मर्जयन्त” सोमं शोधयन्ति [सृज्
शौचालङ्कारयोः (चु० उभ०) ताः दशमङ्ख्याकाः “धीतयः”
[अङ्गुलिनामेतत् (ने० २, ५, ७) अङ्गुलयः “धीरस्य” समर्धस्य
प्राज्ञस्य वा देवैर्ध्यातव्यस्य काम्यमानस्य वा सोमस्य “धनुवीः”
प्रेरयित्रो भवन्ति§ । ततः “हरिः” हरितवर्णः सोमः
“सूर्यस्य” “जाः” प्रादुर्भूता जाया दिशस्ताः॥ “पर्यङ्कवत्”
परितो गच्छति । सूर्यस्य तेजसा हि आविर्भवतीति दिशां
तस्य जायात्वम् । “धत्यः” अतनशीलः “वाजी न” अथ इव
स्थितः सोमः “द्राण” कलशं “ननत्ते” व्याप्नोति [नचति-
व्याप्ति-कर्मा (ने० २, १८, २) ॥ ४ ॥ ७२

* ऋ० ७, ४, ५, १ ।

† “श्रीतमः” - इति ऋषिर्भ० ।

‡ स्रु शब्दोपनापयोः । भा० प० ७ - इत्यस्य रूपं स्वमेत्यभिप्रायः ।

॥ “स्वसारः” - इत्यङ्गुलि नामसु तयोर्दशमम नवष्टु कर्म ।

§ “वायन्ति” - इति षि० ।

॥ “अपत्यम्” - इति षि० । “जाः” - इत्यपत्यनामसु नवम नवष्टु कर्म १, १ ।

(कश्यपस्य च शोभनम् ॥) अधियदा । स्माइन्वारजि

नौरवशु । भाः । स्पृङ्गन्तेधियःस्र । राइनविशाः ।

अपोवृणानःपवताइ । कवीरश्यान् । व्रजन् । पा ।

शुवह्व । नाइइइ । याइमाइइइइ ॥ २६ ॥ ७३

कण्ठपिः* । “यद्” यदा “अस्मिन्” सोमे “वाजिनीव शुभः”† अश्वे यथा वस्त्रप्रभृत्यलङ्कारा भवन्ति । यदा वास्मिन् सोमे “सुरे न” सूर्ये न यथा सूर्ये “विशः” रश्मयः उदिता भवन्ति तदा “धियः” अङ्गुलयः “अधिस्पृङ्गन्ते” अहं पुरस्ताच्छोधयाम्यहं पुरतः शोधयामीत्यहमिकया उपतिष्ठते । ततोऽयं सोमः “अपः” वसन्तीवरीः “वृणानः” आच्छादयन् “पवते” पात्रेषु चरति कलशानभिगच्छति । कौटुशः ? “कवीयान्” कविरिवाचरन् । यदा । कवयः स्तीतारः तानिच्छन् । तच्च दृष्टान्तः—“व्रजं न” “मन्म” मननीयं बोद्धव्यं रक्षितव्यं गर्वां गोष्ठं पशुवर्धनाय गोपालः परिगच्छति यथा तथा देवानां प्रीणनाय पात्राणि पवते ॥

“सूर्ये”-“सुरे”-इति, “कवीयान्”-“कवीयन्”-इति च साम्ना ऋचः पाठः ॥ ७ ॥ ७३

* “बौरः”—इति ऋचि० मे० ।

† शुभइति शुभ शोभायाम् (भा०शा०)—इत्यस्य रूपम् । विपमंशु न दृश्यते मूले ।

अथाष्टमी ।

^{१ १ २ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २}
इन्दुर्वाजीपवतेगोन्योघाइन्द्रे सोमःसच्चइन्वन्मदाय ।

^{३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३}
चन्तिरक्षोबाधतेपर्यरातिं,

^{१ १ २ २ ३ १ २ १ २}
वःरिवस्कृण्वन्वृजनस्यराजा ॥ ८ ॥ ७४ः

(दाशस्पत्यानि चत्वारि ॥) इन्दुर्वाजी^१ २ । पवतेगो-^{१ २ २}
नियोघाः । इन्द्रा^२ इसी^५ २३४माः । साच्चइन्वन्मदाया ।^१
चन्ताइरा^२ २३४क्षाः । बाधतेपर्यरातिम् । वराइवा^२ २३४स्कृ ।
एवन्वृजाना^२ २३४स्या । रा^३ ३जीवा^२ ३४वां । क्षी^५ ५इ ।
डा ॥ २७ ॥

^{४ ५ २ ४ २ ५ २} इन्दुर्वाजीपवती । ^{४ ५} क्षीक्षीवाक्षाइ । ^{१ ० १} गोनियीक्षी ।
^{२ ५ १ २ १ २ १ २ १ २ १} वाञ्छी^२ २३४वा । इन्द्र^२ २सीमा^२ २ःसच्चइ । न्वान्मदायौ । वा-
^{१ ५ १ २ १ २ १ २ १ २ १ ० १} ञ्छी^२ २३४वा । चन्तिर^२ २क्षोबाधते । पर्यराती । वाञ्छी-

* "अरातीर्वे"—इति, † "वरिवःक्ष"—इति च ७० ।
‡ ७०, २, १०, १ = ७००, ४, ११, ५ = अक्षे २, १, ५ = ८, १, ५ ।

^५ २३४वा । ^{१ २ १ २} वरिवस्कृण्वन्वृजना३ । ^१ स्या । ^{१ २} राश्रजीवा-

^५ श्रो३४वा । ^४ श्रो५इ । डा ॥ २८ ॥

^५ इन्दुरीश्रोवाश्राईयावाजाउ । ^२ वा३ । ^२ चाउवा ।

^{२ २ १ २} पवतेगोनियोघाउ । ^२ वा३ । ^{१ २} चाउवा । ^२ इन्द्राइसोमः ।

^{१ २} सच्चइन्वाउ । ^२ वा३ । ^{१ २ ५ २} चाउवा३ । ^२ मारदार३४श्रीश्रोवा ।

^{५ १ १ १ १} यार४पु । ^{२ १} चन्ताइरत्तो । ^{२ १} बाधानाइपाउ । ^२ वा३ ।

^१ चाउवा३ । ^{१ २ ५ २} यारार३४श्रीश्रोवा । ^{५ १ १ १ १} तीर३४पुम् । ^{२ २} वरा-

^२ इवस्कृ । ^१ एवन्वृजनाउ । ^२ वा३ । ^२ चाउवा३ । ^{१ २} स्यार-

^{५ ५ २ २} रार४श्रीश्रोवा । ^{५ १ ५ १ १} जार३४पु ॥ २८ ॥

^{५ २ २ २ ५ ५} इन्द्रवाजीपवतेगोनियोघाः । ^{२ २} इच्छे सोमःसच्चइन्वम्-

^{५ ५} दाया । ^{३ २ २ २ ५ ५} चन्तिरश्रोवाधतेपर्यरातीम् । ^{५ ५} वरिवस्कृण्वन्वृज-

४ ५ ३२२ ५२२ २ १ १२२२११२२
 नस्यराजा । राजा३४चौचीवा । ए३ । स्यराजा२३४५

॥ ३० ॥ ७४

॥ इति ग्रामे गेये पञ्चदशः प्रपाठकः ॥

मन्युर्वासिष्ठ ऋषिः । “इन्दुः” क्षरणशीलः* “वाजी” बल-
 वान् “गोन्योघाः” गमनशील-नीचीनाग्र-रससङ्घातः† “इन्द्रे”
 “सङ्घः” बलकरं रसम् “इन्धन्” प्रेरयन्‍‡ “सोमः” “मदाय”
 तस्य मदार्थं “पवते” क्षरति । किञ्च । “रजः” रजःकुलं
 “हन्ति” हिनस्ति । किञ्च । “धरातीः” धरातीन्गा यन्तून्
 “परिबाधते” परितः संहरति । कीदृशः ? “वरिवः” वरणीयं
 धनं “क्षणन्” स्तोत्राणां कुर्वन् “वृजनस्य” बलस्य§ “राजा”
 ईश्वरः॥ सोम इति ॥ ८ ॥ ७४

* क्षरणश्च “इन्दुः”—इति उदकनामस्य दृश्यते च (मं०१,११,२२) “उन्धेरि
 चादेः—(७,१)”—इत्यु मनेरिन्दु रिति ।

† गो—गमनशीलः, नी—नीचिनः, (तस्य अयं विद्यमानः) चोघः—रससङ्घातः ।
 “गोजी”-शब्दो गमनशीलायैऽपभ्रंश इत्युदात्तकारे च पश्यते पतञ्जलिः ।

‡ “इन्धति”—इति गतिकर्मस्य पञ्चदशाधिकशतं नैषष्ट्युक्तम् १,१४ ।

§ भाष्यकारेणैव हृन्धेदीयपाठे महोदये याचक्यौ, सामवेदीयपाठस्य “धरा-
 तिम”-इति ।

§ “वृजनम्”—इति वृजननामस्य एकविंशतितमं नैषष्ट्युक्तम् १,१८ ।

॥ “राजति”—इति रे चयं कर्मस्य चतुर्थं नैषष्ट्युक्तम् १,२१ ।

अथ नवमी ।

१२ ११२ ३१२ २२ ११२ ११२ २१२
अयापवापवस्वैनावसूनिमांश्चत्वइन्दीसरसिप्रधन्व ।

१२ ११२ २२ ११२
ब्रध्नश्चिद्यस्यवातो नजूति

१ ११ २ ३ १२ ११२
पुरुमेधाश्चित्तकवेनरन्धात् ॥ ८ ॥ ७५ १

(श्रीष्ठानि त्रीणि ॥) ^{४ ४ ५} औचोद्वाइ । ^{४ ५} अयोद्वाइ ।

१२ २२११ २ ५ १ १२ ५ १
पवापवस्वैनावसूरुनी । औचोद्वाइ । इद्वा । ईश्या ।

२ १ २ २१ २ ५ २ १२
मांश्चत्वइन्दीसरसिप्रधारुन्वा । औरुद्वाइ । इद्वा ।

५ १ १ २२ २ २ ५ १ १२
ईश्या । ब्रध्नश्चिद्यस्यवातो नजूरुतीम् । औरुद्वाइ । इद्वा ।

५ १ १२२ २२१ १ ५ १
ईश्या । पुरुमेधाश्चित्तकवेनरारुन्धात् । औरुद्वाइ ।

१२ ५ ३ ५२२ २ १२३ १
इद्वा । ईर । या२३४ । औचोवा । ए३ । दोदिचो१ ॥

॥ १ ॥

^{५ ४ ५} अयोद्वाइ । ^{४ ५} पवोद्वाइ । पवस्वैनावसूरुनी । इद्वा

* "पुरुमेधश्चित्त" — इति ॥

† उ० ४, १, २१, १ = ऋ० ७, ४, २१, १ = जच् २, २, १०—८, २, १०—१३, १, १ ।

कुत्सऋषिः* । हे सोम ! “अया” अनया “पवा” पवमानया धारया सह “एना” एनानि “वसूनि” धनानि “पवस्व” चर [पवा—पूञ् पवने (क्या० उ०) “अन्येभ्योपि दृश्यन्ते (३, २, १०१)” —इति विन् प्रत्ययः । आर्धधातुकलक्षणो गुणः । “सावेकाचः (६, १, १६६)”—इति तृतीयाया उदात्तत्वम्] । तथा हे “इन्द्रा” ! त्वं “मांश्चत्वे” मन्वमानानां चातके “सरसि” उदके वसती-वर्थाख्ये कलगे “प्रधन्व” प्रगच्छः† । ततः “यस्य” यं “ब्रह्म-श्चित्” मर्वेषां प्रजापकः मूलभूतो वा आदित्यः‡ “वातो न” वात इव “जूति” देगः कुर्वन् । किञ्च । “पुरुमेधाश्चित्” बहुविधप्रश्न इन्द्राय “तकवे” [तकतिर्गतिकर्मसु पठितः॥ । अस्मादीणादिक उन् प्रत्ययः यस्येति (२, ३, ३७) कर्मणि षष्ठी ॥ “न लोकाव्ययेति (२, ३, ६६) षष्ठी-प्रतिषेधश्चान्दसः] सोम मभि गच्छता मित्यर्थः ॥

“यस्य”-“यच्च”—इति, “जूति”-“जूनः”—इति,—“नरन्धात्”-
“नरन्धात्”—इति च साम्न ऋचः क्रमेण पाठाः ॥ ६ ॥ ७५

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषि-नै० ।

† “सरः”—इत्युदकसामस्येति शत्यदम् नै० १, १२ ।

‡ “धन्वति”—इति गतिकर्मसु चतुःपठितमन्त्रे षष्ठी कम् २, १४ ।

§ “ब्रह्मः ब्रह्म, श्विता वा सदान् वा”—इति वि० ।

॥ जघतेर्वेगकर्मण कतिजुनीत्यादिना (३, ३, ६७) निपातनात् जूतिरिति ।

॥ नि० नै० २, १४, ६८ ।

अथ दशमी ।

३ १ २ २ ३ १ २ २ २ ३ १ २ २ २ ३ १
मच्चत्तस्मामोमह्विषश्चकारापांयद्गर्भोवृणीतदेवान् ।

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
अदधादिन्द्रे पवमानञ्जो

२ २ ३ २ ३ १ २
जनयत्सूर्येज्योतिरिन्दुः ॥ १० ॥ ७६ *

(आत्रम् ॥) मच्चत्तस्मामोमह्विषश्चकारा २ । अपां

२ २ १ २ २ २ २ १
यद्गर्भोवृणीताइदाइवा २न् । अदधादिन्द्रे पवमानाञ्जो

२ २ १ २ २ २ २ १
जा २ः । अजनयत्सूर्येज्योतिरिन्द्राउवा ३ । ए ३ ।

१ २ २ २ २ २ २ १ २ १ २ १ २
अजनयत्सूर्येज्योतिरि । दू २ ३ ४ ५ ॥ ४ ॥ ७६

“पराशरऋषिः* । “मह्विषः” महान्ः पूज्यो वा “सोमः”
“मह्व” प्रभूतं ॥ “तत्” कर्म “चकार” अकरोत् । किं तत् ?

* उ० ५, २, २, ३ = ऋ० ७, ५, १६, २ = ऋ० १०, २, १—२, ३, ५—२, ३, ५—२, ३, ५—२, ३, ५
२, २ = ऊ० ६, २, ५ ।

† ‘शान्ताः’—इति ऋषि-ने० ।

‡ अत्राह यास्कः—‘मच्चत्तस्मामोमह्विषश्चकारापां यद्गर्भोवृणीत देवानामिषस्य मदधादिन्द्रे पवमान ञ्जो ऽजनयत् सूर्यं ज्योतिरिन्द्रादित्य इन्द्राणां’—इति सि० प० २, १० ।

॥ ‘मच्चत् अचञ्चाम्’—इति सि० ।

अथैकादशी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३
असर्जिवक्त्रारथ्येयथाजौधियामनाताप्रथमामनीषा ।

२ १ २ ३ ४ ५ ६ ७
दशस्वसारीअधिसानो

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
अथ्येमृजन्ति*वक्त्रिंसदनेष्वक्त्र ॥ ११ ॥ ७७ †

“अपाङ्गर्भः” उदकानां गर्भभूतः‡ जनयित्वाज्जन्यत्वाद्वा ।
स सोमः “देवान्¶” “अवृषीत”§ समभजतेति “यत्” तत्
ज्ञातवानिति । किञ्च । “पवमानः” पूयमानः॥ सोमः “ओजः”+
सोमपानजन्यं बलम् “इन्द्रे”÷ “अदधात्”न्यधात् तथा “इन्दुः”
सोमः × “सूर्ये”** “ज्योतिः” तेजः†† अजनयत्‡‡ ॥ १० ॥ ७६

* “अथ्येवक्त्रिन्ति”—इति ऋ० ।

† ऋ० ७, ४, १, १ = चारुणे १, २, २२ ।

‡ ‘अपां यद् गर्भदशनमानं पञ्चानां भूतानां गर्भः’—इति वि० ।

¶ ‘इन्द्रियाणि’—इति वि० ।

§ ‘अवृषीत अधिष्ठितवान्’—इति वि० ।

॥ ‘पूयमानः विषयपमायेन’—इति वि० ।

+ ‘ओजः बलं मणिमादि’—इति वि० ।

÷ ‘इन्द्रे आत्मनि’—इति वि० ।

× ‘ज्योतिरिन्दुरादित्यः आध्यात्मम्’—इति वि० ।

** ‘सूर्ये सरथशीले’—इति वि० ।

†† ‘तेजः इन्द्रः’—इति वि० ।

‡‡ ‘तथाचोक्तः—येन दूर्यक्षपति’—इति वि० ।

अथ हादशी ।

३२ ३२२२ ३१२ ३ १२३१० ३२ ३१ २
अपामिवेदूर्मयस्तुराणाः प्रमनीषा ईरते सोममच्छ ।

३ २३ १२२२ ३१२
नमस्यन्तीरूपचयन्ति सञ्चा

२२ ३२ ३१२
चविशन्त्यशतौरुशन्तम् ॥ १२ ॥ ७८*

॥ पञ्चमदशति ॥ ॥ अर्द्धः प्रपाठकः ॥

५ ४२ ५ ४२ ४२ ५ ४२

(अपाञ्च साम ॥) अपामिवेदूर्मयस्ती । होवा ।

५ ३२ ३ ३२ २ १ २२ १ २२
चाइ । तुराणा २३४ । चाहोइ । प्रमनी । षाः । ईर-

मुष्या “मनीषा” मनस ईषा मनीषा स्तुतिः तद्वा न् । यहा ।
धिया विदधाति स्तुतीरिति धीः स्तोता तेन स्तुतिः प्रेर्यते ।
किञ्च । “दश स्वसारः” दशसङ्ख्याका अङ्गलयः † “सदनेषु”
यन्नगृहेषु पात्राण्यभिमुखीकृत्य “वङ्गि” वोढारं सोमं “सानौ”
समुष्कृते [अधिः सप्तम्यर्थानुवादकः] “अव्ये” अविभवे
अविवालेन कृते पवित्रे “अञ्जन्ति” प्रेरयन्ति ‡ ॥

“प्रथमा मनीषा”--“प्रथमी मनीषी”—इति, “सदनेषु”--
“सदनाजि”—इति च साम्न ऋचः पाठः ॥ ११ ॥ ७७

* ऋ० ७, ४, ५, १ ।

† “स्वसारः”—इति अङ्गुलिनामसु अष्टमं नैघण्टु वृत् २, ५ ।

‡ “अञ्जन्ति”—इति तु ऋग्वेदीयः पाठः, तन्नेषावापञ्जन्तिनं सायणेन ।

षामवेदीयपाठसु “अञ्जन्ति”—इति ; अतएव ‘अञ्जन्ति शोधयन्ति’-इति वि० ।

ते३ । सोमम । च्छा३४ । चा३५ । नमस्य । ता३ ।
 उपचा३ । यन्तिसम् । चा३४ । चा३५ । आचवि ।
 शा । तियुश । तौरुश । ता३४म् । चा३५ । औ
 चावा । वा३५२३४५ः ॥ ६ ॥ ७८

प्रस्तववृत्तः* । “अपामिव” यथा उदकानाम् “जर्मयः”
 त्वरन्ते । “इत्”—इति पूरणः । तद्वत् “तर्तुराणाः” कर्मणि
 देवान् स्तुतुन्वरमाणाः । [तुर त्वरणे जीहोत्यादिकः (आ०) ।
 यङ्लुगन्तस्य शानचि रूपम् । अभ्यासस्य उवर्णस्य रेफादेश-
 ष्छान्दसः । अभ्यस्तस्वरः† । तादृशा ऋत्विजः “मनीषाः” मनस
 ईशित्रीः स्तुतौः “सोममच्छ” सोमं प्रति प्रेरयन्ति । “नम-
 स्यन्तीः” नमस्यन्त्यः सोमं योजयन्त्यः सत्यः तम् “उपयन्ति” च ।
 उप समीपे गच्छन्ति । तमेव “संयन्ति च” सङ्गच्छन्ते । “[च वा
 योगे प्रथमा (८, १, ५९)—इति न निघातः] “उशतीः” काम-
 यमानाः स्तुतयः “उशन्तं” कामयमानं सोमम् “आविशन्ति च”
 प्रविशन्ति च । १२ ॥ ७८

इति श्रीमन्नायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे

छन्दोव्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्य सप्तमः खण्डः ॥

॥ इति चैष्टुभम् ॥

* “काचः”—इति ऋषि-नै० ।

† “अभ्यस्तानामादिः (६, १, १८९)”—इति पा० ।

पुरोजितीति-सुख्यास्तु नवर्षी वृहतीत्यसौ—

“आह्वयतायष्टणवे” शिष्टा अनुष्टुभः स्मृताः* ॥

ऋषीणां विप्रकीर्णत्वात्तत्र तत्राभिदधे † ॥

तत्राष्टमे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

३१ ३ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
पुरोजितीवाञ्चन्धसःसुतायमादयित्त्ववे ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
अपश्चान्प्रथिष्टनसखायोदीर्घजिह्वयम् ॥ १ ॥ ७९

(प्रङ्खनौ द्वौ ॥) पुरोजिती । वाञ्चन्धार्३४साः । सु-

१२ २ ५ १
तायामाऽरदयाऽ१उवाये३ । त्त्वार३४वे । अपश्चानार्२५

● पुरोजितीतिमुखाः ‘पुरोजितीवाञ्चन्धसः’-इतिप्रभृतयः नव ऋषयः, अत्राष्टमे खण्डे च युक्त इति शेषः । तत्र आह्वयतायेति सप्तमी ऋक् वृहतीच्छन्दस्सा, शिष्टाः ऋषी अनुष्टुप्छन्दस्कारत्यर्थः ।

† ‘विजिघोसस्वासां श्योनिष्टोमे’-इति वि० ।

‡ स० १,१,१८,१ = ऋ०७,५,१,१ = चारण्ये १,२,२२ = कञ्जे १,१,११-१,१,११-२,२,१८-४,१,१३-४,१,१४-६,१,८-०,२,१०-८,१,५-८,२,१६-८, २,१०-१०,१,२-१०,१,०-११,१,६-१२,२,११-१२,१,१२-१२,१,१३-१२,२,१४-१३, १,६-१३,२,६-१६,१,३-१६,१,८-१६,१,८-१६,१,६-१०,१,३-१०,१,४-१०, १,१०-१०,१,१८-१०,२,१२-१०,२,१३-(११,२,१)-११,१,३-११,१,६-११,१, ०-११,१,८-११,२,१३-११,२,१५-११,१,८=कञ्जे ३,१,१-२,१,१-२,२,३-२,२,५-३,१,१-३,१,८-३,२,२-४,१,८-४,२,५-४,२,८-४,२,४-४,२,१६-(५,१,८-५,१,११)-५,२,१४-६,१,११ ।

अथा३१उवाये३ । छार३४ना । सखायोदीऽरर्षजा३१

वाये३ । झीर३४याम् ॥ ७ ॥

पुरोजिती । वो३ओन्वा३साः । हतायमा३ । ऊ३र ।

हारे३ । ओऽ३र । दा३याइत्ता३वे । आपञ्चान३रम् ।

ऊ३र । हारे३ । ऊऽ३र । आ३थाइष्टा३ता । माखा

योदा३रे३ । ऊ३र । हारे३ । ऊ३र३ । घा३ज्जार३४

ओ३हावा । ए३ । झियार३४५म् ॥ ८ ॥

(कार्तियमम् ॥) पुरो३हा३हाउ । जा३र३४इती । वो

आ३ओ३हो३ । धामाः । सुताओ३हो३ । यामा३ ।

हाउवा । दयित्तवे३ । उपा । अपञ्चान३अथा३इष्टा

इना । सखाओ३हो३ । योदा३ं३ । हाउवा । घजि

झियम् । उपा३र३४५म् ॥ ८ ॥

(चौद्ध सन्नम् ॥) पुरोजितौवाञ्चसः । औवा-
^{५ ४४ ५ ४ ४ ५ ४}
 दाइ । सुतायमादयिन्नवओवारइओइ । अपश्चान्
^{५ २ २ २ १ २}
 अथिष्टनओवारइओइ । साखायोदाइ । घाजिङ्कारइ
^{१ २ २ १ २ २}
 ४५याई५६म् । सुवृक्तिभिर्नृमादनम्भरेरषुवा ॥ १० ॥

(श्यावाश्वम् ॥) पुरोइ१ । जीइती । वाञ्च । धा
^{३२ २ ४ २ ५ २}
 इसः । एच्चिया । सू । तायमादा । यि । न्वाइइ ।
^{४ ५ १ २ २ २ १}
 एच्चियाइ२ । अपश्चान्आइथीइ । टारइ४ना । ऐचा
^{१२ १२ २ ४ ५ २}
 इइ । एच्चियाइ२ । सखायोदाइघाइजीइ । ङाइ४पूयो
^५
 इइइ ॥ ११ ॥

(चान्धीगवम् ॥) पुरोजितौवाइन्धासाः । सुताय ।
^{५ २ २ १ १ २ २ २}
 मादाइइया । ऊम्माइइइ । न्नेअपश्चान्अथिष्टन ।
^{१ २ २ १ २ १}
 साखाइउवा । योइदौ । घारइजी । ङियाम् । औ
^{४ ५ ४}
 इइओवा । चाइइइ डा ॥ १२ ॥ ७६

अथ द्वितीया ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
अयम्युषारयिर्भगःसोमःपुनानीःश्रुषति ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
र्षतिर्विश्वस्यभूमनोव्यस्यद्रोदसीउभे ॥ २ ॥ ८०*

श्लावाश्रुषतिः† । हे “सखायः” सखिभृताः समानस्थाना
वा हे स्तोतारः ! “वः” यूयं “पुरोजितौ” [षष्ठ्याः पूर्वसबर्ह-
दीर्घः] पुरः-स्थित-जयस्य “अश्वसः” अदनीयस्य सोमस्य अ-
भूताय “सुताय” अभिषुताय “मादयिद्ववे” अत्यन्तं मदकाराव
रसाय “दीर्घजिह्व” [दीर्घा जिह्वा अस्य स दीर्घजिह्वी “दीर्घ-
जिह्वी च छन्दसि (४,१,६८)—इति “जोषन्तत्वेन” निपातितः ।
तादृशं] “श्लानं” च “अपश्रुषिष्टन” अपश्रुषयत्, अपवाधध्वम् ।
यथा श्ला राक्षसा वा “सुतं” सोमं न लिङ्गन्ति तथा कुव-
तेत्यर्थः ॥ १ ॥ ७८

* उ० २,१,१६,१ = अ० ०,४,२,० = चारुषो १,२,८—२,२,१०—२,२,१५—२,२,१८
अश्वे १,२,८—२,२,८—०,१,८—११,२,१०—११,२,१०—१२,१,२—१५,१,११—१५,१,
१४—१५,१,१०—२०,१,५—२०,२,१८—२२,२,८ = अश्वो १,१,६—१,१,८—१,१,११—१,
२,११—५,२,८—६,१,८ ।

† ‘शान्तिः’ श्लावाश्रुषतिः—इति श्रुषि न० ।

‡ सुपाशुमुनिवादिना (०,१,१८) ।

५ ‘त्रिषिञ्जीकरोषु’—इति वि० ।

(क्रीञ्चानि चीणि ॥) अयम्यूषोः । रयिर्भगाः । सो

मःपुनाः । नोषार्षापुताइप्रइइ । पतिर्विञ्चोचे । स्या-

भुमनाः । वियख्यद्रोः । दासीजपुभाइप्रइइ ॥ १३ ॥

अयम्यूषा । अयम्यूषा । रयिर्भगाः । सोमःपुना

ः । नोषर्षताइ । पतिर्वाइञ्चाः । सोस्याभूमानाः ।

ओइवियख्यारद्रो । दासीउभ । इडारइभाइइइ ।

ओरइइपुइ । डा ॥ १४ ॥

अयम्यूषा । सो । रयिर्भगाइइ । सोमाःपुनाः ।

नषाइइपु । पारइइती । पतिर्विञ्चस्यभूमनः । विय-

ख्यारद्रो । दासीजरइभाइइइ । ओरइइपुइ । डा ॥

॥ १५ ॥ ८०

अथ तृतीया ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
सुतासोमधुमत्तमाःसोमाइन्द्रायमन्दिनः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
षवित्रवन्तोअश्वरन्धेवान्गच्छन्तुवोमदाः ॥ ३ ॥ ८२*

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
(त्वाङ्घ्रीसाम ॥) सुतासोमा । धुमाश्तमाः । सो-

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
माइन्द्रायमाइ । इइ । दिनश्वा । पवाइत्रवाइन्तो

वक्तृतिर्नाहुपच्छदिः† । “पूषा” षोडशः सर्वेषाम् । “भगः”
भजनोयः‡ । “रयिः” धनहेतुः “अयं” सोमः “पुनानः” पवित्रे
पूयमानः सन् “अर्षति” कलशमभिगच्छति । तत्र “विच्छन्न”
सर्वं च “भूमनः” भूतजातश्च “पतिः” पादयिता‡ “सोमः”
“उमे” “रोहसी” द्यावापृथिव्यो “व्यस्यत्” स्व-तेजसा प्रकाश-
यति । अनेन सोकादयपतित्वं सूचितम् ॥ ३ ॥ ८०

* उ० १,१,१५,१ = अ० ५,१,४ = अ० २,१,१-१,१,१-१,१,४-०,१,१०-१५,
१,१-१६,१,१-१०,१,११-१०,१,११-११,१,११ = अ० १,१,१६-४,१,०-५,१,
११-५,१,११-६,१,१०-६,१,१५-६,१,१ ।

† ‘नाहुपो भावय’—इति कपि-ने० ।

‡ ‘पूषा पुष्पातेः । सोमः । अथवा पूषा अदित्यः’—इति वि० ।

¶ ‘भगः अथ च शोकेः प्रीत्यम्’—इति वि० ।

§ ‘आदित्याकषा’—इति वि० ।

|| ‘निविचोमोऽत्र द्विविधेयम्’—इति वि० ।

२ २ २ १ २ १ १ २ २ २
 ३ । इ३ । अरजा । दाइवाग्काइन्तुवाः । इ३ । मदा-
 २
 आ ॥ १६ ॥

१ ४ २ ५ २ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५
 (जर्षुंत्वाद्गी ॥) सुतासोमधुमत्तमाः । सोमा २
 २ १ २ २ २ १ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 इन्द्रा १ । यमा ३४५ । दौ२३४नाः । पवित्रवन्तोअस-
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 रन् । देवान्गका । तुवोमा २३दा ३४३ः । ओर २३४५
 इ । आ ॥ १७ ॥

१ ४ २ ५ २ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५
 (वासिष्ठम् ॥) सुतासोमधुमत्तमाः । सोमाइन्द्रा ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 यमन्दिनः । पावित्रावा २ । तोअसरन् । दाइवान्,
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 गच्छीवा । तू२३४वाः । मदा । औ३४वा । चोपूइ ।
 आ ॥ १८ ॥

१ ४ २ ५ २ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५ ४ ५
 (षाष्कारिधिभनं त्वाद्गी ॥) सुतासोमधुमत्तमाः । सो
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 मादाउ । इन्द्राश्यामन्दिनाः । इन्द्राशो । यमा २

दाइनाः । पवित्रवाइन्तोअचाराइन् । चवाइचो ।
 तोअचाराइरान् । देवान्गच्छाइन्तुवोशमादाइः । देवा
 इन्चोइ । गच्छाइरइचा । तूरवारइशचोचोवा । मदा-
 इअरइधु ॥ १८ ॥

(वासिष्ठम् ॥) सुतासोमधुमत्तमाइइ । सोमाइ

आश्यामन्दिनाइः । दाइनाइः । पवित्रवाइन्तोअचा-
 राइन् । आराइन् । देवान्गच्छाइन्तुवोशमादाइः ।
 मादाइः । देवाइन्चोइ । गच्छाइरइचा । तूरवारइशचो
 चोवा । मदाइइरइधु ॥ २० ॥

(सारत्वाङ्गी ॥) सुतासोमाइचा । धुमत्तामाइः ।

सोमाइआइचा । यमन्दाइनाइः । पवित्रवाइचा । तो-
 अचाराइन् । देवान्गच्छाइचा । तुवाइचोचोइ । वा ।
 माधुदोइचाइ ॥ २१ ॥

(द्विरभ्यस्वाष्ट्री ॥) सुता । सोमाः । चाश्वा ।
 धुमत्तामाश्वाः । सोमाः । इन्द्राः । चाश्वा । यम
 न्दाहनाश्वाः । पवि । जवाः । चाश्वा । तोषणा
 राश्वाः । देवान् । गच्छाः । चाश्वा । तुवाश्वाः
 श । वा । मापुदोश्वाः ॥ २२ ॥

(वासिष्ठम् ॥) सुतासोश्वाधुमत्तमाः । सोमा
 इन्द्रा । यमन्दिनः । पावाश्चोश्वा । चवन्ताश्चरन् ।
 देवान् गच्छ । तुवामाश्वादाश्वाः । औश्वाश्वाः । वा ॥
 ॥ २३ ॥ ८१

यथातिर्नाहुषच्छविः* । “मधुमत्तमाः” अतिथयेन माधुर्यो-
 पेताः अतएव “मन्दिनः” मद्कराः “सुतासः” अभिपुताः सोमाः
 “पवित्रवन्तः” † पवित्ने वर्त्तमानाः सन्तः “इन्द्राव” इन्द्रार्थम्
 “चरन्” पापेषु चरन्ति । अथ प्रत्यक्षस्तुतिः । “वः” बुधाकं

* ‘पवित्रोऽसौ तृतीयेऽपि’—इति वि० ।

† ‘दमापवित्राणां’—इति वि० ।

अथ पञ्चमी ।

^{२१२ २१२ २१२ २१२}
अभीनेवाजसातमरयिमर्षशतस्यृहम् ।

^{१ २ २१२ २ १ २ २ १ २}
इन्दोसहस्रभर्णसन्तुविद्युन्नविभासहम् ॥ ५ ॥ ८३*

(सोमसामानि त्रीणि ॥) अभीनेवा । जारसारह

^{५ २ २ १ ५ २ १ २ १ २ १ २}
४भीचेवा । तार३४माम् । रयिमरिशतस्यृहम् । इन्दो

मनुः सांवरणच्छदिः । “गातुविसमाः” अतिशयेन मार्गंस्त
सशक्ताः† “इन्दवः” दौताः‡ सोमाः “पवन्ते” अस्मभ्यं
मर्द्यं “चरन्ति” प्रागच्छन्ति वा । कौटुशाः ? “मित्राः”
देवानां सखिभूताः “स्नानाः” अभिमूयमाणाः “अरेपसः”
पापरहिताः अतएव “स्नाध्यः” शोभन-ध्यानाः “स्वविंदः”
सर्वज्ञाः ॥

“स्नानाः”—“सुवानाः”—इति पाठौ ॥ ४ ॥ ८२

* उ० ५, १, १६, १ = ऋ० ७, ४, १२, १ = ऊ० ५, १, २—४, १, ४—५, १, ५—
५, १, ७—५, १, ८—१२, १, १५—१२, १, १६—१७, १, १२—१७, १, १२—१७, १, १४—१७, १,
१६—१८, १, १०—१८, १, १—१८, १, ८ ।

† “गातुः”—इति षष्ठी-नामस्य विभक्तितमं शेषस्युक्तम् १, १ । किञ्च विदत्त-
वस्तुष्वे—“गातुं” वज्राद्य गातुं वज्रपतय इत्यपि विज्ञप्तौ भवति । जलमं वज्राद्य जलमं
वज्रपतये—इति च शाब्कः ।

‡ ‘ओतिरिन्दुः’—इत्यादि वि० नै० प० १, १७ ।

सहस्रभा^१र^०हो । णसा^१र^०म् । तुविद्यु^१न्नि^०विभा^१र^०हो^१मे^१
३ । सह^२मो^३र^३४^५इ । उ ॥ २६ ॥

अ^१भी^२नो^३वा । जा^१सा^२त^३म^४म् । र^१यि^२म । षा^१उ^२वा^३र^४ ।
हो^१वा^२इ^३हा^४इ । श^१त^२स्यु^३ह^४म् । इ^१न्दा^२र^३स । हा^१उ^२वा^३र^४ ।
हो^१वा^२इ^३हा । स^१भ^२र्ण^३स^४म् । तु^१वा^२ये^३ । द्यू^१न्ना^२र^३४^५अ^१भी^२हो^३
वा । वि^१भा^२स^३हा^४र^५३^४५^६म् ॥ २७ ॥

अ^१भी^२र^३हो^४इ । ने^१वा^२जा^३र^४सा^५र । हा^१ता^२र^३४^५मा^६म् ।
र^१यी^२र^३हो^४इ । अ^१र्ष^२शा^३र^४ता^५इ । हा^१स्यु^२र^३४^५हा^६म् । इ
न्दो^१र^२हो^३इ । स^१ह^२स्रा^३भा^४र । हा^१र्णा^२र^३४^५सा^६म् । तु^१वा
र^१हो^२इ । द्यू^१न्नि^२वी^३भा^४र । हा^१र^२सा^३५^६हा^७इ^८५^६म् ॥ २८ ॥

(कौ^१ञ्च^२म् ॥) अ^१भी^२नो^३वा^४र^५३^४ । ज^१सा । त^१मा^२र
म् । र^१यि^२म^३र्षा^४इ^५३^४ । श^१त । स्यु^१हा^२इ^३म् । इ^१न्दो^२

सा^१चा^५२१२३४ । स^५भ । ण^{५१}सा^{११}३म् । तु^{११}वा^२इ^२द्यु^२न्ना^२३२३
म् । वि^४भा^४पु^४स^४हा^४उ । वा ॥ २८ ॥

(सोमसाम ॥) अ^४भी^४नो^४वी^४क्षो^४पु^४ज^४सा^४त^४मा^४म् । र^४यि
म^४र्षो^४क्षो^४प्र^४श^४त^४स्य^४हाम् । इ^४न्दो^४स^४क्षो^४क्षो^४पु^४स्र^४भ^४र्षा^४साम् ।
तु^४वि^४द्यु^४न्ना^४क्षो^४प्र^४वि^४भा^४स^४हाम् । स^४ह^४म् । तु^४वि^४द्यु^४न्ना^४वि^४भा^४इ ।
हा^४उवा । स^४हा^४इ^४मे^४२३४५ ॥ ३० ॥ ८३

अन्वरीषऋजिष्णानौ* हावृषी । हे “इन्दो” दीप्यमान सोम !
“वाजसातमम्” अत्यन्तं बलप्रदं सन्नप्रदं वा धनं पुत्रं “नः”
अस्माकम् “अभ्यर्षे” अभिगमयती । कीदृशम् ? “शतस्रुह”
बहुभिः स्रुहणीयम् । “सहस्रभर्षसं” बहुविधभरणम् अनेक-
पोषण-युक्तं मित्यर्थः । “तुविद्युन्न” [द्युन्नं द्योततेर्यशो वाक्नं
चेति† यास्तः] बह्वन्नं बहुयशोयुक्तं वा । “विभासह”‡ महतः
प्रकाशस्याभिभवितारम् अतितेजस्विन मित्यर्थः ॥

* “अन्वरीषः वार्षागिरः”—“ऋजिष्वा भारवाङ्कः”—इति ऋवि-जै० ।

† अर्षेति अक्षयतेर्यशो-कर्मणो रूपम् (१, १४) ।

‡ “द्युन्नं द्योततेर्यशो वाक्नं वा “अस्मां द्युन्नं सवि रत्नस्य षेचि” अस्मात्तु द्युन्नं च
रत्नं च षेचि”—इति निद० जै० ५, ५ ।

§ “विभासहः” इन्दोऽपौ रक्षयामैव नू यने निवेद-संहिताकृति धो वम् ।

अथ षष्ठी ।

^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{२ २ १ १ २}
अभीनवन्तेअदुहः प्रियमिन्द्रस्यकाम्यम् ।

^{२ २ ४} ^{२ १ २ २ २} ^{२ १ २} ^{२ १ २}
वत्सन्नपूर्वआयुनिजातर्त्त्रिचन्तिमातरः ॥ ६ ॥ ८४

(अङ्गिरसानि त्रीणि ॥) ^१ चार३४भी । ^१ ओइनवन्त

^१ आङ्गूँश्चारः । ^१ ओइप्रियमिन्द्रस्यकामा१यारम् । ^१ ओइ

^२ वत्सन्नपूर्वआयूनी२ । ^१ ओइ । ^२ जातर्त्त्रिचन्तिमा१२३

^४ ४ । ^४ वा । ^४ तापुरोईश्चारः ॥ ३१ ॥

^{४ २} अभी । ^{४ २} नवी३२ । ^४ तआप्रदुहाः । ^१ प्रियामिन्द्रारः ।

^{१ २ २} स्याकामार३४याम् । ^४ वत्सन्नपू३ । ^{१ २ २} वाआयू२३४नी ।

^{१ २ २} जाता३श्चारः । ^{२ १ २} रिश्चारः । ^{२ १ २} तिमातार३२रा३४३ः । ^१ ओ

^{२ ३ ४} २३४पुइ । ^४ डा ॥ ३२ ॥

“अतसृष्ट”-“पुदसृष्टम्”—इति, “विभासह”-“विभ्वासहम्”
—इति च साम्न ऋचः पाठः ॥ ५ ॥ ८३

* अ० ०, ४, १०, १ = चारके . १, २, २४—२, १, १—२, १, ४—४, १, ११ ।

(गृह्यमदस्य सूक्तानि चत्वारि ॥) आ३३। ओ३३

५ १ १८ १ १८ १ १ ५ १
 ४वा। र्यतायष्णवे२। धनूः३। ओ३३४वा। तन्व

१ १ १ १ १ ५
 न्तिपौ३सियम्। शुक्रा३। ओ३३४वा। वियन्त्यसु

१८ १ १८ १ १ ५ १ १८ ८
 रायनिर्णजे२। विमा३। ओ३३४वा। अग्र२मही

१ १ १ १ १
 युवा२३४५ः ॥ ३४ ॥

१ १ १ ० १ १ ५ १ १ १
 द्वा३द्वा३। आ३र्यता। या२३४धृ। द्वा३द्वा३४।

५ १ १ ५ १ १ १ १ १ १ १ १
 औ३षेवा। ष्णार३४वे। द्वा३द्वा३। धनू३ष्टान्वा।

१ १ ५ १ १ ५ १ ५ १ ५
 ती२३४पौ। द्वा३द्वा३४। औ३षेवा। सी२३४याम्।

१ १ १ १ १ १ १ ० १ १ ५
 द्वा३द्वा३। शुक्राविय। ता३अचुरा। या२३४नौ।

१ १ ५ १ १ ५ १ १ १ १ १ १
 द्वा३द्वा३४। औ३षेवा। षी२३४जे। द्वा३द्वा३।

१ १ ५ १ ५ १ १ १ ५ १ ५ १
 विपामा३र्द्धी। मा२३४ही। द्वा३द्वा३४। औ३षेवा।

१
 यू२३४वाः ॥ ३५ ॥

अथाष्टमी ।

१२१ २२ १२ २२ २२ २ २२ २
परित्यच्छर्यतच्छरिम्भ्रुस्युनन्निवारेण ।

२२७ ३ २७ ३ २२ २२ २२
योदेवान्निश्चात्स्वपरिमदेनसद्गच्छति ॥ ८ ॥ ८६*

(द्विरभ्यस्तमाकूपारम् ॥) परित्यच्छर्यतच्छरिम् ।

१ २ ४ २ ४ १
पार३४ । रित्यच्छौचोपूर्यतच्छराद्दम् । बभ्रुस्युनन्ति

२४२ ३ २ २४२ २४२
वारेण । वार३४ । भ्रुस्युनौचोपून्निवारेणा । यादे

“शुक्ला”† शुक्लवर्णानि गो-पयांसि “असुराय”‡ बलवते
“निर्णिजे” स्वरूपाय शोधनार्थं • “वयन्ति”॥ आच्छादयन्ती-
त्यर्थः ॥

“शुक्लावियन्त्यसुरायनिर्णिजे”-“शुक्लावियन्त्यसुरायनिर्णिजम्”

—इति साम्न ऋचः पाठौ ॥ ७ ॥ ८५

* उ० ५, २, १८, १—८, २, ८, ३ = ऋ० ७, ४, २४, १ = ऊ० ५, २, १८—४, २, १०
—६, १, १—६, १, २— ६, १, ३—१२, २, १— १२, २, २—१४, २, १—१४, २, १०—१४, २,
१८—१४, २, १८—१४, २, १०—१४, २, २१—१०, १, ८—१०, १, ८—१०, १, २—१०, १, ४ =
ऊ० ४, २, १ ।

† ‘शुक्लाः शुक्लवर्णाः’—इति वि० ।

‡ ‘असुराय सुखाय बलवानवते’—इति वि० ।

॥ वयन्तीति पाठस्तु ऋग्वेदीयः । तमेवावच्छाद्यतेऽव आच्छादन भवन्ता वाक्ये-
नेति बोधम् । सामवेदीय-पाठस्तु विष्ण्वीति ।

अथ नवमी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५
प्रसुन्वानायान्धसोमसोमनवष्टतद्वचः ।

२ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
अपश्चानमराधसुहृतामखन्नभृगवः ॥ ६ ॥ ८७०#

॥ प्रथम-दशति ॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८
वान्विश्वाऽइत्यरि । योर३४ । देवान्वौषोपुश्वाऽइत्य

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८
राइ । मदेनसहगच्छति । मा२३४ । देनसौषोपुश्

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८
ग । षकाप्रतोईचाइ ॥ ३८ ॥ ८६

ऋजिश्वाभ्यरीषाष्टषी^१ । “हर्यतः” सर्वैः स्यू हृषीयं “हरिं
हरितवर्णं “बभ्रुः” बभ्रुवर्णं च “त्यं” तं सोमं “वारिण” बालिन
पवित्रेण “परिः पुनन्ति” परिशीलयन्ति । “यः” सोमः
“विश्वान्” सर्वानिन्द्रादीन् “देवानित्” देवानेव “मदेन”
मदकरेण रसेन सह “परिण गच्छति” इति § ॥ ८ ॥ ८६

० अ० ६,२,६,१—१,२,२२,२—अ० ०,५,२,२=क० १,२,१०—१,२,१८—६,१,१०
—६,१,२०—११,२,२—११,२,२—११,२,११—१५,१,१६—१६,१,१४—१८,१,१०—१८,
२,१८—१८,२,२०—१८,२,२१—२२,२,०=क० २,१,४—२,२,४—६,१,६ ।

† “ऋजिश्वा भारद्वाजः—अभ्यरीषो वार्षास्यः”—इति ऋषि-वै० ।

‡ ‘परि समन्तात्’—इति वि० ।

¶ ‘परि देवं ऋषयित्वा’—इति वि० ।

§ ‘विष्वोमोऽस्य नवमेऽवनि’—इति वि० ।

(वैरूपम् ॥) प्रसुन्वारश्नायन्नन्धसाः । मर्त्तः ।

नवार । छतदारश्चाः । अपश्चानमरा । धारश्चासा-

म् । हतामारश्चम् । नभृग्गापूर्वाईपुईः ॥ ३८ ॥ ८७

॥ इति अङ्गः प्रपाठकः ॥

प्रजापतिर्ऋषिः* । “सुन्वानाय” अभिषूयमाणाय [षष्ठ्यर्थे चतुर्थी] अभिषूयमाणस्य “अन्धसः” सोमस्य “तत्” प्रसिद्धं ‘वचः’ वचनं योषं “मर्त्तान” मर्त्यं इव कर्म-विघ्न-कारी “तवष्टन” कामयतां न शृणोत्विति यावत् । तथा हे स्तोतारः “अराधस” साधक-कर्म रक्षितः † । “श्चानम्” “अपहत” । तत्र दृष्टान्तः—“मखन्न” ‡ यथा पुरा अराधसं मखम् एतन्नामानं भृगवोऽपहतवन्तः तथा अपहतेत्यर्थः ॥

“सुन्वानाय”-“सुन्वानस्य”—इति, “वष्ट” “हते”—इति च साम्न ऋचः पाठः ॥ ८ ॥ ८७

इति श्रीमत्साम्नाश्रि-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे

कुन्दोद्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्याष्टमः खण्डः ॥ ५ ॥

॥ इत्यानुद्गमम् ॥

* “वाशः”—इति ऋषि म० ।

† “षष्ठ्यर्थे चतुर्थी ति वाच्यम् (१, १, ६१)—इति का० वा० ।

‡ “अधम धम-रक्षितम्”—इति वि० ।

५ “हतामखम्”—इति मन्त्र-पाठस्य ‘हता’-‘मखम्’—इति परकारस्य वेदः ।

जगत्वीऽभिप्रियाणीति मुख्या द्वादश सन्धताः* ।
 आद्यास्तिस्त्र ऋचो दृष्टाः कविनाम्ना महर्षिणा ।
 उत्तरा विप्रकीर्णत्वाद्दृश्यन्ते ऋषयः पृथक् ॥

अथ नवमे खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

३ १ ३ १ १ ३ १ २ ३
 अभिप्रियाणिपवतेचनोद्धितो

१ २ ३ ७ ३ १ १ १ २
 नामानियङ्क्षीअधियेषुवद्धीते ।

१ २ २ ३ २ ३ ७ ३
 आह्वर्यस्यवृद्धतोवृद्धन्नधि

२ ३ ० १ २ ३ २
 रथंविष्वञ्चमरुद्धद्विचक्षणः ॥ १ ॥ ८८ ॥

भगवान् सायणोऽपि तथैव व्याख्यानवान् । अत्र नये दत्तेत्यःकारस्य द्वादशोऽनर्दति
 (६, २, १२५) दीर्घे 'दत्ता'—इति रूपम् ॥ विवरणकारस्तु 'दत्त'—'अमरम्'—
 इत्येवं वेदं लोक्तव्यं 'अमरं यन्न वक्षिष्कृतम्'—इति व्याचक्षौ ।

* अत्र नवमे खण्डे अभिप्रियाणीत्याद्याः द्वादश ऋचः सन्धताः पूर्वाचार्याणां
 जामिनि शेषः ।

† "कविः भार्गवः"—इति ऋषिर्ने० ।

‡ तत्र द्वादशसु आद्यास्तिस्त्र ऋचः कविनाम्ना महर्षिणा दृष्टाः । उत्तराः ऋचः
 नैकेन दृष्टा इति तत्र ऋषि-विप्रकीर्णत्वम् तस्मान् तत्र ऋषयः पृथक् वक्ष्यन्ते ।

॥ उ० १,१,१८,१=४००,१,२,३,१=आरथं १,१,६ ऊष्टे = १,१,११—८,१,२—
 १४,१,१८—१६,१,१५—१८,१,१४=उष्टौ १४,१,१—१४,१,१८ ।

ओम् ॥ (कावम् ॥) आभिप्रीर३४या । णीपावार३४
 ताइ । चानोहिता३३ः । नामानीर३४या । ङीअधी
 र३४ये । पुवर्द्धताये३ । आस्त्रीर३४या । स्थावृद्धा
 र३४ताः । वृद्धन्नधाये३ । राथंवार३३इष्टा । चामाङ्क
 र३४हान् । विचार३उवार३ । जार३४णाः ॥ १ ॥

(ऐडकावम् ॥) एपू । अभिप्रियार । णिपवताइ ।
 एपू । चनोहिताः । एपू । मामानीयार । ङीअधि
 याइ । एपू । पुवर्द्धताइ । एपू । आस्त्रियार । स्थ
 वृद्धताः । एपू । वृद्धन्नधी । एपू । राथंविष्टार । चम
 हहान् । एपू । विचक्षणाः । ङीपइ । 'डा' ॥ २ ॥

(वाजसनि ॥) अभ्यीक्षीवाहाइप्रियाणी । पवता
 इचार३४नो । हिताः । नामानियङ्गीअधियेपुवर्द्धताइ ।

^{२२ १ २} ^२ ^१ ^{२ १} ^२ ^{१ २}
 आह्वर्यस्य चतोवृहन्नधाइ । रुथम् । वाइध्वञ्चमरुचत् ।

^२ ^{१ १ १ १ १}
 विचाइशउवारइ । चाइणाइइधुः ॥ ३ ॥

(वाजजित् ॥) अभिप्रिया । णीपवताइ । चोइहो

^२ ^{१ २} ^{५ २ ४} ^{५ २ ४} ^५ ^{२ २}
 वाइहोयेइधु । चनोहिताः । चाहो । वाहाइ । ना

^२ ^१ ^{२ २ १} ^१ ^२ ^{१ २} ^५
 मानिया । ङोअधियाइ । चोइहोवाइहोयेइधु । धुव

^४ ^{५ २ ४} ^५ ^{२ २ २ १} ^{२ २ १}
 हेताइ । चाहो । वाहाइ । आह्वरिया । स्यावृचताः ।

^१ ^२ ^{१ २} ^{५ ४} ^{५ २ ४} ^५
 चोइहोवाइहोयेइधु । वृहन्नधी । चाहो । वाहाइ ।

^२ ^१ ^{२ २ १} ^२ ^१ ^२ ^५
 रथविष्ठा । चामरुहान् । चोइहोवाइहोयेइधु । विच

^४ ^{५ २ ४} ^{५ ५} ^{२ २ २ १} ^२ ^१
 षणाः । चाहो । वाइहाउ । वा । वाजीजिगीइवा

ए१ ॥ ४ ॥

(वाजजित्साम ॥) अभिप्रिया । णीपवताइ । चानी

^२ ^१ ^{२ २ १} ^{२ २ १}
 हिताः । चोवाइहोइ । नामानिया । ङोअधियाइ ।

^{२ २ १} ^२ ^१ ^{२ २ १} ^{२ २ १}
 धुवर्हताइ । चोवाइहोइ । आह्वरिया । स्यावृचताः ।

अथ द्वितीया ।

३ १ २ ३ ४ २ ३
अचोदसोनोधन्वन्त्विन्दवः

२ ३ १ २ ३ २ ३ २ १ २
प्रस्नानासोवृद्ध्वेवेषुक्षरयः ।

१ २ ३ २ ३ २ १ २ ३
विचिदश्नानाद्रुषयोअरातयो

१ २ ३ १ २ ३ १ २
र्योःसन्तुसनिषन्तुनोधियः ॥ २ ॥ ८८*

(आङ्गिरसानि त्रीणि ॥) अचोदासो२३ । नोधनूवा

२२ १ २ २ १ २ १ २ २
२३ । तूद्वन्वाः । प्रस्नानासो२३ । वृद्ध्वाइवे३३ । पू

१ २ १ २ २ १ २ २ १ २
क्षरयाः । विचिदाश्ना२३ । नाद्रुषाया२३ । आरातयाः ।

वर्धते” अधिकं प्रवृद्धो भवति । अपां मध्ये सोमो वसति खलु ।

ततः “बृहन्” महान् सोमः “बृहतः” महतः परिबृहत्स्य

“सुर्धस्य” “विष्वञ्च” विष्वग्गमनं रथम् “अधि” उपरि “विच-

क्षयः” † विश्वस्य द्रष्टा सन् “आरुहत्” आराहति । “अन्नी

प्रास्ताहुतिः सम्यगादित्य मुपतिष्ठते(म० ३, ७६)”—इति ॥१॥ ८८

* ऋ० ७, २, ४, १ ।

† “अधि उपरि आदित्यमण्डलात् सतुर्थं मण्डलं रथं विष्टम् नाम”—इति वि० ।

‡ विचक्षयः विविधं प्रकाशयत इत्यर्थः—इति वि० ।

२ २ १ २२ १ २२ १ २ १
 अर्थीनाःसार३ । तूसनाइषार३ । तूनाधियाइशुवार-

१ १ १
 ३४५ ॥ ७ ॥

१ २२ ३ २ २२ ४ ५ ५ १ २ २
 आचोदसो । नोधनुवन्तु । इन्दवाः । प्रास्वा
 १ २ २ ३ ४ २ २ ५ ४ ५ १ २ ३ २ २ २ ४
 नासो । बृहद्देवेषु । हरयाः । वाइचिदश्रा । नाइ
 २ ५ ४ २ ५ १ २ २ ३ २ ५ ३ ४ ५ ४
 पयोअ । रातयाः । अर्थीनःसा । तुसनिप । तुनो
 पुधियाउ । वा ॥ ८ ॥

२ २ ४ २ ४ ५ ३ २ १ २ ४
 चाउहोवाइइ । अचोदसो नोइधा । नुवाइन्तू
 २ ३ १ १ १ १ १ २ २ ४ २ २ २ २
 ३ । इन्दवारइइपुः । चाउहोवाइइ । प्रस्वानासोवृइ
 १ २ २ ४ २ ३ १ १ १ १ १ २ २ ४ २
 इहान् । देवेइपुइ । हरयारइइपुः । चाउहोवाइइ ।
 २ ३ २ १ २ ४ ३ ४ १ १ १ १ १ २ २
 विचिदश्रानाइइ । पयोइआइ । रातयारइइपुः । चा
 २ २ २ १ ३ ४ २ २
 उहोवाइइ । अर्थीनःसन्तूइसा । निपाइन्तूइ । नोध
 १ १ १
 याइइउवाइइपु ॥ ९ ॥

(सामराजम् ॥) अचोच्चाइ । दासिनोधनुवा । तु
 इन्दावारः । प्रखानासोबृच्चद्देवाइ । पुच्छरायारः । वि
 चो२३४च्चाइ । अश्री२३४च्चाइ । नाइषयः । अरो२३४
 च्चाइ । तायाः । अर्यो२३४च्चाइ । नःसो२३४च्चा । त्
 सानो२३४षा । तूना३उवा३ । धी२३४याः ॥ १० ॥

(सामराजम् ॥) अचौच्चेवा । दासिनोधनुवाः ।
 तुइन्दावारः । प्रखानासोबृच्चद्देवाइ । पुच्छरायारः ।
 वाइचो३दाश्रा । नाइषार३४या । चोइ । अरातार
 ३४याः । चो३इ । अर्यो३नाःमा । तूसानी२३४षा ।
 चो । तुनो३धा५या६५इः ॥ ११ ॥

(मिमानानिषेधः ॥) अचो । वाच्चाइ । दासि
 नोधनुवा । तुइन्द्रावाः । प्राखानोसोबृच्चद्देवाइ । पुच्छ

१ १ २ १ २ ३२४
 राया२३ः । वार३इचौत् । आ२३ । आ३४ । नाइ

३४२ ५२ २ ६ १ २ १ २
 षयोअरा । ता३याः । आ२३यो । ना२३ःसा३४ ।

३४३ ३२४
 तुसनिष । तुनो३धा५याई५ईः ॥ १२ ॥ ८८

“अचोदसः”^{*} अचादनाः अनन्यप्रेरिताः “इन्द्रवः” सीमाः
 “नः” अस्माकं[†] “प्रधन्वन्तु” प्रगच्छन्तु [धन्वतिर्गति-कर्माः] ।
 कुत्र ? “बृहद्देवेषु हरयः” प्रभूत-देवयुक्तेषु यज्ञेषु [यथा धा
 बृहद्देवकुलजेषु मध्यते इति सम्बन्धः] कोट्टया इन्द्रवः ? “स्व-
 नासः” स्युयमानाः “हरयः” हरितवर्णाः[‡] । किञ्च । “अरातयः”
 धनादि-दान-रहिताः “नः” अस्माकम् “अर्यः”[§] अरयः “इषयः”
 इषोऽत्रानि इच्छन्तः “अग्रानाः”[¶] ॥ अग्नेन भोजनेन वियुक्त
 एव सन्तु । किञ्च । नोऽस्माकं “धिगा” कर्माणि देव-विषयाणि
 स्तात्राणि + “सनिषन्तु” देवान् सश्रजन्तु ॥

* ‘चोदयति’—इति वि० ।

† ‘नः अस्मान्’—इति वि० ।

‡ जिघ २, १४, ६४ ।

§ ‘अरयः हरणशाल’—इति वि० ।

¶ ‘अग्रानाः क्षिमाश्रयणक’—इति वि० ।

‘अस्मानाः क्षिमाश्रयणक’—इति वि० ।

+ ‘धिषः कर्माणि प्रज्ञा वा’—इति वि० ।

अथ तृतीयः ।

३१८ ३१९ ३
एषप्रकोशेमधुमा^१चिक्रद-

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
दिन्द्रस्यवज्रोवपुषेवपुष्टमः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
अभ्यु^१तस्यसुदुघाघृतसृतो

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
वाश्रा^१अर्षन्तिपयसाचधेनवः ॥ ३ ॥ ८०*

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
(वासिष्ठम् ॥) एषप्रकोशे^१२ । म । धमा^१२ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
अचाइकार३४दात् । इन्द्रास्यवाज्रा^१२ः । पुषे^१२ । व

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
पुष्टा^१२३४माः । अभा^१क्षतास्या^१२ । सु । दुघारः^१ । घृ

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
तासू^१२३४ताः । वाश्रा^१अर्षन्ती^१२ । प । यसा^१२३ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
अधा^१३इनापुषा^१इ^१पुष्टः ॥ १३ ॥ ८०

“दिवेषु”—“दिवेषु” इति पाठौ ॥ “विचिदश्राना इषयो
अरातयोयो नः सन्तु सनिषन्तु नः धिया”—इति छन्दोगाः ।
“विचिनशस इषो अरातयोयो नः सन्तु सनिषतनो धिया”
बहुधाः ॥ २ ॥ ८८

अथ चतुर्थी ।

१ ९ २ २ ४ १ २ १ २ ४
प्रोअयासीदिन्दुरिन्द्रस्यनिष्कृतम्

३ २ ३ १ २ २ २ ३ १ २
सखासख्यर्षप्रमिनातिसङ्गिरम् ।

“एषः” अयं सोमः “मधुमान्” मधुर-रसः “कीशे” द्रोण-कलशे “प्राचिन्नदत्” प्रकर्षणं शब्दायते । कीदृश एषः? “इन्द्रस्य” “वज्रः” वज्रस्थानीयः बलकरत्वेन वज्रवत् प्रहरण-साधनत्वाद् वज्रत्वोपचारः* । “एषः” एव हि सोमः “वपुषः” वीजानां वसुधैव कुटुम्बकत्वात् “वपुष्टमः”† अतिशयेन वप्ता । वीजावापस्य सोम-कर्तृकत्वात् [सोमी वै रेतोधा इति श्रुतेः] । “वृत्तस्य” सत्यफलस्य सोमस्य धारा इति शेषः । ता “अभ्यर्षन्ति” अभि गच्छन्ति‡ । कीदृशः? “सुदुघः” सुप्तु दीग्ध्यः फलानाम् । “वृत्त-स्यतः” उदकस्य रसस्य वा चारयिषाः “वात्राः” शब्दयन्त्यः॥ पयसा युक्ता वात्रा धेनव इव§ लक्ष्मीपममेतत् ॥

“वपुष्टमः”-“वपुष्टरः”—इति, “अभ्यर्षन्ति” “अभीष्टन्ति” —इति, “पयसा च धेनवः”-“पयसेन धेनवः”—इति च छन्दोग-ब्रह्मचानां पाठाः ॥ ३ ॥ ६०

* ‘पौते वज्रं चेतुः समर्थः’—इति वि० ।

† ‘दीपितारः’—इति वि० ।

‡ ‘अर्षन्ति चरन्ति’—इति वि० ।

॥ वात्राः कामयमानाः—इति वि० ।

§ ‘चरन्ति पयः धेनव आदित्यरश्मयश्च’—इति वि० ॥

^{१ २} ^{३ २ ३ १ २ ३}
मर्यद्भवयवतिभिःसमर्षति

^{१ २ ३ १ २ ३ १ २} ^{३ २}
सोमःकलशेशतयामनापथा ॥ ४ ॥ ८१ *

^{२ ३} ^५ ^१ ^४
(लौशम् ॥) प्रोयार३४सीत् । इन्द्रिरिन्द्रार३ । स्था

^{२ ३ ५} ^{३ २ ३ ५} ^१ ^{४ २ ३}
हनिष्कृतम् । सखासुख्यः । नप्रमिना२३ । तौ३सङ्गि

^५ ^{३ २ ३ ५} ^१ ^{४ २ ३ ५} ^{३ २ २}
रम् । मर्यद्भव । यवतिभार३इः । सा३मर्षति । सोमः

^{३ ५} ^{१ २} ^{२ ४}
कला । शेशतयार३ । मना३पापुथा६पुई ॥ १४ ॥

^{३ २ ४ २ ४ ४ ५} ^{३ २} ^{३ २}
(उत्तरलौशम् ॥) प्रोयासीदिन्द्रिरिन्द्रस्थनिः । कृता

^{३ १ १ १ १} ^{३ २} ^{५ ५ ५ २}
म् । कृतार३४पुम् । सखा३१२३४ । सुख्यर्नप्रमिना

^{४ ५ ४ ५} ^{३ २} ^{५ ४ ५}
तिसम् । गिराङ्गिराम् । मर्या३१२३४ः । इवयवतिभिः

^{४ ५} ^{४ ५} ^{४ ५} ^{३ २ २} ^{५ २ ४ ५ २}
सम । षताइषताइ । सोमा३१२३४ः । कलशेशतया ।

^{३ २} ^४
मना३पापुथा६पुई ॥ १५ ॥

१ उ० ४, २, ०, १ = ऋ० ७, १, ५, १ = ऊ० ५, १, ७-६, २, १०-७, २, ११-१७, १, ५
-१२, १, १५-११, १, १८ ।

(प्रवङ्गार्गवम् ॥) प्रोचयासाइत् । इन्दुरिन्द्रा । स्या
 २२ १२ १ १
 २निष्कृताम् । सखासख्युः । नप्रमिना । ता २इमङ्गि
 २ २ १ १ १
 राम् । मर्यइवा । युवतिभाइः । सा २मर्षताइ । सो
 २ १ २ १ १ १ १ २
 मः कला । शेशतया । मा २नापयार१उ । वा २३४५ ॥
 ॥ १६ ॥

(तन्त्रम् ॥) प्रोचयासाइत् । इन्दुरिन्द्रा । स्या
 २२ १२ १ १ २
 १निष्कृता २३म् । सखासख्युः । नप्रमिना । तिसङ्गा
 २ १ १ १ १ १ १ २
 २३इराम् । मर्यइवा । युवतिभाइः । सामर्षताये ३ ।
 २ १ १ १ १ १ १ २
 सोमः कला । शेशातया । मना ३पा ५था ६ ५ई ॥ १७ ॥

(यामम् ॥) आ २इ । इयां । प्रोचयासाइदिन्दु
 ४ १ १ ५ १ १ ०
 रिन्द्रार ३ । स्या ३निष्कृतम् । सखासख्यु न प्रमिना-
 ४ १ १ ५ १ १ ० ४ १
 २३ । ती ३सङ्गिरम् । मर्यइवायुवतिभा २३इः । सा ३म

३ ४ १ २ ३
 र्षति । आ ३ इ । इया । सोमः कलाशे १ शतयार ३ ।

२ ४
 मनारूपापुथाईपुई ॥ १८ ॥ ८१

ऋषिगणऋषिः* । “इन्दुः” सोमः “इन्द्रस्य” “निष्कृतं” संस्कृतं स्थानमुदरं “प्रो अयासीत्” प्रकर्षणैव गच्छति । गत्वा च “सखा” सखिभूतः सोमः “सख्युः” इन्द्रस्य “सङ्गिरं” सम्य-गिगरणाधारभूतमुदरं † “न प्रमितानि” न हिनस्ति । किञ्च । सः “मर्य इव” ‡ “युवतिभिः” मर्त्या यथा तरुण्योभिः सह सङ्गतो भवति तदत् अयमपि सोमो युवतिभिर्मिश्रणशीलाभिर्वसती-वरौभिरङ्गिः सह “समर्षति”, सङ्गच्छते अभिषवकाले । स च सोमः “शतयामना” यान्ना अनेकया मनसाधनच्छिद्रोपेतेन “पथा” मार्गेण दशापविचसम्बन्धिना “कलशे” द्रीणकलशे गच्छतीति शेषः । यद्दैकमेव वाक्यम् । यथा मर्या युवतिभिः सह सङ्गच्छते एवं कलशे शतयान्ना पथा सङ्गच्छतेऽङ्गिः ॥

“शतयामना”-“शतयान्ना”—इति पाठो ॥ ४ ॥ ८१

* “सिक्तानिवारो”—इति ऋषि-मै० ।

† “सङ्गिरं कृतम्”—इति वि० ।

‡ “निष्कृतं समवायम्”—इति वि० ।

४ “मर्याः”—इति महत्त्वनामसु रकाराद्यं नैषष्टकम् २, २ । “द्वन्द्वसिद्धिकां (पा० २, १, १२२)”—इत्यादिना चिह्नानि सधंइति ।

अथ पञ्चमी ।

३ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३

धर्तादिवःपवनेऋत्वोरसो

१ १ ३ १ २ ३ २ १ २

दक्षोदेवानामनुमाद्योनुभिः ।

१ २ ३ २ ३ ३ १ २ २ २ ३

हरिःसृजनोअत्येानसत्वभि

२ ३ १ २

३ २

वृथापाजा^३मिऋणषे^३नदीष्ठा ॥ ५ ॥ ८२ ॥

(वात्सशरसो दे ॥) ^{२ १} धर्तादाइवा^२ः । ^{४४} ओवापु^२ण ।

^{१ २} पवनेऋत्वोरसो^{१ २}रमा^{४४}ः । ^{२ १} ओवापु^२ण । ^२ दक्षोदाइवा^२ः ।

^{४४} ओवापु^{४४}ण । ^४ नामनुमादी^{१ २}ऋयोनभा^{४४}ः । ^१ ओवापु^१ण । ^३ च

^१ राइःसार्जा^१ः । ^{४४} ओवापु^{४४}ण । ^{४४} नोअतियोना^{१ २}ऋमात्वाभा^{१ २}ः ।

^{४४} ओवापु^{२ १}ण । ^१ वृथापाजा^{४४}ः । ^{४४} ओवापु^२ण । ^२ मिऋणपाइ^२न

^१ दाइपूवा^{४४}ः । ^{४४} ओवा^{४४}ःण । ^४ क्षीपु^४ः । डा ॥ १८ ॥

० "हृदयते" इति अथेदीय पाठः ।

† उ० ४,१,१२,१ = ऋ० ७,१,१ = चारणं १,२,४-१,२,२४-१,२,२६-१,२,२७-१,२,२८ = ऋ० ४,२,१४-८,१,१६-१४,१,१४-१७,१,१०-२३,२,१६-२९,२,१८ = ऋ० ३,१,१०-४,१,४ ।

^{५ २ २ ४ ५ २ १ २ १}
धर्त्ता^१ऋ^१क्षो^१क्षो^१क्षा^१इ । दिवः । पवते^१का । ऋ^१क्षो^१क्ष

^{२ १ १ २ २ १ २ १ २}
क्षा^१ । क्षा । त्वियोर^१सो । दक्षो^१देवा । ऋ^१क्षो^१क्षा^१इ ।

^{२ १ २ १ २ १ २ १ २}
क्षा । नामनु^१मा । दियो^१नृ^१भा^१इः । चरा^१इः^१सार्जा । ऋ^१

^{५ २ २ १ २ १ २}
क्षो^१क्षा^१इ । क्षा । नो^१अति^१यो । नसत्व^१भा^१इः । वृथा^१पा

^{२ २ १ २ २ १ २ १ २}
जा । ऋ^१क्षो^१क्षा^१इ । क्षा । सि^१कृ^१णू^१षा । ऋ^१क्षो^१क्षा^१इ ।

^{२ २ १ २ २ १ २ १ २}
क्षा^१इ । नदी^१षुवा । ऋ^१क्षो^१क्षा^१इ । क्षा^१इ । ऋ^१क्षो^१वा ।

^{२ २ १ २ २}
इ । नदी^१षुवा^१ ॥ २० ॥ ८२

कविऋषिः* । “धर्त्ता” सर्वस्य धारकः सोमः “दिवः” अन्त
रिक्षात् अन्तरिक्षस्थिताद्दृशापवित्रात् “पवते” पूयते । कोट्टशः
सोमः । “कृत्वाः” कर्त्तव्यः गोध्न इत्यर्थः । “रसः” रसात्मकः ।
“देवानां” “दक्षः” बलप्रदः । यद्वा । दक्षः प्रवर्धनीयो देवानां

* “भाजंयः” — इति ऋति मं० ।

† “दक्षः शोषः” — इति वि० । “दक्षः” — इति बलनामसु यपोदमं निषधु कम्, ८ ।

अथ षष्ठी ।

११ ११२ १२३
वृषामतीनाम्यवतेविचक्षणः

३ ११ ११२ १२३ १२४ १२५ १२६
सोमो अङ्गाभ्युत्तरीतोषसाण्डिवः ।

३ १२ १२ ११२ १
प्राणासिन्धूनांकलशाचिक्रद

१ २ २ १ १ २ १ १ १ १ २
दिन्द्रस्यहार्द्याविश्वमनीषिभिः ॥ ६ ॥ ६३ ॥

मर्थाय । तथा “नभिः” नेत्रभिक्षुत्विभिः “अनुमायः” अनु-
मादनीयः स्तुत्यो वा । “हरिः” हरितवर्णः । “सत्वभिः” प्राणिभिः
अस्मदादिभिः “सृजानः” सृज्यमानः “अत्यो न” अथ इव स
यथाशितोऽनसेन गच्छति तद्वत् । “वृथा” अप्रयत्नेन “पाजांसि”
बलानिऽस्त्रीयान् वेगान् “कुरुते” कुरुते “नदीषु” ॥ वसती-
वरीषु ताभिरित्यर्थः । असित इत्यर्थः । अथ मभिषव-समया-
भिप्रायः + ॥ ५ ॥ ६२

० “अङ्गः”—इति }
+ “उषसो”—इति } हृदयेदीय पाठो ।

‡ उ० १.१.१०, १ = अ० ०, १.१४, ४ ऋचं १, १.१०—६, १, १—१६, १, १० = कश्चि
४, १, १ ।

० “सत्वः”—इति अथ नामसु प्रथमं नेषवत्, कम् १, १४ ।

‡ “पाजांसि अस्त्राणि”—इति वि० । “पाजः”—इत्यत्र नामसु पाठभेदेन नृतीर्थ
नेषवत् कम् (१, १)—अथ नामसु च द्वितीयेषु (१, १) ।

॥ ‘नदीषु रश्मिषु’—इति वि० ।

+ ‘सोमोऽस्त्राणोऽपि’—इति वि० ।

(रेडयामम् ॥) ^{२ २ १} वृषामातीर३ । ^{२ २ १} नापवातार३इ ।

^२ ए३ । ^२ विचक्षण३ । ^{२ २ १} सोमोअङ्गा३र३म् । ^{२ १} प्रतराईतार

^२ ३ । ^{२ १ २} ए३ । ^{२ २ १} उपसान्दिव३ । ^{२ २ १} प्राणासाइन्धूर३ । ^{२ २} नाङ्क

^२ लाशा३र३ । ^२ ए३ । ^{२ १} अचिक्रददे३ । ^{२ १} इन्द्रस्याच्चार३ ।

^{२ २ १} दियावाइशार३न् । ^२ ए३ । ^{२ २} मनिषिभिर३३इ । ^१ ओर३३धु

इ । डा ॥ २१ ॥

(यामम् ॥) ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २} वृषामतीनाम्यव । ^२ ताइवाशइच्चार३३ ।

^५ ञ । ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २} णार३३धुः । ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २} सोमोअङ्गाम्यतरी । ^{२ २} तोवाशसा३३३

^५ म् । ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २} दि । ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २} वार३३धुः । ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २} प्राणामिन्धूनाकल । ^{२ २} शा३

^२ आश्चार३३इ । ^५ क्र । ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २} दार३३धुत् । ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २} आइन्द्रस्यच्चारिं

^२ यावि । ^२ शान्माशना३३इ । ^५ पिभाऽरु । ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २} वा३३धु ॥ २२ ॥

^१ वृषा^१रमता^{११}इ^२ । नाम्यवतेविचत्तार^{११}इवाः^२ । सोमो^{११}
^१ रञ्जाम्^१ । प्रतरीतोपसान्दार^{११}इवाः^२ । प्राणा^{११}रश्चि
^{११}न्ध्र^२ । नाङ्गलशा^१ञ्चिक्रा^{११}इदात्^२ । इन्द्रा^१स्यद्वा^१र ।
^{११}दियाविशन्मनोषा^१इभा^{११}इइ^२ । ओर^१इइ^१पुइ^१ । डा ॥
 ॥ २३ ॥ ६३

खिगण ऋषिः* । अयं “सोमः” “पवते” अभिषूयते† ।
 कीदृशः सोमः ? “मतीनां” मतयः स्तोतारस्तेषां‡ ; “वृषा” वर्षकः
 कामानाम् । “विचक्षणः” विद्वष्टा ॥ “अञ्जाम्” उपसां “दिवः”
 द्युलोकस्यादित्यस्य वा “प्रतरीता” प्रवर्द्धयिता§ । किञ्च ।
 “सिन्धूनां” स्यन्दमानाना मुदकानां ॥ “प्राणा” [प्रकर्षेण अनिति
 चेष्टते इति प्राणा] कर्ता सोमः “कलशान्” “अचिक्रादत्”
 धारया अश्वनयत् प्रवेष्टुम् । यदा । “सिन्धूनां” [तृतीयार्थे षष्ठी]

* “कविः भार्गवः” - इति ऋषि-ने० ।

† पचपाव पु चरते इत्यर्थः ।

‡ “मतीनां प्रजाजाम्” - इति वि० । “मतयः” - इति मेधावि नामसु च हावि-
 ज्ञानितमं नैवकम् २, १५ ।

§ “विचक्षणः विविध प्रकाशयिता सोमः” - इति वि० ।

§ “प्रतरीता प्रकर्षेण तारयिता - इति वि० ।

¶ “सिन्धूनां” - इति नदीनामसु एकविंशतितमं नैवकम् १, १० ।

अथ सप्तमी ।

१ २ ३ १ १ १ १
त्रिरस्मै सप्तधेनवो दुद्भिरै

३ २ ३ १ २ ३ १ २
सत्यामाशिरम्यरमेव्योमनि ।

३ २ ३ १ २ २ २ ३ २ ३
चत्वार्यन्याभुवनानि निर्णिजे

१ २ ३ २ ३ १ २ २ २
चारुणिचक्रो यद्वैतैरवर्द्धत ॥ ७ ॥ ८४ *

(मरुतान्धेनुसाम ॥) चारु३४इः । अस्मै सप्तधेन

दुदौ । चोद्गाइराइः । सत्यामाशिरम्यरमाइ । वियो
म्भुभिरद्भिः “प्राणा” [प्रा पूरणे (अ० प०) पूर्णः “सोमः”
लशान् “अभि” लक्ष्य क्रन्दते । किं कुर्वन् ? इन्द्रस्य “हार्दि”
द्वयम् “आविन्” प्रविशन् “मनीषिभिः” मनसईशित्रोभिः
तिभिः सदेति शेषः [यद्वा । व्यवहितमपि मनीषिभिरि-
तत् पवतइत्यनेन सम्बध्यते १] ॥

“प्राणा”—इति, “क्वाणा”—इति, “अचिक्रदद्”—“अवी-
शत्”—इति पाठाः ॥ ६ ॥ ८३

* उ० ६, २, १०, १ = ऋ० ०, २, २२, १ = कश्चे ८, १, १२ ।

† ‘विनिचोगोऽस्य तृतीयः’ इति वि० ।

‡ क्वाणा—इत्यस्य कुर्वाणा इत्यर्थः स्त्रील्लग्नो यास्वने नः ५, १२ ।

१
मानीरु । चत्वार्यन्याभुवना । निनिर्णाइजा२३इ । चा
१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
रूणा२३इचा । क्रै यदतैः । आवाइर्द्वापुताइपुई ॥२४॥६४

रेणुर्त्तपिः* । “अध्मे” पवमानाय “परमे” उत्कृष्टे “व्योमनि”
[विविधं ओम अवनं गमनं देवाना मत्रेति] व्योमा यज्ञः तस्मिन्
स्थिताय । यदा । परमे व्योमन्यन्तरिक्षे वर्त्तमानाय “त्रिः सप्त”
एकविंशति-सङ्ख्याकाः “धेनवः” प्रीणयित्रो गावः “सत्याम्”
यथार्थभूतं “आगिरम्” आश्रयण-साधनं क्षीरादि “दुदुङ्करे”
दुहन्ति [यदा । त्रिःसप्त = दादग मासाः—पञ्चर्त्तवः—चयदमे
लोकाः—अमावादित्य एकविंशदिति । एतैः सर्वैः सह गोषु पय
उत्पाद्यते तद्भावो दुहन्तीति] । किञ्च । अयं सोमः “अन्या”
अन्यानि चत्वारि “भुवना” उदक्वानि वसतीवरीभित्तस्त्रैकधना
इति तानि चतुःसङ्ख्यानि “चारुणि” कल्याणानि “निर्णजे”
निर्णजनाय परिशीधनाय परिपोषणाय वा “चक्रे” तदा करोति ।
“यद्” यदा अयम् “ऋतैः” यज्ञैः “अवर्द्धत” वर्द्धितवान् तदा
करोति † ।

“दुदुङ्करे” “दुदुङ्गे” इति, “परमे”-“पुर्व्ये”—इति च
पाठः ॥ ७ ॥ ६४

* “वैशामिनिः”—इति ऋषि-ने० ।

† वसतीवरीभित्तस्त्रैकधना मया माधार एको षट्, एकधन नामकाश्च चयः । तत्र
वसतीवरी षटोदकेनाभिपूतभोसरसश्च वर्द्धनं भवति, एकधनषट्ठानाम्, सोमाभिपूतं
उपधोतः ।

‡ विनिश्चोत्रोऽस्माभिर्जनैः । अग्ने सोमाय । सप्त धेनवः सङ्ख्यान्वयिणि । त्रिः=प्रातःसुवन-

अथाष्टमी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रायसोमसुषुतःपरिस्रवा

२ २ ३ १ २ ३ १
पामीवाभवतुरश्रसासृह ।

३ १ २ ३ १ २
मातेरसस्यमत्सतद्वयाविनो

१ २ ३ १ २ ३ १ २
द्रविणस्वन्तइहसन्विन्दवः ॥ ८ ॥ ८५ *

०. उ० ७, ३, १०, १ ।

साध्यन्दिन-तृतीयमंत्रनेपु दुदुश्चिरे । अथवा द्विजभिः मधने. सप्र धेनवः सप्रारोरात्रा
वषट्कारिणः शोता भैवावरुणः ब्राह्मणाच्छमी पीता नेष्टा अक्षःवाक अग्रोभः ।
एतेषां वाचः दुध्नो । अथवा धेनवः दुध्नं सत्या साशिरम् । आश्रयणीयं
सिन्धुषं वा परमे प्रकृष्टे व्योमनि स्थानं यज्ञे वा । अत्वारि अत्यग्निष्टोम उक्थः
योद्धशी अतिरावद्यतुर्धः । अथवा शशिवी अन्तरिक्षं द्यौर्दिशति । अथवा अत्वारो
वेदाः । अथवा अत्वारो महर्लिजः । अथवा अत्वारः समुद्राः । भुवमानि
निर्लिजे चतुर्दश भुवमानि सप्र भूरादयो लोकाः सप्र पातालाणि तान्यपि
आकृषि अन्ते हतवान् । केन प्रकारेण नयतः ऋतैः रत्नेः यज्ञैः सत्यैर्वा अन्-
दंत । अथवा तन् तस्यै सप्र धेनवः सप्र रश्मयः । दुदुश्चिरे । अथवा सप्रारवाः ।
अथवा सप्र पावकजिह्वाः । सप्र मातरो वा सप्र भूरादयो लोकाः । सप्र पाता
लानि सप्र सोमसंस्थाः सप्र समुद्राः सप्र द्वीपानि सप्र स्वराः । एता दुदुश्चिरे
सप्र । आशिरम् उक्थं परमे व्योमनि । अत्वारि अन्याः भुवमानि पृथिव्यादौनि
आकृषि अन्ते । यन् ऋतैः यज्ञैः अवर्यतेत्यथवा चिः अन्ते सप्र धेनवः सप्र प्राणाः
शीर्षण्यारति चिः उत्पत्ति-स्थिति-प्रकथयेत् स सत्याम् अविनयाम् आशिरं ज्ञानं अत्वारि
भुवमानि जायन् स्वप्न सुपुत्रि-तुगीयासु अर्द्धतावस्थे नित्याम् तेर्जनेः अवर्यत विश्वा-
नाथः— इति चिः ।

(अपामीवम् ॥) इन्द्रा । यमीमसुषुताःपाःरिस
 व । अपा । मौवाभवतुराःज्ञाःसामह । माताइ ।
 रसस्यमत्सताःदाःयाविनः । द्रवाइ । णस्वन्तइहस ।
 तुवाइइन्दाप्रवाइप्रदः ॥ २५ ॥

(वायोरभिदः ॥) इन्द्रायमीमसुषुतःपर्यौ ॥ होइम्ना
 वा । अपामीवाभवतुरत्तमाःसाःहा । मानेरमस्यमत्स
 तदयाःवीःनो । द्राःःवा । णारःःस्वी । ताइहसा
 ३ । चाःः । तुवाइइन्दाप्रवाइप्रदः ॥ २६ ॥ ८५

वेनीभागवच्छपिः । हे “सोमः” त्वं “सु षुतः” सन् “इन्द्राय”
 तदर्थं “परिस्रव” परितो गच्छ रसं मुञ्च । “अमीवा” रोगः
 “रक्षसा सह” “मा ते रसस्य मत्सत हयाविनो द्रविणस्वन्त इह”
 “अप भवतु” अपकृती वियुक्ती भवतु “ते” तय “रसस्य” स्वांशं
 रसं पीत्वा “मा मत्सत”मा मद्यन्तु । कः ? “हयायिनः”हयं सत्या-
 नृतं तेन युक्ताः पापिन इत्यर्थः । किञ्च “इन्द्रवः” ते रसाः

अथ नवमी ।

१ २ ७ १ २ ३ २ ७ ३ २ ९
असाविसोमोअरूपोवृषाक्षरौ

१ २ ९ ३ २ ९ १ २ ९
राजवेदस्मोअभिगाअचिक्रदत् ।

९ ३ ७ ३ १ २ ९ १ २ ३ १ २
पुनानोवारमत्येध्यव्यय्येनो

१ २ ९ १ २ ३ १ २
नयोनिङ्कृतवन्तमासदत् ॥ ८ ॥ ८६ *

(यामानि त्रीणि ॥) असाविसो । मोअरूपो२३४ ।

५ ४ ४ २ २ १ २ २ १ ५ ४
वृषाक्षराइः । राजवेदा । स्मोअभिगा२३४ः । अचिक्र

२ २ १ २ २ १ ५ ४
दात् । पुनानोवा । रामतियार३४इ । षिअव्ययाम् ।

२ २ २ १ २ १ ५ ४
य्यनोनया । निङ्कृतवार३ । तमा५सदात् । द्योपुइ ।

डा ॥ २७ ॥

“इङ्” अस्मिन्वन्ने “द्रविणस्वन्तः” अस्माकं धनवन्त “सन्तु”
भवन्तु † ॥ ८ ॥ ८५

* उ० ५,१,१३,१ = ऋ० ७,२,७,१ = कहे ५,१,८-८,१,२-१७,१,४-२९,२,
१७-२२,२,१० = कश्चो १,२,८ ।

† ‘रघवको भवन्तु दवानां न तु राक्षसादीनाम्’—इति वि० ।

अथ दशमी ।

१२३ ३ १२ ३२ ३१
प्रदेवमच्छामधुमन्तइन्द्वे

९ ९ २३ २३ ३१२
सिध्यदन्तगावश्चानधेनवः ।

३ १२ ११२ ३१९
वर्षिषदोवचनवन्तऊधभिः

१ १२ ३ १ २ ३ १ २
परिस्रुतमुस्त्रियानिर्णिजन्धिरे ॥ १० ॥ ८७ *

हरितवर्णः† । स च “राजेव” “दक्षः” दर्शनीयः सन् “गाः” उदकानि‡; “अभि” लक्ष्य “अचिक्रदत्” शब्दङ्करोति स्व-रस-नि-र्गम-समये । पद्यात् “पुनानः” पूयमानः “अव्यम्” अविभवं “वारं” वालं पवित्रम् “अत्येषि”¶ गृहे सोम ! अतिक्रम्य गच्छसि । ततः “श्येनो न” श्येन इव “योनिं” स्वीयं स्थानं “घृतवन्तम्” उदक-वन्तम् § “आसदत्” वसतीवरीष्वासीदतीत्यर्थः ॥

“अत्येषि”-“पर्येति”—इति, “आसदत्”-“आसदम्”—इति च पाठः ॥ ८ ॥ ८६

* ऋ० ७,२,१८,१ ।

† हरिः हरणशीलः—इति वि० ।

‡ इष्ट मानं ख्यम् ।

¶ ‘अत्येषि अत्येति व्यत्ययेन’—इति वि० ।

§ “घृतम्”—इति उदकानामसु द्रव्यं नैवष्टु, ऋम् ११२ ।

॥ ‘विनिचोमोःक नवमेऽहनि’—इति वि० ।

(मरुतान्धेनु ॥) ^{५ ५ ११ १२ ११} प्रादे । वमच्छामधुम । तथा २-
^{१ २ ३ ५ १ १२ १२} इन्द्रवाः । आसिष्यार३४दा । तगावथा । नधा २इन्द्र
^{१ ११ ५ १ १२ १५} वाः । बहिषार३४दाः । वचनावार । तज २धभाइः ।
^{१ २ ३ ५ १ २} पारिस्त्रू २३४ताम् । उस्त्रियानिर्णिजन्धाइराये ३ । धाइ
^{२ ५ २ २ १ १ १ १ १} रा३४औहैवा । धाइइरा२३३५इ ॥ ३० ॥ ६७

वत्स ऋषिः* । “मधुमन्तः” मद्कर रम युक्ताः “इन्द्रवः”
 सोमाः “देव” द्योतमानं सोमाक्षिकम् इन्द्रम् “अच्छ” प्रति
 “प्रासिष्यदन्त” परिस्वन्दन्ते अहादिषु^१ प्रचरन्ति । [स्वन्दन्ते-
 र्थ्यन्तस्य लुङि चङि रूपम्] तत्र दृष्टातः । “गाव प्रा न धेनवः”
 पयस्विन्वः प्रीणयित्वाः गावी यथा वत्सं प्रति पयांसि प्रस्त्रवन्ति

* “वत्सप्रीः भासन्वन्तः”—इति ऋषिर्नै० ।

† यज्ञीयदेवानुहिष्णांशमोऽपीतमोमा तदावांस्त्वात्तदोपचक्षुवदाइयोऽपि पया
 उच्यन्ते । ते च प्रातःपवने, पक्षविंशति-सङ्ख्याका भवन्ति । तथाहि—१ उपांशः
 —२ चानर्थांशः—३ रेन्द्रवाचवः—४ मैवाचवः—५ चाचिनः—६ शृङ्गः—७ मन्थी—
 ८ चापवचः—९ उक्चः—१० ध्रुवः—११-२३ अर्तुपचाच यथोदक—२४ रेन्द्राणः—
 २५ वैश्वदेवचेति । साध्यन्दिनपवने चत्वारि—२६, माहनतीयाकथो मासेन्द्रच चतुर्थः ।
 इतोपपवने तु पच, नचच—; चादित्यः—१ माविवः—३ मचायेचदेव—३ पानीवतः
 —४ चारिषोऽनवर्षति ।—इत्येव सङ्ख्यकनया यज्ञाचतुर्षि इदिति ।

अथैकादशी ॥

१ २ ३क१२ ३१ २ ३
अञ्जतेव्यञ्जतेसमञ्जते

१ २ ३ २ ३क१२
ऋतुर्ऋन्तिमध्वाभ्यञ्जते ।

१ २ ३ २ ३१२ २ १२
सिन्धोरुच्छासेपतयन्तमुक्षण्

३ २ ३ २ ३ १ २
द्विरण्यपावाःपशुमसुगृभणते ॥ ११ ॥ ८८ *

(शागानि त्रीणि ॥) अञ्जताइ । वियञ्जताइ । सम

ञ्जाताइ । ऋतुर्ऋत्वा । तीमधुवा । भियञ्जाता

तदत् । किञ्च । “बर्हिषदः” बर्हिषि सोदत । “वचनवन्तः”
हृन्ना-रवादि-शब्दवन्तः [उस्त्रियेति गोनाम +] तादृशी गावः
जधभिः पयःप्राधारकैः स्त्रैः स्त्रैरुधोभिः तेभ्यः “परिस्रुत”
परितः स्रवणशीलं “निर्णिज” शुद्धं पयोभूतं सोमरसं “धिरै”
दधिरै इन्द्रार्घ्यं धारयन्ति ॥ १० ॥ ८७

* उ० ७, २, ११, १ = ऋ० ७, २, २०, २ = ऊ० १२, १, १० ।

† “उत्थिता”—इति गोनामसु स्त्रीयं ऋष्युक्त्वात् २, ११ ।

२इ । सिन्धोरुच्छा । सेपतया । तमुच्चाणांम् । द्विर

एयपा । वाःशुमा । णसगृभृणता३१उवार३४पु ॥ ३१ ॥

अञ्जा३३ । ते३३इ । वियञ्जते३सा३मञ्जताइ ।

क्रतू३३ । रिद्धा३३ । तिमधुवा३भी३मञ्जताइ ।

सिन्धो३३इ । उच्छा३३ । सेपतया३न्ता३मुत्तणम् ।

द्विरा३३ । एयपा३३ । वाःपशुम । प्तुगा३र्भणापु

ताइपुईइ ॥ ३२ ॥

द्वावाञ्जा । तार३३इ । वियञ्जतेसमञ्जते । एद्विया ।

एद्विया३४ । द्वाउक्रातुम् । रार३३इ । 'द्वन्तिमधुवाभि

यञ्जते । एद्विया । एद्विया३४ । द्वाउमाइन्धोः । ऊर

३४त् । आसेपतयन्तमुत्तणम् । एद्विया । एद्विया३४ ।

१ २२ १ १ २ २२ १ २२ १
ऊवाइ । औहोवा२ । प्रभुर्गात्राणिपरियेषिविश्वतार३ ।

१ २२ १ १ २ २१ २ २२ २ १
ऊवाइ । औहोवा२ । अतप्रतनूर्नतदारमोअश्रुते३ । ऊ

२२ १ १ २ २ २२ २ १ २
वाइ । औहोवा२ । श्रुतासइहृहृन्तःसन्तदारशत ।

१ २२ १ २ २ २ २ २ २ २ २
ऊवाइ । औ । हो२ । वार३४ । औहोवा । अर्कस्य

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
देवाःपरमेवियो२मार३४५न् ॥ ३५ ॥ ८८

०॥ इति ग्रामे गेये षोडशः प्रपाठकः ॥

पवित्रऋषिः* । हे “ब्रह्मणस्पते” मन्त्रस्य स्वामिन् !
सोम ! “ते” “पवित्र” शोभन मङ्गं “विततं” सर्वत्र विस्तृतम् ।
स “प्रभुः” प्रभविता त्वं “गात्राणि” पातुरङ्गानि “पर्येषि” परि
गच्छसि । “विश्वतः” सर्वतः तव तन्पवित्रम् “अतप्रतनूः” पयो-
व्रतादिना असन्तप्रगात्रः † “आमः” अपरिपक्वः “नाश्रुते” न
व्याप्नोति । “श्रुतासः ‡ इत्” श्रुताएव परिपक्वाएव “वहन्तः”
यागं निर्वहन्तः तत् पवित्रं “समासत” व्याप्नवन्ति ॥

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषि-ने० ।

† “अतप्रतनूः” सुकोरपि ऋषिः दशापवित्रस्य—इत्यादि वि० ।

‡ “श्रुतासः” निष्पन्न-सोमाः—इति वि० ।

०॥ व्याप्नवन्ति दोषकलशम्—इति वि० ।

“सन्तदायत”-“तत्समासत”—इति पाठो* ॥ ६ ॥ ८८
इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदाङ्ग-प्रकाशे
ऋग्वेदोच्चाख्याने पञ्चमस्राज्यायस्य नवमः खण्डः ॥

॥ इति जागतम् ॥

—:◊:—

इन्द्रमच्छेतिखण्डेऽग्निन् ऋषी इन्द्रस्य संख्यिताः ।
सकला उष्णिहस्तत्र वक्ष्यन्ते ऋषयः पृथक् ॥

तत्र दशमे खण्डे—
सैषा प्रथमा ।

२ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ २ ३ १ २
इन्द्रमच्छेत्सुताइमेवृषाण्यन्तु हरयः ।

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
अष्टौ^५जातासइन्द्रवःस्वर्दिदः ॥ १ ॥ १०० ॥

(पदे द्वे ॥) इन्द्रमच्छा । सुताइमा । औही^५२३४वा ।

* तत्र ऋग्वेदाधारिणां वक्ष्यमस्युदाय विज्ञेयानां मयेऽयमेव मन्त्रः शरीरे तत्र-वक्ता-
यङ्मन्त्रः ; तथाच “अतत्रतन्” इत्यादिभिः न तत्रा तन्ः यथा स पुत्रयः “आमः”
अपरिपक्वः अचकृतः अतएव “मत्” प्रसिद्धं केवलां “न चकृते” इत्यर्थः । यस्ततोऽसौ
विमिश्रोतो षोडशोम-शतीयेऽपि ।

† “बुद्धी”—अ० ।

‡ अ० १, १, १०, १ = अ० ०, ४, ८, १ = अ० १, १, १०—२, १, ०—६, १, १०—६, २, ८
—८, १, १०—१०, १, १६—१०, १, १—१२, १, १०—१३, १, १—१२, १, १०—१४, १, ११—
१४, १, १० ।

^{१ २} वृषण्य । ^{१० २} तूक्षरया । ^{३२ ५} औक्षीरक्षवा । ^{१ १ १२ १} शुष्टाद्जाता ।

^{१ ३ २ १} सइन्द्वाः । ^{१ १} सुवर्वाश्इदाश्इः । ^१ औश्इश्इः । डा ॥ १ ॥

^५ इन्द्रमच्छा । ^{१ १ २} सुताइमाइ । ^{१ २ २} ताइश्माइ । वृ

^२ षण्य । ^{१०} तूक्षरयाः । ^{१ १ १} क्षाराइयाः । ^{१ २ २ १} अष्टिजाताइसा

^० इन्द्वाः । ^{१ २ १} आइन्दाश्वाः । ^{१ २} सुवराश्इ । ^{५ २ २} औक्षीवा ।

^{२ २} विदोश्वाः । ^{१ १ १ १ १} विदोश्वाश्इदाश्इः ॥ २ ॥

(अनुपदे द्वे ॥) ^{५ ५} इन्द्रम् । ^५ इन्द्राम् । ^{१ १ २} अक्शाश्चता

^१ श्इमेः । ^{१ २} आइमेः । ^{१०} वृषण्य । ^१ तूक्षरयाः । ^१ राया

^{१ २ २ २} रेः । ^० अष्टिजाताइसाइन्द्वाः । ^१ दावाश्इः । ^{१ २} सुवरा

^{५ २ २} श्इ । ^१ औक्षीवा । ^{१ १ १ १ १} विदोश्वाश्इदाश्इः ॥ ३ ॥

^{३ ५ ३ ५} इन्द्रमच्छसुताइमेवृषण्यन्तुक्षा । ^२ क्षीश्इः । ^{१ २ ३} रयथा ।

अथ द्वितीया ।

^{१२} ^{३१ २२१२} ^{२१२}
पुधन्वासोमजागृविरिन्द्रायिन्दोपरिस्रव ।

^{२२२} ^{२२१२} ^{२१२}
द्युमन्त्शुक्लामाभरस्वर्विदम् ॥ २ ॥ १०१ *

^{१२} ^{१२} ^{२५५}
श्रूष्ठाउवा । जाताउवा३४ । मइन्दवःसुवा । शे ।

^{१२}
विदत्रोर३४पुइ । उा ॥ ४ ॥

(पौष्कलम् ॥ इन्द्रमा३च्छसु । ताईर३४माइ ।

^{२१२२} ^{२३} ^५ ^{२१} ^४ ^२
वृषाणंया । तूर्हारार३४याः । अष्टाइजाता । मईर

^२ ^२ ^{१२१११}
न्दार३४पुवाइ५इः । सुवर्विदा३४पुः ॥ ५ ॥ १००

अग्निषासुषक्तपिः । “शुटे” यृटो चिप्रं “जातासः” जाताः
“इन्दवः” पात्रेषु चरन्तः “स्वविदः” सर्वज्ञः । “हरयः”
हरितवर्णाः “सुताः” अभिषुताः “इमे” सोमाः “वृषणं” कामानां
सैत्तार मिन्द्रम् “अच्छ यन्तु” अभि गच्छन्तु । १ ॥ १००

* अ० ०, ५, १, ४ = अ० ११, १, १ ।

† ‘स्वविदः’ कर्म लोके ‘विदन्ति’—इति वि० ।

(ऐषिराणि पञ्च ॥) प्रधन्वासीक्षोद् । ^{१ ११८} ^१ औश्क्षोर३४
^५ वा । ^{१ ११९} मजागृविः । ^{१ ११८} इन्द्रायेन्दौक्षोद् । ^१ ^५ औश्क्षोर३४वा ।
^{१ २} परिस्त्रव । ^{१ ८} द्युमन्त्श्रीक्षोद् । ^१ ^५ औश्क्षोर३४वा । ^{१ ११८} वामा
^१ भर । ^{१ ८} सुवर्षिदौक्षोद् । ^१ ^१ औश्क्षोर३४प्रवाद्पृद् । ^१ ऊ३३
^५
 ४पा ॥ ६ ॥

^{१ ११८} प्रधन्वासीक्षो । ^{१ १} वा३क्षो । ^{१ १११} मजागृवी३ः । ^{१ ११८} इन्द्राये
^१ ^{१ १} न्दौक्षो । ^{१ १} वा३क्षोद् । ^{१ ८} परिस्त्रावा३ । ^{१ ८} द्युमन्त्श्रीक्षो ।
^{१ १} वा३क्षो । ^{१ १११} धममाभारा३ । ^{१ ८} सुवर्षिदौक्षो । ^{१ १} वा३क्षो३ ।
^१ ^{५ ११८} वार३४औक्षोवा । ^१ ^५ ऊ३३पा ॥ ७ ॥

^{१ ११८} औक्षीक्षोद् । ^{१ १} प्रधन्वासी३ । ^{१ ११८} औक्षीक्षो । ^{१ १११} मजागृ
^{१ ११८} वी३ः । ^{१ ११८} औक्षीक्षोद् । ^{१ १११} इन्द्रायाइन्द्रा३ । ^{१ ११८} औक्षीक्षोद् ।
^{१ १} परिस्त्रावा३ । ^{१ ११८} औक्षीक्षोद् । ^{१ १} द्युमन्ता३शू३ । ^{१ ११८} औक्षीक्षो ।

१ १ १ १ १ १
 षममाभारा२ । औषीषोइ । सुवः । वार२ । दार३४ ।

५ १ १
 औषोवा । जर३४पा ॥ ८ ॥

१ १ १ १ १ १
 ऊवार२ । ऊवार२ । हुवार३४योयि । प्रधन्वासे

२ । मजागृवी२ः । इन्द्रायाइन्द्रा२ । परिस्त्रावा२ ।

१ १ १ १
 द्युमन्ता२३४ । षममाभारा२ । सुवर्वाइदा२म् ।

१ १ १ १ १ ५ १ १
 हुवार२इ । हुवार२इ । हुवार३४यो२ । वा३३४औषोवा ।

१ ५
 जर३४पा ॥ ८ ॥

१ १ ५ ५ १ १ ५ १
 प्रधन्वा३४सोमजागृवीः । इन्द्रा२या२३४इन्द्रो । औइ ।

१ १ १ १ १ १ ५ १ ०
 पा३राइस्त्रा३वा । द्युमा२न्ता२३४२३४ । औ । षमा

१ १ १ १ १ १
 भार३३४पूरा३५इ । सुवर्वा२दा२३४५म् ॥ १० ॥ १०१

चक्षुर्मानवऋषिः । हे "सोमं!" "जागृविः" जागरव-
 श्रीलक्ष्म "प्रधन्व" प्रध्वर । हे "इन्द्रो" सोम ! "इन्द्राव" "परि

अथ तृतीया ।

१२ ३१ २ २ २ १ २
सखायानिषीदतपुनानायप्रगायत ।

२ १ २ १ २ २ २ १
शिशुन्नयज्ञैःपरिभूषतश्रिये ॥ ३ ॥ १०२ *

२ २ १ १ २
(श्रीक्तानि पञ्च ॥) सखाश्याञ्च २ । निषीदता ।

२ २ १ २ १ २ १
पुनानाश्श्या । प्रगायता । शिशुन्नाश्श्या । ज्ञैःपरा

१ २ १ २ १
इभूर । षताञ्चश्श्याश्श्याश्श्या । आश्श्याश्श्याश्श्या । डा ॥ ११ ॥

४ ४ ४ ४ २ २ ४ १ २ ४
साखायाञ्च । निषीदाश्श्याश्श्या । पुनारनाश्श्या ।

१ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
पारगाश्श्याश्श्याश्श्या । यारश्श्या । शिशुन्नया । ज्ञैःप

२ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
रिभूर । पारताश्श्याश्श्याश्श्या । श्रिये ॥ १२ ॥

स्रव" परितः पात्रेषु चर । किञ्च "द्युमन्तं" दीप्ति-युक्तम् † ।
"स्वर्विद्" सर्वस्य लभकं "शुभ्र" शत्रूणां शोषकं बलम् ‡
"आभर" आहर ॥ २ ॥ १०१

* ७० ४, २, २, २ = ४००, ४, ०, १ = ऊर्ध्व २, २ १—१, १, २—०, १, १, २—०, १, १, २—
२, १, १, २—१४, २, २४ ।

† "द्युमन्त"—इति दीप्ति कर्मसु चानिमं भेषज्युक्तम् १, ११ ।

‡ "शुभ्रम्"—इति बलमाससु रकादसं भेषज्युक्तम् २, २ ।

^{४ ५ र ४ र} सखायानि । ^{५ र ५} षौदाईता । ^{१ ३ १ र २} पुनानायप्रगायाता ।

^२ शिशुन्नयज्ञैः ^{१ र २} परा २इ । ^{१ १} भूषा २३ता३ । ^{१ १} आ२३या३४३इ ।

^१ ओ२३४पुइ । डा ॥ १३ ॥

^{५ र र} ओच्चाइ । ^{४ ५ र ४ र} सखायानि । ^{५ र ५ १ २ १ र} षौदाईता । ^{५ र १ २ १ र} पुनानीच्चाइ ।

^{२ र १ र ५} पुनानीक्षीये३ । ^{४ ५ ४} यापायापा । ^{१ र १ र} गायतीक्षोइ । ^{१ र १ र १} गायतीक्षीये३ ।

^{४ ५ ४ ५} शाइशूंशाइशूम् । ^{२ १ र} नयज्ञीक्षोइ । ^{१ १ र १ ४ ५} नयज्ञीक्षीये३ । ^{४ ५} पारी ।

^{३ १ ५ र र} पारा३४क्षीक्षीवा । ^{२ १ २ ३ २} ए३ । ^{१ २ ३ २} भूषतश्रिये१ ॥ १४ ॥

^{५ र ३ २ ३ ५ १ १ ३ ५ ५} सखा । ^{३ २ ३ ५ १ १ ३ ५ ५} यञ्चाओ२३४वा । ^{३ २ ३ ५ १ १ ३ ५ ५} निषाइ । ^{३ २ ३ ५ १ १ ३ ५ ५} दाताओ२३४वा ।

^{१ २ १ र ३ र १ २ ३ ५ १ २} पुनानायप्रगा२यत । ^{१ २ ३ ५ १ २} शाइशाओ२२४वा । ^{१ २} नयज्ञैःपरि

^{२ १ २ ३ ५ २} भू३ । ^{१ २ ३ ५ १ २} पाताओ२३४वा । ^{१ २ ३ ५ १ २} श्रिये१ ॥ १५ ॥ १०२

पर्वतनारदावृषी* । हे "सखायः" सखिभूताः ! "स्तोतारः"

* पर्वतो देवः काश्यापि; नारदस्य शिष्योऽप्यनरयः इति क्षत्रि-मेनेच-कथः ।

ॐ अथ चतुर्थी ।

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
तंवःसखायोमदायपुनानमभिगायत ।

३ १ ३ १ २ ३ १ २
शिषुन्नह्व्यैःस्वदयन्तगूर्त्तिभिः ॥ ४ ॥ १०३ *

(कार्णश्रवसानि त्रीणि ॥) ता२३४०वः । सा२३४

५ १ २ १ २ १ २ २ १ २ १
खा । योमदा२३या । पुनानम । भिगाया२३ता ।

१ १ १ १ ३ २ १ २ ३ २ २ १
शाइषुन्नह । व्यःस्वदया२३ । तङ्गूर्त्तिभा३४३इ । आ२

३४५इ । डा ॥ १६ ॥

ऋत्विजः “आ नि षीदत” स्तोतु मुपविशत । अथ “पुनानाय”
पूयमानाय सोमाय “प्रगायत” प्रकर्षेण गायत तमभिष्टुत ततः
अभिषुतं सोमं “यज्ञैः” यजनीयैः हविर्भिः मिश्रितैः “त्रिये”
शीभार्थं “परिभूषत” परितोऽलङ्कृत । तत्र दृष्टान्तः—“शिष्टं
न” यथा शिष्टं बालं पुत्रं पितरः † आभरणैरलङ्कुरुवन्ति
तद्वत् ॥ ३ ॥ १०२

* उ० ४, १, १८, १ = ऋ० ४, ८, १ = ऊ० ३, १, ११—८, १, १०—८, १, ११—८, १,
१०—१८, १, १ ।

† ‘आभरः’—इति वि० ।

^{१ २ ४ ५} ^{२२२} ^{१०१} ^५ ^{१२}
 आइतंवःसखा । योम । दायाओर३४वा । पुना
^१ ^५ ^२ ^३ ^५ ^{११} ^२ ^५
 नमभिगा३ । आ । ओर३४वा । यताओर३४वा ।
^१ ^२ ^{१२} ^{१२} ^१ ^२ ^५ ^{२२}
 गिगुन्नह । व्यैःखदया३ । आ । ओर३४वा । तगा
^३ ^५ ^३ ^५
 ओर३४वा । तीर३४भीः ॥ १० ॥

^५ ^२ ^५ ^{२२२} ^{१२} ^१
 तंवःसखायामदाद्या । पुनानमभिगा३यत । शा
^० ^२ ^{१२} ^५ ^{३२} ^१ ^४ ^२
 इगुन्नहा३ । व्यैःख । दया३ । ता३गू३ । ता३४पुइ
^५
 भोइहाइ ॥ १८ ॥ १०३

पर्वतनारदावृषो । हे “सखायः !” ऋत्विजः “वः” यूषं
 “मदाय” देवानां मदार्थं “पुनानं” पूयमानं “तं” सीमम्
 “अभिगायत” अभिष्टुत । तमिमं सीमं “गिगुन्न” गिगुन्निवा-
 लङ्कारैः सीरादिभिथालङ्कर्वन्ति तद्वत् । “ह्व्यैः” ह्विभिर्मिथ्य-
 यथैः “गृत्तिभिः” स्तुतिभिश्च * “सुन्दयन्त” स्वादूकुरत ।

“ह्व्यैः”-“यन्त्रैः”-इति पाठौ ॥ ४ ॥ १० ॥

* गृत्तिभिरिति अचंति कर्मणो (मै० १, १८) गृत्तं चतुर्ण्यपि भाष्यकाराणां ।
 ‘गृत्तिभिः उद्यमाने रश्मिभिरिति’-इति वि० ।

अथ पञ्चमी ।

३ १ २ २ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
 प्राणाशिशुर्माक्षीनाश्चिन्वन्नृतस्यदीधितिम् ।

३ १ २ ३ १ २ ३ २ २ ३ २ ३ २
 विश्वापरिप्रियाभुवदधदिता ॥ ५ ॥ १०४*

४ ५ ३ ५ २ ३
 (वाचः सामनी द्वे ॥) प्राणा । शा३३४इशूः । म३३

५ १ ३ ५ २ १ २ २
 २३४इनाम् । चिन्वारनार३४त्ता । स्या३दा३धी३तीम् ।

१ २ २ २ ३ २ ३ २ ३ १
 वाइश्वापरि । प्रियाभुवार३त् । अधदिता३४३ । आ३३

४ ५ ३ ५ २ ३
 ४५इ । उा ॥ १८ ॥

४ ५ ४ ५ १ १ ५ २
 प्राणाप्राणा । शाइशूः २ःशाइशूः । म३३३उवाये३ ।

२ १ २ २ २ ३ २ ३ २
 नार३४पुम् । चिन्वन्नार्त्तस्यदा३३उवाये३ । धी३३४

५ १ २ २ ३ ५ २
 तीम् । विश्वापरिप्रिया३३उवार३ । भू३३४वात् । अधी

१ २ १ २ ५ २ २
 ३ । ची३ । ऊवाये३ । दा३इता३३४धौ३वा ।

२ ५ ५
 ऊ३३३४पा ॥ २० ॥

* ष० ३,१,१८,१ = ऋ० ७,५,४,१ = कवे ३,१,१२-४,१,१- ७,१,१०-७,१,२१
 -८,१,१४-८,१,१-११,१,१-१५,१,८-१६,१,८ ।

(इन्द्रसामनी द्वे ॥) प्राणाग्निभूः । मन्त्राऽऽइनाम् ।

अथैवा । हिन्वन्नतस्यदीधितिम् । वाइश्वाउवा ।

पाराउवा । प्रियारभुवत् । अधाउवाइ । एइ । द्विताश्

॥ २१ ॥

प्राणा । चैइइ । इयाइइ । शाइगुर्मन्त्राइ । ना-

रइम् । आउइउ । चैइवा । हिन्वन्नमस्यदीधिता-

इम् । आउइउ । चैइवा । विश्वापा । र्याउइउ ।

चैइवा । प्रियारइ । भूरवारइअथैवा । अधि

ताश् ॥ २२ ॥

(मरुतां प्रेक्षुम् ॥) प्राणा । चैइइ । शारइइइगुः ।

चैइइइ । मन्त्रेणारइम् । चैवाइइइयेइअ । हिन्वन् ।

चैइइ । आरइअर्ता । चैइइ । स्यदीधितारइइम् ।

१९ १९ ५ २ ३ १ ६ ५ ११
 क्षोवाश्चेयेऽ३ । विश्वा । च्छोद् । पारश्छरी । च्छो
 ३६ । प्रियाभूवारश्त् । क्षोवाश्चेयेऽ३ । आरश्छाऽ३ ।
 २ ५ .
 द्वाश्छुद्दतोश्छाद् ॥ २३ ॥ १०४

त्रितऋषिः* । “प्राणा” यज्ञं कुर्वाणा इत्यर्थः † । “महीनां”
 महतीनां महनीयानां वा अपां ‡ । “शिशुः” स्थानीयः सोमः § ।
 “ऋतस्य” यज्ञस्य “दीधिति” दीप्तिमन्तं प्रकाशकं वा स्वीयं
 रसम् “ह्रिन्वन्” प्रेरयन् § । “विश्वा” सर्वाणि “प्रिया” प्रियाणि
 हवींषि “परि भुवत्” परिभवति व्याप्नोति । अपि च “हिता”
 हिधा भवति ॥ । द्विवि पृथिव्यां च वर्त्तत इत्यर्थः । +

“प्राणा”-“क्वाणा”—इति पाठः ॥ ५ ॥ १०४

* “आप्तः”—इति ऋषिर्नै० ।

† भाष्यकारस्तु क्वाणा इति ऋषिर्दीपपाठमनुसृत्यैवं व्याख्यानवान् ; तथाच वास्तुः
 —“भोभिः क्वाणां चनूयत—भोभिः कुर्वाणा चसोयत”—इति ४, १८ । सामवेदीय-
 पाठस्तु प्राणा इति अतएव ‘प्राणभूताः’—इति विवरश्च-व्याख्यानम् ।

‡ ‘महाम्’—इति वि० ।

§ ‘शिशुः’ ग्रंथनीयः—इति वि० ।

§ ‘व्याप्तु वत’—इति वि० ।

॥ ‘ह्रीतवर्षा’ सोमदेवता एव—इति वि० ।

+ ‘विनियोःभोऽस्तु वष्टे ऽहनि’—इति वि० ।

अथ षष्ठी ।

१२ ३१२ ३२४ १२ ३१२
पवस्वदेववीतयइन्दोधाराभिरोजसा ।

२२ १ २
आकलशमधुमांत्सोमनःसदः ॥ ६ ॥ १०५ *

(प्राजापत्ये द्वे ॥) पवस्वदारइ । ववीतारइयाइ ।

१ २ २ ३ २ ३ ५ १२
आइन्दोधाराइ । भिरोजारइमा । आकालशाम् ।

२ ३ ५ १ २ २ ४ ५
माधूमारइ४०त्सो । मनएमानारइः । सदापुए । दोपु
इ । डा ॥ २४ ॥

५ २ २ २ २ २
पवस्वदा । ववीतयाइ । इन्दोधारइराइ । भिरो

५ ५ १ २ २ १ १ २ २
जसाईए । आकाइचा । लाशारम् । माधइचाइ ।

१ २ १ ५ ५ ५
मांत्सोइरइ । मनोइरइवा । सापुदोपुचाइ ॥ २५ ॥ १०५

मनुर्ऋषिः † । हे “इन्दी”. सोम ! “देववीतये” देवानां भक्ष-

* उ० ५, २, १०, १ = ऋ० ०, ५, १०, ५ = ऊ० ५, २, १० - ११, २, १६ - ६, २, ४ - १४, १, १४ ।

† “सापुदवः” - इति ऋषि-ज्ञे० ।

२। वा२३४। ^{५२ २} श्रीहोवा। ^{२२१ २२} वाचःपवमानः। ^{११} कनाह।

^{१२} होवा३। ^१ हो२। ^१ वा२३४। ^{५२ २} श्रीहोवा। ^१ ^५ क्वा२३४दात् ॥२०॥

(द्यौते द्वे ॥) ^{४२५ २४} सोमःपुनानज। ^१ मिणा। ^२ अव्यवार-

^{२१२} विधावा२३ती। ^१ ^{१ २ २} अग्नेवाचाः। ^{११२} पवमानाः। ^{२ ४ ५} कार्शिक्र।

^{१११११} दा२३४पुत् ॥ २८ ॥

^{२२} ^{२ २ ३} सोमःपुनानजर्मिणार३४ऐह्यौ। ^{५२} ^{१ २ २ १} अव्यवारंविधावता

^{५२} ^{२ २ २} २३४ऐह्यौ। ^{२ ३} अग्नेवाचःपवमानार३४ऐह्यौ। ^{५२} ^{४ ५ २} कानी। ^२ क्र

^५ ददे३४। ^५ द्वियाईह्यौ। ^५ होपुइ। ^५ डा ॥ २९ ॥

(आतीषादौये द्वे ॥) ^{५२४ ५२} सोमःपुना। ^{३२} नज३२र्मो२३३णा।

^१ ^{२२} अव्यवारम्। ^{१ २} विधावति। ^{१ ५} अग्रा३२इ। ^१ ^५ वा२३४चाः।

^{१ ५} ^१ ^५ ^{३२} ^५ पवा३२। ^{३२} मार३४नाः। ^५ कनाइइक्वाप्रदाईपुईत् ॥ ३० ॥

अथाष्टमी ।

१२ ३१ ७ २२ ३१ १ २ २१ २
प्रपुनानायवेधसेत्सोमायवचउच्यते ।

३ १२ २२ ३ १ २ ३ १ २
भृतिन्नभरामतिभिर्जुजोषते ॥ ८ ॥ १०७ *

३ २ ४ ५ २ १ १ ४ २ ५ ५ १ २ २
सोमःपुना । हो । नऊर्मिणाद्दृण । अव्यंवारविधा

२ २ ३ ३ १ १ १ १ १ १ १ १ २
१वाइती । अग्रेवाइइ४५ । चारइ४५ । पवमारइनाइ ।

१ ३ ५ २ २ ३ १ १ १ १ १ १
कारनाइइ४अइवा । क्रददेरइ४५ ॥ ३१ ॥ १०६

अग्निर्ऋषिः † । “पुनानः” पूयमानः “सोमः” “उर्मिणा”
स्त्रीयया धारया “अव्यम्” अविभवं “वार” वालं पवित्रं “विधा-
वति” विविधं गच्छति । कोट्यः ? “पवमानः” पूतः “वाचः”
स्त्रीत्वस्य “अग्रे” “कनिक्रदत्” पुनः पुनः शब्दं कुर्वन्
विधावति ‡ ॥

“अव्यम्”—“अव्यः”—इति साम्न ऋचः पाठः ॥ ७ ॥ १०६

● ऋ० ७. ५, ६, १ ।

† “वाचुषः”—इति ऋषि-भे० ।

‡ दासर्तिर्द्धतौत्यादिना (पा० ७, ४, ६४) सिद्धम् ।

॥ ‘विनिषोमोःस्य वतुषे, वनि’—इति वि० ।

(सोममामानि चत्वारि ॥) ^{२१} ^{४२} ^{५२} प्रपुनारश्नायवेधसाइ ।

^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०} ^{११} ^{१२} ^{१३} ^{१४} ^{१५} ^{१६} ^{१७} ^{१८} ^{१९} ^{२०} ^{२१} ^{२२} ^{२३} ^{२४} ^{२५} ^{२६} ^{२७} ^{२८} ^{२९} ^{३०} ^{३१} ^{३२} ^{३३} ^{३४} ^{३५} ^{३६} ^{३७} ^{३८} ^{३९} ^{४०} ^{४१} ^{४२} ^{४३} ^{४४} ^{४५} ^{४६} ^{४७} ^{४८} ^{४९} ^{५०} ^{५१} ^{५२} ^{५३} ^{५४} ^{५५} ^{५६} ^{५७} ^{५८} ^{५९} ^{६०} ^{६१} ^{६२} ^{६३} ^{६४} ^{६५} ^{६६} ^{६७} ^{६८} ^{६९} ^{७०} ^{७१} ^{७२} ^{७३} ^{७४} ^{७५} ^{७६} ^{७७} ^{७८} ^{७९} ^{८०} ^{८१} ^{८२} ^{८३} ^{८४} ^{८५} ^{८६} ^{८७} ^{८८} ^{८९} ^{९०} ^{९१} ^{९२} ^{९३} ^{९४} ^{९५} ^{९६} ^{९७} ^{९८} ^{९९} ^{१००}
 होइ । होइ । सोमायवचाउच्याता रेइ । भृतिन्नभरा
 मतिभा रेइ । जुजोपारश्नाइइइइ ॥ आरश्नुइ । डा
 ॥ ३२ ॥

^१ ^२ ^३ ^४ ^५ ^६ ^७ ^८ ^९ ^{१०} ^{११} ^{१२} ^{१३} ^{१४} ^{१५} ^{१६} ^{१७} ^{१८} ^{१९} ^{२०} ^{२१} ^{२२} ^{२३} ^{२४} ^{२५} ^{२६} ^{२७} ^{२८} ^{२९} ^{३०} ^{३१} ^{३२} ^{३३} ^{३४} ^{३५} ^{३६} ^{३७} ^{३८} ^{३९} ^{४०} ^{४१} ^{४२} ^{४३} ^{४४} ^{४५} ^{४६} ^{४७} ^{४८} ^{४९} ^{५०} ^{५१} ^{५२} ^{५३} ^{५४} ^{५५} ^{५६} ^{५७} ^{५८} ^{५९} ^{६०} ^{६१} ^{६२} ^{६३} ^{६४} ^{६५} ^{६६} ^{६७} ^{६८} ^{६९} ^{७०} ^{७१} ^{७२} ^{७३} ^{७४} ^{७५} ^{७६} ^{७७} ^{७८} ^{७९} ^{८०} ^{८१} ^{८२} ^{८३} ^{८४} ^{८५} ^{८६} ^{८७} ^{८८} ^{८९} ^{९०} ^{९१} ^{९२} ^{९३} ^{९४} ^{९५} ^{९६} ^{९७} ^{९८} ^{९९} ^{१००}
 प्रपुनानौहोप्रयवेधसाइ । सोमाञ्चौश्चोश्च । यव
 चउच्यताइ । भृताञ्चौश्चोश्च । नभरामतिभाइः । जु
 जाश्नुवाश्च । पारश्नुते ॥ ३३ ॥ १०७

द्विती नाम ऋषिः* स्नात्मानं प्रत्याह । “पुनानाय” पवि
 त्रेण पूयमानाय † “वेधने” कर्मणा विधात्रे सोमाय‡ “वचः”
 स्तोत्र-लक्षणं “प्रोच्यते” त्वया प्रोच्यताम् । किञ्च । “मतिभिः”
 स्तुतिभिः “जुजोपते” प्रीयमाणाय स्तुतिं “प्रभर” प्रकर्षेण धार-
 य । तत्र दृष्टान्तः । “भृतिन्न” यथा भृतकाय भृतिं सम्पादयति
 तद्वत् ।

“वच उच्यते”—“वच उच्यते”—इति साङ्ग ऋचः पाठः ।

॥ ८ ॥ १०७

* “आप्रः”—इति ऋषिभे० ।

† “सोमपानाय”—इति वि० ।

‡ “संधात्रिणे सोमाय”—इति वि० । “वेधाः”—इति संधात्रिणामसु वधं निब-
 द्धु कम् १, २५ ।

अथ नवमी ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २
गोमन्नइन्दोअश्ववत्सुतःसुदक्षधनिव ।

१ २ ३ २ १ २ ३ १ २
शुचिञ्चवर्णमधिगोषुधारय ॥ ८ ॥ १०८ १

३ ५ २ ३ ४ ५ १
गोष्ठमन्नः । क्षोद्र । इन्दोअश्ववाङ्दे । स्रतःसुदक्ष

१ १ २ १ ३ २ ३ ४ ५ १
धा१नी३वा । शुचिञ्चवार३४५ । णमधिगो२३४औक्षो

१ ५ २ १ २ ५ ४
वा । षूर३४धा । रया । औ३क्षोवा । क्षो५द्र । डा ॥

॥ ३४ ॥ १०८

पर्वतनारदासुधी । हे “सुदक्ष” सुबल ! हे “इन्दो” सीम ।
“सुतः” अभिषुतस्त्वं “नःअस्माकम्”ः “गोमत्” यज्ञ-साधन-
गो-युक्तं धनं “धनिव” धन्व [वणविकारः ण] गमय [धन्व-
तिर्गत्यर्थः §] ततो हं “शुचिं” पूतन्दीप्यमानं “वर्ण” रसञ्च
“गोषु” क्षीरादिषु “अधिधारय” अधिकं प्रापयामि ॥

* “मि”-इति ऋ० ।

† उ० ७, ३, १०, १=ऋ० ७, ५, ८, ४=ऊँ १२, १, १४--१७, १, २--१८, २, १ ।

‡ ‘नः अस्माकम्’-इति वि० ।

§ ‘व्यत्ययोवञ्जकम् (२, ४, ८८)’-इति प्राक्नि-फुवस्य-सुप्तिङित्यादिवचने-
ऽर्थः ।

॥ न० मै० २, १४, ८४ ।

अथ दशमी ।

२ १ २ २ १ २ २ १ २ २ २
 अस्मभ्यन्त्वावसुविद्मभिवाणीरनूषत ।

१ २ ३ १ २ २ १ २
 गोभिष्टे वर्णमभिवासयामसि ॥ १० ॥ १०८ *

४ ५ ३ ५ २ १ ३ ५
 द्वावास्मा । भ्यारश्छन्त्वा । वास्त्वौश्छदाम् ।

१ १ २ ५ ३ २ २ ५ २ ५
 आभारद्वावाश्छणीः । अनात्रोश्छवा । पाश्छता ।

१ २ २ १ २ २ २ १ २ २ ३
 गोभिष्टे व । णमभिवारश् । सयामसिश्चोश्छपुद् । डा ॥

॥ ३५ ॥ १०८

“धनिव”-“धन्व”—इति, “धारय” “दीधरम्”—इति च
 छन्दोग बह्वृचानां पाठभेदः ॥ ८ ॥ १०८

पर्वतनारदावृषो । सोम ! “वसुविद्” धनस्य दातारं “त्वा”
 त्वाम् “अस्मभ्य” धनादिदानार्थं “वाणीः” अस्मदीयावाचः
 “अभ्यनूषत” अभिष्टुवन्ति । नू स्तवने (अदाऽप० । वयं
 “ते” तव “वर्णम्” आवरकं रसं “गाभिः” गो-विकारैः क्षीरा-
 दिभिः “अभिवासयामसि” अभिवासयामः अभित आच्छाद-
 यामः ॥ १० ॥

अथैकादशी ।

^{१२} ^{३२३} ^{३१} ^{३१२} ^{३१} ^२
पवते^३चर्य^३ती^३च्चरि^३रति^३ङ्करा^३सि^३र^३च्या ।

^{३क२२} ^१ ^{१२} ^{३१} ^{३१२}
अभ्यर्ष^३स्तो^३ढभ्यो^३वी^३रव^३द्यः ॥ ११ ॥ ११०

^५ ^२ ^{२१२} ^२
(यशा^३सि^३ त्रीणि ॥) पवते^३च्चा । र्य^३ती^३च्चरि^३ः । औ

^२ ^३ ^५ ^१ ^२ ^{१२} ^१ ^२
३^३चो^३३^३इ । औ^३र^३चो^३र^३३^३भवा । आ^३ति^३ङ्करा^३सि^३र^३च्या ।

^{३क२} ^१ ^५ ^२ ^{१०} ^२ ^{१२} ^१
औ^३चो^३३^३इ । औ^३र^३चो^३र^३३^३भवा । अभ्यर्ष^३स्तो^३ढभ्यो^३वा ।

^१ ^१ ^३ ^५ ^१ ^१ ^५ ^२ ^१
औ^३चो^३३^३इ । औ^३र^३चो^३र^३३^३भवा । रा^३वा^३र^३३^३औ^३चो^३वा ।

^१ ^२ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
यशो^३यशा^३र^३३^३भुः ॥ ३६ ॥

^{३२} ^५ ^५ ^२ ^२ ^१ ^१
पवा^३ । पवते^३च्चा । र्य^३ती^३च्चरि^३ः । औ^३चो^३इ । औ^३३

^१ ^{३क२} ^१ ^२ ^१ ^२ ^२ ^१
चो^३इ । औ^३चो^३इ । आ^३ति^३ङ्करा^३सि^३र^३च्या । औ^३चो

^१ ^{३क२} ^१ ^२ ^१ ^२ ^२ ^१
इ । औ^३चो^३इ । औ^३चो^३इ । अभ्यर्ष^३स्तो^३ढभ्यो^३वा । औ

* ७० १,२,३,२,२=क० ७,३,१,१,३=अचो १,२,१६-६,२,१५--६,२,१६--८,२,२=

अथ द्वादशी ।

^{३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २}
परिकोशमधुश्चूतसोमः पुनानो अर्षति ।

^{३ १ ३ ३ १ २ ३ १ २}
अभिवाणी ऋषीणां सप्तानूषत ॥ १२ ॥ १११ ॥

॥ तृतीय-दशति ॥

(भारद्वाजम् ॥) ^{२ १ २ ४ ५} परिकोशमधुश्चुताम् । ^{१२} सोमः

^{२ १ १ २ १ १ १ २ २ १ २ २}
पुनानो अर्षति । चोये ३ । अभिवा २३४५ । ऋषीणां

^{२ १ २ ३ ४ ५ ३ ५}
णां सप्तानूषत । सप्तानूषत ॥ ३८ ॥ १११

॥ इति अर्हः प्रपाठकः ॥

द्विचतुष्टयः । सः “पुनानः” पूयमानः सोमः “मधुश्चूत”
मधुर-रसस्य आवयितारं द्रोणकलयं प्रति आम्नीयं रसं “पर्य-
र्षति” परि गमयति । तमिमं सोमम् “ऋषीणां” “सप्त
वाणीः” सप्तच्छन्दासिना “अभ्यनूषत” अभिष्टुवन्ति [नू स्तवने
कुटादिः (प०) ।

० “सप्त” — इति ऋ० ।

† ऋ० ७.५.१.१ ।

‡ “सप्तानूषतः” — इति ऋषि मे० ।

० माघवी, उष्णिक, अनृष्ट, वृद्धी, पङ्क्ति, तिहुप्, जमती चेति सप्त-
च्छन्दासि ।

^{४ ५ १}
 ओम् ॥ (वासिष्ठम् ॥) पावा । स्वमाधुमा । तामा^२
^{२ ५ १ ५ १ २ १ १ २ २}
 ओर३४वा । ईर३४न्द्रा । यसीमक्रतुवित्तमोमदाः ।
^{१ १ २ ५ १ १ २ १ १ १ २ १ १}
 ओइ । माक्षाओर३४वा । द्यक्षतमोमदार३४पुः ॥ १ ॥

^{१ ५ ४ ५ १}
 (सफम् ॥) पा३४ । वस्वम । धुमत्ताद्माः । आ^१
^{१ १ २ ४ २ २}
 इन्द्रा२ । यसीमा२ । क्रतुवाइत्ता३मी३ । मा३दाः ।
^{१ १ ४ २ ५}
 मच्चिद्यक्षाना३मी३ । मा३४पुदोईक्षाइ ॥ २ ॥

^{४ ५ ४ ५ १ ४ १ २ २}
 पवस्वमधुमा । इक्षा । तमः । इन्द्रायसीमक्रतुवित्त^१
^{१ २ १ २ १ २ १ २ १ २}
 मोमा२३दाः । इक्षा । महाइद्यु२३क्षा । इक्षा । तमी^१
^{२ १}
 मा२३दा३४ः । आ२३४पुइ । डा ॥ ३ ॥

^{४ ५ ४ ५ ४ १}
 (वासिष्ठम् ॥) पवस्वमा । एपु । धुमा । तमाः ।
^{१ २ १ २ १ २ १ २}
 इन्द्रायसी३ । क्षा । औ३षो । माक्रानूवोर३दा३ ।

अथ द्वितीया ।

^{३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २}
अभियुन्नम्बृश्चद्यशइपस्पनेदिदीष्टिदेवदेवयुम् ।

^{१२ २२ ३२ २}
विकोशममध्यमंयुव ॥ २ ॥ ११३ *

^{१ २ ३ ३ २ ३ २ १ २ १ २}
हा । औश्चोश्च । तमोश्चमदाः । मद्यायेश्च । द्यूरक्षा २

^{५२ ५ २ २ २ २ २ २ २ २}
श्चौचोवा । तमोमदाश्चपुः ॥ ४ ॥

^{२ २ ० ३ ५ २ ३ ५ २ २ २}
(सफम् ॥) पवस्वाश्चमधु । मत्ताश्चमाः । इन्द्रा

^{२ १ १ २ १ २ १ २ १ २}
यसामाश्च । क्रतुवाइत्ताश्चमाश्च । माश्चश्चमदाः । मद्या

^{२ ५ २ ५}
इ । द्युक्षाताश्चमाश्च । माश्चपुदोश्चइ ॥ ५ ॥ ११२

गौरिवीतिः ऋषिः '।' । हे "सोम" । "मधुमत्तमः" अति-
शयेन माधुर्योपेतस्त्वम् "इन्द्राय" इन्द्रार्थं "मदः" मदकरः सन्
"पवस्व" चर । कीदृशः ? "क्रतुवित्तमः" अत्यन्तं प्रज्ञायाः
कर्मणो बालश्रकः "महि" "महान्" महनीयो वा "द्युक्षतमः"
अत्यन्तदीप्तः "मदः" हृष्टः ॥ १ ॥ ११२ ।

उ० ३, २, (०.१=५० ०.५, १०, ५ — ऊर्ध्व ३, २ — ५.१.१ — ०, २, २, २ — १, २, १, ४

† "मात्ताः"—इति ऋषि-ने० ।

(ऐषिराणि चत्वारि ॥) अभाइ । द्युन्नाइम्बृश्च
 द्यग्ः । इषाः । पतेदिदीक्षिदेश्वाइदेवयुम् । विको ।
 शम्ना । ध्यमाइ०यूपुवाइपुई ॥ ६ ॥

अ । भ्येद्युन्नाम् । वृक्षाद्याश्चारः । इषास्यता
 इ । दीदीक्षारइदे । वदाइवारइयुम् । विकौवा
 चोरइवा । शम्नाध्यभाइउवारइ । यूरइवा ॥ ७ ॥

अभियुन्म्वृक्षत् । इक्षा । यग्ः । इषस्यतेदिदीक्षि
 देवदेवारइयुम् । विकौक्षोवाइक्षाइ । शम्नारध्यमंयुव ।
 इडाइशभाइइइ । चोरइपु । डा ॥ ८ ॥

अभियुन्म्वृक्षद्यशाः । इषस्यताइ । दिदीक्षिदा
 इ । वादेवयुम् । विकोशम्नाध्यमाइइक्षोइ । यूरइ
 वा । श्रियाइक्षा । चोपुइ । डा ॥ ९ ॥ ११३

(कार्णश्रवसानि त्रीणि ॥) आसीतापा । रा२इ
 ३ ५ २ ३ ५ १ २ १ २ २ १ ५
 षा२३४औक्षीवा । चार३४ता । अश्वन्नस्तीममपुरार२२
 १ २ २ १ २ १ २
 जस्तुरम् । औये३ । वना३ । औये । प्रक्षा३४ ।
 ५ २ २ १ ३ १ १ १ १ १
 औक्षीवा । उदप्रुता२३४५म् ॥ १० ॥

५ २ २ २ १ १
 आसीतापा । रिषि । चता२ । ऊ२ । चा२इ ।
 १ १ १ २ २ १
 ऊ२ । अश्वन्नस्तीमम । पुरार२म् । ऊ२ । चा२इ ।
 १
 ऊ२ । रज । स्तुरार२म् । ऊ२ । चा२इ । ऊ२ ।
 १
 वन । प्रक्षा२म् । ऊ२ । चा२इ । ऊ२ । उद ।
 १ २ ५ २ १ ५
 प्रुता२३४औक्षीवा । ऊ३२३४पा ॥ ११ ॥

५ २ २ १
 आसीतापा । रि । षा३ । चता । अश्वन्नस्ती ।
 २ ३ ५ १ २ ३ ५ ५ १
 माममूर३४राम् । रजास्तूर३४राम् । वनोद्वाइ । प्रा
 २ २ १ २ ५
 क्षामू३दा । ह्ममाये३ । प्रु३४ताम् ॥ १२ ॥

(वाचःसामानि त्रीणि ॥) ^{५ २ २ २ २ ५} आसोतापारीद्विञ्चता ।

^{१ २ ३ ५} आश्वाओर३४वा । ^{१ २ २ १ ३ १} नस्तोममप्रूरा^२रजस्तूरा^३३म् ।

^१ द्यौ । ^{१ २ ३ ५} वानाओर३४वा । ^{१ १ २ १ ३ १ १ १ १} प्रक्षमुदप्रता^३३४म् ॥ १३ ॥

^{३ २ २ ३ ४ ५} आसो३४ओ^३द्यौवा । ^{१ २ ०} तापराद्विञ्चाता^२ । ^१ आश्व-

^{२ २ १ ०} नस्तो । ^{१ २ ३ ५} मामप्रूरा^२म् । ^{१ २ ३ ४ ५} रजास्तू^३र३४राम् । ^५ वनो

^{१ २} द्यौ । ^५ प्राक्षमुदा^३३उवा^३३ । ^५ प्रू^३३४ताम् ॥ १४ ॥

^{३ २ ४ ५ २} आसोतापा । ^{२ ३ ४ ५ ०} द्यौ । ^{१ २ ३} रिषिञ्चता^३द्वे । ^{१ २ ३} आश्वसस्तो

^{१ ०} मामप्रूरा^२म् । ^{१ २ १ ०} राजस्तूरम् । ^१ वानप्राक्षार३म् । ^१ ज

^{४ २ ५} २३दा३ । ^५ प्र३४प्रतो^३द्वे ॥ १५ ॥

ऋजिञ्चा ऋषिः* । हे ऋत्विजः ! "आ सोत" सोम मभिषुत
[षुञ् मभिषवे (स्वा०उ०) लोटि छान्दसो विकरणस्य सुक् †

* "भारद्वाजः"—इति ऋषिः ।

† "सुपर्णसुक् (१.०, १८)"—इत्यादिभिति भावः ।

अथ चतुर्थी ।

२ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २
एतमुत्थम्नादच्युतं सस्रस्रुधारं वृषमन्दिवोदुषम् ।

२ १ २ २ १ २
विश्रावच्छनिविश्रतम् ॥ ४ ॥ ११५ *

(कौत्समलवर्द्धिषे द्वे ॥) एताम् । जत्याम् । मदा

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
२ च्यु २३४ताम् । सस्रास्रधा । रां वृषभाश्म् । दिवो

“तप्तनप्तघनाद्य (पा० ७, १, १४५)”—इति तस्य तवादेशः] किं च । “परि सिञ्चत” परितः वसतीवर्यादिभिः सिञ्चत । कौदृ-
शम् ? “अश्वं न” अश्व मिव वेगिनम् । “स्तीमं” स्तीतव्यम्
“अप्तुरम्” + अन्तरिक्षस्थिताना मुदकानां प्रेरकं “रजस्तुरं”
तेजसां वा प्रेरकम् । “वनप्रक्षम्” उदकैः सम्पृक्तम् । यद्वा ।
काष्ठेषु पात्रेषु क्षारकं प्रकीर्णम् “उदप्रतम्” उदकं गच्छन्तं
प्लवमानं सोम मभिषत अभिषिञ्चत ॥

“वनप्रक्षं”—“वनकक्षम्”—इति साम्ना ऋषः पाठो ॥ ३ ॥ ११४

* ऋ० ७.५, १८, १ ।

† ‘परति नम्’—इति वि० ।

‡ ‘पिनिषोमोऽस्र हतोपेऽस्रि’—इति वि० ।

^१दु^५र^१र^१र^१हाम् । वि^१श्वा^१र^१र^१र^१र^१ । ह्री^१ । वा^१र^१र^१र^१र^१ ।

^१नार^१इ^१वा^१र^१र^१र^१र^१ची^१हो^१वा । भा^१र^१र^१र^१र^१र^१ताम् ॥ १४ ॥

^४एम^४म^४म^४ । म^१दा^१र^१ओ^१वा^१र^१र^१ । च्यु^४र^४र^४र^४ताम् ।

^{११}स^{११}ह^{११}स्र^{११}ध^{११}र^{११}वृष^{११}भं^{११}दिवो^{११}दु^४द्वा^४र^४र^४हाम् । वा^४इ^४श्वा^४वा^४ह । नि^१वा

^२र^२ओ^२वा^२ये^२ । भा^४र^४र^४र^४र^४ताम् ॥ १७ ॥

(शङ्क ॥) ए^४त^४मु^४त्यम् । ए^४प^४ । म^४दा^४ । च्यु^१ताम् ।

^२स^२ह^२स्र^२ध^२र^२वृष^२भं^२दिवो^२दू^{१०}र^१र^१हाम् । वा^१इ^१श्वा^१र^१वा^१ह^१र^१ ।

^४नि^४वो^४र^४र^४वा । भा^४पू^४तो^४इ^४द्वा^४इ ॥ १८ ॥

(कौल्मलवर्दिषाणि त्रीणि ॥) ए^४त^४मु^४त्यम् । ओ

^४द्वा^४इ । म^४द^४च्यु^४तम् । ओ^४द्वा^४इ । सा^१ह^१स्र^१र^१र^१र^१र^१ध^४ ।

^{११}र^{११}वा^{११}र्षा^{११}र^{११}र^{११}र^{११}भाम् । दि^१वो^१दु^४द्वा^४मे^४र^४र^४र^४हाम् । वि^१श्वा^१र^१ह

१३। वार३४३। ना३इवार३४भीहोवा। भार३४

ताम् ॥ १८ ॥

एतामु३त्यम्नादाच्यताम्। सा३हस्रधा। रा३वृषाभा-
रम्। दि३वो३र। दु३हमे३इ। वि३श्वाव३सूनि३वार३४हो३इ।
भा३तमा३१उ३वार३। ज३३२३४पा ॥ २० ॥

एता३४म। उ३त्यम्नादा। च्य३ताम्। स३हस्र३धा३र३
वृ। ष३भम्। दि३वो३र३१३२३। दू३र३४ह्याम्। वि३श्वा
व३सूनि३वा३४हो३ये३। भा३र३४ताम्। ए३हिया३ह्या। हो३पु३इ।
डा ॥ २१ ॥ ११५

कृतयशाऋषिः* । “दिवः” देवान् कामयमानाऋत्विजः† ।

* “वाङ्मिरसः” — इति ऋषि ने० ।

† “दिवो दुहम—दिव आहृत्य इमं लोकं मुदकेन पुरयति”—इति वि० ।

अथ पञ्चमी ।

१ १ ३ १ २ २ २ २ २ १ १ २ २ १ २ २
मसुन्वेयोवह्वर्नायीरायामनितायइडानाम् ।

२ १ १ २ ३ २
सोमोयःसुत्तिनीनाम् ॥ ५ ॥ ११६ *

(दीर्घम् ॥) साहू । न्वेयोवह्वर३नाम् । योरा

१ २ २ १ २ २ १ २ १ २ १
रयामा२ । नेतायइडा२३नाम् । सोर३माः । यःसु

२ १ ५ ५
शितार३४इनोईचाइ ॥ २२ ॥

“एतं” “त्यसु” सोममेव “दुहम्” अदुहन् [दुहेलिङि रूपम्] ।
दुहन्ति स्म [छान्दसो नकारश्च मकारः †] । “यावाणो वक्षा
ऋत्विजो दुहन्तीति” तैत्तिरीयक ब्राह्मणम् । कीदृशं सोमम् ?
“मदच्युतं” मदस्य प्रेरकं “महस्त्रभार” बहुधारम् “वृषभं”
कामानां वर्षकं “विश्वा” सर्वाणि “वसूनि” धनानि “विभ्रतं”
धारयन्तम् ॥

“दिवोदुहम्”—इति, “दिवं दुहम्”—इति पाठौ ॥ ४ ॥ ११५

* उ० ४, १, १८, १=छ० ७, ५, १४, ७=ऋह ३, २, २ - २७, १, १४ ।

† “दुह प्रपरणे”—अटा० प० ।

‡ “अत्यथोऽङ्गणम् (पा० ४, ५, २८)”—इत्यनेनेति भावः ।

(लोमसाम) ॥ ^{४ ५}ससुच्चाउ । ^{१२ २ २}न्वयोवद्धनार३७

^१च्चाउ । ^१योरार्यामार । ^१नेतायः । ^{२२}इडानार३७च्चा

उ । ^{१२ २ २ २}सोमोयःद्ध३च्चाउ । ^{२ २ २ १}क्षितीनाम् । ^४और३च्चो

^४वा । ^४चोपुइ । डा ॥ २३ ॥

सोमसामानि त्रीणि ॥) ^४सः । ^५स्वेसाद्ध । ^{१ २}न्वयो

^२वसा३शुवार३ । ^{१ १ १ १}नार३४पुम् । ^{१ २ २ २ २ २ २ २ २}योरार्यामारनेताय

^{१ २ २}इडारना३म् । ^{२ २ १ ५}सोमोवाओर३४वा । ^{१ २}यःसुक्षिता३शु

^१वाये३ । ^{१ १ १ १ १ १}नार३४पुम् ॥ २४ ॥

^{२ १}ससुन्वो३योवद्धनाम् । ^{४ ५ २ २ १ २}योरार्यामार३ने । ^२ताय

^१इडार३४पुना३पुइम् । ^{१ २ २ १ २ २ १}सोमोर्यःसुक्षितीनाम् । ^२सो

^{१ १ १ १ १}मार३४पुः ॥ २५ ॥

^{४ ५ २ २}ससुन्वयाः । ^{४ ५ २ २ १ २}एवाद्ध । ^१नायोरार्यामार३मा । ^{२ २}नेता

अथ षष्ठी ।

२ १ २ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २
त्वच्छाशङ्ग*द्वैव्यम्यवमानजनिमानियु, मत्तमः ।

३ १ २ ३ १ २
अमृतत्वायघोषयन् ॥ ६ ॥ ११७ ३

१ २ ३ २ १ २ १
यद्भारक्षनाश्रमम् । सोमाश्रः । यःसुक्षि । तारक्षधुइ ।

३ १ १ १ १
नारक्षधुम् ॥ २६ ॥ ११६

कृण्वकृषिःण । “यः” “सः” “सोमः” “सुम्बे” अभिसुपुषे
कृत्विभिः § । यः सोमः “वसूनां” धनानां “अनेता” यश्च
“रायां” [रान्ति प्रयच्छन्ति क्षीरादिकमिति] रायो गावस्तेषा
मानेता विद्यते यश्च सोमः “सुक्षितीनां” शोभन-मनुष्याचाम् ॥
अनेता सोऽभिपुतोऽभूदिति + ॥ ५ ॥ ११६

* “छाशङ्ग”—इति
+ “द्वैव्या”—इति च } क० पाठौ ।

† अ० १, १, १, १, १ - क० १, ५, १, १, १ - ऊर्ध्वे १, २, १, ६ - ५, २, १, ६ - १, १, १, ६ - १, ६, १, १, १ ।

‡ “आश्रितः”—इति कृषि नै० ।

§ “सुम्बे क्षुम्”—इति वि० ।

॥ “क्षिणयः”—इति मनुष्य नामसु षष्ठे नक्षत्रे कम् १, १ ।

+ ‘विनिघोमोऽस्य षष्ठेऽङ्गि’ इति वि० ।

(शैतोष्माणि चत्वारि ॥) त्वच्छ्रिया । गदाइवियप
 वमानजनिमानीइद्युमा२ । तामा२ः । अमा२र्त्ता
 त्वा२३ । यघोर३४वा । षाप्रयोईच्चाइ ॥ २७ ॥

त्वच्छ्रिया । गदाइविय । पवमान । होवाइच्चाइ ।
 जनिमार३नीइ३४ । द्युम । ता३माः । अमार३ । ता
 इत्वा२३४शौहोवा । यघोइषया२३४पुन ॥ २८ ॥

त्वच्छ्रियाइच्चाइ । विय । पवमानजनिमानिद्युमत्ता२
 इमाः । अमात्ता३त्वा३ । यघोर३४वा । षाप्रयोइ
 च्चाइ ॥ २९ ॥

त्वच्छ्रियोइच्चाइदेविया । पवमा२ना । जनिमा२ना
 ये३४ । द्युम । ता३माः । अमात्ता३त्वा३ । यघोर
 इ३४वा । षाप्रयोइच्चाइ ॥ ३० ॥ ११७

अथ सप्तमी ।

२१ २२ २२ ३ १२ १ १ १
एषस्यधारयासुतीव्यावारेभिःपवतेमदिन्तमः ।

१ २ ३ १ १ १ १
क्रीडन्नूर्मिरपामिव ॥ ७ ॥ ११८ *

४ ५ १ ३ २
(गायत्रपाश्र्वम् ॥) एषाः । स्याधारयाश्उवा

५ १ २ २ २ १ २ २ २ २
२३ । ऋ२३४ताः । अव्यारवारेभिःपवतेमदिन्तमः । क्री

१ २ २ २ १ ५ १ १ १ १ १
डानू१मीरः । अपा३म् । इर३वा३ । आइवार३४पु ॥ ७१ ॥

शक्तिः ऋषिः † । हे “पवमान” पयमान सोम ! “युसत्तम”
अतिशयेन दीप्तिमान् “त्वं हि” त्वमेव “देव्यं” देवसम्बन्धीनि
“जनिमानि” जन्मानि देवानित्यर्थः । जानासीति शेषः । तानभि
लक्ष्य “अमृतत्वाय” तेषाम् अमरणाय “अङ्ग” क्षिप्रं ‡ “घोष-
यन्” ऋत्विजो वावाणीव शब्द मुदपादयन् उत्पादयन्ति § [हि
योगादनिघातः § ॥

“घोषयन्”-“घोषः”—इति पाठौ ॥ ६ ॥ ११७

● ऋ० ७, ४, १७, ४ = ऋ० ४, १, ११ - १५, १, १ ।

† “वामिष्ठः”—इति ऋषि-ने० ।

‡ “अङ्गेति क्षिप्रमासाक्षितमेवाङ्कितं भवति”—इति शाब्कः (निघ०-ने० ४, १७) ।

§ “घोषयन् क्लृपयं”—इति वि० ।

§ “यद्वितु परश्चरुषि”—इति पा० ८, १, ५६ ।

॥ “विनिघोमोऽस्य ततोयेऽपनि”—इति वि० ।

(सन्तनि) ॥ एषाद्याउ । स्याधारयाश्शुवार३ ।

ख३३४ताः । अव्यारवारेभिःपवतेमदिन्तमा३३ । क्रीडन्

द्याउ । जर्मिरपाश्शुवार३ । ई२३४वा ॥—*

(सोमसामानि चैव त्रीणि ॥) एषस्यधा । रायाश्

सूतारः । अव्यावाराइ । भाइःपवते । मदिन्तमाः ।

क्रीडन् २३३र्मी३ । आ२३पा३म् । आ३४पुइवोईद्याइ ॥३३॥

एषस्याश्धारयास्तुताः । अव्याचो२इ । वारेभिःपव

तेभादिन्तामा३ः । क्रीडा२न्चो३इ । ज२३र्मीः । अपा

मिवा । औ३चोवा । चो३इ । डा ॥ ३४ ॥

* एतस्यैव सामः परार्द्धं यत्सिधेत्यष्टमस्यै गानम् । अत्रयोः सप्तमाष्टमयोः ऋषोः प्रजायो भवन्ति । सौमं पादार्द्धमाधिकरचमासायां नवमाध्याय-द्वितीयपाद-पञ्चावि-
करवादी मन्त्रअवाद्दयोऽपि विचारिताः । अस्ति यामैव भाष्यस्ततो भूमिकायां
ननु ऋषोः समानान् (२४ पृ०—३८ पृ०) तेनामयोः तृणकं सप्यस्यते । अतोऽहम् वि-
च-सूक्त-नाम-दर्शनस्याप्येव हेतुः । तादृश-तृण-सूक्त-नामानि यान् ऊचे (५, १,
३४वा । ५, १, १) एष गानि ।

४८ ४४ ११२ २२१ १ ४ ११
 एषस्यधाधूरयासुताः । अव्यावाराद् । भिःपवता२

३३ । मदिन्तमाः । क्रीडन्मूर्मिरपोवाञ्चो२३४वा । आ-

५
 पूइवोईद्वाद् ॥ ३५ ॥ ११८

॥ इति ग्रामे गेये सप्तदशः प्रपाठकः ॥

॥ इति गेयगानं सम्पूर्णम् ॥

उक्तश्लेषः* । “स्यः” सः “एषः” “सुतः” अभिषुतः सीमः
 “अव्या वारेभिः” अवेर्वालेः तेभ्यः पवित्रे “धारया” आत्मीयया
 “पवते” कलय मभिलक्ष्य चरति । कीदृगः ? “मदिन्तमः”
 मादयित्तमः । “अपामिव” उदकानाम् “जमिः” सङ्घात इव
 “क्रीडन्” इतस्ततः सङ्कीडमानः पवते । ॥ *

“अव्यावारेभिः”—“अव्योवारेभिः”—इति मात्र ऋचः
 पाठभेदः ॥ ७ ॥ ११८

* “आङ्गिरसः”—इति ऋषिर्मे० ।

† “विनिचोमोऽस्य सप्तमेऽपमि”—इति वि० ।

अथाष्टमी ।

११ २३ ३३ २ २ १ २२ ३ १ २२ ३ १ २

यउस्त्रियाअपियाअन्तरश्मनिनिर्गाअकृन्तदोजसा ।

१ २ २ १ ३ २ ३ २ १ ३ १ २ २ १ १ २ १ ३ १
अभिव्रजन्तन्निषेगव्यमश्वंपवर्मीवधृष्णवारुज (ओ३म् वमी^१)

२ ३ १ २

वधृष्णवारुज*) ॥ ८ ॥ ११८ †

॥ चतुर्थ-दशति ॥

॥ इति षष्ठः प्रपाठकः समाप्तः ॥ ३ः

॥ समाप्तञ्च छन्दश्चिन्तकम् ॥ ११

१ २ २ १ ३ २ ३ २ १ ३ १ २ २ १ ३ १ २
यउस्त्रियाअपियाअन्तरश्मनी२३ । निर्गाह्वाउ । आ

२ २ २ १ ३ २ ३ २ १ ३ १ २ २ १ ३ १ २
कृन्तदा३१उवार२३ । जा२३४सा । अभिव्रजन्तन्निषेगव्यम

३ ३ ३ २ ३ २ ३ २ १ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
श्रियार३म् । वमी^१ह्वाउ । वाधृष्णवा३१उवार२३ । कृ२

३ ३ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
३४जा ॥ ३२ § ॥ ११८

● क० घ० पुलकयो रेव मभ्यासपाठो न दृश्यते । यस्तु तः कष्यादि-समाप्तावपि चण्वाभ्यासो वैदिकशैली ।

† क० ०, ५, १८, १=ऊषे ४, १, २--१८, १, १ ।

‡, १) भाष्यकृतः सायणस्य मत-विद्वहरेण परं क्तः सर्वभूतपुलकेषु ।

§ इदं चि, पूर्व-प्रदर्शित 'सन्नि' नामकस्य 'ग्वाह्वाउ'-इत्येतस्य (१२८ पृ०) साकोऽभिन्नं दक्षम् । ततश्च न तु गेयगानादन्यदिति धीयम् । अतएव ह्यपि'मदह्वा' चिन्तकमिति शम् ।

ऋजिष्वाऋषिः * । “यः” सोमः “उत्सियाः” उत्तररथगीताः †
 “अपियाः” अप्याः [आपइत्यन्तरिक्षनाम (नै० १, ३, ८)। अस्माद्
 “भवे कन्दसि (पा० ४, ४, ११०)”—इति यत्] अन्तरिक्षस्थाः ।
 अहि-प्रभृतिभिरसुरैः ‡ अपाहृत्य निहिता “गाः” आपः ॥
 “अश्मनि” मेघे § “अन्तः” मध्ये स्थिताइत्यर्थः । “भोजसा”
 बलेन “निरक्तन्त” निरच्छिनत् निरगमयत् अन्तरिक्षादृष्टि
 मकार्षीदित्यर्थः । स त्वम् असुरे रपहृतं “गव्यम्” गो-सम्बन्धि
 “अश्वाम्” अश्वेषु भवं “ब्रजं” समूहं “अभि तन्निषे” अभितो
 व्याप्नोति [तनु विस्तारे—छान्दसे लिटि ॥ “तनिपत्योःकन्दसि
 (पा० ६, ४, ८८)—इत्युपधालोपः] । किञ्च । हे “धृष्णो” शत्रु-
 धर्षणशील + सोम ! स त्वं “वर्मी” कवचीवः “आरज”
 असुरान् जहि ॥

* “भारहाजः”—इति ऋषि-नै० ।

† “उत्सियाः” आदित्य रश्मयः अमहावा वा—इति वि० । “उत्सियाः”—इति गौनामसु
 मृतीयं नैषण्ट, कम् (०, ११) । “उत्साः”—इति तु रश्मिनामसु मयमं नैषण्ट, कम्
 (१, ४) । “उत्सिधेति गौनामोत्प्राविष्णोऽप्या भोगा उत्सेति च”—इति याज्ञः
 (निष० नै० ४, १८) ।

‡ अहिरिति अमुरइति चमी दावेव मेघपर्थायौ नै० १, १०, २३२ ।

§ इह मानं मृग्यम् ।

§ “अग्ना” —इति मेघनामसु अटमं नैषण्ट, कम् १, २० ।

‡ “कन्दसि लिटि”—इति पा० ४, २, १०१ ।

+ “धृष्णो धारयन्”—इति वि० ।

+ “वर्मी” सविता—इति वि० ।

“अपियाअन्तरश्मनि”-“अप्याअन्तरश्मनः”-इति छन्दोग-
बृहदानां पाठभेदः ॥ ८ ॥ ११९

इति श्रीमत्सायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थ-प्रकाशे छन्दो-
व्याख्याने पञ्चमस्याध्यायस्यैकादशः खण्डः ॥११॥

॥ इति काकुभं समाप्तम् ॥

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हाहं निवारयन् ।

युमर्थां यतुरो देयाहिद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ५ ॥

इति श्रीमद्राजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्त्तक-श्रीवीर-
बुक्क-भूपाल-साम्राज्यधुरन्धरेण सायणाचार्येण विरचिते
माधवीये सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने
पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः ॥ ५ ॥

॥ सौम्यं पावमानं वा पर्वं काण्डं वा समाप्तम् ॥

॥ इति तृतीयं पर्वं ॥

अथ षष्ठोऽध्याय आरभ्यते ॥

यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत ।
निर्ममे तमहं वन्दे त्रिव्यातीर्थ-महेश्वरम् ॥ १ ॥

आरण्यकाभिधः* षष्ठोऽध्यायो व्याक्रियतेऽधुना† ॥ २ ॥
तत्रेन्द्रेत्यादिकानान्तु पञ्चपञ्चागतां क्रमात् ।
ऋषिं कृन्दो देवतञ्च तत्र तत्राभिदभजे ॥ ३ ॥

तत्राद्याया ऋचो द्रष्टा भरद्वाजः प्रकीर्त्तितः ।
द्वितीयस्या वसिष्ठः स्यात्तृतीयाया ऋचः स्मृतः ॥ ४ ॥
वामदेव स्ततश्कृन्दो बृहती त्रिष्टुबेव च ।
गायत्रीति क्रमादिन्द्री भवेत्तिसृप देवता ॥ ५ ॥

* "आरण्यकान्तुषो" (३, २, १२९ पा०) । अथर्वपरिमिदस्येन मनुष्यरति (प०) ।
पथ्यध्यायन्यायविहारमनुष्यहस्तिभिन्ति वक्तव्यम् (का०) । आरण्यकः पन्था । आरण्य-
कोऽध्यायः । आरण्यको न्यायः । आरण्यको विहारः । आरण्यको मनुष्य । आर-
ण्यको रत्नो (प०) । वा गोमयेपु (का०) । वा गोमयेष्विति वक्तव्यम् । आरण्यका
गोमयाः आरण्या गोमया (प०) ।

† अथ आर्षिकं पन्था इति विवरणादि-सकम्-दन्वै-कता वैदिक-प्रवादा-मृताः
मुक्तका-सन्-समो-वर्णनो-पसन्-अथाय । तथाच षष्ठ्यायाः ऋकृन्दो नाम ऋकः, अपरो

तत्र प्रथम-खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रज्येष्ठन्नआभरञ्जिष्ठमूपुरिश्रवः

१२ २२ ३ १ २ ३ १ २ १ २ २ २
यद्दिधृत्तेमवञ्चस्तरोदसौउभेसुशिप्रप्राः ॥ १ ॥ १ *

२२ २२ २ २ २ २ २ २ .
१) द्वाउ । ३ । औक्षोइन्द्रज्येष्ठन्नआभरा३ए । द्वाउ ।

१२ १ २ २ १ २ २ २ २ १ २
३ । औक्षो२ । औ२ । जिष्ठमूपारा । औक्षोवाश्रावाः ।

२२ १२ १ २ २ १ २ २
द्वाउ । ३ । औक्षो२ । यार्त् । दिधृत्तेमाव । ज्र

१ २ २ २ २ १ २ २ २ १ २
द्वस्त । औक्षोवारोदासौ । द्वाउ । ३ । औक्षो२ ।

१ २ २ १ २ २ २ २ १ २ २ २
औरे । भेसुशाइप्रा । औक्षोवापाप्राः । द्वाउ । ३ ।

१ २ १ २ २ २ २ १
औक्षो२ । औ२ । उऊवा३द्वाउ । वा३ । द्वस्त ॥२४॥१ †

अवाध्यायात्मक उत्तरः, ताभ्यामन्यत् रधीःधाधैकात्मकः चारण्यक इति व्यवहृतः । सायन-
मते तु नैवम् । अयं हि पक्षोपविभागे रेव इन्दोपयन् परिममाद्य तस्यैव पक्षोपभाग
एव इति मन्यते ।

* आ० ४,०,१०,५ ।

† "वारद्वसवम्"—इति आ० आ० ३, १, ८ ।

‡ आ० पा० १५० १, १, १४ ।

हे “इन्द्र”! “ज्येष्ठ” प्रशस्यतमम् “ओजिष्ठम्” अतिशयेन
बलकरम् “पुपुरि” पूरकं “यवः” अन्नं “नः” अस्मभ्यम्
“आभर” आहर प्रयच्छ । हे “वज्रहस्त” वज्रवाही ! † हे
“सूशिप्र” शोभन-हनुक ! एवभूत ! हे “इन्द्र” ! “यत्” “अन्नं”
“दिभृत्तेम” धारयितुं मिच्छेम यच्चात्रं इमे परिदृश्यमाने
“उभे” “रीदमी” द्यावापृथिव्यौ “आ पमाः” आपूरयसि ।
तदत्र माहुरेत्यन्वयः ।

“येनेमेचित्रवज्रहस्त” — इति बहुचानां पाठः ॥ १ ॥ १

* “इन्द्रेणैव यं कर्मणः” — इति नैबृहम् ३ का० १० अ० ८ अ०) इन्द्रश्चापमिति
तद्गाथम् ।

† “अथाकारचिन्तनन्दे वतानां । पुरुषविष्ठाः स्युरित्येकं चेतनं यव इह क्षुतयो भवन्ति
तथाभिधातानि । अथापि पौरुषविधिकैरङ्गैः संलुच्यन्ते — ‘अथान्ता इन्द्रश्चाविरस्य
बाह्वयत् संश्लभ्या मघवन् काशिरिते’ । अथापि पौरुषविधिकैर्द्रव्यसंयोगैः — ‘आ द्वाभ्यां
हरिभ्या मिन्द्र यादृ कन्याणीजाया सुरणं गृहेते’ । अथापि पौरुषविधिकैः कर्मभिः
‘अहीन्द्र पिब च प्रस्रितस्य आश्रुत्कर्णं यधी हवम्’ ॥१॥ अपुरुषविधाः स्युरित्यपरमपि
तुषट्श्रुतेऽपुरुषविधनदद्याग्निर्वायुरादित्यः पृथिवी अन्द्रमा इति । यथो रतन्तेतना-
वद्वदि क्षुतयो भवन्तीत्येतान्यप्यत्रं संलुच्यन्ते यथाक्षप्रभृतीन्वोषधिप्रथंनानि यथो
रतन्त पौरुषविधिकैरङ्गैः संलुच्यन्ते इत्येतेनेत्यर्थे तद्भवत्यभि ज्ञान्ति हरितेभिराक्षभि
रिति यावत् नित्यं यो रतन्त पौरुषविधिकैर्द्रव्यसंयोगैरित्येतदपि तादृशमेव सुखं रथं
सुयुजे चिन्तु रश्चन मिति नदी क्षुतियथो रतन्त पौरुषविधिकैः कर्मभिरित्येतदपि
तादृशमेव क्षातुश्चित् पूर्वं हविरद्यमाहतेति यावत् क्षुतिरेवापि शोभयतिषाः क्षुरपि वा
पुरुषविधानामेव सनां कर्मोत्पन्न एते स्युर्यथा यज्ञो यजमानोऽप्येवाप्यानससपः ॥ २ ॥”

— इति निब० द्वे ।

‡ “शिप्रे हन माधिके वा” — इति निब० नै० ६, १० ।

अथ द्वितीया ।

२ १ ५ ३ १ २ ३ १२ २२३२ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रो राजा जगत चर्षणी नामधिशमा विश्वरूपं यदस्य ।

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ २३ ३ १ २ ३ २
ततो ददाति दाशुषेवसूनि चोदद्राध उपस्त, तच्चिदर्वाक् ॥ २ ॥ २

१ २ २ १ १ १ १ १ २
* हावौन्द्राः । राजा । जगतः । चर्षणीनाम् । नाम् ।

२ १ १ २ २ १ १ २ २ १ १ २
२ । नाओइनम् । ३ । नाहोइनम् । ३ । हावौहो

२ १ १ २ १ २ २ २
हाउ । अधि क्षमा । विश्वरूपं यदस्य । स्या । २ ।

२ १ १ २ २ १ १ २ १ २ २ १ १ २
स्याओइनम् । ३ । स्याहोइनम् । ३ । औहोहावाहो २ ।

२ १ १ २ २ १ २ २ २ २
ततो ददा । तीश्राशु । पाइवसूनौ । नौ । २ ।

२ १ १ २ २ १ १ २ २ १ १ २ २
नाओइनम् । ३ । नाहोइनम् । ३ । हावौहोहाउ ।

२ १ १ २ २ १ २ २ २ २
चोदद्राधाः । उपस्त, तच्चिदर्वा । र्वा । २ । र्वा

१ २ २ १ १ २ १ २ २ २ १ २
ओइनम् । ३ । र्वाहोइनम् । ३ । औहोहावौहो

२ ३ १ १ १ १ १
३ । हाउवाइ । ई २ ३ ४ ५ ॥ ६ + ॥

"इन्द्रस्यार्को ही" - इति आ० ब्रा० १, २, १० ।

† आ० मा० १ प० १, १, ८ ।

१ २ २२१ २१ २ २ १
इन्द्राद्वाउ । राजा । जगतः । चर्षणीनाम् । नाम् ।

१२२ १२२ २२ २२ १
२ । नोवा । ३ । नोवाद्वाइ । ३ । चाओ३ । चा

२ २ १ २ १ २ २
३हाउ । अधि॒त्तमा । विश्व॒ह् । पं॒यद॒स्या । स्या ।

१२२ १२२ २२ २२ २ १
२ । स्योवा । ३ । स्योवाद्वाइ । ३ । चाओ३ । चा३हा

२२२ २ १२ २ २ २
उ । तनो॒ददा । ती॒रदा॒गु । पा॒इव॒ह्जी । नौ । २ ।

१२२ १२२ ३२ २२ २ १
नोवा । ३ । नोवाद्वाइ । ३ । चाओ३ । चा३हाउ ।

२२२ २ २ २ २ १
चो॒दद्रा॒धाः । उप॒स्त । तच्चि॒र्वा । र्वा । २ । र्वा

२ १२२ २२ २२ २ २
वा । ३ । र्वा॒वाद्वाइ । ३ । चाओ३ । चा३हाउ ।

२ ३ २ २ २ १
वा३ । ई॒र३३४५ । ॥ १० * ॥ २

यः “इन्द्रः” “जगतः” जङ्गमस्य पञ्चाटेः ग्रतो “राजा” ईश्वरो भवति । चर्षणीनां मनुष्याणां च + राजा भवति । किञ्च “अधि” क्षमा [मत्तम्येकवचनस्य लक् ।] क्षमायां ॥ “विश्व-

* आ० भा०, १, २० ।

† “चर्षण्यः”—इति मनुष्य-नामस्य लक्ष्मं संघट्टकम् २, ३ ।

‡ “सुपासुलुक् (पा० १, १, २८)”—इत्यादिना ।

§ “क्षमा”—इति पद्यवीनामसु पठ नैघण्टुकम् १, १ ।

अथ तृतीया ।

१ ३ १३ १३ १३ १ १७ ३ २३क १२
यस्येदमारजोयुजस्तु जेजनेवनस्यः ।

१ २ ३ १ २ ३ ५
इन्द्रस्यरन्त्यम्बृक्षत् ॥ ३ ॥ ३

१ २ १ १ २ २ १ १ २ २
* हाउयास्या । इदमारजोयुजा २ः । तुजेजनेव
२ १ २ २
नासूशा २ः । आइन्द्रस्या ३ ४ ५ रा ६ ५ ६ । तियं
१
बृक्षत् ॥ ११ + ॥

रूपं "यत्" धन मस्ति "अस्य" तस्यापि राजा भवति । "ततो ददाति दाशुषे वसूनि" यजमानाय । वसूनि धनानि ददाति । स इन्द्रः अस्माभिः "उपस्तुतं" सम्यक् स्तुतं "राधः" धनम् "अर्वाग्" अस्मदभिमुखं "चोदत्" प्रेरयतु ।

"अधिचमा"—"अधिचमि"—इति, "विश्वरूपम्"—"विश्वरूपम्"—इति, "उपस्तुतम्"—"उपस्तुतः"—इति च साम्न ऋचः पाठभेदः ॥ २ ॥ २

० "वर्षाशिरः"—इति आ० भा० ३, ०, १० ।

+ आ० भा० १५० १, २, ११ ।

‡ दाशुषे—इति दानकर्मणो दाशुषेः (ने० ३, १०, १) रूपम् "दाशुषान् दाशुषान् मीडांश्च (८) १, १२"—इति सिद्धम् ।

अथ चतुर्थी ।

१२ ११२ ३१ १३ १२ २२०१२ २२३ १ ९

उदुत्तमंवरुणपाशमस्मद्वाधमंविमध्यमं अथाय ।

१२ २२ ३१२ २२ ३२३ १ ९

अथादित्यव्रतेवयन्तवानागसी अदितयेस्याम ॥ ४ ॥ ४ *

२२ १२ २ २२ १ १ १
 † चाउ ३ । आयश्चक्षुर्ध्यातिः । औक्षेवा । ई

२ १ २२ १ २ १२
 या । उदुत्तमंवरुणपाशमारस्मात् । अवाधमंविमध्यमं

२२ २ १२ २२ १ २ १ २ १२
 अथाश्शया । अथादित्यव्रतेवयन्तार्श्वा । अनागसीष

“रजोयुजः” ज्योतिर्भिर्युक्तस्य (ज्योतीरजउच्यतइतियास्कः †)
 अत्यन्त तेजस्विनः “यस्य” इन्द्रस्य “इदं” पुरीवर्ति स्तोत्रयुक्तं
 हविरस्ति तद्विः “स्वः” स्वर्गे सर्वत्र वा “तुजे” दातरि वा
 “जने” यजमानविषये “वनं” यतो वनमीयं सम्भजनीयं खलु ।
 अतः “इन्द्रस्य” दानं “रन्त्यम्” अत्यन्त-रमणीयं “बृहत्” प्रभूतं
 भवति ॥ ३ ॥ ३

* ऋ० १, २. १४, ४ । † “वहस्यगोतमयोरकः”—इति षा० भा० २, २, १० ।

‡ “रजो रजतेः । ज्योतीरजउच्यते । उदकं रज उच्यते । लोकाराजाङ्गु-
 चान्ते । अमृगघनी रजसो उच्यते । “रजांसि विवा विषरजि तन्वः”—इत्यपि
 निगमो भवति—इति सिद्ध० जै० ४, १८ ।

१ तुजे इति तुञ्जतेर्दानकर्मणो रूपम् जै० ४. १०, ८ ।

२११ १ २२ १२ २
दितयेसिया२३मा३ । द्वाड । ३ । आयुस्सुज्योतिः ।

१२ १ २ १ १ ५२ २ ३ १११
शौचेवा । ई२ । या२३४ । शौचेवा । ई२३४५

॥ १३* ॥ ४

आद्ये ऋचो चतुष्पादे ह्येकपादयुतान्तिमा ।

शोनःशेपी गार्त्तमदौ वामदेवीति ताः क्रमात् ।

वारुणी पावमानी च वैश्वदेवीति संस्मृताः ॥

हे “वरुण !” † “उत्तमम्” उत्कृष्टं शिरसि बद्धं “पाशम्”
“अस्मद्” अस्मभ्यम् “उच्छ्रयाय” उत्कृष्टं शिथिलं कुरु । “अधमं”
निष्कृष्टं पादेऽवस्थितं पाशम् “अव यथाय” अवाधस्तात् शिथिली-
कुरु । “मध्यमं” नभिदेशगतं पाशं “विश्रयाय” विवृज्य शिथि-
लीकुरु । “अथ” अनन्तरं हे “आदित्य” अदितिः ‡ पुत्र !

* ब्रा० जा० १५०१, २, १९ ।

† “इच्छस्य आदिते अथानि त्रसे राजाना मिनावरुणा विवासमि । अतूर्णं पन्थाः
पुकरवो अर्थमा सप्तशोता विश्वरूपेषु जग्नसु (ऋक् १०म० ६, ४, ४)”—इति मन्त्र-
स्मृत्यान्—“अथोराव” मिनावरुणौ (शका० ११च० २३च०)—नैदित्यभाष्याय मित
अन्वेन दिवा, वरुण अन्वेन च रातिः सुपचः । “वरुणः इच्छोतीति सप्तः (शका०
१०च० २३च०)”—इति सप्तपादनात् सर्वेषां षडपठादीनां तमोरूपेषु चारवकच ।

‡ “आदितिरदौमा * * आदितिर्यौरदितिरन्तरिचमदितिर्माता स पिता स
पुत्रः । पित्रे देवा आदितिः पञ्चजना आदितिर्जातमदितिर्जातिसमम्—इत्यदितेर्विभूति
साचह एवान्यदौमानोति वा”—इति नैदित्यम् शका० ४च० २२-२३च० । इतिः
अथानं तद्भावोऽदितिरिति निष्पन्नोऽर्थो भाष्यादि सन्तः ।

अथ पञ्चमी ।

१ २ ३ ४ ५
त्वयावयम्यवमानेनसोम

१ २ ३ ४ ५ ६ ७
भरेकृतंविचिनुयामशश्चत् ।

१ २ ३ ४ ५ ६
• तन्नोमित्रोवरूपोमामहन्ता

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९
मदितिःसिन्धुःपृथिवीउतद्यौः ॥ ५ ॥ ५ •

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९
। छपायपृष्ट । पा । आहा । ईश्या । (एवं चिः)

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९
त्वयावयम्यवमानेनसोमा । भरेकृतंविचिनुयामशाश्चात् ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९
तन्नोमित्रोवरूपोमामहान्ताम् । अदितिःसिन्धुःपृथिवी

वरुण ! “वयं” शूनःशेषाः “तव” व्रते त्वदीये कर्मणि “मदितये”

खण्डन-राहित्याय “अनागसः” अपराध-रहितः “स्वाम”

भवेम ॥

“अथादित्यव्रतेवयन्ताव”-“अथावयमादित्यव्रतेतव”-इति

साञ्च ऋचः पाठभेदः ॥ ४ ॥ ४

२ २ २ २ १ २ २ २ २ २
उताद्यीः । छपायप्रुह । पा । ओहा । इ३या ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २
२ । छपायप्रुह । पा । ओहा । ई२ । या२३४ ।

५ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
ओहावा । ए । सुवः । २ । ए । सुवा २ ३४ पुः ।

॥ ७ * ॥

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
छपायप्रुह । पा । ओहा । (एवं त्रिः) । त्वयावयम्यवमाने

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
नसेमा । भरेकृतंविचिनयामशाश्चात् । तन्नोमित्रोवरु

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
णोमामहान्ताम् । अदितिःसिन्धुःपृथिवीउता । द्यौः ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
छपायप्रुह । पा । ओहा । २ । छपायप्रुह । पा ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
ओ२ । चार३४ । ओहावा । सुवः । ए१ । सुवः ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
ए२३४पु ॥ ८ * ॥ पु

अथ षष्ठी ।

३ ११ २२ ३२ ३२

इमं वृषण्क्लृणुते कमिन्माम् ॥ ६ ॥ ६

* इमाञ्चिवा । ३ । इमाश्च । आइ । २ । इमा

३ । आइश्चिवा । वृषाञ्चिवा । ३ । वृषाश्च । आइ ।

हे “सोम !”[†] पवमानेन पवित्रेण पूयमानेन “त्वया” सहा-
येन “भवे” [सङ्ग्राम-नाम (नै० २, १७, ६)] सङ्ग्रामे “शश्वद्”
बहु “ऊत” कर्तव्यं “वयं” “विचिनुयाम” विशेषेण कुर्याम ।
यस्मात्तव साहाय्येन कर्माणि कुर्मः “तन्” तस्मान्, अस्मान्
“मित्रः वरुणः अदितिः” एतन्नामिकाः । “मित्थः”
एतदभिधाना । तथा “पृथिवी” “उत” अपिच “द्वीः” । एते
मित्रादयः “नः” अस्मान् “मा” “महन्तां” पूजयन्तु धनादि-
दानेन ॥ ५ ॥ ५

० “वृषा”—इति षा० ब्रा० ३, २, १० ।

† “सोमः सुमोतः यदेन मभिपुणवन्कि । बहुलस्य नेषण्, क इतमाश्चर्यं मित्र
प्राधान्येन । तस्य पावमानोपु निदर्शनाद्योदाहरिथामः” — इत्यादि नै० २, १७, ६ का०
११, १७, २७ ।

‡ मित्थः समुद्रः । समुद्रइति चकारिचमासम् पञ्चदशम् पदम् नि० १, १ ।

अथ सप्तमी ।

२११२ २१ १३१२ ११२

सनदुन्द्राययज्यविवरुणायमरुद्रः ।

३ १२ २२

वरिवोविन्परिस्रव ॥ ७ ॥ ७ *

२२ १ ५ २ २२ २२ २२ २२ २२
२ । वृषा३ । आ२३४वा । णङ्गुणावता । एकाओ

२ ३२ २ १ ३२ २ १ ५
वा । एका३ । आ३ । २ । एका३ । आ२३४वा ।

२३ १११

इन्द्रा२३४५म् ॥ १३ । ॥ ई

१ ५२ २२ १२ २ २
‡ एजञ्चा । तेजातमन्धसोदिविसङ्गुमिया२द

१ १ १ २ २ १ १ १
दाइ । इडा । उग्रश्मर्ममघाश्विआ३वाः । सानः ।

पूर्वस्था ऋचि प्रकृता हे मित्रादयो देवाः ! यूयम् “एकम्”
अद्वितीयं दानकर्मणि “इमं” सोमं “वृषणं” कामाना मभिवर्षकं •
“कणुत” कुरुत । तथा “इमां” क्रियां फलाभिवर्षिकां कुरुत ॥

६ ॥ ई

* आ० ७, १, १८, १ ।

† आ० मा० १५० २, १, १२ ।

‡ “शाकल्यवर्षम्” — इति आ० मा० १, २, १२ ।

इन्द्राययज्यवेवरुणायमरुक्मिः । इडा । वरिवीवि

त्यराइस्त्राश्वा । आइना । विश्वान्ययथाद्युम्नानिमानुषा

रणाम् । इडा । सिषामन्तीवनारश्चेद् । माहाश्शु

वारश् । इट् । इडाश्शु ॥ १८ * ॥ ७

गायत्री पावमानौ तु मन इत्यादिके ऋची ।

अमहीयुस्तथीरेवं कन्द्रीदेवतनिर्णयः ॥

हे सोमः ! । “सः” “नः” “वरिवीवित्” धनस्य लभकस्त्व
 “नः” अस्माकं “यज्यवे” यष्टव्यायेन्द्राय “वरुणाय” । “मरुङ्गाः” वा
 च “परिस्त्रव” धारया ऋर ॥ ७ ॥ ७

● आ० पा० १५० २, १, १८ ।

† “अथैषा परा भवति कन्दमभो वेतस्य वा” — इति नि० ऋका० ११७० ४७० ।

‡ ‘वरुणः कवन्व’ प्र समर्थं (ऋ० ३, ६, १३, ७) — इत्यादि-सन्त लिङ्गात् इव वरुणो
 मेघ-वर्षक-वतुभूतः । “कवन्वोमेघम्” — इत्यादि जिघ० दे० १०, ४ ।

§ “मदतो सितराविष्टो वा, सितरोषिणो वा, मरुद्भवन्मोति वा इति मेघस्त्वम्
 ऋका० ११७० १३० । ‘वायुं वे’ खेपिहा देवता’ — इति श्वे नृ० यत् । ततो मदतो
 वायव इति सिद्धान्तः ।

अथाष्टमी ।

३१८ १२ १२३ १ ७ ३ १ २

एनाविश्वान्यर्यं आद्य, म्नानिमानुषाणाम् ।

१ १

सिषासन्तोवनामहे ॥ ८ ॥ ८

१२

१ ४ २ २ १

२

१२

* हाउ । ३ । उच्चतेजातमारश्ममाः । हाउ । ३ ।

१

२ १

१

२२

२

१

दिविमङ्गुमियारश्मदाः । हाउ । ३ । उग्रमर्महारश्म

२

२

३

४

२२

२

२ १

अवाउ । वाः । इरश्मडा । हाउ । ३ । सनइन्द्रायया

२

१२

१ २ १

२

२२

रश्म्यवाः । हाउ । ३ । वरुणायमरुश्मियाः । हाउ ।

२

२ १

२

२

३

४

२२

३ । वरिवीवित्पारश्मवाउ । वाः । इरश्मडा । हाउ ।

२२

२ १

२

२२

२ २

२

३ । एनाविश्वानिआरश्म्याः । हाउ । ३ । द्युम्नानिमा

१

२

२२

२ २

२ १

२

नुषारश्माम् । हाउ । ३ । सिषासन्तोवनारश्महाउ ।

१

१

११११

वाः । इट् । इडाश्मपु ॥ १२ । ॥ ८

* "अपत्यम्"—इति भा० ब्रा० १.२.१३ ।

† भा० मा० २५० ३. १. १२ ।

अथ नवमी ।

३ १ २ ३ २ ३ २ ३
अहमस्मिप्रथमजाहृतस्य

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
पूर्वन्देवेभ्योऽमृतस्यनाम ।

३ ३ १ ० ३ २ ३ ३ १ २
योमाददातिमइदेवमाव

३ २ ३ ३ १ २ ३ १ २
दहमन्नमन्नमदन्तमग्नि ॥ ८ ॥ ८

॥ प्रथम-दशति ॥

३ २ १ २ २ २ २ १ १ २ २ २
* छाउ । ३ । सेतू^०स्तर । ३ । दुस्त । रान् । ३ । दाने
१ २ २ २ ३ २ २ २ १
नादानम् । ३ । छाउ । ३ । अहमस्मिप्रथमजाहृता^२३
२ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १
स्या^२३४पू । छाउ । ३ । सेतू^०स्तर । ३ । दुस्त । रान् । ३ ।

“एना” एनेनात्रेन सीमेन “मानुषाणां” मनुष्याणां “वि-
श्वानि” “द्युस्त्रानि” अत्रानि “अर्यः” अभि गच्छन्तः † “मिषा-
मन्तः” मन्त्रास्तु मिच्छन्तश्च वयं “वनामहे” भजामहे ॥ ८ ॥ ८

० अर्थस्य । मनुष्याणां । पृथग्वर्गितयोः । विशेषिके वा—इति आ० ब्रा० ३, २, १० ।

† “अर्यः”—इति ईश्वर नामस्य द्वितीये नेषण्टकम् ३, २२ । इह तु अत्रता-
वित्यास्य रूपमिदम् ।

२ २२ १२२ १ २ २२ १२ २२
अक्रोधेनक्रोधम् । २ । अक्रोधेनक्रोधम् । हाउ । ३ ।

२२ २ २ १ १, १ १ १ १ २२
पूर्वन्देवेभ्योअमृतस्यना २ ३ मा २ ३ ४ ५ । हाउ । ३ ।

१२२ १ २१ १ १ २ २२
सेतूँस्तर । ३ । दुस्त । रान् । ३ । अङ्घ्रयाअङ्घ्राम् । ३ ।

२२ २ २ २१ १ १ १ १ १ २२
योमाददातिसद्देवमा २ ३ वा २ ३ ४ ५ त् । हाउ । ३ ।

१२२ १ २१ २ १ २ २ २ २
सेतूँस्तर । ३ । दुम्त । रान् । २ । सत्येनानृतम् । ३ ।

२२ १ १ १, १ १ १ १ १ २२
हाउ । ३ । अहमन्नमन्नमदन्तमा२३घ्नी२३४५ । हाउ ।

२२२२ २२१२१ १ २
३ । वा । एषागतिः । ३ । एतदमृतम् । ३ । स्वर्गच्छ । ३ ।

१२ २ १२२ १२१२ ११ १ १ १ १ १
ज्योतिर्गच्छ । ३ । सेतूँस्तीर्त्वाचतुरार२३४५ ॥ ३४ * ॥ ८

चिष्टुभा अन्नदेवता आत्मान मेवाह आत्मा एव ऋषिः ।
“देवेभ्यः पूर्व” अग्नि-वरुणादि-देवेभ्यः पुरा “अहम्” “अन्नम्”
देवता “अमृतस्य” विनाश-रहितस्य “ऋतस्य” सत्यस्य पर-
ब्रह्मणः सम्बन्धिनी “प्रथमज्ञा अस्मि नाम” प्रथमत एवीग्यज्ञा

भवामि खलु । “यः” पुमान् “मां ददाति” अक्षररूपां माम् अति-
 ष्यादिभ्यो ददाति “न इत्” स एव “एवं” परिदृश्यमान-प्रकारेण
 “भावत्” अवति सर्वान् प्राणिनो रक्षति । यस्तु लोभ-युक्तः सन्
 प्राणिभ्योऽन्नमदत्वा स्वयं मेव तदन्नमिति “अन्नम् अदत्तं” नाना-
 विधान-भक्षकं तं लोभिनम् अहमन्नम् अन्न-देवता “अग्नि”
 भक्षयामि विनाशयामीत्यर्थः ॥ ८ ॥ ८ *

इति श्रीमत्सायणार्थ्य-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे

छन्दोष्याख्याने षष्ठाध्यायस्य प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

● अत्राह शास्त्रः-व्याख्यातं देवतं यज्ञाद्वाचात्कर्तृमार्गं गतिं व्याख्यातान् ॥
 सृष्टे आत्मेत्यदिदं चि कर्मदृष्टायेतदनुप्रदत्तत्वेन सदान्तात्तात्पर्यमर्थं गन्तः प्रवदन्ती-
 न्दं मितं वक्ष्यन्तिमाङ्गित्येष सदान्तात्तात्पर्यमर्थं गन्तः प्रवदन्ती-
 ज्ञानं वेदा एवमग्निं प्रथमजा इत्यन्त्याम् ॥ १ ॥ अग्निं जन्मना जानवेदा वृतं मे
 चक्षुश्चतस्रं स आसन् ॥ अर्द्धं क्षिप्रान्तरजमो विमानो जमो वमो च विरक्ति नाम ॥ अत्र
 मर्त्या प्रथमजा अतस्तत् पूर्वं देवेभ्यो अमृतस्य नाम । यो मा ददाति स इदेवमावा-
 चमन्नमन्नमदत्तमग्नि इति स च ज्ञाना प्रादुर्भवेत्तन् व्याजहारय तन्नामानमभ्या-
 त्तजमन्निक्षमन्त्याथावेषते ति ॥ २ ॥ अप्यज्ञोपासनिपद्यमानो च परा च पक्षि-
 भिरक्षरन् ॥ स सप्रोथीः सविष्णीर्वसान् आ वतीवर्ति भवनेक्षणः । आवती-
 वर्ति भवनेष्वन्तरित्येष सदान्तात्तात्पर्यमर्थं गन्तः प्रवदन्ती-
 तदस्यार्थं तदक्षरं तदस्यं तदस्यं तदस्यं तदस्यं तदस्यं तदस्यं तदस्यं तदस्यं तदस्यं
 प्रकृतिरित्येके तत् अन्नं तद् ज्ञानात् अन्नं सन् प्राप्य निराकाशं सद्यै सदान्तात्ता-
 त्विति भावति सत्वं रजस्तम इति सत्त्वं तु मध्ये विशुद्धं तिष्ठत्यभितो रजस्तमस्यै
 इति । कामद्वेषकमदत्यवज्ञातस्य विशुद्धो विभूतिः श्रुतः देवज्ञ-पृथक्काय
 कल्पते प्रतिभाति छिद्रो सदान्तात्तात्पर्यमर्थं गन्तः प्रवदन्ती-
 विद्या प्रकाशश्चक्षुश्चोपि निष-

यन्निह आकाशः ॥ १ ॥ आकाशगुणः शब्द आकाशाद्वायुर्दिग्गुण स्थानं वायो
 ज्योतिस्तिगुणं रूपेण ज्योतिष आपश्चतुर्गुणारसेनाङ्गाः पृथिवी पृथ्व्या गन्धेन
 पृथिव्या भूतपापमश्रावरजसमाकदेतद्वर्णगमश्च जागर्ति तस्यां ते सुषुप्स्यन्नानि
 प्रत्याहरति भूतग्रामाः पृथिवी मधि यन्नि पृथिव्यप आपो ज्योतिष ज्योतिर्वाय
 वायुराकाश आकाशो मनो मनो विद्यां विद्या महान् सात्वानं महानात्मा प्रतिभां
 प्रतिभा प्रकृतिं सा ह्यपिति युगमश्च रात्रिक्लावेतावचोरात्रावजसं परिवर्तते स
 काश्चतदंतद्वर्धयति । युगमश्चपर्ययं महर्धद् त्रक्षुषो विटराविं युगमश्चान्नां
 तेचोरात्रविदो जनारति ॥ ४ ॥ तं परिवर्तमानं मन्योःतुप्रवर्तते सदा द्रष्टा विभ
 क्कतिमावोह मिति गम्यते म मिथ्यादग्नेदं पावकं महाभूतप चिरोष्णाकाशाद्वायोः
 प्रणश्चक्षुष वक्त्रारश्च तंजसोद्गाः स्नेहं पृथिव्या मितिः । पार्थिवान्त्वष्टी गकान्वि-
 द्यात् चीन्मादतस्वीन् पितृती ऽस्यस्त्रायुक्त्वानः पितृतक्त्वद्भानंसञ्चोक्तानि मातृ-
 मोक्षं पान मित्यष्टौ भोयं पुरुषः सर्वसयः सर्वज्ञानोपि कृत्तः ॥ ५ ॥ स यद्यनु-
 कथ्यते तद्भवति । यदि धर्ममनुकथ्यते तद्दो भवति यदि ज्ञानमनुकथ्यते तदमृतो
 भवति यदि काम मनुकथ्यते स ज्यवते । इमां योनिं सन्ध्यात्तद्विदमत् मतम्---
 स्रंश्च रेतसः सञ्भवति संश्रणो रेतो रसाञ्चोणित शोणितान्मांसं मांसान्मेदो
 मेदसः स्नाना स्नायोऽस्थान्यश्चिभ्यो मज्जा मज्जातो रेतस्तदिदं योनी रेतः सित्तं पुरुषः
 सञ्भवति । शुक्रातिरेकं पुमान् भवति शोणिततिरेकं स्त्री भवति हास्यां सभवे
 मपुंसको भवति शुक्रभिन्नं धर्मो भवति शुक्रशोणितसंयोगान्मातृपितृसंयोगश्च
 भूत् कथमिदं शरीरं परं सथम्यते सैव्यो भवत्यकाराचोषितं कक्षसं भवति पृथ-
 वाः इह द्वाः सप्ररावात्यंशो द्विसप्ररावाद्बुद्ः पृथ्विर्गतिरावः स्स्थितो मनो
 भवति मासमादात् कठिनो भवति द्विसासाभ्यन्तरे शिरः सन्धयते मासमंशे
 गौवात्तदनी मासचतुष्के ष लवाद्देशः पृथमे मासे मखरोमयाद्देशः षष्ठं मुख
 जामिशाक्षिप्रौ च सञ्भवति सप्तमे सप्तमसमर्थो भवत्यष्टमे बुध्याध्वस्यति नवमे
 सर्वोद्गमस्युर्गो भवति ॥ मृतयाश्च पुनर्जातो जातयाश्च पुनर्मृतः । नामा योनि
 मश्चरानि मयोपिनामि यानि वै ॥ आचारा विविधा भुक्ताः पोता नामाविधा-
 भयाः । मानरो विविधा द्रष्टाः पितरः सुहृदस्तथा ॥ अवाद्मुखः षोडशमानो
 जन्मुखैव समन्वितः । शब्दा योम समन्वित् पुरुषं वा पृथ्विंश्चमिति ॥ ततश्च
 दशमे मासे प्रजायते जातश्च वायुना स्रुहृत्स्रज्ज करति जन्मभरकम् । अन्तं च

शुभाशुभं कर्मैतच्छरीरस्य प्राणाद्यम् ॥ ६ ॥ अष्टोत्तरं सन्निभत महाकपालं शिरः सम्य-
 चते चोत्तरं वपापलाणि तव ज्ञायुश्चानि सप्रभतं पुरुषस्य कर्मणा कर्मचतस्रो रोमाणि
 कोट्यो हृदयं द्वादशकपालानि द्वादशकपालानि जिह्वा हृष्यै द्वादशसुपर्णा तथोपस्थ-
 २ दपाब्जतन् मुत्तपुरीषं कक्षादाचारपानसिञ्जत्वाद्दुपचितकर्मायावन्मोक्षं जायते
 इति । तं विद्याकर्मणी समन्वारभते पूर्वप्रज्ञा च सत्यज्ञानतमसि मग्नौ जराभारव-
 क्षुत्पिपासाः श्लोक-श्लोभ-श्लोभ-श्लोभ-मद-भय-सत्वर-वर्ष-विषादंघोस्त्रयात्कैर्हृद्दैरभि-
 भूयमानः श्लोकादर्जवं जघीभावामान्निद्रमुच्यते श्लोकात्प्राज्ञं महाभूमिकावच्छरीराग्नि-
 भेषमावैः प्रक्रम्य प्रकृतिरधिपरीत्य तैजसं शरीरं कृत्वा कर्मसोऽनुकूपं फलं सत्त-
 भूय तस्य सद्बुद्धये पुनरिदं लोकं प्रतिपद्यते ॥ ७ ॥ अथ ये विश्वा मानित्य विद्याम्
 तृष्य सप्तपक्षं पिरं चिरेण वेदोक्तानि वा कर्माणि कुर्वन्ति ते भूम मभि सम्भवन्ति
 शूमा द्वाविं रात्रे रपक्षीयमाक्षपक्ष सपक्षीयमाक्षपक्षाहृत्विषायनं दक्षिषायनात्
 पितृलोकं पितृलोकाच्चन्द्रमसं चन्द्रमसो वायुं वायोर्दृष्टिं हृष्टे रोषधयथैतद्भूत्वा तस्य
 सङ्क्षये पुनरेतेन लोकं प्रतिपद्यते ॥ ८ ॥ अथ ये विश्वामृतृष्य विद्या मानित्य
 सप्तपक्षं पिरं ज्ञानोक्तानि वा कर्माणि कुर्वन्ति ते शिरभि सम्भवन्त्यक्षिणोत्तररक्षणाप-
 र्यंमाक्षपक्ष सापुर्णमाक्षपक्षाद्दुदगयनमुदगयनाहृत्सलोकं देवलोकादादित्यमादित्या-
 द्वैद्यतं वेद्यतान् मानसं मानसः पुरुषो भूत्वा ब्रह्मलोकं मभिसम्भवति न ते पुनरावतन्ते
 शिष्टा दग्धशुक्रा यत इदं न जानन्ति तस्मादिदं वेदितव्यं मथाप्याच ॥ ९ ॥ न तं
 विदाय य इमा अजानान्यशुक्राक सन्नरं बभूव । नीचारेण प्राहता जघन्या
 चादुत्तप उक्थव्रासश्चरन्ति ॥ न तं विपया विदुषो यमेवं विद्वांसो बद्धलक्षरं
 ब्रह्मयस्मति मन्युश्चाक सन्नरं सम्यदेवा सन्नरं बभूवन्ति नीचारेण प्राहतासमसा जघन्या
 चादुत्तप उक्थव्रासः प्राचं सूर्यं यत्पथगामिनश्चरन्त्यविद्वांसः क्षेचुश्च सद्ग वदन्त्यथा
 यो विद्वांसः यो वज्रोद कथपते तस्य तपसा सदाप्रसादं मेत्युःसन्धो भवति तेना सन्नत
 निश्चिन्तेन सुखी भिच्छे देवश्चि सखा त्रेत्रः सन्नामानि भूमं भवद्भविष्यदिति । ज्ञाता
 कक्षाव्यायते सखा कक्षाव्यायते सख भूतेन्द्रियैः अरते महाभूतानि पेट्टिषाणि प्रज्ञया
 कर्मकारयति इति वा तस्य तपः प्रतिष्ठाशीलं सुपन्नम चात्ता ब्रह्मंति स ब्रह्मभूमौ
 भवति साक्षिमाथो यवतिष्ठते बन्धो ज्ञानकृतः ॥ - इति १४,१-१० ।

अथ द्वितीय-खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

^{१ २ १ २} ^{३ २ ३ १ २}
त्वमेतदधारयः कृष्णासुरोच्चिणीषुच ।

^{१ २} ^{३ २ ३ १ २}
परुष्णीषुः रुशन्पयः ॥ १ ॥ १० †

^{१ २} ^३ ^{१ २ १ २} ^{१ २ ३ ५}
‡ चाउत्वमेतात् । एतदेतात् । आधारा२३४याः ।

^{१ १ २} ^{३ २ २} ^{१ २} ^{१ २ १} ^१
कृष्णासुरोच्चिणाश्वेषू३चा । परुष्णा२३४षू । रुशत् । पा

^१ ^{५ २ २}
रया२३४श्रीचावा ॥ २० ॥

^{२ २ १ २} ^१ ^{१ २} ^१
त्वमेतच्चोच्चाइ३ चोइ । आधाशराया२ः । चाइ ।

^{१ २} ^१ ^{१ २} ^१
कार्णाशसुरो२ । चोइ । चाइणीशेषुचा२ । चोइ ।

^{१ ०} ^१ ^{२ १} ^{१ २} ^{५ २ २}
पारुष्णाइपू२ । चोइ । रुशत् । पारया२३४श्रीचावा ॥ २१ ॥

^{१ २} ^३ ^१ ^१ ^१
चाइत्वमेतात् । आ । आधाशराया२ः । चाइका

^२ ^१ ^२ ^{१ ०}
र्णाशसुरो२ । चाइचाइणीशेषुचा२ । चाइपारुष्णा

० "पुर्व्वीषु"—इति ऋ० ।

† ऋ० ०, ६, २२, ३ ।

‡ "चोचि चार्णाचराचि"—इति ऋ० आ० १, २, १५ ।

इप् २ । आइ । रुशत् । पार्यार३४ औशेवा । अभि

स्फूर्जयं द्विष्मः । समोषाभिस्फूर्जयं द्विष्मः । अस्मभ्यङ्गात्

वित्तमार३४पूम ॥ २२ * ॥ १०

श्रुतकचऋषिरिन्द्रो गायत्री । अस्य सामर्थ्यं मेवोपपादयति—
हे इन्द्र ! “कृष्णासु” कृष्णवर्णासु गोपु तथा “रोहिण्योषु च” [“वर्णा
दनुदात्तान्नोपधात्तोः (४,१,३८)”—इति ङीप् ।] “परुष्णीषु”
रोहितवर्णासु [“परुष्णी पर्ववतीति यास्कः †] पर्वशः पर्वशो
नानावर्णासु च गोषु “रुशत्” [रोचते दीप्तिकर्मणः ‡] दीप्यमानं
श्वेतम् “एतत्” परिट्टश्यमानं “पयः” क्षीरं त्वम् “अधारयः”
धारयसि । तस्मात् तद्वलं पूजयाम इति समन्वयः ॥ १ ॥ १०

* आ० २५० २, १, १०—२२ ।

† अनुदात्तस्य “वर्णान्कचतिनितान्नानाम् (१ पा० १०००)”—इति सूत्रेण ।

‡ “इरावती परुष्णीत्याहुः पर्ववती यास्कतो कुटिलगामिनी” —इति निघ० २, १६ ।

१ “वज्रदिति वचनेनास रोचते च्छति व संघः । सूत्रं सखा वदत माच साचचयेद्
रुशत्तदाहा” —इति यास्कः ने० ६, १०—ने० ६, ११ ।

अथ द्वितीया ।

१२ १२० १२५ ३ ९

अहूरुचदुषसःपृश्निरग्रिय

४ १ २ ४ १ २ ४ २

उक्षामिमेतिभुवनेषुवाजयः ।

३ १ २ ४ १ २

मायाविनोममिरेअस्यमायया

३ १ २ ४ २ २ २ ३ १ २

नृचक्षसःपितरोगर्भमाद्ध्युः ॥ २ ॥ ११ *

२२ १ ९ १ ४ २
 † छाउ । ३ । स्वर्विश्वम् । ३ । अहूरुचब् ।

२ १ १ २ २ २ २ २ १ २
 । ३ । उषसःपृश्निरा रयायाः । छाउ । ३ । स्वर्विश्वम् । ३ ।

१ २ १ २ २ १ २ १ २ २ १
 उक्षामिमे । ३ । तिभुवनेषुवा रजायूः । छाउ । ३ । स्वर्वि

१ १ २ २ २ १ २ १ २ २ २
 श्वम् । ३ । मायाविनः । ३ । ममिरेअस्यमा रयाया । छाउ

१ २ १ २ २ १ २ २ १ २ १
 । ३ । स्वर्विश्वम् । ३ । नृचक्षसः । ३ । पितरोगर्भमा रदा

* उ० १,२,१६,२ ।

† "सर्वोमिषो ह" — इति आ० ब्रा० ३,२,१६ ।

धूः । ^{२२}चाउ । ^{१ २}३ । ^{१ २}स्विश्वम् । ^{१ २}२ । ^{१ २}सुवार^२स्विश्वाउ । ^२वा^२ ।

^२ए३ । ^{१ १ १ १ १}सुवार^२३४५ः ॥ ८ * ॥

^{२२}चाउ । ^{१२ २}३ । ^{१ २ २}ज्योतिर्विश्वम् । ^{१ २ २}३ । ^१अरुरुचत् । ^१३ । ^१उष

^२सःपृश्निरा^३ । ^{४ ५ २२}ग्रायाः । ^{१ २ २}चाउ । ^{१ २}३ । ^१ज्योतिर्विश्वम् । ^१३ ।

^{१ २ २ २}उक्षामि । ^३ । ^{१ २ २}तिभुवनेषुवा^३ । ^{४ ५ २२}जायूः । ^{१ २ २}चाउ । ^३ ।

^{१ २ २}ज्योतिर्विश्वम् । ^३ । ^{१ २ २ २}मायाविनः । ^३ । ^{१ २ २}ममिरेअस्यमा^३ ।

^{४ ५ २२}या या । ^३ । ^{१ २ २}चाउ । ^३ । ^{१ २ २}ज्योतिर्विश्वम् । ^३ । ^{१ २}नृचक्षमः । ^३ ।

^{२ १ २ २}पितरोगर्भमा^३ । ^{१ २ ५ २२}दाधूः । ^३ । ^{० १ २ २}चाउ । ^३ । ^{१ २}ज्योतिर्विश्वम् । ^२ ।

^{१ २}ज्योतार^३इर्विश्वाउ । ^{१ २ २ २ २ २ २ २ २}वा^३ । ^३ । ^{२ २ ३ २ १ १ १}ए३ । ^{१ २ ३ २ १ १ १}ज्यातीर^३४५ः ॥ १०† ॥ ११

अरुरुचदिति त्वितां पवित्रो दृष्टवानृषिः ।

पवमानो देवता स्याच्छब्दश्च जगतीं स्मृता ॥

“उपसः” मन्वन्ती “पृश्निः” आदित्यः † [“पृश्निरादित्यो

† आ० भा० २५० ३, १, ८-१० ।

‡ “नक्षत्राणि निगमो भवति ‘खड्गार्जुनः’ इत्येतेषु नः इत्युपस मन्वन्ती अथवा माच साहचर्यादसत्त्वाद्वापि”—इति निरु० नै० ३, १६ ।”

भवति प्राच्यत एनं (ने० २, १४) वर्णः”-इति नैरुक्ताः] “अथि-
यः” अथग्री मुख्यः सोमः * “अरुरुचत्” रोचयति । सः “उक्षा”
जलस्य सेक्ता पर्जन्यः सन् “मिमेति” श्रुशं शब्दायते । “भुष-
नेषु” भूतजातेषु “वाजयुः” तेषा मन्त्र मिच्छन् । “मायाविनः”
माया प्रज्ञा तदन्तो देवाः “अस्य” सोमस्य “मायया” प्रज्ञया
“ममिरे” निर्मितवन्तः [सोमस्य एकैकांश-पान-वशात् अग्न्या-
दयः स्व-स्व-व्यापारेण जगत् सृजन्तीत्यर्थः] । तस्यास्य मायया
“नृचक्षसः” नृणां द्रष्टारः “पितरः” पालकाः देवाः † अङ्गिरसः‡
पितरो वा “गर्भम्” “आ दधुः” धारयन्ति ओषधीषु । [स
चात्र सूर्यात्मा सोमः स्तूयते । सूर्यरश्मानुगमाधीनवर्द्धना-
च्चन्द्रस्य । यदा । अयमुषसः पृथ्निः सविता अरुरुचत् रोचयति
रोचते वा सर्वं शिष्टं समानं तत् सम्बन्धिनी नृचक्षसो नृणां
द्रष्टारः पितरो जगद्रक्षकाः रश्मयो गर्भं मादधुर्हृद्यर्थम् ॥

“मिमेतिभुवनेषु” --“विभर्तिभुवनानि”—इति साम्न ऋचः
पाठ-भेदः ॥ २ ॥ ११

* “अथगमनेनेति वा । गरणेनेति वापमम्यादिज इति वा । अपिवाप मित्येतद-
नर्थकं सुषबन्धं माददीति”—इति निबन्धने० ६, १६ ।

† “पिता पाता वा पालयिता वा”—इत्यारभ्य “पिता दुष्टितुर्गर्भं दधाति
पर्जन्यः पृथिव्याः”—इत्यन्तं शास्त्रः ने० ४, २१ ।

‡ “अङ्गारिष्वङ्गिराः । अङ्गारा अङ्गना अङ्गना”—इति निबन्धने० १, १० ।

अथ तृतीया ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 इन्द्रइद्वर्योःसचासम्मिस्रभावचोयुजा ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९
 इन्द्रोवज्रीहिरण्ययः ॥ ३ ॥ १२ *

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 इन्द्रमिद्राथिनोवृत्त् । ए२ । इन्द्रमर्कभिः । अर्किः
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 षोवा । औक्षोवा औक्षोवा औक्षोवा । औक्षोक्षाइ । ३ इन्द्रं
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 वाणीरनूरश्पताउ । वाइ । ईरश्शडा । औक्षोवा । ३ । औ
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
 क्षोक्षाइ । ३ । इन्द्रइद्वर्योःसचा३ । सम्मिस्रभावचारुयु

हयोर्मधच्छन्दा वैश्वामित्रः द्रष्टा स्याद् गायत्री छन्दः इन्द्रो
 देवतेति । “इन्द्र इत्” इन्द्र एव “हयोः” हरिनामकयोरश्वयोः ।
 “सचा” सह युगपत् “आ सम्मिस्रः” मर्वतः सम्यङ्प्रययिता ।
 कीदृशयोः हयोः ? “वचोयुजा” इन्द्रस्य वचनमात्रेण रथे युज्य-
 मानयोः सुगिञ्जितयोरित्यर्थः । अयम् “इन्द्रः” “वज्री” वज्रगुह्यः
 “हिरण्ययः” हिरण्यमयः वा सर्वाभरणैरुपेतइत्यर्थः ॥ ३ ॥ १२

* उ० २, १, ८, २=अ० १, १, १९, २-३ ।
 † “यववम्”—इति षा० शा० १, २, १३ ।
 ‡ “चरो इन्द्रस्य”—इति मि० मे० १, १५, २ ।
 § “अलगात्स्वामिन्वोर्हिरण्ययानि छन्दवि”—इति पा० ६, ५, १७५ ।

अथ चतुर्थी ।

^{२ १ १ २} ^{३ १ २}
इन्द्रवाजेषुनोवसहस्रप्रधनेषुच ।

^{१ १ १ १ २ ३ १ २}
उग्रउग्राभिरूतिभिः ॥ ४ ॥ १३ *

^२ जा३ । ^{२ २ २ २} औ३हावा । ^३ ३ । ^{२ २ १ २} औ३हा३हाइ । ^३ ३ । ^{२ २ २ १} इन्द्रोवजूहि

^१ रा२३ण्ययाउ । ^२ वा३ । ^५ इ३३४डा । ^{२ २ २ २} औ३हावा । ^३ ३ । ^{२ २} औ

^{१ २} ३हाइ । ^३ ३ । ^{२ २ २ २} इन्द्रवाजेषुनो३अवा३ । ^२ सहस्रप्रधना

^१ २३इषुचा३ । ^{२ २ २ २} औ३हावा । ^३ ३ । ^{२ २ १ २} औ३हा३हाइ । ^३ ३ । ^{१ २} उग्रउग्रा

^१ भिरू३तिभाउ । ^२ वा३ । ^३ इट् । ^{१ १ १ १ १} इडा२३४पु ॥ ११ ॥ १२.१३

हे “इन्द्र” ! “उग्रः” शत्रुभिरप्रपृथक्स्व’ “उग्राभिः” अप्र-
पृथ्वाभिः “ऊतिभिः” अस्मद्देव्यपरपक्षाभिः “वाजेषु” युद्धेषु †
“नः” अस्मान् “अव” रक्ष तथा “सहस्रप्रधनेषु च” सहस्र-
सङ्क्रमाक गजाश्वादि-लाभयुक्तेषु महायुद्धेष्वपि रक्ष ॥ ४ ॥ १३

* ऋ० ८, ८, २८. १ ।

† आ० मा० १५० १, १, ११ ।

‡ ‘वाजे’—इति सङ्क्रामनामसु द्विषत्वारिराजस मँषण कम् २ १० ।

अथ पञ्चमो । *

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

प्रथम्यस्यमप्रथश्चनामा

१२ ३ ४ ५ ६ ७

नुष्टुभस्यच्चविषोच्चविर्यत् ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

धातुद्युतानात्सवितुश्चविष्णो

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

रथन्तरमाजभारावमिष्ठः ॥ ५ ॥ १४ *

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 † चाउप्राथाः । चयस्यमप्रथः । चना २ । माउवा ३ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 ईहा । ३ । ऊवाइ । ओरु३४वा । ईरु३४डा । आनुष्टुभस्य

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 चविषः । चवाइइः । याउवा ३ । ईहा । ३ । ऊवाइ

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 ओरु३४वा । ईरु३४डा । धातुद्युतानात्सवितुः । चवा-

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 इइ । ष्णाउवा ३ । ईहा । ३ । ऊवाइ । ओरु३४वा ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 ईरु३४डा । रथन्तरमाजभारा । त्रमाइइ । ष्ठाउवा ३ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 ईहा । ३ । ऊवाइ । ओरु३४वा । ईरु३४डा । एउ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०
 द्युत् ॥ ५ ॥

^{१ १} ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 प्राथाः । चयस्यसप्रथः । चना३ । मा३शुवार३ ।
^{२२२} ^१ ^२ ^{२२} ^१ ^५
 इडा । ३ । होइ । हो । वाहा३शुवार३ । इ२३४हा ।
^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^२ ^{१२२}
 आनुष्टुभस्यहविषः । चवा३इः । या३शुवार३ । ईडा । ३ ।
^१ ^२ ^{२२} ^१ ^५ ^{२२१} ^२ ^{२२}
 हाइ । हो । वाहा३शुवार३ । ई२३४हा । धातुर्द्युताना
^१ ^२ ^२ ^{२२२}
 त्मवितुः । चवा३इ । ष्णा३ । उवा३ । इडा । ३ ।
^१ ^२ ^{२२} ^१ ^५ ^२ ^१
 होइ । हो । वाहा३शुवार३ । ई२३४हा । रथन्तर
^२ ^{२२२} ^१ ^२ ^२ ^{२२२}
 माजमारा । वसा३इ । ष्टा३शुवा३इ । इडा । ३ ।
^१ ^{२२२} ^१ ^५ ^१ ^{१२}
 होइ । होवाहा३शुवार३ । ई२३४हा । ए३ । द्यूता
^{१२११}
 २३४पुः ॥ ६ '१' ॥ १४

अपश्यत् प्रथइत्येतां त्रिष्टुभं प्रथनामकः ।

वैश्वदेवीं भवेदेवं ऊन्दी दैवतनिर्णयः ॥

“यस्य” वसिष्ठस्य “प्रथः” नाम पुत्रः यस्य भरहाजस्य “स
 प्रथः नाम” पुत्रः तयोर्मध्ये “वसिष्ठः” मम पिता “अनुष्टुभस्य”
 अनुष्टुप् ऊन्दिता युक्तस्य “हविषः” घर्माख्यस्य “यहविः” हविष्ठा

अथ षष्ठी । *

३ १ १ १ १ २ १ २ ३ १ २
नियुत्वान्वायवागञ्चयत्शुक्रोअयामिते ।

१ २ १ १ १ २
गन्तासि सुन्वतीगृहम् ॥ ६ ॥ १५

२ २ २ १ २ १ २ २ १
+ हाउ । ३ । शुक्रम् । ३ । शुक्रश्शुक्रम् । ३ । शुक्रश्
२ ३ २ १ २ २ २ २ १ २
शुक्रम् । २ । शुक्रश्शुक्रम् । नियुत्वान्वायाश्वागाश्
२ २ १ २ २ २
हीरे । अयश्शुक्राश्चाश्यामाशतारेदु । गन्तासि
१ २ २ २ २ १ २
सुन्वाश्तोगृहश्चरश्म् । हाउ । ३ । शुक्रम् । ३ । शु-
१ २ २ १ २ ० ३ २ १ २
क्रश्शुक्रम् । २ । शुक्रश्शुक्रम् । शुक्रश्शुक्रम् । २
पादकं “रथन्तरं” साम तद्रथन्तरं “धातुः” धाट्सञ्ज्ञाद्देव्यत्
“द्युतानात्” द्योतमानात् सवितुश्च । विष्णोश्च § “आज-
हार” आहृतवान् । [छग्रहोर्भ इति भत्वं रथशब्दीपपदात्
तरतेः संज्ञायां भृदृहृजीति खच् । अरुर्धिपदजन्तस्येति सुमा-
गमः ॥ ५ ॥ १४

* “गन्तासि”—इति षट् ।

† “शुक्रम्”—इति षा० मा० ३, २, २८ ।

‡ ‘धाता-विधाता’ सर्वस्य इति भेदकम् इका० ११७० १०७० ।

§ ‘सविता सर्वस्य प्रसविता’ इति भेदकम् इका० १०७००३०७० ।

§ ‘विष्णु विंशतेर्वा व्यञ्जितेर्वा’—इत्यादि भेदकम् इका० ११७० १४७० ।

एवञ्च विष्णु शब्देन सर्वस्यापि सर्वान्नाथोतीति सिद्धान्तः ।

अथ सप्तमी ।

१ २२ ० १ २ २ १ २
यज्जायथाअपूर्व्यमघवनवृत्रहत्याय ।

१ २ ३ १ २ २ १ १ ० ३ १ २ २
तत्पृथिवीमप्रथयस्तदस्तभ्नाउतोदिवम् ॥ ७ ॥ १६ *

॥ द्वितीय-दशति ॥

३ २ १ ५ ३ ५ ४ २ २ १
शुक्रम् । शूर । क्रा२३४ । औच्छिवा । ए । शुक्रम् ।

इ ॥ ७ † ॥ १५

नियुत्वानिति गायत्र्यां षष्ठं गृह्यमदोऽत्रवीत् ॥

हे “वायो” ! † “नियुत्वान्” नियुतो वाहनानि [वायोः
नियुतीरिति (५, १५, १०) निघण्टुः] तैर्युक्तस्व “आगच्छि”
आगच्छ । “अयं” “शुक्रः” दीप्यमानः सोमः ते तुभ्यं “अयामि”
[यामेः कर्मणि लुङि रूपम्] नियतो गृहीत आसीत् यतः
‘सुन्वतः’ सोमाभिषवं कुर्वतो यजमानस्य “गृह्ण” “गन्तासि”
यातोसि ॥ इ-॥ १५

। उ० ६, १, १८. १=४. ६, ६, १२. ५ ६-०- ऊर्ध्व १, २, १६=२, १, ३=
३, २, १६ ।

। आ० मा० २५० ३, २, ७ ।

† ‘आयुर्वानिमेने सोऽस्याद् गति कर्मणः’ इत्यादि भेदकम् २६ का० १० १, २ का० ।

^{२४ ४} ^{१ २ १} ^१ ^२ ^१ ^१
 * एयज्जायथाः । अपूर्विया । हाउ । मघवन्वृ । हा
^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^१
 उ । चहत्याया । हाउ । तत्पृथिवीम् । हाउ । अ-
^१ ^२ ^{२४ ४ ४ १ २} ^{२ १}
 प्रथयाः । हाउ । एअ्रीहेवादीगाः । तदस्तम्नाः ।
^२ ^{२ ४ १} ^२ ^{२४ २} ^१
 हाउ । उतोदिवाम् । हाउ । एअ्रीहेवा३ । अस्
^{१ १ १}
 पया२३४५ ॥ ८ ॥

^{२४ ४} ^४ ^{२ ४ १} ^१ ^{२ १} ^१
 एहाउयज्जायथाः । अपूर्वियम् । होइ । ३ । हाउहाउ-
^१ ^{२ १} ^१ ^{२ १} ^{२ १}
 हाउ । मघवन्वृ । होइ । ३ । हाउ३ । चहत्याया ।
^१ ^{२ १} ^{२ १} ^१ ^{२ १}
 होइ । ३ । हाउ३ । तत्पृथिवीम् । होइ । ३ । हाउ
^{२ १} ^१ ^{२ १} ^{२४ ४ ४ १ १}
 ३ । अप्रथयाः । होइ । ३ । हाउ३ । एअ्रीहेवादीगाः ।
^{२ १} ^१ ^{२ १} ^{२ ४ १} ^१
 तदस्तम्नाः । होइ । ३ । हाउ३ । उतोदिवाम् । होइ ।
^{२ १} ^{२ ४ ४} ^४ ^{१ १ १ १}
 ३ । हाउ३ । एअ्रीहेवा३ । अस् पया२३४५ ॥ १० ॥

वायोः षट् स्वारक्षि—इति चा० ब्रा० १, २, १८ ।

२२२ १२ १२ २२ १
 एहाउ । औश्चो२ । यज्जायथा३ । अपूर्विया । चो
 १ १ १ २ १ १
 वषारश्चोइ । मा । घवन्वृत्रहत्याया । ज्ञोववाश्चो
 १ १ २ १ १ २२२
 इ । तात् । पृथिवीमप्राथयाः । होववारश्चोइ । एऔ
 २२ १ १ १ १ १ २ २
 होवादीशाः । होववाश्चोइ । तात् । अस्तम्नाउतो
 १ १ २२ २ १ २
 दिवाम् । होववाश्चोइ । एऔहोवा३ । ह्सुइडापया
 ११११
 २३४५ ॥ ११ ॥

१ १ १ १ १२ २ २ २ १ १
 याज्जायाज्जा । यथाअपूर्वियाऔश्चो । चारइया ।
 २ २ १ २ २ १ १ १ २
 औश्चो । माघवन्वृत्रहत्यायाऔश्चो । चारइया । औश्
 १ १ २ १ २ १ १ २ १
 चो । तात्पृथिवीमप्राथयाऔश्चो । चारइया । औश्चो ।
 १ २ २ २ २ १ १ २
 तादस्तम्नाउतोदिवाम् । मौश्चो । चारइया । औ
 २ २ १ १ १११
 श्चोवाहाउवा३ । पयार३४५ ॥ १२ ॥

२ १२ २ १ २ १ १ १ १ १
 ऊ । वीश्चो३ । ३ । यज्जायथाः । अर्विपूया । म

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
घावन्वृ । ऋहत्याया । तत्पृथिवीम् । अप्राथयाः । त

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
दस्तम्नाः । उतोदिवाम् । ऊ । वीहोश्द । २ । ऊ ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
वीहोश्द । उज्जवाश्चाउ । वाश् । हस् ॥ १३ ॥

२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
योरयिवोराश्चिन्तमाः । योद्यन्मारश्द्व्यू । न्नाव

२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
त्तमारश् । सीमःहृश्चता । साइन्द्रतायेउ । अस्ति

२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
स्वारश्धधा । एतेश् । मारश्चदाः । उज्जवाश्चाउ । वा ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
अस् ॥ १४ ॥

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
* चाउहोचाइ । ३ । अन्तरिक्षं सुवर्दिवच्छग । न्ना ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
(त्रिः) । परात्परमैरय । ता । परात्पर । म्भैरय । ता ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
परात्परमैरय । त । औहोवाचाउ । वा । ए । यज्ञी

२ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १
दिवोमूर्द्धादेवमादनोघर्मेज्योतिः ॥ १५ ॥

^{१२ २} ^{२ १ २ १} ^२ ^१
 छाउचोचाइ । ३ । अन्तरिक्षं सुवर्दिवञ्जग । न्मा ।

^{१२} ^{२ २} ^१ ^{१२} ^{२ २}
 (त्रिः) । परात्पर मरय । ता । परात्पर मरय ।

^१ ^{१२} ^{२ २} ^२ ^{१२} ^{३२} ^२
 ता । परात्पर मरय । त । औचोवाचाउ । वा ।

^{२२ २} ^१ ^{२ १२ २} ^२ ^{१२} ^{२ १२ २ १ २ २२}
 ए । पृथिव्यन्तरिक्षन्द्यौरापः कनिक्रदात्सिन्धुरापोमरुतोमा

^२ ^{१२ २}
 दयन्ताङ्घ्र्मोज्योतिः ॥ १६ ॥

^{१२ २} ^{१५} ^{२ १२ २ २}
 छाउचोचाइ (इत्यादिपूर्वपाठः) ता । दिवोमूर्ध्नीन्

^{२ २} ^{१ २} ^३ ^५ ^{१ २ १ २ २}
 स मरयन् । चोये३ । चोर३४वा । यशोघर्माज्यो

^{२ २} ^{१ २} ^३ ^५ ^{१ २ २}
 तिः । यशःसमरयन् । चोये३ । चोर३४वा । तेजो

^{२ १ २ २} ^{२ २} ^{२ २} ^{१ २} ^३
 घर्माज्योतिः । तेजःसमरयन् । चोये ३ । चो २ ३

^५ ^{१ २ १ २ २} ^१ ^{२ २} ^{१ २}
 ४वा । सुवर्धर्माज्योतिः । सुवःसमरयन् । चोये३ ।

^१ ^५ ^{१ २ २ १ २ २} ^{१ २} ^{२ १}
 चो २ ३ ४ वा । २ । ज्योतिर्घर्माज्योतिः । ज्योतिःसमर

^{१ २} ^३ ^{२ १ २ १ २ २}
 यन् । चोये३ । चोर३४पुवाइपुई । घर्माघर्माज्यो

तिः ॥ १७ ॥

^{१२ २} ^{१२ २ २} ^१ ^{१२}
 चाउक्षीवा । ३ । परात्परमैरय । ता । परात्
^{२ १} ^१ ^{१२ २ १} ^१ ^{१२ २ २}
 रमैरय । ता । परत्परमैरय । त । औक्षीवाहा
^१ ^{१ २} ^{२२ १} ^{१२ २} ^{२२ १}
 उ । वा । इन्द्रो । धेनुः । ३ । आपो धेनुः ।
^{१२} ^{१ २ १} ^{२ १} ^{२२ १} ^{१२}
 ३ । भूमि र्धेनुः । ३ । अन्तरिक्षधेनु । ३ । द्यौ
^{२२ १} ^१ ^{२२} ^{२ १} ^{२२ १}
 र्धेनुः । ३ । परं धेनु । ३ । व्रतं धेनु । ३ ।
^{२ १} ^{२२ १} ^१ ^{२२ १} ^{१ २}
 सत्यं धेनु ३ । ऋतं धेनु । ३ । इडा
^{२२ १} ^१ ^{२२ १} ^{१ २} ^{२२ १}
 धेनुः । ३ । स्व र्धेनुः । ३ । ज्योति र्धेनुः ।
 ३ ॥ २० ॥

^{१२ २} ^{१२ २ २ २} ^{२२}
 चाउक्षीवा । ३ । (इत्यादि) ता । यज्जा यथा ।
^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{१ २ ०} ^५ ^{१ २}
 अपूर्विया । अपूर्विया ३ । आपूर्वार ३ ३ ४ या । मघवन्वु ।
^{२ १ २ २} ^{२ १ २ २} ^{१ २ २} ^५ ^१
 ऋक्षत्याया । ऋक्षत्याया ३ । ऋक्षत्या २ ३ ४ या । तत्पृ
^{२ १ २} ^२ ^२ ^१ ^२ ^{१ २ ३} ^५
 थिवीम् । अप्राथयाः । अप्राथया ३ । आप्राथार ३ ४ याः ।
^{१ २ २} ^{२ १ २} ^{२ २} ^२ ^{१ २}
 तदस्तभाः । उत्तोदिवाम् । उत्तोदिवारम् । ऊतो

३ ५ १८ ८ १
 दार३४इवाम् । हाउहोवा । ३ । (इत्यादि) त ।

१८ ३८ ३ १ १८ २१ ४ ९ ८ ११ ८ १८ १८
 औहोवाहाउ । वा । तेजोघर्मःसङ्गौडन्तेवायुगोपास्ते

२ ८ १ १ १ १८
 जखतीर्म रुद्धिभुवनानिचक्रदुः ॥ २१ ॥

१ १ १ ३ १ १ १
 हा रजवाक् । ३ । होवा । २ । होवा३ । हाउवा ।

२८ ५८ १ २ १८ ४ २८ १ २ १८ १ १ २ १ १ १
 ए । तोकम्भजाङ्गर्भो नायमदध्नाच्चाचपराचपथिभिश्चर-

३ १ १ १
 न्ता२३४५ः ॥ २२ ॥

१ १ १ ३ १ १ २
 * हा रजवाक् । ३ । होवा । ३ । अयस्मिङ्गित्ते३ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 होइ । यस्माद्यावापृथिवी भूवनीनिचक्रदुः । हो

२ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 इ । अयस्मिङ्गित्ते३ । होइ । यस्मादापञ्चीपथयोभुव-

२ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 नानिचक्रदुः । होइ । अयस्मिङ्गित्ते३ । होइ । यस्मा

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 त्समुद्रियामुवनानिचक्रदुः । होइ । अयस्मिङ्गित्ते३ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 होइ । यस्मादिश्वभृताभवनानिचक्रदुः । होइ । हा

• "हाउवाक्" - इति शा० ब्रा० ३,१,१८ ।

२२ २ १ २ २ २ २ २ २ १ २ १ २ २ २ १ १ १ १ १ १
 शुभनीवीयगापास्तजस्वतीमरुद्भिभुवनानिचक्रदू २ ३ ४ ५:

॥ २५ * ॥ १६

नृमेध-पुरुमेधो हाहवी ऐन्द्रा अनुष्टुभः ॥

हे “अपूर्व्य” त्वत्तोव्यतिरिक्तेन पूर्वोण वर्जित ! १ । हे “मघ-
 वन्” महनीयतम धनवन्निन्द्र ! “ह्रत्तहत्याय” । ह्रत्तासुर-
 हननाय “यद्” यदा त्वं “जायथाः” उत्पन्नः प्रादुर्भूतोसि “तत्”
 तदानोमेव “वृथिर्वी” प्रेशमानाम् “अप्रथयः” प्रसिद्धां हृदाम-
 करीः । “उत” अपि च “द्विं” द्यां द्यूलोकम् अस्तरिषेण
 “अस्तध्माः” निरुद्धा मकार्पीः ॥ ईदृशं बोध्यं त्वदन्यस्य न भवती-
 त्यर्थं द्योतयितुम् अपूर्व्येति पदम् ॥ ७ ॥ १६

इति श्रौमत्यायणार्थ-विरचिते माधवीये-सामवेदार्थ-प्रकाशे

छन्दोव्याख्यान पद्यस्याध्यायस्य द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

* आ० भा० २५०७, ७, २—२४ ।

† ‘अपूर्व्या पूर्वेषु मध्वरावादि कालेषु विद्यमाना’—इति ०५००:७, अर्थसिं प्राथमः ।
 ‘यतः पूर्वं’ मालि सा अपूर्वा, अपूर्वा एव अपूर्वा, मारिकसहितः, प्रथमतोः—
 इति च तत्रैव वि० ।

‡ ‘अथास्य कर्म’—रमानुप्रदानं ह्रत्तवधो या च का च बल्लहतिरिन्द्रकर्मव तत्—
 इति मैत्रक्षम् ३का० ७७० १०७० । ‘ह्रत्तवधो मेववधः’—इति च तत्रत्य-भाष्यम् ।
 ‘तत्कौटिल्यमेव इति मैत्रक्षाः । साष्टोऽसुरत्व्येति वासिकाः । अपाच श्योतिषस्य सिधो-
 भावकर्मणो वर्षकर्म आद्यते तपोपसाद्येन युक्तवर्णा भवन्ति’—इति निघ० १०१, १६ ।

अथ द्वितीया ४

२ ३ २ ३ १ २ ४ २ २
मन्ते पयांसिसमुयन्तुवाजाः

१ २ २ २ ३ १ २
संवृष्णान्यभिमातिषाहः ।

४ ३ १ १ १ १ २ ३ २ १ २ २ १
तारार३४पुः । हाउ । ३ । अनो र्ब्र, ० । ए । रक्त

२ २ २ २ २ २ । २ २ २ २ २ १
तनोरशितारोगोपायतंगोपायितारः । २ । ए । रक्त

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ ३ १ १ १
तनोरशितारोगोपायतंगोपायितारा३४पुः ॥ ७ ॥ १७

वामदेवच्छषिः प्रोक्तो मयीत्वस्थाः प्रजापतिः ।

देवता स्यात्तत्कन्दोऽनुष्टुप् मद्यइतीरितम् ॥

“परमेष्ठी” परमे लोके तिष्ठतीति परमेष्ठी “प्रजापतिः” †
“दिवि” द्योतमाने स्वर्गे “द्यामित्” द्योतमानां कान्ति मिव ।
“मयि” अस्मद्दीये शरीरे “वर्चः” तेजः ब्रह्माख्यं “दृंहतु” वर्द्ध-
यतु । “अथो” अपिच “यशस्य” दृंहतु । “अथो” किञ्च
“यज्ञस्य” यागस्य सम्बन्धि अतएव सं उक्तं “पयः” हविलीजस्य
मन्त्रं च दृंहतु ॥ १ ॥ १७

• चा० ना० १५० ४, १, ० ।

† ‘प्रजापति प्रजायां पाता पृथयता वा’—इत्यादि नैकतम शका० १०५० ४१,

२ १ २, ३ १ २
 आप्यायमानोऽमृततायसोम

३ १८ २८ ३ १ २
 दिविश्रवाः सुत्तमानिधिष ॥ २ ॥ १८ *

१८ २ १८ १ १ १ २
 † आवा२ । ३ । सन्तेपया । सी३समु । यन्तु
 ४८ ५ १ १ १ १ २ २ ४ ८ ५
 वाजाः । संवृष्णिषया । नो३अभि । मातिषाद्वाः ।
 ३८ १८ २ २ २ २ ४ ८ ५ २ २
 आप्यायमा । नो३अमृ । तायसीमा । दिविश्रवा ।
 १ १ २ २ ४ ८ ५ १ १ १
 सी३उत्त । मानिधिषा । आवा२ । २ । ओ२ ।
 ३ ४ ८ ८
 वा२३४ । औ३वा । ३ ॥ ८ ॥

१ १ १ १ १ २ ४ ८ ५
 वा ई२ । ३ । सन्तेपया । सी३समु । यन्तुवाजाः ।
 २ १ २ १ १ १ ४ ८ ५ २ २ १ ८
 संवृष्णिषया । नो३अभि । मातिषाद्वाः । आप्यायमा ।
 २ १ २ २ ४ ८ ५ २ १ २ १ १ २ ४
 नो३अमृ । तायसीमा । दिविश्रवा । सी३उत्तमानिधि
 ५ १ १ १ ४ ८ ५ १
 षा । ई२ । २ । ई२आ२३४ औ३वा । च ॥ ११ ॥ १८

* आ० १, ६, २९, २ ।

† "सोमव्रतम्"—इति आ० भा० ३, २, १० ।

‡ आ० भा० २५० ४, १, ८ ।

§ "सोमव्रतम्"—इति आ० भा० ३, २, २४ ।

॥ आ० भा० २५० ५, १, ११ ।

अथ चतुर्थी । •

३ १ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
अग्निमीडेपुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् •

१ २ ३ १ २
हीतारं रत्नधातमम् ॥ ४ ॥ २० *

२ २ २ १ २ २ १ २ १ २ १
† मनीषाउ । वयाहाउ । वर्चाहाउ । अग्निम् ।
१ २ ३ १ २ ३ २ २ १ २ २ २
ईडाइइ । पुरोहाइइइताम । इहहाउ । इडाहा
२ २ २ १ २ ३ ३ ४
उ । आयहाउ । यज्ञ । स्यडाइइ । वमृत्वीइइजाम् ।
२ २ २ २ २ १ २ २ १ २
स्वहाउ । ज्योतिर्हाउ । ऋतुहाउ । होता । र
३ २ ४ २ १ १ १ १ १
रारइ । त्रधाइतापुमाइपुईम् । एइ । महाइइइइपुः ॥ १३ ॥

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
‡ हाउइवा । अग्निमीडेपुरोहितम् । देवेषु निधिमा
१ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
अहम् । हाउइवा । यज्ञस्य देवमृत्विजम् । देवेषु नि
१ २ ३ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २
धिमाअहम् । हाउइवा । हीतारं रत्नधातमम् । दे

१ आ० मा० १, १, १ । † मयां त्रनामिमम् (आ० मा० ३, २, ११) ।
‡ आ० मा० ३, ५० ४, १, १३ । * यमवतायम् (आ० मा० ३, १, ११) ।

१२ १ १२ ११ ५ १५ १२ १२१२ १ १२
 वेषुनिधिमाँ अहम् । छाउश्वा । ए । देवेषुनिधिमाँ

२१
 अहम् । (एवं त्रिः) ॥ १८ * ॥ २०

अग्नि मीढे मधच्छन्दा गायत्रेषाम्नि-संस्तुतिः ।

“अग्नि”-नामकं “देवम्” “इहे” स्तौमि [इड स्तुताविति (अदा०आ०) धातुः मन्त्रस्यास्य होत्रा प्रयुज्यमानत्वात् अहं होता स्तौमिति लभ्यते] कीदृशम् अग्निम् ? “यज्ञस्य पुरोहितं” यथा राज्ञः पुरोहितः तदभोष्टं सम्पादयति तथाग्निरपि यज्ञस्यपिहितं होमं सम्पादयति । यद्वा यज्ञस्य सम्बन्धिनि पूर्वभागे आहवनीयरूपेणावस्थितम् । पुनः कीदृशम् ? “हीतारम्” ऋत्विजम् [देवानां यज्ञेषु हीतनामक ऋत्विगग्निरेव । तथाच श्रूयते— “अग्निर्वै देवानां होतेति” । पुनरपि कीदृशम् ? “रत्नधातमं” यागरूपानां रत्ननाम अतिशयेन धारयितारं पोषयितारं वा । अत्राग्नि-शब्दस्य यास्को बहुधा निर्वचनं दर्शयति— “अथातीनुक्रमिथामोऽग्निः पृथिवीस्थानस्तं प्रथमं व्याख्यास्यामी अग्निः कस्मादग्रणी भवति, अग्रं यज्ञेषु प्रणीयतेऽगं नयति सवममानोऽज्ञोपनो भवतीति स्थीलाष्टीवि नं ज्ञोपयति न ज्ञेह्यति त्रिभ्य आख्यातेभ्यो जायतइति शाकपूणिरितादक्ताइम् धातानी तास खल्वेते रकार मादत्ते गकारमनक्ते वा दृष्टे वा नीः परस्तस्यैवा भवति(७, ४, १)” इति ॥ ४ ॥ २०

• आ० मा० १५०४, १, १८ ।

† शाकल्यमुक्तं वाक्यान्वयान्—“अग्निमीहेऽग्निं वाचामीक्षिरधो पशुकर्मं पूजा-
 कर्म वा पुरोहितो वाक्यातो यज्ञश्च । देवो राजाद्वा दीपनाद्वा सोमनाद्वा पुण्यामी

अथ पञ्चमी ।

११ ११७ ११ १
तेमन्वतप्रथमन्नामगोना

२ ११११११ ११
न्निःसप्तपरमन्नामजानन ।

१ १ ३ १११ २२ ३२
ताजानतीरभ्यनूपतक्षा

३ ११ १११ १२३ १ १
आविर्भुवन्नरूपीर्य्यशसागावः ॥ ५ ॥ २१

२२ २२ २२ २ २ २
* छाउ । ३ । गावोच्छाउ । ३ । वृषभपत्नीच्छाउ । ३ ।

भवतीति वा यो देवः सा देवता । चोत्तरं कानारं । जघोते चोते लीषंवाभः ।
रत्नधानमद् रमणीयानां धनानां दातृत्वमम्—इति ७, १४ । “पुरोहितः पुर इतं
दधति”—इति च यास्कः २, १२ ॥ अत्र ऋषि स्वरसन्निवेशविधानप्रकारनिष्प-
न्नाद्य द्योषितः—“तवाग्निशब्दोऽव्युत्पत्तिपक्षेऽपि प्रत्ययान्तोदात्तः व्युत्पत्तौ तु नि-प्रत्यय-
स्वरेषु । अम् । छत्राद्दुदात्तः अमिपूर्वेऽत्येकादेशस्त्वे कात्वेऽदात्तमेत्युदात्तः । इक्षे ।
निकृतिश्चइति निघातः । संचिन्तायां नूदानाद्दुदात्तश्चेतीकारः क्षरितः । क्षरितान्
संचिन्तायामिति क्षे इत्यस्य प्रथयापरपयाया एकश्रुतिः । पुरः शब्दोऽन्तोदात्तः पूर्वाचरा-
वराक्षामित्यसि प्रत्ययस्वरान् । चित्त-शब्दोऽपि धाव्यो निघायां दधानेर्चरिति द्यादेरे
प्रत्ययस्वरेषाकोदात्तः । पुरोऽव्ययमिति अति-सञ्ज्ञायां क्लृप्ततीति समासे समासाको-
दात्ते तत्पुत्रपे तुष्ठाद्येत्यस्य-पूर्वपद-प्रकृतिस्वरेण गतिकारकोपपदान् क्वदिति क्वदु-
त्तरपद-प्रकृतिस्वरे द्याद्यादिस्वरे च पूर्वपूर्वापमर्द्धेन मात्रे गतिरैवकार इति पूर्वपद-
प्रकृतिस्वरः । पुरः-शब्दोकारश्च संचिन्तायां प्रथये प्राप्ते उदात्तस्वरितपरश्च सञ्चनर
इत्यायुददात्तः । क्वलिव् शब्दः क्वदुत्तर-प्रकृतिस्वरेषाकोदात्तः । चोद-शब्दश्च-
प्रत्ययान्तो मित्स्वरेषाद्युदात्तः । रत्न-शब्दोऽन्विषयस्त्वेत्यादुदात्तः रत्नानि दधानीति
इत्युदात्तः । समासस्वरश्च क्वदुत्तरपद-प्रकृतिस्वरेण आकोदात्तः । तमपः पिनाद्दुदा-
त्तमे क्षरितप्रथयापित्यादि चञ्चान्नाक सुप्रं यम्—इति वै ।

०. “तथां मने”—इति .आ० प्रा० ३, १, २१ । नञ् पूर्वम् ।

^{१२२} ^२ ^२ ^१ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 वैराजपत्नीर्चाउ । ३ । विश्वरूपाश्चाउ । ३ । अस्मासुरम
^२ ^{१२} ^२ ^१ ^१
 ध्वञ्छाउ । ३ । तेमन्वतप्रथमन्नामगोरेनाम् । त्रिःसप्त
^२ ^{१२२} ^२ ^२ ^१ ^{१२}
 परमन्नामजा रेनान् । ताजानतीरभ्यनूषता रेक्षाः । आ
^१ ^२ ^२ ^१ ^{२२} ^{२२} ^२
 विभुवन्नक्षणीर्यशसागा रेवाः । चाउ । ३ । गावोश्चाउ ।
^१ ^{२२} ^{२२} ^२ ^२ ^२
 ३ । वृषभपत्नीर्चाउ । ३ । वैराजपत्नीर्चाउ । ३ । विश्वरूपा
^२ ^{२२} ^२ ^२ ^२
 चाउ । ३ । अस्मासुरमध्वञ्छाउ । ३ । अस्मासुरमध्वाश्च
^१ ^१ ^{२२} ^{१२२} ^२ ^{१२२} ^{२२} ^१ ^{२२}
 चाउ । वा । ए । गावोवृषभपत्नीर्वैराजपत्नीर्विश्वरूपा
^{१२} ^१ ^{२२} ^{१२२} ^२ ^{१२२} ^{२२} ^१
 अस्मासुरमध्वम् । २ । ए । गावोवृषभपत्नीर्वैराजपत्नीर्वि
^{१२२} ^{२२} ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 श्वरूपा अस्मासुरमध्वाश्च ३४५म् ॥ १७ * ॥

^{१२} ^{१२} ^२ ^१
 णि चाउ । ३ । तेमन्वतप्रथमन्नामगो । नाम् । ३ ।
^{१२} ^१ ^२ ^१ ^{२२}
 चाउ । ३ । त्रिःसप्तपरमन्नामजा । नान् । ३ । चाउ ३ ।
^{१२२} ^२ ^२ ^१ ^{२२}
 ताजानतीरभ्यनूषता । खाः । ३ । चाउ । ३ ।

० आ० मा० १५० ४, १, १० ।

† "त्रिःसप्त" इति आ० मा० ३, १, १० । तत्र पूर्वम् ।

१२१ २ २ १ १ १
 आविभुवन्नरूपीर्यशसागा। वाः। 'ह। हाउह। वा।

१२ १ २२ २२ १२११११
 ए। दुघाः। २। ए। दुघार२४५ः ॥ १८ # ॥ २१

त्रिष्टुभा वामदेवोऽस्तौदग्निं तेमन्वतेति च ।

हे “अग्ने !” “ते” स्तोत्रं कुर्वाणा अङ्गिरसः “गोना” † गर्वा
 वाचां ‡ सम्बन्धि नाम स्तुति-साधकं शब्दमात्रं “प्रथमं” पूर्वम्,
 “अमन्वत” अजानत पथात्तस्या वाचः सम्बन्धीनि “त्रिःसप्त”
 एकविंशतिसङ्ख्याकानि “परमं” परमान्युक्त्यानि “नाम”
 नामानि स्तुति-साधकानि स्तोत्राणि [जातावेकवचनम् ॥]
 ह्रन्दांसि वा [तानि च गायत्र्यादीनि जगत्यन्तानि सप्त §, अति-
 जगत्यादीनि अतिष्टत्यन्तानि सप्त॥, अतिप्रभृतीन्त्युत्कृतिपर्यन्तानि
 सप्त+] ‘जानन्’ अजानन् असंभत एवंविधच्छन्दोयुक्तैर्मन्त्रै
 रग्निं मस्तुवन्नित्यर्थः । “ताः” वाचः “जानतीः” सर्वं जानत्यः
 “घाः” [चियन्ति गच्छन्त्युषः कालं प्रापयन्ति ताः] “अभ्यन्-

* आ० मा० १५० ५, २, १८ ।

† “गोः पादानो (०, १, ५०)”—इति पा० ।

‡ “गौः”—इति वाङ्मामद्यु चतुर्थं नेषष्टकम् (१, ११) ।

॥ “जात्याद्यायामेकवचनं बहुवचनमन्यतरस्याम्”—इति पा० १, १, ६० ।

§ गायत्री, १ उष्विक्, २ अतुष्टुप्, ४ इक्षती, ५ षङ्गि, ६ त्रिष्टुप्, ७ जगती ।

॥ अतिजगती, २ प्रकरी, ३ अतिप्रकरी, ४ अटिः, ५ अत्यटिः, ६ अतिः,

० अतिष्टतिः ।

+ अतिः, १ प्रकृतिः, २ आकृतिः, ३ विकृतिः, ४ संकृतिः, ५ अतिकृतिः,

० उत्कृतिः ।

अथ षष्ठी ।

१३ १२ २२ २ १
समन्यायन्तु उपयन्त्यन्याः

१३ १३२ ३३२२
समानमूर्वन्नद्यस्पृणन्ति ।

१३२ ३ १ २ ३ १ २
तमूष्पुचिष्पुचयोदीदिवाःस

३ १२ १२३ १ १३ १ २
मपान्नपातमुपयन्त्यपः ॥ ६ ॥ २२ *

षत" अस्तुवन् । ततः सूर्यस्य "यशसा" तेजसा सह "अरुणोः" अरुणवर्णाः "गावः" † "आविर्भुवन्" प्रादुरभूवन् । यदा "ते" अङ्गिरसः "प्रथमं" पुरातनं "नाम" एहि सुरभि गुग्गुलु-गन्धिनीति धेनु-नामधेयम् "अमन्वत" उच्चारयामासुः । पश्चात् स्व-भूतानि पणिभिरपहृतानि चिःसप्त-रत्नान्यविन्दन् । तत उच्चारितं जानत्यो "गावः" "अभ्यनूषत" हन्नारवलक्षणं शब्द-मकुर्वत । तदानीं सुषाः प्रादुरभूदिति ॥

"तेमन्वतप्रथमन्नामगोनाम्निःसप्तपरमन्नामजानन् । ता-जानतीरभ्यनूषतश्चाआविर्भुवन्नरुणोर्यशसागावः"—इति छन्दो-गाः । "तेमन्वतप्रथमन्नामगोनाम्निःसप्तपरमन्नामजानन् । ता-जानतीरभ्यनूषतश्चाआविर्भुवन्धेनोस्त्रिःसप्तमातुःपरमाणिविन्दन् । तज्जानतीरभ्यनूषतत्राआविर्भुवदरुणोर्यशसागोः" — इति बृह-चाः ॥ ५ ॥ २१

* ऋ०८,०,१४,२ ।

† "अरुणो गाव उपसाम्"—इति निष० १, १४,० ।

^{२२} ^{२२ २} ^{२१ २ २} ^{२२ १}
 * चाउ । इ । ऐरयत् । इ । अपःसमैरयत् । इ । भूत्
^{२ २} ^{२ २} ^२ ^२ ^{२ २} ^२
 मैरयत् । इ । अपाङ्गर्भोग्निरिडा । पाङ्गर्भोग्निरिडा । २ ।
^२ ^२ ^२ ^२ ^१ ^२ ^{२ १} ^२
 पृथिव्यागर्भोग्निरिडा । ३ । समन्यायन्त्युपयन्तियारश्न्याः ।
^{२ २ २} ^{२ १} ^२ ^{२ २} ^{२ २ २ १}
 समानमूर्वन्नद्यस्पृणाश्नन्ती । तमुशुचिः शुचयोदीदिवार
^२ ^{२ २ २} ^{२ १} ^२ ^{२ २}
 श्शाम् । अपान्नपातमुपयन्तियारश्पाङ् । चाउ । ३ ।
^{२ २} ^{२ १} ^{२ २} ^{२ २ २ २} ^{२ २}
 ऐरयत् । ३ । अपःसमैरयत् । ३ । भूत्मैरयत् । ३ । अपा
^२ ^२ ^{२ २} ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 ङ्गर्भोग्निरिडा । पाङ्गर्भोग्निरिडा । २ । पृथिव्यागर्भोग्निरिडा
^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^{२ २} ^{२ १}
 । २ । पृथिव्यागर्भोग्निरिडा इ । चाउवा । ए । अग्निःग्नि
^{२ १} ^{२ २} ^{२ १} ^{२ १} ^{२ २} ^{२ २} ^{२ १} ^{२ १} ^{२ २}
 शुक्रः । ए । शुक्रःशिशुक्रः । ए । तेजःशक्रस्यशक्रम् । ए ।
^{२ २} ^{२ २} ^{२ २} ^{२ २ २ २ २ २ २ २ २ २} ^{२ २} ^२ ^{२ १}
 तेजःसप्राःसमीचीः । ए । तेजउषोनजारः । ए । सुवर्ण्यती
^{२ २ २ २}
 रश्शुः ॥ ३ ॥

^{२ २} ^{२ २} ^{२ २ २} ^२
 चाउ । इ । ऐरयन् । इ । समैरयन् । ३ । सम
^२ ^२ ^{२ १} ^२ ^{२ २ २}
 स्वरन् । ३ । समन्यायन्त्युपयन्तियारश्न्याः । समानमूर्व

^{२ १} ^२ ^{१ २} ^{२ २ २ १}
 न्नद्यस्पृणा^२३न्ती । तमू^२शुचिं^१शुचयो^२दीदिवार^३ ३ ५
^२ ^{२ १ २} ^२ ^{२ १} ^२ ^{२ २} ^{१ २}
 साम् । अपान्नपातमुपयन्तिया^२३पा^३ः । द्वाउ । ई । ऐर
^२ ^{१ २ २} ^{१ २} ^{१ २}
 यन् । ३ । समैरयन् । ३ । समस्वरन् । २ । समस्वराश्न ।
^२ ^{३ १ १ १ १}
 द्वाउवा^३ । ई^२२३४पु ॥ ४ * ॥ २२

इतीयं चिष्टवान्नेयी दृष्टा गृह्णमदेन सा ।

“अन्याः” वर्षाणाः “आपः” “संयन्ति” भूम्यां सङ्गच्छन्ते
 “अन्याश्च” “पूर्व” तत्रावस्थिताः “उपयन्ति” उपगच्छन्ति । ताः
 सर्वा आपः “समानं” सह “नद्यः” नदीभूत्वा “ज्व” समुद्र-
 मध्ये वर्तमानं वल्लवानलं “पृणन्ति” प्रीणयन्ति [पृण प्रीणने(प०)
 तौदादिकः] “तसु” तमेव “अपान्नपातम्” “शुचिं” निर्मलं
 “दीदिवान्सं” दीप्यमानं [दीदिवेति छान्दसो दीपिकर्मा लिटः
 वासुः ॥ वल्लेकाजादघसा मिति नियमादङ्गभावः । छन्दसीवेति
 वल्लव्य मिति वचनाद्विवचनाभावः] एवञ्चूतं “शुचयः” शुद्धाः
 “आपः” “उपयन्ति” समीपे गच्छन्ति ॥

एष हि वैद्यताग्निरूपेण मेघे वर्तमानोऽस्मान् अजीजनदिति
 बुद्ध्या वल्लवानलरूपेण वर्तमानं तं पर्युपासत इत्यर्थः । यद्वा अन्या

एकधनाख्या * आपः संयन्ति । चात्वालीत्करयोर्मध्ये + वस-
तीवरीभिः सङ्गच्छन्ते । अन्या वसतीवरीयाख्या आपश्च † उपर्यति
उपगच्छन्ति एकमत्यं प्राप्ता भवन्ति । एताश्च मिलित्वा यत्र
साधयन्त्यः तत्साध्य-वृष्टि-द्वारा नद्यो भूत्वा ऊर्वं पृणन्तीत्यादि
समानम् । एवं हि आपो वा अस्पृक्षन्त वयं पूर्वं यत्र वक्ष्याम
इत्यादिकी बह्वच-ब्राह्मण-विनियोगयानुष्टम्भते ॥

“अपान्नपातमुपयन्थापः”—“परितस्युरापः”—इति साम्ब-
ऋचः पाठ-भेदः ॥ ६ ॥ २२

* “सोमकषणमाय शैर्जलमानीयते ते कुम्भा एकधनाः । एकं धनं सोमकषणं
यवेति”—इति वेददीपः (य० मा० ब्रा० स० ५७० ०क०) ।

† “उत्तरवेदिनिष्यथार्थं यत्र भूपदेशे ऋदं चनति स प्रदेशश्चात्मास सन्थते”—
इति वेददीपः (य० मा० ब्रा० स० ५७० ०क०) । “स्त्रोतृणां ऋदं मुत्करे
त्यजेत्”—इति वेददीपः (य० मा० ब्रा० स० १७० १५०) ।

‡ “अग्नीषोमीयस्य वषामाजंजान्ते वसतीवरीपचक्षन् अन्धमानानामनकामिते-
ऽक्षमितर्षे द्विनाद्यान् पुरेजानश्चेदनीजानोऽन्यस्यापि समीपावसितस्य पुरेजानस्योभया
भाव उक्त्यर्थे चिरथां वोपयुपरि धारयन् चविष्मतीरिति”—इति का० सू० ८, २,
०-१० । अन्तोषोमीयस्य पशोर्वषामाजंजान्ते कर्मणि क्ते चनकृते रवी
वचनीनामपामेकदेशाद् वसतीवरीपञ्चानां सोमार्थानां सर्वा पचक्षन् कार्यं चवि-
ष्मतीरिति (य० मा० ब्रा० स० ६७० १२क०) मन्त्रेण । यदि रविरक्षत्रतो यजमानश्च
पुरा र्जानः सोमयाजो तदा मृचे एव निनाद्यान्विकाद् वसतीवरीपचक्षन् निवच-
नीषो निनाद्याः । यदि च यजमानः पुरा न सोमयाजो तर्हि समीपस्थितस्य बहूः
सचिकाद् पचक्षन् सस्य अन्यस्य च पचक्षन्त्वामावे उक्त्युक्तं वा वचनीनामर्षां
समीपे धारयन् वचनीषो वसतीवरीमृञ्जीयादिति सूत्रार्थः ॥

, अथ सप्तमी ।

१२ १२ १ १-२ १ १२ १२ १ १ १२
 आप्रागाङ्गद्रायुवतिरङ्गः केतूँत्समीर्त्सति ।

१२ १ २ १ १ १ २ ३ १ २ १ २
 अभूङ्गद्रानिविशनीविश्वस्य जगतोरात्री ॥ ७ ॥ २३ *

१ १२ २ २ २ १ २ १ १
 † चो२इ । ३ । आप्रागाङ्गद्रायुवतिः । चो२इ । ३ ।

१ १२ १ २ १ १ १ २ २ १ २ १ २
 अङ्गःकेतूँत्समीर्त्सति । चो२इ । ३ । अभूङ्गद्रानिविशनी ।

१ १ १ १ १ २ १ २ १ १ १
 चो२इ । ३ । विश्वस्यजगतोरात्री । चो२इ । २ । चो२ ।

१ १ १ १ १ १ १
 वार । चाउवार । ई२३४५ ॥ ६ † ॥ २३

अस्तीदनुष्टुभा रात्रिं वामदेव ऋचानया ।

“भद्रा” सूर्यप्रकाशसन्नापं निवारयन्ती सुखकरी “युवतिः”
 तमसो मिश्रयित्री†“रात्रिः”“आ प्रागाद्” आभिमुख्येन प्रगच्छति ।
 “अङ्गः”‡चन्द्रमसः “केतून्” रश्मोन् “समीर्त्सति” सम्यक्सम्बन्धयितु

* ऋ०४,५,१०,१ ।

† “रात्रे वतरन्” —इति आ०भा०३,९,२९ ।

‡ आ०भा०२५०५,२,६ ।

§ युवतिरिति मिश्रयार्थे-यौते रूपम् ; तथाचैवमर्थः प्रकृति-कृत्यः ।

¶ “अर्चनोमान्नुत्तराणि द्वादश । अथः कलादुपाचरन्त्यस्मिन् कर्मणि” —
 इत्यादि निब० ने० १, १० ।

अघाष्टमी ।

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०}
प्रक्षस्यवृष्णो अरुपस्यनूमहः

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०}
प्रनोवचोविदथाजातवेदसे ।

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०}
वैश्वानरायमतिर्नव्यसेगुचिः

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०}
सोमइवपवतेचारुग्नये ॥ ८ ॥ २४ *

^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०}
। हाउ । ३ । ऊ२ । २ । ऊ२ । वा३ । हाउवा३ ।
^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०}
हसहस्रश्चिःशोचिस्तपोहरः । प्रक्षस्यवृष्णो अरुपस्यनूमा
^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०}
२३हाः । प्रनोवचोविदथाजातवेदार३साइ । वैश्वानराय
^{१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०}
मतिर्नव्यसेगु२३चीः । सोमइवपवतेचारुग्नार३या३इ ।
मिच्छति च । अतएव “भद्रा” कन्याणी रात्री “विश्वस्य” सर्वस्य
“जगतः” “निवेशनी” निवेशकारिणी “अभूत्” भवति ।
अहनि स्व-स्व-व्यापारात् खिन्नान् सर्वप्राणिनः स्वाश्रयेषु स्थाप-
यतीत्यर्थः ॥ ७ ॥ २३

* ऋ०४,८,१६,१ ।

† “विश्वोर्नतम्”—इति भा०भा०१,१,११ ।

१२ १२ १५ २ १ १
 छाउ । ३ । ज२ । २ । ज२ । वा३ । छाउवा३ । ई२

१११
 ३४५ ॥ ७ * ॥

१२ १२ १२ १२ ३२ २२ २ २ १
 † छाउछाउछाउ । ओहा । २ । ओहाइ । वयोहाइ ।
 १२ १ २ १ १२ १ २२ १
 ३ । पयोहोइचक्षुर्होइ । ३ । ओत्र्छोइ । ३ । आयर्होइ ।
 १२ १ २ २ १ २२ २ १ २
 ३ । तपोहोइ । ३ । वर्चोहोइ । ३ । तेजोहोइ । ३ । सुव
 १ १२ १ २ १ २ २२ १
 होइ । ३ । ज्योतिर्होइ । ३ । पत्तस्यवृष्णेऽरुषस्यनूमा२३-
 १ १२ २ २ २ २ १ २ २ २२ १२
 हाः । पुनोवचोविदथाजाववेदा२३साइ । वैश्वानरायमति
 १ १२ १ १२ २ २ ० १ २ २२
 नव्यसेशू२३चीः । सोमइवपवनेचारुग्ना२३या३इ । छाउ
 २ ३२ २२ ३२ २२ १ २ २ १ २ १
 २हाउ । ओहार । ओहाइ । वयोहाइ । ३ । पयोहोइ ।
 १ १ १२ १ २२ १
 ३ । चक्षुर्होइ । ३ । ओत्र्छोइ । ३ । आयर्होइ । ३ ।
 १ २ १ १ २ १ २ २ १ १ १
 तपोहोइ । ३ । वर्चोहोइ । ३ । तेजोहोइ । ३ । सुवर्हो
 १२ १ २ २ १ १ १ २ २ २
 इ । ३ । ज्योतिर्होइ । २ । ज्योतिर्हार । वा२३४ओहो

* आ० मा० १५० १, २, ० ।

† “सहाईश्वानरायते हे” — इति आ० मा० ३, २, २८ । तत्र पूर्वम् ।

२२ २ १ २ १ २ १ २२ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २
वा । ए । अग्निःसमुद्रमाक्षयन् । ए । अग्निमूर्धाभवद्विषः ।

२२ २२ २२ २ २ २२ २२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
ए । आयुर्धाअस्मभ्यं वर्चाधादेवेभ्यां २३४५ ॥ ३ * ॥ २४

वैश्वानरं जगत्यास्तौन्नरद्वाजो बार्हस्पत्यः ।

“प्रक्षस्य” सम्प्रुक्तस्य व्याप्तस्य [यद्वा पृथं हविलक्षण मन्त्रां
तद्वतः] “हृष्णः” सेतः “अरुषस्य”ः आरौचमानस्य “वैश्वान-
राय” ॥ “महः” पूजायुक्तं बलं तेजो वा “तु” क्षिप्रं स्तौमि । अत-
एव “नः” अस्मदीयं “वचः” वचनं “विदधे” यागे § “प्रयच्छति”
स्तौतीत्यर्थः । “जातवेदसे” जातप्रज्ञाय जातधनाय ॥ वा तमुहि-
श्लेत्थ्यः । उक्तमेव प्रकारान्तरेणादरादाह—“नव्यसे” नव-
तराय “वैश्वानराय” अन्नये “शुचिः” निर्मला स्तौटृषां

* षा० गा० २५० ६, १, २ ।

† “पृथः”—इति अन्ननामस्य पक्षमं नेषष्टकम् १, ० ।

‡ “अरुषोआरौचमान्”—इति निष० द्वै० ६, ० ।

॥ वैश्वानरः कक्षाद् विश्वान् नरान् भवति विश्व एनं नरा भवन्तीति वापि वा
विश्वानरा एव ज्ञात प्रत्यतः सर्वाणि भूतानि तस्य वैश्वानरः । तस्यैवा भवति ० ०
इतो ज्ञातः सर्वमिदमभिविपश्नति वैश्वानरः संयतते सूर्येण रात्र्यां चः सर्वेषां भूतानां
अभिपश्यतीत्यस्य वचं वैश्वानरस्य कक्षायां मतो ज्ञानेति । तत्को वैश्वानर मध्यस्य
इत्याचार्या वर्षकमंकाक्षेणं स्तौति”—इति निरु० द्वै० १, २१-२२ ।

§ “विदधः”—इति याननामस्य पक्षमं नेषष्टकम् १, १० । “विदधानि वेद-
नानि । विदधानि प्रबोद्धयन्त्यपि निजमो भवति”—इति नि० त्रै० ६, ० ।

॥ “जातवेदाः कक्षाज्जातानि वेद ज्ञानानि यैमं विदुर्वाते ज्ञाने विद्यत इति वा
वा तद्विधो वा ज्ञातधनो ज्ञातविधो वा ज्ञातप्रज्ञानो वतन्त्यातः परमविन्दतेति तन्त्यात-

शोधयित्री वा “चारुः” कल्याणी “मतिः” मननीया स्तुतिश्च
“पवते” मत्सकाशात् प्रभवति स्वयमेव गच्छतीत्यर्थः । “सोमः
इव” यथा सोमो दशापवित्रात् स्रवति तद्वदित्यर्थः * ॥

“प्रक्षस्य”- “प्रक्षस्य”-इति “महः”-“सहः”-इति,
“प्रनोवोच”-“प्रनुवोचम्”-इति, “जातवेदसे”-“जातवेदसः—
इति, “नव्यसे”-“नव्यसि”-इति च साम्न ऋचः पाठ-
भेदः ॥ ८ ॥ २४

वेदसो जातवेदस्त्वमिति प्राक्कणं तस्मात् सर्वामृतान् पशवोऽग्नि मभि सर्पन्तीति च
तस्यैषा भवति ॥ जातवेदसेसुमवामसोमसरातीयनोनिदह्नातिवेदः । सनःपर्वदति-
दुर्गाणिविश्वामावेवसिन्धु रित्तात्यग्निः । जातवेदसइति जातवेदस्त्वं वैवं जात-
वेदसेषांश्च सुमवाम सोममिति प्रसवाद्याभिषवाय सोमं राजान ममृत सराती यतो
यज्ञार्थं मनिष्को निदह्नाति । निचयेन दहति भक्षीकरोति सोमोददित्यर्थः ।
स नः पर्वदतिदुर्गाणि विश्वानि दुर्गमांनि स्थानानि मावेव सिन्धुं नावा सिन्धुं
सिन्धुं नावा नदीं अलदुर्गां मदाकुलां तारयति दुरित्तात्यग्निरिति दुरितानि
तारयति । तस्यैषा परा भवति ॥ प्रनूतंजातवेदसमचं चिन्तोतवाजिनम् । इदमो
वर्धिरासदे । प्रक्षिपत जातवेदसं कर्मभिः समञ्जवान मपि वोपमार्थं स्नांद्दशमिष
जातवेदसमितीदमो वर्धिरासीदिति तदेतदेक मेव जातवेदसद्वायचं तृचं दहत-
योषु चिद्यते । यत् किञ्चिदाग्नेयमजातवेदसानां स्थाने युज्यते स न मन्येताय सेवाग्नि
रित्येते एतरे ष्योतिषो जातवेदसो उच्येते । ततो ह मध्यमः । अग्निप्रवन्मसमेव
योषा इति तत्पुत्रसाद्वाक्कान मवासावादित्य उदुत्यस्मानवेदसमिति तदुपरिष्ठाद्
वाक्कास्मानो यत् कृत्वां भजते यस्मै हविर्निवप्यते यमेव सोऽग्निर्जातवेदा निपात-
मेवैते एतरे ष्योतिषी एतेन नामधेयेन भजन्ते—इति निघ० द्वै० १. १८—१० ।

* “दशापवित्रेषु परिद्वेष्यैव ते यो गिरिति प्रक्षसादममिति का० ८, ५, २५ ।
दशापवित्रेषु नृषीतं पचं परिद्वेष्य पात्राहविर्निगतं सोमं सार्जयिष्वा एव ते यो गि-
रिति मन्त्रेण प्रक्षसादमं करोति । वीप्सा सर्वप्रथार्था इति सूत्रार्थः ॥

अथ नवमी ।

^{१ १ ३ १ २ २}
विश्वे देवाममष्टण्वन्तु यज्ञ-

^{२ १ २ २ २ १ २ २ २ १ २}
मुभेरोदसीअपान्नपाच्चमन् ।

^{१ १ १ २ १ १ २}
मावोवचांसिपरिचक्ष्याणि

^{२ २ ३ १ १ २}
वोचसुम्नि ष्विदोअन्तमामदेम ॥ ८ ॥ २५

* चाउ । ३ । आइही । ३ । आइहीरे । ३ । आइ-

^{१ १ २ १ १ २ २ २ २ १ १}
हिहारेइ । २ । आइहिहाइ । विश्वे देवाममष्टण्वन्तुया

^{१ १ २ २ २ २ १ १ २ २}
रक्षाम् । उभेरोदसीअपान्नपाच्चमेरश्मा । मावीव

^{२ २ १ १ २ २ १ १ १}
चांसिपरिचक्ष्याणिवोरश्चाउम् । चाउ । ३ । आइही

^{१ १ २ १ १ २ १ १ १}
। ३ । आइहीरे । ३ । आइहिहारेइ । २ । आइहिहाइ ।

^{१ २ २ २ १ १ २ १ १ १ १}
सुम्नि ष्विदोअन्तमामदारइमाउवाउ । इरश्छु ॥ ८ + ॥ २५

* “विश्वेषां देवानां व्रतम्”—इति आ० भा० ४, २, २२ ।

+ आ० भा० २५० ४, १, ८ ।

एषा त्रिष्टुब् वैश्वदेवी भरद्वाजेन वीक्षिता ।

“विश्वे” सर्वे “देवाः” “मम” मदीयं “मन्त्र” मननीयं
“यज्ञ” यजनीयं पूजां हवींषि वा “शृण्वतु” शृण्वन्वित्यर्थः ।
“अपानपात्” मध्यस्थानीऽग्निश्च* “उभे रोदसी” द्यावा-पृथिव्यौ
अस्मदीयं स्तोत्रं शृण्वन्तु चित्ते अवधारयन्तु ।

अथ प्रत्यक्ष-ज्ञताः—हे “देवाः” ! “वः” युष्माकं “परि-
चक्ष्वाणि” परिवर्जनीयानि यानि “वचांसि” स्त्रीत्राणि “मा

०. “अपानपात् तनूनप्ता व्याख्यातः”—इत्यादि निरु० दे० ४, १८—१९ । “तनून-
पादाण्यं भवति नपादित्यनन्तरायाः प्रजाया नामधेयम्”—इत्यादि निरु० दे० २, ४ ॥
“आपः—इत्यन्तरिक्षनामसु अष्टमं नैवष्टकम् १, २ । “नपात्”—इति अपत्यनामसु
तयोदशं नैवष्टकम् २, २ । अग्नेर्मध्यस्थानत्वं जातत्वादिकञ्च यथा—“अपा सुपस्थ
उपस्थाने मन्त्रत्यन्तरिक्षलोक आसीना मन्त्रान् इति वा गृह्यत साधमिका देवगणा विश्व
इव राजान सुपतस्थान् अग्निश्च मृग्यन् मिति वार्षनीय मिति वा पूजनीय मिति वा
अरण्यं दूतो देवानां विवस्वत आदित्यादिवस्वान्विवांसनवान् प्रेरितवतः परामता-
ह्वास्वान्नेवस्वानरस्य मातरिश्वात माहर्षार माह । मातरिश्वा वाधुमान्यन्तरिक्षे
इत्यसिति मातर्याश्वनितेति वाधेनमेताभ्यां सर्वाणि स्थानान्यभ्यापादंक्षीति ॥
सूर्वाभ्योभवतिनक्षत्रमग्निस्तस्यूर्वाजायतेप्रातरुचयन् । मायामृतुयाग्निद्यानामेताम-
पोषण्श्चरतिप्रजानन् । सूर्वा मूर्त्तं मग्निम् धीयते सूर्वा यः सर्वेषां भूतानां
भवति नक्षत्र मग्निज्ञतः सूर्वा जायते प्रातरुचंश्च एव । प्रजां क्षेतां मन्यन्ते यज्ञि-
थानां देवानां यज्ञस्यभ्यादिना मपो यत् कर्म चरति प्रजानन् सर्वाणि स्थानान्यह-
स्यचरति त्वरमाहकस्योपरा भुयसे निर्वचनाय ॥ क्षीमेनश्चिद्विदेवासोऽन्वितसञ्जी-
जनश्चक्ष्मिभीरोरसिप्राम् । तन्श्चक्ष्मन्त्वे धामुमेकंस्योषधीःपश्चतिविचरुपाः । क्षीमेन
चं चि दिवि देवा अग्नि मजनयश्चक्ष्मिभिः कर्मभिर्द्यावापृथिव्यो राप्तरुचमसङ्कुर्वं
क्षेषा भाषाय पृथिव्या मन्तरिक्षे दिवोति शकपृथिव्येदस्स दिवि स्वतौयं तद्-
सावादित्यइति चि त्राक्षन् तद्भीक्षत्य क्षीत्यक्षेनमेतयादित्य कृत्य क्षीति”—इति निरु०
दे० १, १६—१८ ।

अथ दशमी ।

^{१ २ ३ १ २ ३ १२ १२ ३ २}
यशोमाद्यावापृथिवीयशोमेन्द्रबृहस्पती ।

^{२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २}
यशोभगस्यविन्दतुयशोमाप्रतिमुच्यताम् ॥

^{१ २ ३ ३ २ ३ १ २ ३ १ २}
यशस्वयज्ञः स्याः सप्तदोहम्प्रवदितास्याम् ॥ १० ॥ २६

^{२५ १२ २२ १२ २ १२ २५}
* ह्राउश्वा । यशोमाद्यावापृथिवी । ह्राउश्वा ।

^{१ २ २२ २२ २५ १२ १}
यशोमेन्द्रबृहस्पती । ह्राउश्वा । यशोभगस्यविन्दतु ।

^{२ २ २ २ १ २ २ २५ १}
ह्राउश्वा । यशोमाप्रतिमुच्यताम् । ह्राउश्वा । यश

^{१ २ २ १ २५ २ २ १२ २}
स्वियस्याः सप्तदः । ह्राउश्वा । अहम्प्रवदितास्याम् ।

^{२५ १ २ १}
ह्राउश्वा । अश्वमिष्टयेश्चस् ॥ १२ † ॥ २६

वोचं' न ब्रवीमि अपितु समीचीनानीति । अतः, "वः" युष्माकम्
"अन्तमाः" अन्तिकतमाः मन्तो वयं "सुखेभ्यः" युष्माभि-
र्दत्तेषु सुखेभ्यः † वर्तमानाः "मदेम" मोदेम ॥

"यज्ञम्"—"यज्ञियाः"—इति पाठौ ॥ ८ ॥ २५

* "यशः"—इति आ०शा०३,२,२६ ।

† आ०शा०३,२,२२ ।

‡ "सुखम्"—इति सुखनामसु बोधनं नैवद्युः कम् ६, ६ ।

^{१ १ २} * वृत्रहत्यायसोइ । ३। ^{२ १ २} अधृष्णवेसोइ । ४। ^{२ २ १ २} अपूर्वे
^{२ २ १} सोइ । २। ^{२ १ २ २} अपूरावा२इ । ^{२ १ २} पृथिवीञ्चासोइ । ^{२ २ १ २} विवर्त्तयासो
^{२ १} इ । २। ^{२ १} विवर्त्तया२ । ^{२ २ १ २} अन्तरिक्षसोइ । ३। ^{२ २ १ २} सुधाराया
^{२ २ १} सोइ । २। ^{२ १ २ २} सुधाराया२ । ^{२ २ १ २} दिवंवेपासोइ । ३। ^{२ २ १ २} अवपयी
^{२ २ १} सोइ । २। ^१ अवपाया२ः । ^{१ २} सोइ । २। ^{१ २} ऊर्वे२ । ^१ वा
^{१ २} श्शुवा२ । ^{१ २} इन्द्र२ । २। ^{१ २} इन्द्र । ^{१ २} स्यनू । २। ^{१ २} स्यनू३ । ^१ आ
^{१ २ १ २} उ । ^{२ २ १ २} वा२ । ^{२ १} वीर्याणि । ^२ प्रवा । २। ^१ प्रवाश्शु । ^१ वार३ ।
^{१ १ १ १ १} चा२श्शुपुम् । ^{१ २ २ २} यानौ२ । २। ^{१ २} यानि । ^{२ १} चका । २। ^१ चकाश्शु
^१ उ । ^{१ २ २} वा२ । ^{२ १} रप्रथमा । ^१ निवा । २। ^१ निवाश्शु । ^१ वार३ ।
^{१ १ १ १ १} जी२श्शुपु । ^{१ २} अह२न् । २। ^{१ २} अहन् । ^{१ २} अहाइम् । २।
^१ अहाश्शु । ^{१ २ १ २} वा२ । ^{२ २} अन्वपः । ^१ तता । २। ^१ तताश्शु । ^१ वा
^{१ १ १ १ १} २३ । ^{१ २} दा२श्शुपु । ^{१ २} प्रव२ । २। ^{१ २} प्रव । ^{१ २} क्षणाः । २। ^१ क्षणाश्शु

* "वार्धकम्"—इति भा० भा० १, १, ११ ।

अथ द्वादशी ।

१ १० ७ ११ १ ११ १
अग्निरस्मिजन्मनाजातवेदा

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
घृतम्नेचक्षुरमृतम्नाआसन् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
त्रिधातुरर्कोरजसोविमानो

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १
जम्भञ्जोतिर्द्विविरस्मि सर्वम् ॥ १२ ॥ २८ *

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
+ द्वाउश्वा । अग्निरस्मिजन्मनाजातवेदाः । इडा ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
सुवः । इडा । द्वाउश्वा । घृतम्नेचक्षुरमृतम्नाआसन् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
इडा । सुवः । इडा । द्वाउश्वा । त्रिधातुरर्कोरजसो
“ततद्” हिंसितवान् भूमौ पातितवानित्यर्थः । इदं द्वितीयं
वीर्यम् । “पर्वतानां” सम्बन्धिनीः “वक्षसाः” प्रवक्ष्यमीत्या नदीः †
“प्राभिनत्” कूलद्वय-कर्षणेन प्रवाहितवानित्यर्थः । इदं तृतीयं
वीर्यम् ‡ ॥ ११ ॥ २७

* ऋ० १, १, ११, १—१, १, १०, १—१, १, ५, १ ।

† “अग्ने रिक्षादप्यद्यादमानन्—इति आ० भा० ४, १, २४ । अक्षौव द्वितीयजेतन् ।

‡ “वक्षसाः”—इति अहीनामसु जवमं वैश्वद्युक्त्वात् १, ११ ।

§ “अथास्माकं कर्म रसाद्यप्रदानं इत्यथो वा अ वा अ वक्षसति रिन्ध-कर्मैव कम्”—
इति विश्व० द्वे० १, १० । इत्यथो जेव-वथ इति च महाशब्दम् ।

१२२ १२ १ १२ २५ १ २
विमानः । इडा । सुव । इडा । छाउ३वा । अजस्र

१२ ११ २ १२ १२ १ १२
ञ्जोतिर्द्विरस्त्रिसर्वम् । इडा । सुवः । इडा ॥ २ * ॥ २८

विश्वामित्रच्छिस्त्रिष्टुप्छन्दस्त्वग्निरिति द्वयोः ।

उत्तराग्नेः स्तुतिः पूर्वा स्तुतिः सर्वात्मनात्मनः ।

हे कुशिकाः ! भोक्तृ-भोग्य-भावेन द्विविधम् इदं सर्वं जगत् ।

“एतावद्वा इदमन्नं चैवान्नादश्च सोम एवान्न मग्नि रन्नादः”—

इति श्रुतेः । तत्र सकल-भोक्तृ-वर्ग-रूपेणात्रादोऽग्निः । स च

अग्निवायादित्य-भेदेन त्रेधा भूत्वा पृथिव्यन्तरिक्ष-दुलोकानधि-

तिष्ठति । तदुक्तं वाजसनेयके—“स त्रेधात्मानं व्यकुर्वतादित्यं

द्वितीयं वायुं तृतीयम्”—इति ।

तत्र सः “अग्निः” अहं “जन्मना” एव “जातवेदाः” “अस्मि”

श्रवण-ममनादि-साधन-नैरपेक्ष्येण स्वभावत एव साक्षात्कृत-पर-

तत्स्वरूपोऽस्मि । “घृतं मे चक्षुः” यदेतद्विश्वस्यावभासकं मम

स्वभावभूतम्प्रकाशात्मकं चक्षुः तद् घृतम् इदानीं मत्सक्तं दीप्तम् ।

यदेतद् “अमृतं” कर्म-फलं दिव्यादि विविध-विषयोपभोगात्मकं

तत् “मे” मम “आसन्” आस्ये वर्तते । सकल-भोक्तृ-वर्गात्मना

स्वयमेवावस्थानात् † । एवं स्वात्मनः पृथिव्यधिष्ठात्-रूपता मभि-

धाय वायात्मनान्तरिक्षाधिष्ठात्ता माह—अर्को जगतः स्रष्टा

प्राणः । “सोर्चन्नचरत्तस्यार्चत आपो जायन्तार्चतैव मेक मभू-
दिति तदेवार्कस्यार्कत्वम्”—इति श्रुतेः । स प्राणः अहं “विधा-
तुः” त्रिधात्मनं विभज्य तत्र वायुात्मना “रजसः” अन्तरिक्षस्य
“विमानः” विमाता अधिष्ठातास्मि ॥ तथा आदित्यरूपेण द्युलो-
काधिष्ठाता माह—“अजस्रं ज्योतिः” अनुपचीणं नित्यं
तेजः प्रकाशात्मा द्युलोकाधिष्ठाता आदित्योऽप्यह मस्मि । एवं
भोक्तृ-रूपता मात्मनोनुसन्धाय भोग्यरूपता मप्यनुसन्धत्ते । यत्
“हविः” भोग्यं प्रसिद्धं मस्ति तत् “सर्वम्” अप्यह मेवास्मि* ।

यदा अहम् “अग्नि रस्मि” देवानां हविः-प्रापणात् अङ्ग-
नादिगुण-युक्तोऽस्मि । किञ्च, “जन्मना” उत्पत्त्या “जातवेदाः”
जातज्ञानोऽस्मि । उत्पत्ति-क्षण एव सर्वज्ञोऽह मस्मि । अथवा
जातं सर्वं स्वात्मतया वेत्तीति जातवेदाः सर्वात्मक इत्यर्थः । तत्
कथम्? इत्युच्यते—“घृतं मे चक्षुः” यदेतद् घृतं प्रसिद्धमस्ति
तन्मे चक्षुः-स्थानीयम्, यथा लोके चक्षुर्भासकम् एवं घृतमपि
प्रक्षिप्तं ज्वालामुत्पादयत मम भासकम् । “अमृतं” प्रभारूपं यद्-
मृत मविनाशि ज्योतिः “मे” मम “आसन्” आस्ये वर्त्तते ।
“विधातुः” प्राणापानव्यानात्मकस्त्रिधा वर्तमानोऽर्काऽर्चनीयो
यः प्राणोऽस्ति सोऽप्यह मेवास्मि । तथा “रजसः” अन्तरिक्षस्य
“विमानः” विशेषेण माता परिच्छेत्ता वायुमाह मस्मि ।
किञ्च । “अजस्रं ज्योतिः” नैरन्तर्येण तापकः सूर्यमाह मस्मि ।
किं बहुना । आज्य-पुरीडाशादिरूपं यदेतद्दवि रस्ति तदुप-
क्षिप्तं तत्सर्वं मप्यह मस्मि । “सर्वं स्वस्विदं ब्रह्म”—इति

* अत्र बहोर्कार्थकं तत्-पुरस्तादेवाहमस्मिप्रथमजातमस्मिन्नमेव मेकितम् ।

अथ षयोद्गो ।

२ ३ २ ३ १ ८ १ २ ३ १ ८
पात्यग्रिर्विपोऽग्रम्यदंवेः

५ २ ३ १ ८ १ २ ३ १ ८
पातियङ्गश्चरणसूर्य्यस्य ।

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ ८
पातिनाभासप्रग्रीर्षाणमग्निः

२ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ २
पातिदेवानामुपमादमृषः ॥ १३ ॥ २८ *

॥ तृतीय-दशति ॥

+ १ ८ २ २ २ १ २ ३ १ ८ २
+ षाउ । ३ । पात्यग्रिर्विपोऽग्रम्यदंवेः । षा३१उवा

२३ । सू२३४वा । इङ् । षा३१उवार३ । ङी२३४

५ १ २ २ २ २ २ १ २ ३ १ ८ २
तीः । षाउ । ३ । पातियङ्गश्चरणसूरियास्या । षा३

१उवार३ । सू२३४वा । इङ् । षा३१उवार३ । ङी२

श्रुतेः । तमनेकधाम्निः सर्वात्मकत्व-प्रतिपादनेन परब्रह्मत्वं सुक्तं
भवति ॥

“अजङ्ग”-“धर्मः”—इति साव्य ऋषः पाठ-भेदः ॥ १२ ॥ २८

* आ० १, १, ८, १—१, १, २५, २—१, १, २५, २ ।

† इरमपि तस्यैव (आनेन) कर्तव्यम् ।

३४तीः । ^५ ^{१२} ^{१२} ^{२२} ^{२२१} ^१ ^१
 हाउ । ३ । पातिनाभासप्तश्रीर्षाणमाग्निः । हा

३१उवा२३ । ^१ ^५ ^२ ^१
 सू२३४वाः । इह । हा३१उवा २३ ज्यो२३

तीः । ^५ ^{१२} ^{१२} ^{२२} ^{२२} ^{११} ^१ ^१
 हाउ । ३ । पातिदेवानामुपपादमार्षः । हा३१

उवा२३ । ^३ ^५ ^२ ^१
 सू२३४वाः । इह । हा३१उवा२३ । ज्यो२३

^५
 ४तीः ॥ ३ * ॥ २८

“अग्निः” “वेः” गन्त्राः † सर्वत्र व्याप्तायाः “विपः” रिपः
 भ्रुव्याः ‡ “अथ” मुख्यं “पद्” “स्थानं” “पाति” रक्षति ।
 “यद्वाः” महान्ना अग्निः “सूर्यस्य” “चरणं” चरत्यनेनेति चरण
 मन्तरिचं § “पाति” । “नाभा” ॥ नाभौ अन्तरिक्षस्य मध्ये “सप्त-
 श्रीर्षाणं” सप्तगणं मरुत्तणं “पाति” । “ऋष्यः” दर्शनीयोऽयम् +

● आ० आ० १५० ५, १, १ ।

† “वेः”—इति वेतेनेतिवर्षयो रूपस्य, नै०२, १४, १८ । *

‡ “विपः”—इति रिप इत्यस्य रेषत्वस्ये, षकारभावे रूपस्य, “रिपः”—इति तु पृथिवी-नामसु तथोदमं नैषष्टु कम् १, १ ।

§ “चरः”—इति मरुत्तणसु तथोदमं नैषष्टु कम् ३, १ ।

§ “अन्तरिक्षान्तरिक्षनामसु “अध्या”—इति (नै० १, १, ११) ।

॥ छुपां छुप्त्वित्याम् रूपम् (पा० १, १, १८) ।

+ “ऋष्यः”—इति ऋष्ये ऋष्यित्वम् ऋष्य० १, १०—१०, १६—१२, २०—१४, ११ ।

अथ चतुर्थं खण्डे—

सैषा प्रथमा ।

१२ ११ ९ ३ १२ १ १
 भ्राजन्त्यग्नेसमिधानदीदिवोजिक्काचरत्यन्तरासनि ।

१२ १२ ११२ १ २ ३१२ १२ ३१२
 सत्वन्नोअग्नेपयसावसुविद्रयिवर्चोदृशेदाः ॥ १ ॥ ३०

१२ २ २१ २ १२ २ २
 * भ्राजाओओओओओइ । त्यग्नेसमिधानादी१दिवा२ः ।

१ २ २१ २ १ १ २ २
 जिक्काओओओओइ । चरत्यन्तरा१सानी२ । सत्वाओ

१ २ १२ २ २ १ २ २१ १२२
 ओओओइ । नोअग्नेपयसावसु३वीत् । रयिवर्चोदृशो

१ १ २ ४ ५ ४
 ३ । ऊम्मा२ । हा । ओ३ओवा । ओपुइ । डा ॥ ५ † ॥ ३०

“अग्निः” “उपमादम्” “देवानाम्” उपमादकं यन्न “पाति”
 रचति ॥

“पाल्यग्निर्विपोअग्रम्” — “पातिप्रियेरिपोअग्रम्” -- इति
 पाठो ॥ १३ ॥ २९

इति श्रीमत्सायणार्थ-विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे
 हन्दीध्याव्याख्याने षष्ठ्याध्यायस्य तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

* तद्धीव पचन निदम् ।

† आ० मा० १ प० ४, १, ५ ।

“वसन्तः इन्द्र” वसन्त एव चैत्र-वैशाखरूपो वसन्तऋतुरेव
 “रन्ध्यः” रमणीयः भवति । “घीसद्भु” ज्येष्ठाषाढरूपो घीस-
 ऋतुरेव “रन्ध्यः” रमणीयः । “वर्षाणि” वर्षा आवण-भाद्रपद-
 रूपेणावयवीभूतः प्राष्ठत् ऋतुरेव “रन्ध्यः” रमणीयः । “तान्यदु”
 “शरदः” आश्विन-कार्तिकरूपेणावयवीभूत ऋतुः “रन्ध्यः”
 रमणीयः । “हेमन्तः” मार्गशोष-पौषरूप एव “रन्ध्यः” रमणी-
 यः । “शिशिरदु” माघ फाल्गुनरूप एव “रन्ध्यः” रम-
 णीयः * ॥ २ ॥ ३१

* अक्षोपनिषत् तद्वाग्यानाम् यास्त-ज्ञतम्—सप्तयुञ्जन्निरयमेकचक्रमेकोऽक्षो
 वक्षति सप्तनामा । चिन्ताभिसङ्गमजरमनवं यत्ने सावित्रशाभुवनाधितरुः । सप्त युञ्जन्नि
 रय मेकचक्र मेकवारिणम् चक्रचक्रतेर्वाचरतेर्वा क्रामतेर्वको अश्वो वक्षति सप्तनामा-
 दित्यः सप्तश्लोकरययो रसानभिसङ्गमयन्ति सप्तैव सृषयस्तु वन्तीति वेद सपीतरज्ञामै-
 तस्या देवाभिसङ्गमात् । संवत्सरप्रधान उभरोर्द्धर्चन्तिनाभिसङ्गं तृणुः संवत्सरो घी-
 क्षो वर्षा हेमन्त इति । संवत्सरः संवत्सरोऽस्मिन् भूतानि । घीस पश्यन्ते अश्विनः सा
 वर्षा वर्षात्याद्य पर्जन्यो हेमन्तो हिमनाम् । हिमं पुनश्चर्कोर्वा हिमोर्तेर्वा न अजर
 मजरवचसोश्च समर्वसप्त प्रत्युत मन्यन्ति । यचेमानि सर्वाश्च भूतान्यभि सन्निष्ठन्ते
 तं संवत्सरं सर्वमावाभि स्यौति । पपारे वक्त्रे परिवर्तमान इति पञ्चतुं तथा ।
 पञ्चतर्कः संवत्सरस्येति च ब्राह्मणं हेमन्त-शिशिरयोः समासेन वत्सर आकारपितं मिति
 पञ्चतु तथा । अराः प्रत्युता नामौ । वत् पुनः सप्ततेः । द्वादशारङ्गहितम्बराव ।
 द्वादशप्रथमचक्रमेकमिति सासानां मासा मानान् । प्रथिः प्रथितो भवति । तस्मिन्
 साकन्निभ्रतानमद्बोर्पिताः चिदनेचसापसाः । पठिच इ वै त्रौचि च इतानि
 संवत्सरस्याचोराना इति च ब्राह्मणं समासेन । सप्तभ्रतानि विंशतिवत्सुः । सप्त
 च वै इतानि विंशतिच संवत्सरस्याचोराना इति च ब्राह्मणं विनामेव—इति
 निघ० नै० ४, २० ।

अथ तृतीया ।

३१२ ३ १२ ३ २ २१२
सहस्रशीर्षाः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

१२ २२ ३१ २२० २ ३२
सभूमिं सर्वतो*वृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥ ३ ॥ ३२ १

२१ २ २१ २ २ २
‡ उज्जवाहाड । ३ । सहस्रशीर्षाः पुरुषरक्षाः । सह-

२१ २२ २ १२ २१२ २ १
स्राक्षः सहस्रारक्षात् । सभूमिं सर्वतोवारक्षती । अत्यति

२१२ २ २१ २ २१ २
ष्ठद्दशाङ्गुलम् । उज्जवाहाड । २ । उज्जवाहाड ।

२ १ ११११
वार । इट् इडा २३४पु ॥ १३० ॥ ३२

सर्व-प्राणि-समष्टि-रूपी ब्रह्माण्ड-देही विराडाख्यो यः
पुरुषः सोऽयं "सहस्रशीर्षाः" सहस्र-शब्दस्योपलक्षणत्वात् ॥
अनन्तैः शिरोभिर्युक्त इत्यर्थः । यानि सर्व-प्राणिनां शिरांसि
तानि सर्वाणि तद्देहान्तःपातित्वान्तदीयान्येवेति, सहस्र-शीर्ष-
त्वम् । एवं सहस्राक्षत्वं सहस्रपादत्वं च । स पुरुषो "भूमिं"

* "विश्वतो"—इति ऋ० । † ऋ० ५, ४, १०, १ ।

‡ "हे पुरुषव्रते"—इति ऋ० मा० १, १, २५ ।

१ ऋ० मा० २४० ५, १, १२ ।

२ "उज्जवाहम्"—इति ब्रह्मनाम्न उज्जव नैवष्ट, ऋ० १, १ ।

अथ चतुर्थी ।

१ १

त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषःपादोस्त्रेहाभवत्पुनः ।

१ १

तथाविष्वङ्व्यक्रामदशना + नशनेअभि ॥ ४ ॥ ३३ †

२ १

१ उज्ज्वीचोवार । ३ । त्रिपादूर्ध्व उदैत्युक्तरक्षाः ।

१ १

पादोस्त्रेहाभवत्पुनः । १

१ १

अशनानशनेभारश्भौ । उज्ज्वीचोवार । २ । उज्ज्वी

१ १

वी । चोर । वारश्भौ । औचोवा । ईरश्भौडा । उज्ज्वी

१ १

वीचोवार । २ । उज्ज्वी । चोर । वारश्भौ । औचो

ब्रह्माण्ड-गोलक-रूपां सर्वतः “आ” समन्तात् “वृत्त्वा” परिवेष्ट्य
दृग्भ्याङ्गुल-परिमेतं देशम् “अत्यतिष्ठत्” अतिक्रम्य व्यवस्थितः ।
दृग्भ्याङ्गुलमित्युपलक्ष्यम् । ब्रह्माण्डाद्बहिरपि सर्वतो व्याध्या-
वस्थितइत्यर्थः ॥ ३ ॥ ३२

• “ननो”—इति ऋ० ।

‡ ऋ० ८, ४, १०, ४ ।

† “सामना”—इति ऋ० ।

‡ नथ द्विगोचम् ।

अथ पञ्चमी ।

१२ १२४ १११२४ ११ १
 पुरुषणवेदए*सवयङ्गुतंय्यञ्चभाव्यम् † ।

वा । ^१ ^५ ^{११२०२} ^{११२}
 २२४वाः । उङ्गवौहोवा२ । २ । उङ्गवौ ।

^१ ^२ ^{५२} ^२ ^{१११११}
 चो२ । वा२३४ । औहोवा । ऊ२३४५ ॥ १४ ‡ ॥ ३३

श्रीश्रुतं “त्रिपान् पुरुषः” संसार-स्मर्य-रहितः बहुल-स्वरूपः
 सीश्रुतम् “अर्धं उदैत्” अस्मादज्ञान-कार्यात्मसाराहृष्टभूतः सन्
 तत्रत्यैर्गुणदोषै रस्मृष्टः उत्कर्षेण स्थितवान् । “अस्य” श्रीयं
 “पादः” शेषः सीश्रुतमिह मायायां प्रादुरभवत् । सृष्टि-संहा-
 राभ्यां पुनः पुनरागच्छदिति [अस्य सर्वस्य जगतः परमात्म-
 शेषत्वं भगवताप्युक्तम्—“विष्टभ्याह मिदं कृत्स्न मेकांशेन
 स्थितो जगदिति”] तथा मायाया मागत्यानन्तरं “विष्णु-
 देव-तिर्य्यगादि-रूपेण विविधः सन् “व्यक्रामत्” व्याप्तवान् । किं
 कृत्वा ? “अशनानशने” अभिलष्य अशनं भोजनादि-व्यवहारी-
 येतं चेतनं प्राणि-जातम्, अशनं तद्द्रवित मचेतनं गिरि-नद्या-
 दिकम् । तदुभयथा यथा स्यात्तथा । यमेव विविधी भूत्वा
 व्याप्तवानित्यर्थः ॥ ४ ॥ ३३

● “पुदरवेद”-इति

† “अस्य”-इति ।

} अनेदीयपाठौ ।

‡ श्रौ० ता० १५० ५, १, १४ ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १
पादोस्यसर्वाभूतानि त्रिपादस्यामृतन्दिवि * ॥ ५ ॥ ४४ †

२ २ १ २ २ १
‡ इयौक्षोवा २ । ३ । पुरुषएवेदस्यसर्वाम् ।

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
यङ्गुतयश्चभावारश्चयाम् । पादोस्यसर्वाभूताश्चनी । त्रि

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
पादस्यामृतन्दारश्चइवौ । इयौक्षोवा २ । २ । इयौक्षोर

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
वारश्च । औक्षोवा । ईरश्चडा । इयौक्षोवा २ । २ ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
इयौक्षोर । वारश्च । औक्षोवा । ज्योरश्चतीः । इयौ

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
क्षोवा २ । २ । इयौ । क्षोर । वारश्चऔक्षोवा ।

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
इरश्चइवौ ॥ १५ ॥ १५ ॥ ४४

यत् "इद्" वर्त्तमानं जगत् तत् "सर्वं" "पुरुषएव" । "य-
ङ्गुतम्" उत्पन्नं जगत् "यश्च भाष्यं" भविष्यज्जगत् तदपि पुरुषएव
यद्यास्मिन् काले वर्त्तमानाः पाणिनः सर्वेऽपि चराचरात्मकपुरुष-

* "जलाशतल" — इत्यादिषु अमंडीयः ।

† ऋ० ८, ४, १७, ४ ।

‡ "नोचि लोकानां प्रतापि, दिवः" — इति षा० मा० २, १, १५ ।

॥ षा० मा० १४०५.१, १५ ।

अथ षष्ठी ।

१ २ ३ ४ ५ ६ १ २ ३ ४ ५
तावानस्य*महिमाततो † ज्ञायात्‡चतुष्टयः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

१ २ ३ ४ ५ ६ १ २ ३ ४ ५
§ चाउ । ३ । तावातस्य । मच्चा२इमा३ । चाउ

स्वावयवाः तथैव गतागामिनो रपि कल्पयोर्द्रष्टव्यमित्यभिप्रायः ।
एतदेवोभयं स्पष्टीक्रियते—“अस्य” पुरुषस्य “सर्वाणि भूतानि”
कास-अय-वर्तीनि प्राणि-जातानि “पादः” चतुर्थीऽशः । “अस्य”
पुरुषस्यावशिष्टं “त्रिपात्” स्वरूपम् “अमृतं” “विनाश-रहितं”
सत् “दिवि” द्योतनात्मके स्वरूपेण-स्वरूपे व्यवतिष्ठत इति
शेषः । [यद्यपि “सत्यं ज्ञान मनस्तं ब्रह्म”-इत्यनन्तस्य परब्रह्म-
णोऽहीयदन्तत्वाभावात् पादचतुष्टयं निरूपयितुं मशक्यं, तथापि
अगदिदं ब्रह्म-स्वरूपपापेक्षया अल्पमिति विवक्षितत्वात् पादत्वा-
पचारः ॥ ५ ॥ ३४

- “एतावानस्य”—इति,
 - † “अतो”—इति,
 - ‡ “पादोऽशो वा”—इत्यादिषु
- ¶ अ० ०, ४, १०, २ ।
- § “अन्तरिक्ष”-इति, अ० ब० २, २, २५ । त्रैलोक्येण शेषः ।

अथ सप्तमी ।

११ १११ ३२ ३ २ ३११
ततोऽविराड् † जायतविराजोऽधिपूरुषः ।

१३ १८ १८ ३१४ ३११ ११
सजातोऽत्यरिच्यतपश्चाङ्गुमिमथोपुरः ॥ ७ ॥ ३६ ‡

१ १ १ १ १११ १ ११ १ १११
३ । ततोऽज्यायाऽश्चपूरुषः३षाः । द्वाउ । ३ । उता-

१ १ १ १ १११
मृतत्वस्थेशाः३नाः । द्वाउ । ३ । यदन्नेनातिरोहा

१ १५ १ १ ११११
२३ती३ । द्वाउ३ । वा३ । इट् इडाः३३४५ ॥ १६ ॥ ३५

अतीतानागतवर्तमान-रूप-जगदाद्याधारो योऽस्ति "तावान्" सर्वोऽपि "अस्य" पुरुषस्य "महिमा" स्वकीय-सामर्थ्य-विशेषः । न तु तस्य वास्तवं स्वरूपम् । वास्तवस्तु "पुरुषः" "ततः" महिम्नोऽपि "ज्यायान्" अतिशयेनाधिकइत्यर्थः । "उत" अपिच "अमृतत्व-स्य" देवत्वस्य "अयम् ईशानः" स्व-मायया "यत्" यस्मात् कार-णात् "अन्नेन" प्राणिनां भोक्ष्येन अन्नेन निमित्त-भूतेन "अति रोहति" स्वकीयां कारणावस्था मतिप्राम्य परिदृश्यमान-जगद-वस्थां प्राप्नोति । तस्मात् प्राणिनां कर्म फल-भोगाय जगदवस्था-स्वीकारात्, नेदन्तस्य वस्तु-तत्त्व मित्यर्थः ॥ ६ ॥ ३५

० "तस्माद्"—इति,

† "विराड्" इति च,

‡ आ० ८,४,१०,५ ।

} ३० ।

५ आ० मा० १५० ५,१,१९ ।

२५ १ २ १ २ २५ २५ २ १ २
 • चाउश्वा । ततोविराडजायत । चाउश्वा । विरा
 १२ २ २ १ २ २ २ ५ १ २ २ १ २ १
 जोअधिपुरुषः । चाउश्वा । सजातोअत्यरिच्यत ।
 ५ १ १ २ २ १ २ १ २ १ २ ५ १ १ १ १
 चाउश्वा । पश्चाद्भूमिमथोपुरः । चाउश्वा ३ । ई २ ३
 १ १
 ४५ ॥ १७ ॥ ३६

“विष्वङ् व्यक्रामत्”—इति यदुक्तं तदेवात्र प्रपञ्चते—
 “ततः” तस्मादादि-पुरुषात् “विराट्” ब्रह्माण्ड-देहः “अजायत”
 उत्पन्नः । [विविधानि राजन्ते वस्तू न्यत्रेति विराट् †] “विराजो
 अधि” विराट्-देहस्योपरि तमेव देहमधिकरणं कृत्वा “पुरुषः”
 तद्देहाभिमानी कथित् पुमानजायत । योऽयं सर्व-वेदान्त-वेद्यः
 परमात्मा स एव रूपेण प्रविश्य ब्रह्माण्डाभिमानी देवतात्मा जीवो
 ऽभवत् [एतच्चाथर्वणिकउत्तरतापनीये विंशत्यष्टमामनन्ति—“स
 वा एष भूतानोन्द्रियाणि विराजं देवताः कोशांश्च सृष्ट्वा प्रविश्य
 मूढो मूढ इव व्यवहरन्नास्ति माययैवेति] । “स जातः” विराट्
 पुरुषः “अत्यरिच्यत” अतिरिक्तोऽभूत् । विराट्-अत्यरिक्तो देव-
 तिर्यङ्-मनुष्यादिरूपोऽभवत् । पश्चाद्देवादि जीव भवाद्भूषं भूमिं
 ससर्जति शेषः । “अथा” भूमि-सृष्टेरनन्तरं तेषां जीवानां “पुरः”
 ससर्ज [पृथ्यन्ते सप्तभि र्धातुभि रिति पुरः] शतौराणि ॥ ७॥ ३६

* “पृथिव्याः” इति चा० भा० २, २, २४ । अतमिति शेषः ।

† चा० भा० ३५० ४, १, १० ।

‡ “विराट् विरमन्नाद्विराजनाद्वाविश्वधनाद्वा”—इति दै० भा० ३, १२ ।

मन्येवामिति पञ्चर्चा वामदेवेन वीक्षिताः ।
 अत्राद्यैकान्तिमे च द्वे त्रिष्टुभस्तासु चादिमा ॥
 उपरिष्टाञ्जोतिरिति बह्वृचैव विधीयते ।
 अन्ये अनुष्टुभी द्यावा पृथिव्योः प्रथमा तथा ॥
 द्वितीयैन्द्री चतुर्थी च तृतीयाशीर्निजात्मनः ।
 स्तुतिर्गवा मन्तिमेति छन्दादेवत निर्णयः ॥

अथ अष्टमौ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३
 मन्येवान्द्यावापृथिवीस्तुभोजसौ

१४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 येऽप्रथेथाममितमभियोजमम् ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 द्यावापृथिवीभवत्स्त्रोनेतेनोमुञ्चतमश्चमः ॥ ८ ॥३७*

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 † जुवाद् । ३ । रूपम् । मन्येवान्द्यावापृथिवीसू३

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 भोजाश्सा ३७ । येऽप्रथेथाममितमभियोजाश्ना २म् ।

* "१० ऋ० भा० ४, १८, १०, २१ ।

† "द्यावापृथिव्योः" — दत्त भा० ४, १, २५ ।

१२ २ २ १ १ १२ २ १
 द्यावापृथिवीभवाश्नात्स्योश्नात् २३ । तेनोमुञ्चताहमात्

१ १ १२ १ १२ २
 द्यासात् २ । ऊवाइ । ३ । रूपार । वार३४श्रीचीवा ।

१२ २ १
 ए । रूपम् । ३ ॥ १८ * ॥

१ १२ १ १ १२ २ १२
 † प्रतिष्ठासिप्रति । ष्टा । ३ । वर्चोसिमनोसि । ऐची ।

१२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 मन्येवान्द्यावापृथिवीसुभोजसावैची । येअप्रथेथाममितम

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 भियोजनामैची । द्यावापृथिवीभवत्स्योना । ऐची ।

१२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 तेनोमुञ्चतमत्स्येची । प्रतिष्ठासिप्रति । ष्टा । ३ । व

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 र्चोसिमनोसि । ऐची३ । चाउवा । ए । भूतम् । ३ ।

॥ २१ † ॥ ३७

हे “द्यावापृथिवी” द्यावापृथिव्यो ! “वा” युवां “सुभोजसौ”
 शोभन-पालयित्राविति “मन्ये” अहं जानामि हे द्यावापृथिव्यो !
 “अमितम्” अपरिमितं “योजनं” . [युज्यते पुरुषोऽनेनेति
 योजनम्] धनादि, तत् “अभ्यप्रथेथाम्” अभिविस्तारयतम् । हे

* आ० भा० १५० ५, १, १८ ।

† “विपरीते”—इति आ० भा० ३, १, २५ । तत्र द्वितीयम् ।

‡ आ० भा० १५० ५, १, १८ ।

अथ नवमी ।

१२ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ १ २
 चरीतइन्द्रश्मश्रूण्यु, तोतेचरितीचरी ।

१२ ३ १ २ १ २ ३ १ २
 तन्वास्तुवन्तिकवयःपुरूषासोवर्गवः ॥ ८ ॥ ३८

१२ १ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 * चरीतइन्द्रश्मश्रूणी । उतोतेचरिताउच्चाइरी । तान्वा

२ ४ ५ २ १ २ २ २ ४ ५
 स्तुवन्तिकाइ । वायाः । पुरूषासोवनाइ । गावाः ।

१ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 ऋष्यासइन्द्रभुङ्क्तिमघवन्निन्द्रभुङ्क्तिभुङ्क्तिप्रभुङ्क्ति

२ २ १ १ १ १ १
 स्तसरपूतारइ४पुः ॥ २२,† ॥ ३८

“द्यावापृथिवी” द्यावापृथिव्यौ! युवां अस्माकं “स्योने” सुखरूपेः
 स्व-सुख कार्ये “भवतम्” “ते” द्यावापृथिव्यौ “वः” अस्मान्
 “मंहसः” पापात् “सुञ्चतम्” मोचयतम् ॥ ८ ॥ ३७

हे “इन्द्र!” “ते” तव “श्मश्रूणि” “हरी” सोम-पानेन
 हरितवर्षानि [तथाच श्रूयते—“इन्द्रः श्मश्रूणि हरिताभि
 पुञ्चते”—इति । “श्रीन्द्रसि बहुलम् (६, १, ८०)”—इति हरि-

* “नद्यस्य साम व्रतं वा”—इति आ० ब्रा० ३, १, २५ ।

† आ० गा० २५० ५, १, ११ ।

‡ “स्योमस्”—इति सुधनामसु पञ्चदशं नैघण्टु कम् १, ६ ।

अथ दशमी ।

१७ १ १९ १२३२३ १२३ २
 यद्द्वर्चाच्चिरण्यस्ययद्वावर्चागवामु त ।

३२ ३१२ ३२ ३१ २९ १ २
 सत्यस्यब्रह्मणोवर्चास्तेनमासृजामसि ॥ १० ॥ ३८

१२ २१ २१ २२१२ १
 * द्वाउ । ३ । च्चमन्नम् । ३ । च्चमन्नादो । च्चम
 २२१२ २२ १२ २२ १ २२
 न्नादो । २ । च्चविधारयो । २ । च्चविधारयः । द्वाउ ।

१ २२ १ २ १ १२१ २२१२ २ १ २
 ३ । यद्द्वर्चाच्चिरण्य । स्या । यद्वावर्चागवामू । ता । स
 १२ २२ १ १ २२ २२ १ २२ १ २२
 त्यस्यब्रह्मणोव । चाः । तेनमासृजाम । साइ । द्वाउ
 शब्दात्परस्य शैर्लुक्] । “उती” अपिच । “ते” “हरी” अश्ली †
 “हरितो” हरिद्वर्षी । “कवयः” मेधाविनः “पुरुषासः” ‡
 पुरुषाः “वनगवः” [वननीयाः सन्धजनीयाः सेवनीयाः गावो
 येषां ते वनगवः मध्यरेफ्ण्डान्दसः ॥ गीष्त्रिती (१, २, ४८)
 रितिः स्वत्वम्] तादृशाः “कवयः” “तं” “त्वा” त्वां स्तुवन्ति ॥
 ॥ ८ ॥ ३८

* “दिशां व्रतं दशानुगामम्”—इति आ० ब्रा० १, २, १६ ।

† “हरी इन्द्रस्य”—इति निघ० १, १५, १ ।

‡ “आज्जसेरसुवः”—इति पा० ०, १५० ।

॥ “वर्चामनोवच विपय्यं वचः”—इति पा० १, ४, ८८ पा० ।

१ १
३। अक्षमन्नम् । ३। अक्षमन्नादो । अक्षमन्नादो । २।
१ २२ २२ १ २२ १ २२ २ २२
द्विविधारयो । २। द्विविधारयः । द्वाउ३ । वा । ए ।
१ १ २ २ २ २ २ २ २ २ १ १ २ २
अक्षमन्नमक्षमन्नादोद्विविधारयः । ३। ए । अक्षुसुव
२ ३ १ १ १ १
ज्योतिरक्षुः ॥ १ * ॥

२२ १ १ २२ १ २२ १
द्वाउ । ३। अक्षुसुवो । अक्षुसुवो । २। अक्षु
२ २ २ २ १ २२ १ १ १ २ २ २ २
सासुहिः । अक्षुसासुहिः । २। अक्षुसासुहानो ।
१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १ २ २ १
अक्षुसासुहानोअक्षुसासुहानः । द्वाउ । ३। यद्वर्षीचिर
१ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २
पय । स्या । यद्वावर्षीगवामू । ता । सत्यस्यब्रह्मणोव । चाः ।
२ २ २ १ २ २ १ २ २ २ २ २ २
तेनमासुद्वजाम । साइ । द्वाउ । ३। अक्षुसुवो ।
१ २ २ १ २ २ १ २ १ २ २
अक्षुसुवो । २। अक्षुसासुहिः । अक्षुसासुहिः । २।
१ १ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २
अक्षुसासुहानो । अक्षुसासुहानो । अक्षुसासुहानः ।

१५ १ २२ २ १ २२ १ २२ १ २ १ २ २ २
 हाउ। ३। वा। ए। अह्रस्मचोह्रस्मासहिरह्रस्मासहा
 १ २२ २ १ २ २ १ १ १
 नः। ३। ए। अह्रस्वज्योतीरु४४पुः ॥ २ * ॥

२२ १ १ २२ १ २२ १ २२
 हाउ। ३। अह्रवर्चा। ह्रवर्चा। ह्रवर्चः। हाउ।

१ २२ १ २ १ १ २२ १ २ १ २ १ १ १
 ३। यद्वर्चाहिरण्य। स्या। यदावर्चागवामू। ता। सत्य

२ १ २२ १ १ १ २ २ १ २२ १ २२
 स्यब्रह्मणोव। चाः। तेनमासुह्रजाम। साइ। हाउ।

१ २२ १ २२ १ २२ १ २ २२
 ३। अह्रवर्चा। ह्रवर्चा। ह्रवर्चः। हाउ। ३। वा। ए।

१ १ २२ १ २ २ १ १ १ १
 अह्रवर्चः। ३। ए। अह्रस्वज्योतीरु४४पुः ॥ ३ * ॥

२२ २ १ २ २२ १ २ २२ १ २
 हाउ। ३। अह्रन्तेजो। ह्रन्तेजो। ह्रन्तेजः।

२२ १ २२ १ १ १ १ २२ १ २ १ २ १
 हाउ। ३। यद्वर्चाहिरण्य। स्या। यदावर्चागवामू।

१ २ १ २ १ २२ १ १ १ २ २ १ २२ १
 ता। सत्यस्यब्रह्मणोव। चाः। तेनमासुह्रजाम। साइ।

२२ १ १ २ २२ १ २ १ २ १ २ २२
 हाउ। ३। अह्रन्तेजो। ह्रन्तेजो। ह्रन्तेजः। हाउ।

१ १ २ २ १ २ २ १ १ १ १
 ए। अह्रन्तेजः। ३। ए। अह्रस्वज्योतीरु४४पुः ॥ ४ * ॥

*, †, ‡ आ० मा० ३५०६, १, १-३-४।

^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२}
 षाउ । ३ । दिग्नुदुचे । दिग्नुदुचे । २ । दिग्नु

^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
 दुचे । ३ । दिग्नुदुचे । ३ । सर्वादुचे । ३ । षाउ । यद्वाचैर्द्विर

^१ ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
 ष्य । स्या । यद्वावचौगवामू । ता । सत्यस्य ब्रह्मणोव । चाः ।

^{१२} ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२}
 तेनमासं षड्जाम । साइ । षाउ । ३ । दिग्नुदुचे ।

^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२}
 ३ । दिग्नुदुचे । ३ । दिग्नुदुचे । सर्वादुचे । ३ ।

^{१२} ^२ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
 षाउ । वा । ए । दिग्नुदुचे दिग्नुदुचे दिग्नुदुचे सर्वादुचे ।

^{१२} ^२ ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
 ३ । ए । अहं सुवर्ज्योती २३४पुः ॥ ५ * ॥

^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
 षाउ । ३ । मनोजयित् । ३ । हृदयमजयित् । ३ ।

^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
 इन्द्रोजयित् । ३ । अहमजैषम् । ३ । षाउ । यद्वाचैर्द्विर

^२ ^१ ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
 ष्य । स्या । यद्वावचौगवामू । ता । सत्यस्य ब्रह्मणोव ।

^१ ^{१२} ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
 चाः । तेनमासं षड्जाम । साइ । षाउ । मनोजयित् ।

^१ ^१ ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१ ^{१२} ^१
 ३ । हृदयमजित् । ३ । इन्द्रोजयित् । ३ । अहमजैषम् ।

२६ २ २२ १ २ १ १ १ १ २ १ १
३ । ह्राउश्वा । ए । मनोजयिञ्चृदयमजयिदिन्त्रोजयिदह

२२ २२ २१ २ ३ १ १ १ १
मजैषम् । ३ । ए । अह् सुवर्ज्योतीरश्चपुः ॥ ६ ॥

२२ १ १ २ १ २२
ह्राउ । ३ । वयः । ३ । वयोवयः । ३ । ह्राउ । ३ ।

१ २ २ १ २ १ १ २ १ २ २ १ २ २ १ २ १ २
यद्वर्चाहिरस्य । स्या । यद्वावर्चागवाम् । ता । सत्यस्य

१ २ २ १ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २
ब्रह्मणोव । चाः । तेनमास्त्स्रजाम् । साइ । ह्राउ ।

१ १ २ २ २ ३ २ २ २ १ २
३ । वयः । ३ । वयोवयः । ३ । ह्राउश्वा । वा । ए । वयो

२ २ २ २ २ २ २ ३ १ १ १ १ १
वयोवयः । ३ । ए । अह् सुवर्ज्योतीरश्चपुः ॥ ७ ॥

२२ २ २ १ २ २ १ २ २ २ २
ह्राउ । ३ । रूपम् । ३ । रूप् रूपम् । ३ । ह्राउ ।

१ २ २ १ २ १ १ २ २ १ २ १ २ २ १ २
३ । यद्वर्चाहिरण्य । स्या । यद्वावर्चागवामूता । स

१ २ १ २ २ १ १ १ २ २ १ २ २ १ १
त्यस्यब्रह्मणोव । चाः । तेनमाम्स्स्रजाम् । साइ ।

२ २ २ २ १ २ २ १ २ २ २ २ २ २
ह्राउ । ३ । रूपम् । रूपा रूपम् । ३ । रूपम् । ३ । ए ।

२ १ २ ३ १ १ १ १ १
अह् सुवर्ज्योतीरश्चपुः ॥ ८ * ॥

* आ० भा० ४५० ४. १, ४-७८ ।

^{१ १} द्विद्वियज २। ३। ^{१ १} उदपप्तम् । ^{१ १} उदपप्तम् । २।
^{२२ १२ १ १} जर्द्दनिभास्यकृषि । ३। ^{१ २२} व्यद्यौत्सम् । ३। ^{१ १} अततनम् ।
^{२२ २२ २२ १ २२ १ २ १} ३। हाउ । हाउ । हाउ । यद्दर्वावर्चाद्विरण्य । स्या ।
^{१ २२ १२२ १ २ १ १ २ २ १ २ २ १ १ २२} यद्वावर्चागवामू । ता । सत्यस्यब्रह्मणो व । चाः । तेन
^{२२ १ १२ १ १ १ २ १} मासच्छजाम । साइ । ^{१ १} द्विद्वियज २। ३। ^{१ १} उदपप्तम् ।
^{२२ २२ २ १ १ २२ १ १} ३। जर्द्दनिभास्यकृषि । ३। ^{१ २२} व्यद्यौत्सम् । ३। ^{१ १} अतत
^{१२ २ २२ १ २ २ १ २ १} नम् । ३। हाउइवा । ए । ^{१ २ २ १ २ २ १ २ १} उदपप्तमूर्द्दनिभास्यकृषिव्य
^{२२ १ १ २ १ २ १ १ १ १ १} द्यौत्समतनम् । ए३ । पिन्वस्वारइ४५ ॥ ८ * ॥
^{२२ १२ १ २ २ २ २ २ २ २} हाउ । ३। ^{१ २ २ २ २ २ २ २ २ २} प्रथे । ३। ^{२२} प्रत्यष्टाम् । ३। हाउ । ३।
^{१ २२ १ २ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २} यद्दर्वावर्चाद्विरण्य । स्या । यद्वावर्चागवामूता । सत्य
^{२ २ २ २ १ १ २ २ २ २ २ २ १ २ २} स्यब्रह्मणो व । चाः । तेनमासच्छजाम । साइ । हाउ ।

अथ एकादशी ।

११ ११ १ १११
सहस्तमन्द्रदधीज

११ ११ १ १
ईशेह्यस्यमहतोविरपशिन् ।

११ १ ११ ११ १ ११ ११
३। प्रये । ३। प्रत्यष्ठाम् । ३। हाउ३ । वा । ए। प्रयेप्रत्य
११ ११ ११ १ १ ११११
ष्ठाम् । ए। चह्वस्वुवर्ज्योतीर३४पुः ॥ १० * ॥ ३८

वामदेव ऋषिः । अनष्टप् कन्दः । आशामने विनियोग्या ।

“हिरण्यस्य” हित-रमणीयस्य एतन्नामकस्य “यहर्षः” तेजो-
ऽस्ति । “यदा” अपिच । “गवाम्” एतन्नामकानां । “यहर्षः”
तेजोऽस्ति । “उत” अपिच । “सत्यस्य” सर्वैः सभ्यतस्य † “ब्रह्मणः”
यहर्षोऽस्ति तेन तैः “मा” “संसृजामसि”॥ सम्पाद्यामः । धन-
वन्तः पशुमन्तः श्रीचिया भवेमेति तात्पर्यार्थः ॥ १० ॥ ३८

* चा० मा० १५० ५, १, १० ।

† “हिरण्यं कलाद्भियत चायम्यमानमिति वा द्रियते जनाञ्जनमिति वा हित-
रमणं भवतीति वा हृदयरमणं भवतीति वा चर्यंतं स्नात् प्रस्ताकर्मणः”—इति निब०
नै० १, १० ।

‡ जौरिति निबन्धौ यहर्षः (१, १, १—१, ४, ४—१, ५, ३—१, ११, ४—१, १५, ७—
१, ११, १० ।

॥ “सत्यं कलात् सरसु मायते सतप्रमणं भवतीति वा”—इति निब० नै० ३, ११ ।

॥ “इदकोमधि”—इति पा० १, ४६ ।

२३ १ २ १ २ २ २ २ २
 क्रतुन्ननृम्णस्थविरञ्चवाजं

३ २ ३ १ २ २ २ २
 वृत्रेषुशत्रून्तुक्ष्णानाकृधीनः ॥ ११ ॥ ४०

* हाउ । ३ । आइही । ३ । ओहा । २ । ओ
 हा३ । हाउ । ३ । महस्तन्नइन्द्रदधो रजाः । आया
 रेउ । ऊ । आयाउ । ३ । ईशेह्यस्यमहतेविरारे
 णायिन् । आया रेउ । ऊ । आयाउ । ३ । क्रतुन्न
 नृम्णस्थविरञ्चवा रेजाम् । आया रेउ । ऊ । आया
 उ । ३ । वृत्रेषुशत्रून्तुक्ष्णानाकृधीनः । आया रे
 उ । ऊ । आयाउ । ३ । हाउ । ३ । आइही ।
 ३ । ओहा । ओहा । ओहा३ । हाउ३ । वा । ए
 आयुर्हीअस्मभ्यं वर्चोधादेवेभ्यार३४५ः ॥ १७ † ॥ ४०

* "कश्यपततं दशानुगामम्" * * * गवात्रते"—इति आ० ब्रा० १, २, २७ तम
 प्रथम सिद्धम् ।

† "पश्चादन्"—इति क० पु० पाठः ।

‡ आ० गा० ३५० ५, २, १७ ।

१७
 ७

अथ हादशी ।

१ १ २ ३ १ २ ३ १ २
सहर्षभाःसहवत्साउदेत

१ २ ३ २ ३ १ २
विश्वारूपाणिविभतीर्दूधनीः ।

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
उरुःपृथ्वरयवोअस्तुलोक

३ १ २ २ २ ३ २ ३ १ २
इमात्रापस्तुप्रपाणाइहस्त ॥ १२ ॥ ४१

॥ चतुर्थ-दशति ॥

* हाउ३वा । सहर्षभाःसहवत्स । उदेत । हाउ३

हे “विरप्शिन” विशेषेण रपणं व्यक्त-वचनं तदस्यास्तीति विरप्शी, तस्य सम्बोधनं हे विरप्शिनं ! विशेषेण स्तीच-विषये सत्यवाक्यं ? “इन्द्र !” “ते” तव “सहः” शत्रूणा मभिभवन्-रूपम् “ओजः” बलं “नः” अस्मभ्यं “दधि” देहि [ददाते-श्चान्दसं रूपं लोडि हेर्षिभावादिना] यस्मात् त्वं तस्य “अस्य” “महतः” बलस्य “इशे” ईश्वरी भवसि । अतो हे इन्द्र ! “नः” अस्माकं “जातुं न” यन्नमिव “नृमण” धनं “स्थविरम्” अतिशयेन प्रष्टव्यं, “वाज” बलं च “कधि” कुरु । किञ्च नोऽस्माकं “एबून्” “हत्त्रेषु” आवरकेषु उपायेषु “कधि” कुरु ॥ ११ ॥ ४०

* “विश्वारूपाभिनिरुधनी हा वमडइते सा”—इति शा० ब्रा० ३, २, २० । तत्र प्रथम मिदम् ।

१ २ २ १ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वा । विश्वारूपाणि बिभ्रतो यद्भीः । ज्ञाउ३वा । उरुः-
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 पृथुरयम्बो अस्तुलोकः । ज्ञाउ३वा । इम । आपःसुप्र-
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 पाणाद्दृह्व । ज्ञाउ३वा । अश्वमिष्टये३त्समा ॥१८*॥ ४१

हे “सहस्रभाः” वृषभैः संहिताः ! “सहस्रत्वाः” वलैः संहि-
 ताः ! गावः ! “द्वूप्रधीः” सायं प्रातः काले द्विविधान्यूषांसि
 यासां ता द्वूप्रधीः द्वूप्रधाः ! “विश्वान्” सर्वाणि नाना “रूपाणि”
 “बिभ्रतो” बिभ्रत्यः यूयम् “उदेत” उद्वच्छत समृद्धाः आगच्छत ।
 किञ्च । “उरुः” बहुः “पृथुः” विस्तीर्णः [उरुः पृथु रिति शब्दा
 भ्याम् आयाम-विस्तारो उच्यते । “अयं लोकः” “वः” युष्मा-
 कम् “अस्तु” भवतु । “इमा आपः” “दृह्व” लोके भूतले
 अस्मिंस्थाने “सुप्रपाणाः” सुखेन प्रकर्षेण पातुं योग्याः सन्तु
 तस्माद्दिह बह्वीभूताः “स्तु” भवत उपविशतेति पूर्वेषु
 सम्बन्धः ॥ १२ ॥ ४१

इति श्रीमन्नायणाचार्य-विरचिते सामवेदार्थ-प्रकाशे ऋग्वेदो-
 ष्यास्थाने षष्ठ्याध्यायस्य चतुर्थः खण्डः ॥ ४ ॥

अथ पञ्चम-खण्डेः—

सेषा प्रथमा ।

२ ३ १ ९ २ २ २ २ ३ १ २
 अग्न्यायूँषिपवसासुवोर्जमिषञ्चनः ।

२ १ २ ३ १ २
 आरेबाधस्वदुक्कुनाम् ॥ १ ॥ ४२ *

† २ २ १ २ २ १ १ १ १ २ २
 भ्राजा । २ । भ्राजाश्शु । वार । अग्न्यायूँष
 २ २ १ २ १ २ २ १ १ २ २ १ २ २ २ १ २
 षिपवसे । आसुवोर्जमिषञ्चनः । आरेबाधस्वदुक्कुनाम् ।
 १ २ १ २ २ १ २ २ १ २
 भ्राजा । २ । भ्राजाश्शु । वार । ए । भ्राज ।
 ३ ॥ ५ † ॥ ४२

चतुर्दशान्नायूँषीत्याद्यास्तत्र जगत्यसौ ।

विभ्राट् चिष्टप् चित्रमिति गायत्री हादशेतराः ॥

आद्याग्नेः पवमानस्य स्तुतिः सौर्यं स्त्रयोद्ग ।

ऋषीणां विप्रकीर्णत्वात्तत्र तत्राभिदधहे ॥

शतं वै खानसा एवं दृष्टवन्तो महर्षयः ।

* ऋ० ७, २, १० ३=उ० ६, २, १०, १ ।

† “सूर्यस्य भाजाभाजे हे” — इति षा० गा० ७, १, २८ । तत्र प्रथममिदम् ।

‡ षा० गा० ३५० ६, १, ५ ।

अथ द्वितीया ।

३ २ ३ १ २ ३ २ उ
विभ्राड्बृहत्पिबतुसोम्यग्मध्वा

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
यद्दधद्यज्ञपताविहृतम् ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
वातजूतोयोअभिरक्षतित्मना

३ १ २ ३ १ २ ३ २
प्रजाःपिपत्तिबद्धधाविराजति ॥ २ ॥ ४३ *

१ २ १ २ १ २ १ २
१ च्वाच्चाउ । ३ । इडा । ३ । ह्स । ऋतम्ने ।

२ १ २ १ २ १ २ १ २
३ । विभ्राड्बृहत्पिबतुसोमियाग्मधू २ । आयुर्दधद्य

२ १ २ १ २ १ २ १ २
ज्ञपताववा रइहृतम् । वातजूतोयोअभिरक्षता २ इ

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २
त्माना २ । प्रजाःपिपत्तिबद्धधाविरा २जातो २ । च्वाच्चाउ ।

हे “अग्ने” पवमान-रूप ! अस्माक मायं पि अन्नान्येतन्नाम-
कानि वा “पवसे” चरसि “नः” अस्माकम् “जर्जम्” अन्नरसम्
“इवम्” अन्नं त “आसुव” आभिसुख्येन प्रेरय । किञ्च । “दु-
च्छृणां” [रक्षीनामैतद्] रक्षंसि “आरे” अस्मत्तो दूरएव ।
“बाधरू” सम्पीडय ॥ १ ॥ ४२

* उ० ६, ३, ५, १ = ऋ० ८, ८, २८, २ ।

† “वायोर्विकर्णभासे इ स्योवी” — इति आ० ब्रा० ३, २, २८ । तत्र विकर्णं
नाम प्रथमभिदम् ।

‡ “आरे” — इति दूरनामस्य पञ्चम नैवष्टकम् २, १६ ।

३। इडा। ३। हस्। ३। ऋतम्ने। ३। औहो
 ३२ २ १ २ १ २ १ २
 वाचाउ। वा। फा२ट्। ऋतम्ने। ३। औहोवा
 २ २ १ २ १ २ १ २
 चाउ। वा। फा२ट्। ऋतम्ने। ३। औहोवा
 २ २ १ २ १ २ १ २
 चाउ। वा। भ्रा२ट् ॥ ७ * ॥ ४३

विभ्राण्नामक एतान्तु सूर्य-पुत्रो ददर्श सः ।

“विभ्राट्” विभ्राजमानः विशिषेण दीप्यमानः। सूर्यः “हृत्”
 परित्तुं “सोम्य” सोममयः। “मधु” पिबतु। किं कुर्वन् ? “यज्ञ-
 पतौ” यजमाने “अविहृतम्” अकुटिलम्। अकण्ठकम् “आयुर्द-
 धत्” अन्नं वा कुर्वन् §। “यः” सूर्यो “वातजूतः” वातेन वायुना
 प्रेर्यमाणः सन् ॥ “त्मना”+ आत्मना स्वयमेव “अभि रक्षति” सर्वं
 जगद्भिसृष्टं पालयति [राशि-चक्रस्य वार्य-प्रेर्यत्वात् सूर्यस्यापि
 तत्प्रेर्यत्वम्] स सूर्यः “प्रजाः” “पिपति” वृष्टादि-प्रदानेन

● आ० गा० ३प० ६, १, ७ ।

+ विभ्राडिति ज्ञस्तिकर्मणो “धाजते” - इत्यस्य रूपम् । नं० १, १६, १ ।

‡ “सोम महति यः” - इति पा० ४, ४, १३० ।

§ “हृत्कौटिल्ये (भा० प०) - इत्यस्येदं ‘रूपमित्’ विहृतमित्यभिप्रायः ।
 “हृत्कौटिल्ये (७, २, ३१)” - इति हृत्प्रदेशः । “अविहृतं सखिभ्यं यागु” -
 इति वेददीपः घ० मा० शा० सं० ३३, ३० ।

§ “आयुः” - इत्यङ्गनामसु चयोर्विशं पदम् २, ७ ।

। “अङ् गतो (भा० आ०)” - इत्यस्यैव विजन्तस्येदं ज्ञत इति रूपमित्यभिप्रायः ।

+ “मन्त्रे व्याहृतादिरात्मनः” - इति पा० ६, ४, १४१ ।

अथ दृतीया ।

३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३
चित्रन्देवानामुदगादनीक

१ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३
ञ्चक्षुर्मित्रस्वरुणस्याग्नेः ।

२ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३
आप्राद्यावापृथिवीअन्तरिक्षं

१ २ ३ १ २ ३ २ १ २
द्वयंआत्माजगतस्तस्युषश्च ॥ ३ ॥ ४४ *

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ॠ उवी रउवि । उविहो रउवि । त्रिः । इती रइति ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
इतिहो रइति । त्रिः । असी रअसि । असिहो रअ

१ २ २ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
सि । त्रिः । अरुहोदिवम्पृथिवीम् । असी रअसि ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
असिहो रअसि । एवन्त्रिः । पतिर । स्यपामोषधीना

पूरयति पालयति वा । “बहुधा” “विराजति” विशिषेण
दीप्यते च ॥

“पिपति”-“पुपोष”—इति, “बहुधा”—“पुरुधा”—इति च
पाठौ ॥ २ ॥ ४३

● ऋ० १, ८, ०, १ ।

† “बाहिस्रतम्”—इति भा० ब्रा० ४, ९, १८ ।

^३ ३म् । ^१ आइ । ^{१ २, १} पताइरा^५३४सी । ^१ एवम्, ^१ त्रिः । ^१ चा
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} इ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} चन्देवानामुदगादनीकम् । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} वाइश्चेषान्देवानाए
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} समिदजस्रञ्जोतिरातताइम् । ^१ होइ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} आयुर्यन् ।
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} अत्रः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} सुवःसए
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} सर्पसए^१सर्पा ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} जनावनए^१सुवा^१रः^१सुवः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} जना^१र^१वना
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} रम् । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} सुवा^१रः^१सुवः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} त्रिः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} आप्राद्यावापृथिवीभान्त
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} रीरश्चाइम् । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} छपिप्रश्चपीऐची । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} अस्तोषतस्वभा
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} नवाऐची । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} विप्रानविष्टयामताएची । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} आवाणोवर्जिषिप्रि
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} याऐची । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} इन्द्रस्यरए^१चिम्नु^१चादै^१ची । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} इन्द्रा^१र^१स्यरा^१र ।
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} चिया^१रम् । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} वृषदिन्द्रस्यरए^१चिथम्नु^१चादै^१ची । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} एवं
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} त्रिः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} सूर्यभात्माजगतस्तास्यु^१षार^१श्चा^१र । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} अन्तश्चरति
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} रोचनाऐची । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} अस्यप्राणादपानता । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} ऐची । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५
व्यख्यन्मद्दिषोदिवामैची । ३ । प्रोणतिप्रोणति । ३ । प्रो ।

१६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
एति । २ । प्रो२३ । एता३४औँचावा । ए३ । देवा

३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५
दिवाज्योती२३४५ः ॥ १ * ॥

४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६०
† चाउ२चाउ२चाउ । भ्रुजाओवा । ३ । उदुत्यञ्जा । ३ ।

६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५
चित्रन्देवानामुदगादनी२३का३म् । चाउ२चाउ । भ्रुजा

७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९०
ओवा । ३ । तवेदसम् । ३ । चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्यआ२३

९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५
आ३इः । चाउ२चाउ । भ्रुजाओवा । ३ । देवँवहा ।

१०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२०
३ । आप्राद्यावापृथिवीआन्तरी२३चा३म् । चाउ२चाउ ।

१२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५
भ्रुजाओवा । ३ । तिकेतवः । ३ । स्वर्यआत्माजगतस्ता

१३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५०
स्युषा२३श्वा३ । चाउ२चाउ । भ्रुजाओवा । ३ । हृषे

१५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५
विश्वा । ३ । सूर्यआत्माजगतस्तास्युषा२३श्वा३ । चाउ

* आ० मा० ३५० ६, १, १ ।

† “सौर्वीतिषक्ः” — इति आ० मा० ३, १, १८ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

कुत्साः । “देवानां” दीव्यतीति देवा रश्मयः तेषां, देवाना-
मेव वा प्रसिद्धानाम् † “अनोकं” तेजः समूह रूपं “चिचम्”
आश्चर्यकरं सूर्यमण्डलम् “उदगात्” उदयाचलं प्रयासीत् । कौड-
शम् ? “मित्रस्य वरुणस्याग्नेश्च चक्षुः” उपलक्षणमेतत्, एतदुपल-
क्षितानां जगतां चक्षुः प्रकाशकं चक्षुरिन्द्रियस्थानीयं वा । उदयं
प्राप्यैव “यावापृथिवी” दिवं च पृथिवीं च “अन्तरिक्षं” च
“आप्राः” स्वकीयेन तेजसा “आ” समन्तात् अपूरयत् । ईदृग्-
भूत-मण्डलान्तर्वर्ती सूर्यः अतर्यामितया सर्वस्य प्रेरकः परमात्मा
“जगतः” जङ्गमस्य “तस्थुषश्च” स्थावरस्य च “आत्मा” स्वरूप-
भूतः स हि सर्वस्य स्थावर-जङ्गमात्मकस्य कार्य-वर्गस्य [कारणाच्च
कार्यं नातिरिच्यते । तथाच पारमर्षं सूचम् ‡—“तदनन्वत्व
मारभ्येण शब्दादिभ्यः”—इति] यद्वा । स्थावर-जङ्गमात्मकस्य
सर्व-प्राणिजातस्य जीवात्मा । उदिते हि सूर्ये षट्प्रायं सर्वं जगत्
पुनश्चेतनयुक्तं सत् उपलभ्यते ॥ [तथाच श्रूयते—“द्योऽसौ तमो
नुदिते सर्वेषां प्राणानादायोदेतीति” ॥ ३ ॥ ४४

— आ० भा० ३५० ६, ९, १८ ।

† “देवो दानाद्वा दीपनाद्वा सोतनाद्वा सुखानो भवतीति वा षो देवः । सा
देवता”—इति निष० ई० १, १५ ।

‡ “वाङ्मनास्त्र-प्रचेतु-वपिलनामर्षि-कृतमित्यर्थः ।

॥ “आचनीयं देवाना मुद्रम दनोकं खानं निषक्त वरुणस्याग्नेः आपूर्णत् स्थावाड-

अथ चतुर्थी ।

१२ २२ ० १२२२ १२२२
 आयङ्गौःपृश्निरक्रमीदसदन्मातरम्युरः ।

० १ २ ३ १ २
 पितरञ्चप्रयन्सः ॥ ४ ॥ ४५ *

१ ५ १ ५ १ २
 उवौर । ३ । द्विगीर । ३ । द्विगिगि । ३ ।

द्विचौ चान्तरिक्षं महत्वेन तेन सूर्यं आत्मा जङ्गमस्य च स्यात्वरस्य च"—इति निरु०
 दे० ६, १६ । अत वेददोषकद्राग्यामन्त्रवम्—"परापररूपेण स्थितः सूर्योऽत्र
 लुपते । सूर्यः चित्तमाश्रयं यथा तथा उदद्ग्रात् उदयं प्राप्नोति अङ्गच्छति वा । सङ्घस्य
 लुक् । उदयमेव सन्तेजसा नैमं तमो एति अन्वेषां च्योतीत्यादौ इत्याश्रयम् ।
 किञ्चूतः सूर्यः ? देवानां दीव्यन्ति योतन्ते इति देवाः किरणाक्षेपा मनीकं मुखं मायय
 इत्यर्थः । यदानीकं समूहः किरणपुञ्ज इत्यर्थः । तथा मितस्य वदकस्य अग्नेः अक्षुः निज-
 यत् प्रकाशक इत्यर्थः । मिनादय उपसक्तकाः सर्वस्य सदेवमनुष्यस्य विश्वस्य रूपाणि
 सूर्योदयेऽपि अन्वन्ते अतो मिनादीनां अक्षुः स सूर्य उद्वतः सन् यावा पृथिवी दिवं
 भूमिं चान्तरिक्षं आग्राः आपूरितवान् आपूरयति वा सन्तेजसेति शेषः । एवमपररूपेण
 सत्त्वापररूपेण क्षीति—किञ्चूतः सूर्यः ? जगतो जङ्गमस्य तस्युषः स्यात्वरस्य च जगत
 आत्मा अन्वेषामी । यजेतमादित्ये पुष्यं वेदयन्ते इत्यः स प्रजापतिमाद्भुवन्क्षति 'श्रुतेः'
 सूर्योद्देतमनेनोच्यते इति भावः" (य० मा० ब्रा० स० ७, ४२) ॥ "द्विरथमयेन प्रा-
 चो च सत्यस्यापिचितं मुञ्चम् । योमावादित्ये पुष्यः सोऽसावहम्"—इति वाजसनेयो
 पविषदन्मिमा ऋक् ॥ "पुष्यः पुरिषादः पुरिषस्यः पूरयतेवां पूरयत्यन्तरित्यन्तर
 पुष्यमभिप्रेत्य"—इति निरु० नै० २, २ ।

* उ० ६, १, ११, १=छ० ८, ८, ४०, १ ।

+ "अन्वेषांपसरसा मानन्प्रतिमन्वौ पञ्चौ"—इति आ० ब्रा० २, २, २८ । तपेद
 मानन्प्रतिमन्वौ पञ्चौ ।

^{५४ २} ^{२ २ २} ^{२ २} ^{२ २ २}
 आयङ्गौःपृश्निरक्रमीदैच्ची । ३ । असदन्मातरम्पुराऐच्ची ।

^२ ^२ ^{२ २} ^{१ १} ^{१ १}
 ३ । पितरञ्चप्रयन्तस्वा ऐच्ची । ३ । उवी२ । ३ । चिगी२ ।

^{१ २}
 ३ । चिगिगि । ३ ॥ २ * ॥

^{२ १} ^{२ १} ^{२ १} ^{२ २} ^२
 † उवी । ३ । चिगी । ३ । चिगिगी । ३ । आयङ्गौः

^{२ २ २} ^२ ^{२ २ २} ^२
 पृश्निरक्रमीदैच्ची । असदन्मातरम्पुराऐच्ची । पितरञ्चप्र

^{२ २ २} ^{२ १} ^{२ १} ^{२ १}
 यन्तस्वाऐच्ची । उवी । ३ । चिगी । चिगिगी ॥ ३ ‡ ॥

^{२ १} ^{१ २} ^{३ २ ३ २ ३ २ २} ^{२ २} ^२
 † † छाउश्वा । ईन्दूः । भ्राजाओवा । ३ । आयङ्गौः

^{२ २ २} ^{२ १} ^{१ २} ^{३ २ ३ २ ३ २}
 पृश्निरक्रमीदैच्ची । छाउश्वा । ईडा । भ्राजाओवा । ३ ।

^२ ^२ ^{२ २ २} ^{२ १} ^{३ २ ३ २ ३ २}
 असदन्मातरम्पुराऐच्ची । छाउश्वा । सात्यम् । भ्राजाओ

१० गा० ३५० ६, २, २ ।

† "सप्त प्रतिमन्त्र" — इति आ० ब्रा० ३, २ २६ ।

‡ आ० गा० ३५० ६, २, २ ।

¶ "तिष सापर्वाणः" — इति आ० ब्रा० ३, २, २६ । तत्र प्रथमं निदम् ।

वा । ३ । पितरञ्चप्रयत्स्वाएही ।^१ छाउश्वा ।^२ दीयौः ।^३
 ॥ ७ * ॥ ४५

आयङ्गीः पृथिरित्यस्य मार्पराज्ञो समैक्षत ।

ऋचस्तिस्त्रो भवेदासां विकल्पेनात्मदेवता ॥

“गोः” गमनशीलः । “पृथिः” प्राष्टवर्णः व्याप्ततेजाः । “अयं”
 सूर्यः “आक्रमोत्” आक्रान्तवान् उदयाचलं प्राप्तवानित्यर्थः ।
 आक्रम्य च “पुरः” पुरस्तात् पूर्वस्यां दिशि “मातरं” सर्वस्य
 भूतजातस्य निर्मात्रीं “भूमिम्” “असदत्” आसीदति प्राप्नोति
 [सदेश्चान्दमो लेट् ॥ लृदित्वात् च्चे रडादेशः §] ततः “पितरं”
 पालकं द्युलोकम्, ; “च” शब्दादन्तरिक्षं “प्रयन्” प्रकर्षण शीघ्रं
 गच्छन् “स्वः” स्र अरणः ॥ शोभनं-गमनो भवति । यदा । पितरं
 स्वर्गलोकं प्रवर्त्तते ॥ ४ ॥ ४५

१ आ० मा० ३५० ६, २, ७ ।

† “गौरादित्यो भवति गमयति रसान् गच्छत्यन्तरिक्षं च यौर्धत् पृथिव्या अधि-
 द् रं गता भवति यथास्यां ओतीषि गच्छन्ति”—इति निरु० ने० २, १४ ।

‡ “पृथिरादित्यो भवति प्राञ्जत एतं वर्णं इति मैत्रेयाः संस्पृष्टा रसान् संस्पृष्टा
 भासं ओतिषां संस्पृष्टो भासेति वाच यौः संस्पृष्टा ओतिभिः पुण्यलङ्घय”—इति
 निरु० ने० २, १४ ।

॥ “लिङ् धे लोट्”—इति पा० ३, ४, ७ ।

§ “पुषादिसुनात्पुदितः परस्मैपदेषु”—इति पा० ३, १, ५५ ।

॥ “स्वरादित्यो भवति स्र अरणः स्र ररणः स्वतो रसान् स्वतो भासं ओतिषां
 स्वतो भासेति वैतेन यौर्धाः श्वाता”—इति निरु० ने० २, १४ ।

. अथ पञ्चमी ।

३ १ २ ३ १ ३ १ २ ३ २
 अन्तश्चरतिरोचनास्यप्राणादपानतौ ।

२ २ ३ १ २ २
 व्यख्यन्महिषोदिवम् ॥ ५ ॥ ४६ *

१ २ २ २ २ २ १ १ २ २ २ २ २ २
 † औहोऔहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हा३१
 १ २ ५ २ १ २ २ २ २ २ २ २ १ २
 औ । वा२३ । भू२३४वात् । अन्तश्चरतिरोचना । औ
 २ २ २ २ १ १ २ २ २ २ २ २
 होऔहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हा३१३ ।
 १ ३ ५ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ १ २ २
 वा२३ । जा२३४नात् । अस्यप्राणादपानती । औहो
 २ २ २ १ १ २ २ २ २ २ २
 औहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हा३१३ ।
 १ ३ ५ १ २ १ २ १ २ २
 वा२३ । वा२३४वात् । व्यख्यन्महिषोदिवम् । औहो
 २ २ २ २ १ २ २ २ २ २ २
 औहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हा३१३ ।
 १ १ २ २ २ २ २ २ १ १ २
 वा२३ । कार३४रात् । औहोऔहोवा । होइ । २ । औ
 २ २ २ २ १ १ ३ ५ १ २ २
 होऔहोवा । हा३१३ । वा२३ । भू२३४तीः । औहो

* उ० ६, १, ११, २ = ऋ० ८, ८, ४७, २ ।

† "मघतां भृतिः"—इति आ० ब्रा० ३, १, २८ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 औहोवा । होइ । २ । औहोऔहोवा । हाइ१३ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 वार । अभ्राजीज्योतिरभ्राजीत् । औहोऔहोवा । हो

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 इ । २ । औहोऔहोवा । हाइ१३ । वारइ । ए३ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 सर्वान्कामानशीमही२३४५ ॥ ६ * ॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 † हाउ३वा । भूतम् । भ्राजाओवा । ३ । अन्तश्च

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 रतिरोचना । ऐही । हाउ३वा । पृथिवी । भ्राजाओ

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 वा । ३ । अस्त्रप्राणादपानताऐही । हाउ३वा । साहः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 भ्राजाओवा । ३ । व्यख्यन्महिपोदिवामैही । हाउ३वा ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 तेजः ॥ † ॥ ४६

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 † अन्तर्देवेषू३रांचा१मा२इ । ३ । अन्तश्चरतीशरो

● आ० गा० २५०६, २, ६ ।

† तत्र द्वितीयमिदम् -इति । आ० गा० २, ९, १८ ।

‡ आ० गा० २५०६, २, ८ ।

§ 'मिवावहनयोश्चित्याववते' -इति आ० गा० ३, ९, १८ ।

^१ चा॒श्ना॒ २ । अ॒स्य॒प्रा॒णादा॒श्पाना॑श्ता॒ २इ । व्य॒ख्यन्म॑ही॒रे
^{१ २} ^२ ^{२ २} ^{१ २} ^२
 पो॒दा॑श्इ॒वा॒ २म् । अ॒न्तर्दे॒वेषू॒रोचा॑श्सा॒ २इ । २ । अ॒न्त
^{२ २} ^१ ^{१ ३} ^{५ २} ^१ ^{२ २ २} ^२
 दे॒वेषू॒रो॒ २३ । चा॒श्सा॒ २३४ औ॒द्दो॒वा । ए३ । दे॒वादि॒वा
^२ ^{२ २ २ २ २}
 ज्योती॒ २३४५ ॥ १८ * ॥ ४६

“अस्य” सूर्यस्य “रोचना” † रोचमाना दीप्तिरन्तःशरीर-मध्ये
 मुख्य-प्राणात्मना “चरति” वसति । किं कुर्वती ? “प्राणादपा-
 नती” [मुख्य-प्राणस्य प्राणाद्याः पञ्च वृत्तयः । तत्र प्राणं
 नाडीभि रूर्ध्वं वायोर्निर्गमनम्] तथाविधात् प्राणात् प्राणना
 दन्तरम् अपानती [अपाननं नाडीभि र्वाङ्मुखं वायोर्नयनम्]
 तत् कुर्वन्ती [अपपूर्वादनितेर्लटः शब्दः, (३, २, १२४)
 अदादित्वाच्छपो लुक् (२, ४, ७२) । उगितथेति (४, १, ६)
 ङीप् । शतुरनुम इति ‡ नद्या उदात्तत्वम् । यद्वा । “अन्तः”
 द्यावापृथिव्योर्मध्ये “अस्य” सूर्यस्य “रोचना” रोचमाना दीप्तिः
 “चरति” गच्छति [रुच दीप्तौ (भा० आ०) । अनुदात्तेतस्य

* भा० आ० २५० ६, ९, १८ ।

† रोचना इति “रोचते”—इति क्लृप्तिकर्मणोरुपमित्यभिप्रायः (निघ० १
 १६, ८) ।

‡ “शतुरनुमयजादी”—इति पा० १, १, १७२ ।

अथ षष्ठी ।

३ २७ ३१ २ ४१ ९ ११ २
त्रिंशद्द्वामविराजतिवाक्पतङ्गायधीयते ।

९ ३ २ १ २ १ १
प्रतिवस्तोरच्चय,भिः ॥ ६ ॥ ४७ *

२५ १ ९ ३२ २२ ३२ २ २
१ २ २ २ २ २ ५ १ ९ ३२ २२ ३२ २
१ २ २ २ २ २ ५ १ ९ ३२ २२ ३२ २
३। हाउ३वा । आपः । भ्राजाओवा । ३। त्रिंशद्द्वामविराजताएही । हाउ३वा । ऊषा । भ्राजाओवा ।

३२ २ २ २ २ २ ५ १ ९ ३२ २२ ३२ २
३। वाक्पतङ्गायधीयताएही । हाउ३वा । दीशः ।
हलादेरिति (३, २, १४८) युच्] । किं कुर्वन्ती ? “प्राणात्”
प्राणनादुदयादनन्तरम् “अपानती” सायाङ्ग-समये ~~अपानती~~
च्छन्ती । ईदृश्या दीश्या युक्तः अतएव “महिषो” महान् सूर्यः ।
“दिवम्” अन्तरिक्षं उदयास्तमयोर्मध्ये “व्यख्यत्” विचष्टे
प्रकाशयति [महे रचि महेष्टिपजिति ओणादिकष्टिषच् प्रत्ययः ।
चक्षिडः ख्याञ् (२, ४, ५४) छान्दसे लुङि ण् अस्यतिवक्ति
ख्यातीत्यादिना (२, १, ५२) ल्ले रडादिशः ॥ ५ ॥ ४६

* उ० ६, १, ११, ३ = ऋ० ८, ८, ४७, ३ ।

† तयैवान्निम मिदम्—इति आ० ब्रा० ३, २, २८ ।

‡ “महिषः”—इति महर्षि-सप्त अष्टसु जैषष्ट, कम ७, ७ । “महान् कल्पान्मानेना
न्यान् जहतीति शाकपूणि संजनीयो भवतीति वा”—इति निरु० मै० ७, १२ ।

§ “छन्दसि लुङ् लुङ् लुङ् लुङ्”—इति पा० २, ४, ६१ ।

३२ ३२ ३२ २ १ २ २ २ २ २६
 भ्राजाओवा । ३ । प्रतिवस्तोरह्यभाऐह्यौ । छाउ३वा ।

१ २
 ज्योतिः ॥ ८ * ॥ ४७

“त्रिंशद्दाम” धामानि स्थानानि [वचनव्यत्ययः (३, १, ३६)] “वस्तोः” वासरस्य † अहोरात्रस्यावयवभूतानि । “अह” शब्दोऽवधारणे ‡ । “द्युभिः” सूर्यस्य दीप्तिभिरेव ॥ “विराजति” विराजते विशेषेण दीप्यते [व्यत्ययेनैकवचनम् (३, १, ३६)] । मुहूर्तान्यत्र धामान्युच्यन्ते । पञ्चदश रात्रेः पञ्चदशाह्नः] “पतङ्गाय” पतति गच्छतीति पतङ्गः सूर्यः § तस्मै सूर्याय स्तुति-रूपा “वाक्” “प्रतिधीयते” प्रतिमुखं स्तोत्रमिर्विर्धायते क्रियते । यद्वा “वस्तोः” अह्नः “त्रिंशत्” “धाम” धामानि [घटिकाभिंप्रायमेतत्] त्रिंशद्घटिकाः [अत्यन्तसंयोगे द्वितीया (२, ३, ५)] एतावत् कालं “द्युभिः” दीप्तिभि रसौ सूर्यो “विराजति” विशेषेण दीप्यते । तस्मिंश्च समये “वाक्” त्रयी-रूपा तस्मै “पतङ्गाय” “प्रतिधीयते” प्रतिमुखं धार्यते तं पूर्वं

० आ० गा० ३५० ६, २, ६ ।

† “वस्तोः”—इति अहर्नामसु प्रथमं नैवष्ट कम् (१, ६) ।

‡ “अह इति अ इति अ विनिपद्यथौ पूर्वेण सम्प्रयुज्येते । अय मश्वेदं करोत्व धमिहं च करिष्यतीहं न करिष्यतीति”—इति निघ० नै० १, ५ ।

॥ “द्योतय इति सतः”—इति निघ० नै० १, ६ ।

§ “पतङ्गाः”—इति अश्वनामसु द्वाविंशं नैवष्ट कम् १, २५ ।

अथ सप्तमी ।

२ २ २ ४ १ २ ३ १ २ ३ १ २
अपत्ये तायवोयथानक्षत्रायन्त्यक्तुभिः ।

१ २ ३ १ २
स्वरायविश्वचक्षसे ॥ ७ ॥ ४८ *

अथाष्टमी ।

१ २ ३ ४ ५ २ ३ २ ३ २ ३ १ २
अहश्चक्षुस्यकेतवोविरश्मयीजनाञ्चनु ।

१ २ ३ १ २
भ्राजन्तोऽग्नयोयथा ॥ ८ ॥ ४९ †

३ २ २ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३
ः द्वाउद्वाउद्वाउ । भ्राजाओवा । ३ । दिदीक्ष्वि

३ १ २ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३
श्वतस्पृथुः । उदुत्यञ्जाताश्वाइदाश्साश्मम् । देववह
सेवत इत्यर्थः ॥ [यूयते हि—“ऋग्भिः पूर्वाङ्गे दिवि देव
इयते, यजुर्वेदे तिष्ठति मध्ये अङ्गः । सामवेदेनास्तमये
महीयते वेदैरशून्यस्त्रिभिरेति सूर्यः”—इति । यदा त्विह
सूक्ते सारंपराञ्जना आत्मस्तुतिस्तदा सूर्यात्मना स्तूयत इत्यवगन्त-
व्यम् ॥ ६ ॥ ४७

* ऋ० १, ४, ७, २ ।

† ऋ० १, ४, ७, २ ।

‡ “वडेन्द्राः परिधयश्चतुनाम्”—इति षा० श्लो ३, ५, २६ । तत्र प्रथमं मिदम् ।

१ २ २२ २ १ १ १
 न्तीश्काइताश्वा२ः । ॥ दृशेविश्वायाश्सूराश्या२म् । अ

२२ १ २ २ २ १ १
 पत्येतायाश्बोयाश्या२ । नक्षत्रायन्तीयाक्तूशभा२इः ।

२२ २ १ २ २ १ २
 सूरायविश्वाश्चाक्षाशसा२इ । अदृशन्नस्याश्काइताश्वा२ः ।

२ २ १ २ २२ २ १ २ २
 विरश्मयोजाश्नाश्नाश्नू२ । भ्राजन्तोअग्नाश्रयोयाश्या

२२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 २३ । द्वाउश्चाउ । भ्राजाओवा । २ । भ्राजाओ

३ १ १ १ १
 ३५वाईपुई । ई २३४५ ॥ ११ * ॥

२२ २ ३ २ २ २ २ २ २ २
 † द्वाउश्चाउ । शुक्राओवा । ३ । दिदीद्विविश्वतस्पृ

१ २ २ २ १ २ २ २
 युः । उदुत्यञ्जानाश्वाइदाशसा२म् । देवंवहन्तीश्

१ २ २ २ १ २ २ २
 काइताश्वा२ः । दृशेविश्वायाश्सूराश्या२म् । अपत्ये

२ १ २ २ २ १ २ २ २ २
 तायाश्रयोयाश्या२ । नक्षत्रायन्तीयाक्तूशभा२इः । सूरा

१ २ २ १ २
 यश्निश्वाश्चाक्षाशसा२इ । अदृशन्नस्याश्काइताश्वा२ः ।

* आ० मा० ३५० ६, २, ११ ।

† तत्रैवेदं द्वितीयम् । (आ० मा० ३, २, १६)

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८
विरश्मयोजारनां चानू २ । भ्राजन्ती अग्नाश्वोयाथा २३ ।

१८ १९ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११
हाउरहाउ । शुक्राश्वोवा । ३ । शुक्राश्वोवा ६५६ ।

३११११
ई२३४५ ॥ १२ * ॥ ४८ ॥ ४९

“त्ये” “तायवः” “यथा” प्रसिद्धास्तस्करा इव “नक्षत्राणि”
देवगेह्ररूपाणि [“देवगृहा वै नक्षत्राणि”—इति श्रुत्यन्तरात् ।
यदा, इह लोके मानुषां ये स्वर्गं माप्नुवन्ति ते नक्षत्ररूपेण
दृश्यन्ते । तथाच श्रूयते—“यो वा इह यजते असुं स लोकं
नक्षते तन्नक्षत्राणां नक्षत्रत्वम्”—इति । यदा, तेषां सुकृतिनां
ज्योतींषि नक्षत्राण्युच्यन्ते । “सुकृतां वा एतानि ज्योतींषि यन्न-
क्षत्राणीति”—आम्नानात् । यास्कस्वाह—“नक्षत्राणि नक्षतेर्गति-
कर्मणो नेमानि नक्षत्राणीति च ब्राह्मणम्”—इति] यथाविधानि
नक्षत्राणि “अक्षुभिः” रात्रिभिः सह “अप यन्ति” अपगच्छन्ति ।
“विश्वचक्षसे” विश्वस्य सर्वस्य प्रकाशकस्य “सूराय” सूर्यस्य
आगमनं दृष्टेति शेषः [तस्करा नक्षत्राणि च रात्रिभिः सह सूर्य
आगमिष्यतीत्याकुलायन्त इत्यर्थः । तायुरिति स्त्रेणनाम (नै ३,
२४, ७) तायुस्तस्कर इति तन्नामसु पाठात् । अक्षुरिति
रात्रिनाम (नै १, ७, ४) शर्वरी अक्षुरिति तन्नामसु
पाठात् ॥ ७ ॥ ४८

अथ नवमी ।

३१२ ३१२ ३१२
तरणिविश्वदशतोज्योतिष्कृदसिसूर्य ।

३३१ २ ३२
विश्वमाभासिरोचनम् ॥ ८ ॥ ५० *

अथ दशमी ।

३२ ३ २३ १ २ ३१२ २२३१२
प्रत्यङ्देवानांविशःप्रत्यङ्ङुदेषिमानुषान् ।

३२३ ३३ २२३
प्रत्यङ्विश्वस्वदंशे ॥ १० ॥ ५१ †

अथ एकादशी ।

१२ ३१२ ३२३२३ १२
येनापावकवक्षसाभुरण्यन्तञ्जनाञ्चनु ।

१२ ३१२
त्वंवरुणपशसि ॥ ११ ॥ ५२ ‡

“अस्य” सूर्यस्य “केतवः” प्रज्ञापकाः “रश्मयः” दीप्तयः “ज-
नान् अनुव्यद्व्यञ्चन्” जनान् सर्वान् अनुक्रमेण प्रेषन्ते । सर्व-
जगत् प्रकाशयन्तीत्यर्थः । तत्र दृष्टान्तः—“भ्राजन्तः” दीप्य-
माना “अग्नय इव” ॥

“व्यद्व्यञ्चन्”—“अद्व्यञ्चम्”—इति पाठौ ॥ ८ ॥ ४९

* ऋ० १, ४, ७, ४ ।

† ऋ० १, ४, ७, ५ ।

‡ ऋ० १, ४, ७, ६ ।

^{२२} ^२ ^{३२ २२ ३२ २} ^{२ २ १} ^१
 * छाउरहाउ । भूताओवा । ३ । दिदीच्चिविश्वतस्यु
^१ ^२ ^{१ २} ^{२२} ^{३ १ २}
 युः । तरणिविश्वाइदार्शाश्ताः । ज्योतिष्कृदसीसूरा
^२ ^{२ २ २} ^{१ २} ^१ ^{२ २}
 याः । विश्वमाभासीश्रोचाश्नाः । पुन्यङ्देवा
^{१ २} ^२ ^२ ^{१ २}
 नांवाइशाः । पुन्यङ्देवीइमानूषारन् । पुन्यङ्
^{१ २} ^{२ २ २} ^{१ २}
 विश्वश्सश्वाइशाः । येनापावकाइचासाः ।
^२ ^{१ २} ^२ ^{१ २}
 भुरण्यन्तञ्जाइनाश्नूः । त्वंवरुणाइपाय्याशसारइ ।
^{२२} ^२ ^{३२ २२ ३२ २} ^{३ २ ४ ५}
 छाउरहाउ । भूताओवा । २ । भूताओपुवाइपुवाइ ।
 १ १ १ १ १
 इरइ४५ ॥ १३ † ॥

^{२२} ^२ ^{३२ २२ ३२ २} ^{२ २ १} ^१
 * छाउरहाउ । तेजाओवा । ३ । दिदीच्चिविश्वतस्यु
^१ ^२ ^{१ २} ^{२२} ^{३ १ २}
 युः । तरणिविश्वाइदार्शाश्ताः । ज्योतिष्कृदसीसूरा
^२ ^{२ २ २} ^{१ २} ^१ ^{२ २}
 श्याः । विश्वमाभासीश्रोचाश्नाः । पुन्यङ्देव

* तत्र तृतीय सिद्धम् (आ० प्रा० ३, २, २६) ।

† आ० प्रा० ३५० ६, २, १३ ।

‡ तत्र चतुर्थं सिद्धम् (आ० प्रा० ३, २, २६) ।

शस्य कर्त्ता, सर्वस्य वस्तुनः प्रकाशयितेत्यर्थः । यथा, चन्द्रादीनां [रात्रौ हि अस्तमये चन्द्रादिषु सूर्य-किरणाः प्रतिफलिताः अतीन्धकारं निवारयन्ति । यथा हारस्य दर्पणीपरि निपतिताः सूर्यरश्मयो गृहान्तर्बर्ति तमो निवारयन्ति तद्वदित्यर्थः] यस्मादेवं तस्मात् “विश्व” प्राप्तं “रोचनं” रोचमानम् “अन्तरिक्षम्” “आ” समन्तात् “भासि” प्रकाशयसि ॥

यथा, हे “सूर्य” अन्तर्यामितया सर्वस्य प्रेरक परमात्मन् ! “तरणिः” संसाराब्धिस्तारकोसि । यस्मात् त्वं “विश्वदर्शतः” विश्वैः सर्वैर्मुमुक्षुभिर्दर्शतो द्रष्टव्यः साक्षात्कर्तव्यइत्यर्थः [अधिष्ठान-साक्षात्कारे हि आरोपितं निवर्तते] “ज्योतिष्कृत्” ज्योतिषः सूर्यादेः कर्त्ता [तच्चाज्जायते—“चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्यो अजायत”—इति*] ईदृशस्वच्छिद्रूपतया “विश्व” सर्वं दृश्यजातं “रोचमानं” दीप्यमानं यथा भवति तथा “आ भासि” प्रकाशयसि [मेवं न्यङ्करणे हि सर्वं जगत् दृश्यते ।†]

* “चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः मूर्धो अजायत । ओवादायुषुपाचयन्नुवाः दग्निरजायत”—इति य० ब्रा० म० ३१ अ० १२ क० । ‘यथा दधादि-द्रव्याणि, गवाद्या पशवः, ऋगादयो वेदाः, ब्राह्मणादयो मनुष्याश्च तस्माद्दत्तपन्नः एवं चन्द्रादयो देवा अपि तस्मादेवोत्पन्ना इत्याह । मनसः मकाशात् चन्द्रमाः जातः चक्षुः चक्षुषः मुकाशात् सूर्यः अजायत । वायुः प्राणस्य ओचान् कर्त्ता दजायत । मुखाद्दग्निरजायत’—इति च तद्वाक्यान् महीधर-कृतम् ।

† “हे सूर्य ! त्वं ज्योतिष्कृत् त्वजसः कर्त्तासि विश्व साभासि प्रकाशयसि च चक्षुषि विश्वं अचक्षुष्यप्रपन्नताद्वादिगुणवदीयं न जइत्यर्थः । कीदृशं विश्वम् ? रोचनं दीप्यमानं

तथाचान्नायते—“तमेवभान्तमनुभाति सर्वं तस्य भासा सर्वमिदं विभाति”—इति # ॥ ८ ॥ ५०

हे सूर्य ! त्वं “देवानां” “विशः” मरुत्नामकान् देवान् †
[“मरुतो वै देवानां विशः”—इति श्रुत्यन्तरात् । तान्मरुत्तञ्-
ज्जान्देवान्] “प्रत्यङ् उदेषि” प्रतिगच्छन्नुदयं प्राप्नोषि ‡ ।
तेषा मभिसुखं यथा भवति तथेत्यर्थः । तथा “मानुषान्” मनु-
थान् प्रत्यङ् उदेषि । तेऽपि यथास्मदभिसुख एव सूर्य उदेतीति
मन्वन्ते तथा “विश्वं” प्राप्तं “स्वः” द्वां लोकं “दृशे” द्रष्टुं
“प्रत्यङ्” उदेषि । यथा स्वर्लोक-वासिनी जनाः स्वस्याभिसुख्येन
पश्यन्ति तथा उदेषीत्यर्थः [एतदुक्तं भवति—ये लोकाः

लन् प्रकाशेति भावः । कीदृशस्त्वं तरणिः तरत्यतिक्रामति नभोवर्तेति तरणिः ।
“अथ विश्वभ्योऽनिरिति (उषा० २. ८८) तरन्तेरनिप्रत्ययः । विश्वदर्शतः विश्वस्व
दर्शतः दर्शनोयः इमेरतश्च ॥”—इति वेददीपः ।

• चिरण्मये परे कोशे विरजं नञ्च निष्कसम् । तच्छुभं ष्योतिषां ष्योतिमप्यदा-
त्तविदो विदुः । न तत्र सूक्ष्माणि न चन्द्रतारकं नेमा विद्युसो भान्ति कुतोऽथ मग्निः ।
तमेव भान्तमनुभाति सर्वं तस्य भासा सर्वं मिदं विभाति”—इति मुष्ककोपनिषत्
१, १० ।

† “विशः”—इति, अग्ने जरितरिति व्याख्यायां (१५० पृ०) प्रजाः । विशोविश्व
रिति व्याख्यायां (२४४ पृ०) प्रजाः । यद्वा उ इति व्याख्यायां प्रजाः, तत्रैव विश्वे ष्ट चे
इति च । प्रमोमचे इति व्याख्यायां (११० पृ०) प्रजाः । निवष्ट-दिनीय-तृनीये मङ्ग-
यनामदु चतुर्थं च ।

‡ “प्रत्यङ् उदेषि सर्वं मुदेषि । प्रत्यङ् उदेषि सर्वं ममि विपश्यतीति”—इति निव०
दे० ६, २४ ।

पश्यन्ति ते जनाः सर्वेऽपि स्वस्वाभिमुख्येन सूर्यं पश्यन्तीति ॥
 तथाचान्नायते—“तस्मात्सर्व एव मन्वन्ते मां प्रत्युद्गात्”—
 इति ॥ १० ॥ ५१

हे “पावक” सर्वस्य शोधक ! “वरुण” अनिष्ट-वारक सूर्य !
 त्वं “जनान्” प्राणिनः “भुरण्यन्तं” धारयन्तं पोषयन्तं वा इमं
 लोकां † “येन” ‡ “चक्षसा” प्रकाशिनानु पश्यसि अनुक्रमेण
 प्रकाशयसि तं प्रकाशं स्तम इति शेषः । यद्वा, उत्तरस्या ऋषि
 सम्बन्धः तेन चक्षुसा उद्देशीति ॥ तथाच यास्केनीक्तः§—
 तत्ते वयं स्तम इति वाक्यशेषोऽपि वीत्तरस्या मन्वयस्तेन व्याख्या-
 तीति (निरु० दे० ६, २२) ॥ ११ ॥ ५२

॥ “अपि वैतस्या मय । यनापावक . . . । तेन नो जनानभि वि पश्यसि”—
 इति निरु० ६, २५-२६ ।

† “भुरण्यमिति चिप्रनाम भुरण्यः शकुनिभूरि मध्वानं नयति स्वमेव लोका-
 खापि बोधा तत्प्राप्तौ भुरण्यः रनेन पावकत्वानेन भुरण्यन्तं जनां चतुलं वरुण पश्यसि”—
 इति निरु० दे० ५, २१ ।

‡ ऋषि तु “येना”—इति पाठः । तत्र द्वाच इति (६, १, ११५) दीर्घः ।

§ “सर्वमेधे पद्याकारेणाग्निदीयते तद्रूपं मात्मानं सम्याद्य मत्तं माप्नोति तद्वत्
 प्रार्थने—ए पावक शोधक येन चक्षसा दर्शनमन्तं भुरण्यन्तं मनुपश्यसि ; चिप्रपाती
 यची भुरण्यः, भुरण्य मात्मानं करोति भुरण्यति, भुरण्यतीति भुरण्यन्तं नस ; चिप्रण्यन्-
 तं प्रत्ययः । सर्वमेधयाजिनं भुरण्यपत्तिरुपात्तानं छाना स्वमेव लोकां येन चक्षसाह-
 पश्यन्तीत्यर्थः । तेन चक्षसा जनानस्मानपि भुरण्यन्तः हे वरुण त्वं पश्य वरुणः सूर्यः”—
 इति वेददीपः च० मा० ब्रा० च० १२ च० ११ क० ।

§ “अपि वीत्तरस्यामित्यात्मनेव याक्व वचनत् । अन्वयत्वाद्द्वित्वसंबन्धः ।

अथ हादशी ।

१२ ३२३१२ ३ १ ३ १ २ ३ १ २
उद्यामेषिरजःपृथुद्वा*मिमानोअक्तुभिः ।

२ ३ १ २
पश्यञ्जन्मानिद्वयं ॥ १२ ॥ ५३ १

अथ त्रयोदशी ।

१ २ ३ २ ३ २ ३ २ २ ३करर
अयुक्तसप्तशुन्धुपवःद्वेरीरथस्यनत्पुनः ‡ ।

१ २ ३ १ २
ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ १३ ॥ ५४ १

अथ चतुर्दशी ।

३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २
सप्तत्वाच्चरितोरथेवद्वन्तिदेवद्वयं ।

३ १ २
शोचिष्कोशंविचक्षण ॥ १४ ॥ ५५ §

॥ पञ्चम-दशति ॥

● "रजस्युद्वा"—इति च ऋ० पाठः । † ऋ० १, ४, ७, ७ ।

‡ "नत्पुनः"—इति ऋ० पाठः । † ऋ० १, ४, ७, ८ ।

§ ऋ० १, ४, ७, ८ ।

१ २ २ २ १ २ २ २ २
 शून्यश्वारः । सूरोरथस्याज्ञनाप्ताश्याः । ताभिर्याति
 १ २ १ २ १ २ १
 स्वाश्रूक्ताश्रुभीः । सप्तत्वाच्चरीशतोरश्याः । वच्च
 २ १ २ २ २ २ १ २ २ २
 न्तिदेवाः सूरारश्याः । शोचिष्कोशंवीश्चाक्षाशणाः । चाउ
 २ २ ३ २ २ २ २ ३ २ ४ ३ १
 चाउचाउ । चरताओवा । ३ । चरताओपवाः ६ ५ ६ । ई २
 १ १ १
 ३४५ ॥ १६ * ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५

हे “सूर्य !” त्वं “पृथु” सुविस्तीर्णं “रजः” लीकं [“लोका
 रजांस्युच्यन्ते” १—इति यास्क-वचनात्] द्युलीकं “द्याम्”
 शुन्तरिभ्रलोकम् “उदेपि” उद्गच्छसि † । किं कुर्वन् ? अहानि
 “अक्तुभिः” रात्रिभिः सह “मिमानः” उन्मानयन् [आदित्यगत्य-
 धीनत्वाद्दहोरात्र-विभागस्य] तथा “जन्मानि” जननदन्ति
 भूतजातानि “पश्यन्” प्रकाशयन् ॥

“उद्याम्”-“विद्याम्”—इति पाठौ ॥ १२ ॥ ५३

● आ० गा० १५० ६, २, १९ ।

† “रजो रजतः । ज्योती रज उच्यते । उदकं रज उच्यते । लोका रजांस्युच्यन्ते
 अथ गच्छन्ती रजसी उच्यते । रजांसि चित्वा विश्वरन्ति तस्यैव इत्यपि निगमो भवति”—
 इति निब० ४, १९ ।

‡ “अपि खां रजस्य पृथु महान् लीकं महानि च मिमानोः श्रुभीरात्रिभिः सह
 पश्यन्मानि जातानि मर्षं । ५. पि वा पश्यन्मान्”—इति यास्कः दै० ६, १९ ।

“सूरः” सर्वस्य प्रेरकः सूर्यः* “शुभ्युवः” शोधिका अश्व-
स्त्रियः † । तादृशीः “सप्त” सप्त-सङ्ख्याकाः ‡ “अयुक्त” स्व-रथे
योजितवान् ॥ । कीदृशीः ? “रथस्य” “नष्ट्युः” नपातयित्रः ।
याभिर्युक्ती रथो याति न पतति इदृशीरित्यर्थः । एवम्भूताभिस्ता-
भिरश्वस्त्रीभिः “स्वयुक्तिभिः” स्वकीय-योजनेन रथे सम्बद्धाभिः
“याति” यत्नगृहं प्रत्यागच्छति । अतस्तस्मै हविर्दातव्य मिति
वाक्यशेषः ॥ १३ ॥ ५४

हे “सूर्य !” “देव” द्यातमान । “विचक्षण !” सर्वस्य प्रका-

* सूरशब्दः सूर्याद्योऽन सर्वव—इ० १, १, ४, ३—२, १, ४, ४—५, १, २, ७—७०
४, १, ८, १ — ४, २, १, १२—५, १, ८, १—५, १, ८, १—६, १, १, १—६, १, ४, १
—६, १, ४, १ । सोमार्थस्थानयोरेव—उ० १, १, ५, १—४, १, २०. १ ॥

† “शुभ्युवः शुभ्युवः शुभ्युवः इति भवति शोधनात् तस्मैव । * * * । * ० शकुनिरपि
शुभ्युवश्चते शोधनादेवोदकचरो भवति । आपोऽपि शुभ्युव उच्यन्ते शोधनादेव”
—इति निब० नै० ४, १६ ।

‡ “सप्त षड्मा सप्तमा सप्तदित्यरमय इति वदन्ति”—इति निब० नै० ४, १६ ।
“सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमित्यादि निब० नै० ४, १७ । “सप्त प्राणाः प्रभवन्ति तस्मान्
सप्तार्थैः समिधः सप्त सोमाः । सप्त इमे लोका येषु चरन्ति प्राणा गुहाशया नि-
हिताः सप्त सप्त”—इति सु० उ० १. १ ।

॥ “रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरस्तात् सती यत्र यत्र कामयतं सुपारथिः । कक्ष्या-
सारथि रभौर्गनां सचिमानं पूजयामि मनः पश्चात् सन्तोऽनुयच्छन्ति रमयः”—इति
निब० दे० १, १६ । अपिच—“रथं क्षिप्रं भावतं मेघं यद्यं त्रयणोष माक्रयामिच
आ यस्मिन्मध्ये सूरमस्योयान्मुदकानि विधत्ती सवा सवन्नि सच रोदसी”—इति
निब० दे० ५, ५० ।

शयितः ! “सप्त” सप्त-सङ्ख्याकाः “हरितः” अश्वः*रस-हरण-
शीला रश्मयो वा†“त्वा” त्वा “वहन्ति” प्राप्नुवन्ति । कीदृशम् ?
“रथे” अवस्थित मिति शेषः । तथा “शोचिष्केशं” शोचींषि †
तेजांस्येव यस्मिन् केशा द्रव वा दृश्यन्ते स तथोक्तस्त मिति § ॥
॥ १४ ॥ ५५

इति सायणाचार्य-विरचिते माधवीये सामवेदार्थप्रकाशे
छन्दोव्याख्याने षष्ठीऽध्यायस्य पञ्चमः खण्डः ॥

* “हरितश्चादित्यस्य”—इति अश्वविशेषनामसु निघ० १, १५, ३ । “अश्वः
कक्षादङ्गतेऽध्वानं महाशमो भवतीति वा । * * * । तस्याश्वत् देवतावच्च निगमा
भवन्ति”—इत्यादि निघ० नि० २, २७ ; ३० ५, ३०-३१ ।

† “सप्त ऋषयः”—इति रश्मिनामसु निघ० १, ४, १२ । अत एव यास्कः “रश्मिर्ष-
मनात्”—इत्यादि निघ० नि० २, १५ ।

‡ “शोचिः”—इति अलङ्कारमधेयेषु षष्ठं शेषश्लोकम् १, १० ।

¶ “केशी केशा रश्मयस्केलहान् भवति काशनादा प्रकाशनादा । तस्यैषा
भवति * * * । केशीदं सर्वं सिद्धं मभि विपश्यति केशीदं श्योतिरश्मय इत्यादित्य माह ।
अथाप्येते इतरे श्योतिषी केशिनी उच्येते धूमेशान्नी रजसा च मध्यमः । ● ● ● ।
एक एषा मित्यग्निः पृथिवीं दहति । सर्वं मेकोऽभि विपश्यति कर्षाभि रादित्यो गति-
रेकस्य दृश्यते न रूपं मध्यमस्य”—इति निघ० नि० ६, १५-२६-२७ ।

§ “सप्तोत्तमादित्य रश्मीनयमादित्यो गिरति मध्यस्थानोर्ध्वं शब्दो धन एतस्मात्सिद्धति
तानि धीतिभिश्च मनसा च विपर्ययन्ति परि भुवः परिभवन्ति सर्वाणि कर्षाणि वर्ष-
कर्मस्येत्यधिदेवतम् । अथाध्यात्मं सप्तोत्तमीन्द्रियाण्यमात्मा गिरति मध्यस्थानोर्ध्वं शब्दो
द्यान्वस्मात्सिद्धति तानि धीतिभिश्च मनसा च विपर्ययन्ति परि भुवः परिभवन्ति सर्वा-
न्वीन्द्रियाणि ज्ञानकर्मस्येत्याद्यः—इति निघ० प० १, ११ ।

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हार्ह' निवारयन् ।

पुमर्थावतुरो देयान्निद्यातीर्थमर्हेश्वरः ॥ ६ ॥

इति श्रीमद्राजाधिराज-परमेश्वर-वैदिक-मार्ग-प्रवर्त्तक-

श्रीवीर-बुक्क-भूपाल-साम्राज्य-धुरन्धरेण सायणा-

चार्येण विरचिते माधवीये सामवेदार्थ-प्रकाशे

ऋन्दोव्याख्ये नि आरण्यएवाध्येतव्यः

षष्ठोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ समाप्तम् आरण्यम् पर्व आरण्यङ्गाण्डं वा ॥

॥ इति चतुर्थम्यर्व ॥

॥ सामवेद संहितायां ऋन्दभार्त्तिकः समाप्तः ॥

॥ श्री नमः सामवेदाय ॥

॥ सामवेदसंहिता ॥

तव

॥ अथ महानामन्याधिकः ॥ *

(भाष्यकृतोभूमिका)

ऐन्द्रोरथ महानाम्नोः शक्नोरीर्वा विकर्षिताः ।
पञ्चभिः संहिता अन्ते पुरीषपदनामभिः ॥
एताः प्रकृतितस्तिस्त्र उपसर्गैस्तु संयुताः ।
नव सङ्ख्या इति प्राहुर्वेदाध्ययनशालिनः ॥
ऐतरेय-ब्राह्मणेऽपि शस्त्रे षोडश-नामके ।
तिस्त्रः प्रोक्ता महानाम्न्यास्त्रैलीक्यात्मत्ववर्णनात् ॥

„ महानाम्नीनां पाठस्तु, न तु इन्द्र्याधिकं नापि उपराधिकं परं इन्द्र्याधिकं
समाप्ते सत्पुस्तकान्यभागे एव सर्वत्र दृश्यते, एव मारुण्यमाने समाप्ते च ततोऽनन्तरं
महानाम्नी-सामपाठस्तवैव पुस्तके सर्वत्रेति परिशिष्टत्वं सासा मस्य च ज्ञायत इति
इन्द्र्याधिकानां एव व्याख्यातवान् भगवान् सायणः ।

तत्र हि महानाम्नीना मुपसर्गानुपसृजत्वयं वै लोकाः प्रथमा
महानाम्नान्तरिचलोकी द्वितोयाऽसौ लीकस्तृतीयेति । नन्वेताः
शक्नोच्छन्दस्का व्याक्रियन्त इ युक्ताश्चेत् षट्पञ्चाशदक्षराः स्युः ।
तथा च समाम्नातं चतुर्विंशत्यादि चतुरक्षरमिति (पि०) ।
अस्यार्थः—गायत्रादीना मतिष्ठत्यन्तानां छन्दसां चतुर्विंशत्यक्षरा
ण्यारभ्य उत्तरोत्तरं चतुर्षु चतुर्षु अक्षरेष्वधिकेषु सस्यु उष्णि-
गादि-च्छन्दांसि जायन्ते* । एवं क्रमशोऽक्षराधिक्ये सति शक्नोरी
षट्पञ्चाशदक्षरा सम्भवतीति । एता ऋचस्तु शक्नोरीभ्योऽधि-
काक्षरा दृश्यन्ते । तस्मादासा मुपसर्गाच्चरैराधिक्यं न तु स्वत
इति ज्ञायते । तर्हि के पुनरुपसर्गाः ? के पुनः शाक्नराः पादाः ?
इत्युच्यते—

* छन्दांसि		अतिच्छन्दांसि		त्रिच्छन्दांसि	
छन्दोनाम	अक्षरसंख्या	छन्दोनाम	अक्षरसंख्या	छन्दोनाम	अक्षरसंख्या
१ गायत्री	२४	१ अतिजगती	५२	१ छतिः	८०
२ उष्णिक	२८	२ शक्नोरी	५६	२ प्रक्षतिः	८४
३ चतुष्टुप	३२	३ अतिशक्नोरी	६०	३ अक्षतिः	८८
४ वृहती	३६	४ अष्टिः	६४	४ विक्षतिः	९२
५ पङ्क्तिः	४०	५ अत्यष्टिः	६८	५ संस्कृतिः	९६
६ विष्टुप	४४	६ छतिः	७२	६ अतिक्षतिः	१००
७ जगती	४८	७ अतिछतिः	७६	७ उत्क्षतिः	१०४

प्रथमा । “विदामघवन्विदा”-इति द्विपदा ऋगुपसर्गः । ततः “शिचाशचीनाम्पते”-इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः शाक्षराः । ततः “स्वर्णाशुः”-इति पञ्चाक्षरः पादः । अत्राक्षर-विश्लेषेऽपञ्चाक्षरत्वं द्रष्टव्यम् । “प्रचेतनप्रचेतयः”-इत्यष्टाक्षरः । एतौ हावुपसर्गसञ्ज्ञौ । “इन्द्रद्युम्नायनइषे”-इति पादोऽष्टाक्षरः शाक्षरः । “एवाहिशक्रः”-इति पञ्चाक्षर उपसर्गः । “रायेवाजायवञ्चिवः”-इत्याद्यास्त्रयः पादाः शाक्षराः । “आयाह्मिपिबमत्स्व”-इति पादोऽष्टाक्षर उपसर्गः । इत्येव सृक् प्रथमा ॥

अथ द्वितीया । “विदारायेसुवीर्यम्”-इति द्विपदा उपसर्गः । “मृष्टिष्ठवज्रिन्वृञ्चसे”-इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः पादाः शाक्षराः । ततः “अंशुर्नशोचिः”-इति पञ्चाक्षरः पादः । “चिकित्वाभिनोनय”-इति पादः । एतौ हावुपसर्गौ । “इन्द्रोविदेतमुस्तुहि”-इति पादोऽष्टाक्षरः शाक्षरः । “ईशेशिशक्रः”-इति पञ्चाक्षरः पाद उपसर्गः । “तमृतयेहवामहे”-इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः पादाः शाक्षराः । “ऋतुश्छन्दऋतम्बृहत्”-इति पाद उपसर्गः । इत्येवं द्वितीया ॥

तृतीयस्याः । “इन्द्रश्चनस्यसातयेहवामहे”-इति द्विपदा उपसर्गः । “सनःस्वर्षत्”-इत्याद्यास्त्रयोऽष्टाक्षराः शाक्षराः पादाः । “अंशुर्मदाय”-इति पञ्चाक्षरः पादः । “सुक्त्राधेहि

नोवसो"—इत्यष्टाक्षरः पादः । एतो हावुपसर्गा । "पूर्तिः-
शविष्ठशस्यते"—इति पादोऽष्टाक्षरः शाक्षरः । "वशीद्विशकः"
—इति पञ्चाक्षर उपसर्गः । "नूनन्तत्रव्यंसत्रये"—इत्याद्यास्त्रयो
ऽष्टाक्षराः शाक्षराः । "शूरीयोगोषुगच्छति"—इति पादो
हावुपसर्गाविति तृतीया ऋक् सम्पन्ना ॥ ८

अत्र प्रथमायाः सप्त शाक्षराणि पदानि, पञ्चोपसर्गाः ।
एवं द्वितीयस्या अपि पदान्युपसर्गाः । तृतीयायास्तु सप्त शाक्ष-
राणि पदानि, षडुपसर्गाः । इत्युक्तार्था निदानकल्पे सूत्रादिकं
सम्यगालोचयद्भिः पूर्वाचार्यैः श्लोकद्वये सङ्गृह्य दर्शितः—

“प्रथमं द्विपदा, त्रीणि शाक्षराणि पदान्यतः ।

पञ्चार्णाष्टाक्षरौ चोपसर्गाविकथ्य शाक्षरः ॥ १ ॥

पञ्चार्ण उपसर्गोऽथ त्रयस्ते वहिरन्तिमः ।]

इय माद्या ; द्वितीयैवं ; तृतीया पुनरन्तिमः ।

अधिकोऽष्टाक्षरः पाद उपसर्ग इति स्थितिः ॥२॥”—इति ॥

अत्र सर्वत्रोपसर्गान् परित्यज्य केवल-पदगताक्षर-सङ्ख्यायां
कृतायां पडधिकपञ्चाशत्-सङ्ख्याकान्यक्षराणि जायन्ते । अतस्तद्
द्वितीया शक्नोति न विरोधः ॥ एतासु गीयते माम यत्तच्छा-
क्षर मुच्यते । तत्पञ्चमेऽङ्गि पृष्ठेषु होतुःपृष्ठं विधीयते ।

उपसर्गैः संयुताना मासा मिन्द्रोऽधिदेवता ।

माश्वन्दिनं यत् सवनं सर्वं मैन्द्र भित्ति स्थितम् ॥

अत्रैवाश्वलायनेन स्व-ब्राह्मण मनुसरता कश्चिद्विशेषोऽनुष्टुब्
गायत्री सम्पादनादिर्दर्शितः—

“प्रचेतनप्रचेतयायाहृषिबभूव ।

क्रतुश्छन्दश्चतस्रहृत्सूत्रत्राधेहिनीवसः ॥ ”—इति । *

“चिकित्वाःपभिनीनयशूरीयोगोषुगच्छति ।

सखासुशेवीअदयुः ॥ ”—इति । †

गायत्रादिरित्येव मादिः एष तु प्रयोग-सौकर्यार्थः ।
अस्माभिस्त्रिदानी मर्थ-सौकर्यार्थं क्रमेण सोपसर्गा ऋचो
व्याख्याताः । ‡

* एषानुष्टुप् सम्यक्ता, षष्ठाक्षर-चतुष्पदानस्य सम्पादनात् ।

† एषा गायत्री सम्यक्ता, षष्ठाक्षर-त्रिपदानस्य सम्पादनात् ।

‡ पञ्चकारादयो हि पथनीयं व्याख्येयं वा प्रथमं स्व-मनस्येव सम्पाद्यते, ततश्च से-
वाभ्यादिभिः काश्चितोऽत्र ‘व्याख्याताः’—इति भूतप्रयोगो नापाप्तुः, “कौमुदीयं विर-
च्यते”—इत्यादावप्येव कथं ।

॥ हरिः श्रीम् ॥

(प्रथमास्तिस्रः)

३१ २ ३ २ ३ १८ २८ ३ १२
विदामघवन्विदागातुमनुश्रुशिषोदिशः ।

१२ ३ १ २
शिक्षाशचीनाम्यतेपूर्वीणाम्पुरुवसो ॥ १ ॥

३ २७ ३ १ २ ३ २ २
आभिष्टमभिष्टिभिःखाऽर्नाशुः ।

१२ ३ १ २ ३ १ ० ३ १ २ ३ २
प्रचेतनप्रचेतयेन्द्रयुम्नायनदूषे ॥ २ ॥

३ २७ ३ १ ३ १८ १८
एवाक्षिशक्रौरायेवाजायवज्जिवः ।

१२ ३ १ ३ १ २
शविष्ठवज्जिन्मृञ्जसेमश्चिष्ठ

३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ ९
वज्जिन्मृञ्जसभायाक्षिपिवमन्स ॥ ३ ॥ १

१ २ १८ २ १ १८
* ए२ । विदामघवन्विदाः । गातुमनुश्रुशिषः ।

१ २ ३ ५ १८ १ २ २ २ २
दाइशाश्उवाश् ३ । ई३४डा । ए२ । शिक्षाशचीनाम्य

१ ३ २ १ १ १ १ ५ २ २
ताइ । पूर्वीणाम्पुरु२ । वसाश्उवाश् ३ । ई३४डा । आ

महानाम्नी साम (आ० भा० ३,२,२९) । . . .

^१भिष्टमभा^{१ १}रइ । ^{२ ५}ष्टिभि^{१ २}रा^{१ २}उवार^{१ २}३ । ^{१ २}ई^{१ २}उडा । ^{१ २}स्वर्ना^{१ २}

^१प्रूरः । ^{१ २}चा^{१ २}उवार^{१ २}३ । ^{१ २}ई^{१ २}उडा । ^{१ २}प्राचे । ^{१ २}तनप्रचे^{१ २}तया ।

^{१ २}इन्द्रा । ^{१ २}द्यु^{१ २}म्ना^{१ २}धना^{१ २}रइ^{१ २}षा^{१ २}इ । ^{१ २}इडा । ^{१ २}ईन्द्रा । ^{१ २}द्यु^{१ २}म्ना^{१ २}य

^१ना^१रइ^१षा^१इ । ^{१ २}अथा । ^{१ २}इन्द्रा । ^{१ २}द्यु^{१ २}म्ना^{१ २}यना^{१ २}रइ^{१ २}षा^{१ २}इ ।

^१इडा । ^{१ २}एवा^{१ २}द्दि^{१ २}श^{१ २}क्रो^{१ २}रा^{१ २}ये^{१ २}रा^{१ २}जा^{१ २}य^{१ २}वा^{१ २}श्^{१ २}जू^{१ २}र^{१ २}वाः । ^{१ २}श^{१ २}वि^{१ २}ष्ठ

^{१ २}व^{१ २}जि^{१ २}न्ना^{१ २}३ । ^{१ २}जा^{१ २}सा^{१ २}इ । ^{१ २}म^{१ २}च्छि^{१ २}ष्ठ^{१ २}व^{१ २}जि^{१ २}न्ना^{१ २}र^{१ २}श्चो । ^{१ २}जा^{१ २}सा^{१ २}३२

^१उवार^१३ । ^{१ २}इ^{१ २}उ^{१ २}डा^{१ २}३३^{१ २}४^{१ २}५ । ^{१ २}आ^{१ २}या । ^{१ २}हि^{१ २}पि^{१ २}ब^{१ २}मा^{१ २}३

^१त्सु^१वा । ^{१ २}इ^{१ २}डा^{१ २}३३^{१ २}४^{१ २}५ ॥—

तत्र तावद्वस्तु, प्रथमं द्विपदा माह—“विदामघन्विदागा-
तमनुशंसिषोदिशः”—इति । हे “मघवन्” मघं धनं [मंहते-
दानकर्मणः *] धनवन्निन्द्र ! “विदाः” त्वं विद्धि, अत्र वेदितव्य-
कर्म-विशेषस्यानुपादानात् सर्वं जानीहीत्यर्थः [विदेः पञ्चम-

* ‘मंहते’—इति दानकर्मणु अस्मिन् नैषण्टु कम् ३, २० ।

लकारे रूपम् *] यत्स्वं सर्वज्ञः तस्मात् “गातु” यजमान-
गन्तव्यं देशं † “विदाः” जानीहि । यद्वा, गातुर्गायतेः
स्तुतिकर्मणः ‡ त्वर्थं क्रियमाणां स्तोतुः स्तुतिं विद्धि । ततो
“दिशः” यजमानस्य साधुमार्गेण स्वर्गं गन्तुं मार्गान् “अनु
शंसिषः” अनुशंसोऽपदिशं बोधयेति ऋचत् [शंसतेः
पञ्चम-लकारे (पा० ३, ४, ७,) रूपम् । अडागमः १]—अथ
सुपसर्गभागः ॥

अथ शास्त्ररभाग माह—“शिक्षाशचीनाम्पतेपूर्वीणाम्यरू-
वसो । आभिष्टमभिष्टिभिः”—इति । हे “शचीनाम्पते” शची-
शब्देन कर्म प्रज्ञा वा § “पूर्वीणां” बह्वीनां ॥ शचीनां पते
स्वामिन् ! हे “पुरुवसो” पुरु प्रभूतं वसु धनं यस्य तस्य
सम्बोधनं हे प्रभूतधनेन्द्र ! “आभिः” इदानीं क्रियमाणाभिः
“अभिष्टिभिः” अभ्येषणाभिः प्रार्थनाभिः स्तुतिभि रस्मदीयाभि

* लेटीत्यर्थः (पा० ३, ४, ७) ।

† “गातुः”—इति पृथिवी-नामसु विशं नैषण्ट, कम् ३, १ । “गातु” यज्ञाय गातुं
यज्ञपतय इत्यपि निगमो भवति । गमनं यज्ञाय गमनं यज्ञपतये—इति निर० नै०
४, २ ।

‡ “गायति”—इति कृति-कर्मसु द्वितीयं नैषण्ट, कम् ३, १४ ।

§ “लेटोऽडाटै” —इति पा० ३, ४, २४ ।

§ “शची”—इति कर्मनामसु द्वाचत्वारिंशत्तमं नैषण्ट, कम् (२, १), प्रज्ञानामसु
नष्टमम् (३, ८) ।

† “पुव” —इति वज्रनामसु तृतीयं नैषण्ट, कम् ३, १, ।

हेतुभिः “शिक्ष” * [शिक्षतिर्दानकर्मा (निघ० ३, २०, ८)]
देहि वसुनीति] शेषः । पुरुवसो-इति सम्बोधन-सामर्थ्याद्दसु-
नीति लभ्यते ॥

अथोपसर्गभाग माह—“स्वर्णांशुः । प्रचेतनप्रचेतये”—
इति । स्वः, न, षंशुःरिति पदत्रयम् । स्वरादित्यः, † नकार
उपमाधीयः ‡ । स्वः, इव [अंशुः अत्रोतेर्व्याप्तिकर्मणः (निघ०
२, १८, १०)] व्याप्तो भवतीन्द्रः । हे “प्रचेतन” प्रकृष्टा चेतना
बुद्धिर्यस्यासौ तस्य सम्बोधनं हे प्रशस्तज्ञानेन्द्र ! “प्रचेतय”
अस्मदीयां भक्ति मवधारय जानीहि ॥

अथोभयभाग माह—“दुम्नायनइषएवाहियक्रः”—इति । हे
इन्द्र ! “नः” अस्मभ्यं “दुम्नाय” [“दुम्नं द्योततेर्यंशोवाचं वा”
—इति यास्कः (नै० ५, ५)] यशसे यद्वा, दुम्नाय [धननामैतत्
(निघ० २, १०, १३) धनलाभाय] “इषे” अन्नलाभाय च भव
[आख्याताध्याहारः । हि शब्दः कारण-परः] “हि” यस्मात्
त्वं “शक्रः” धन-दाने समर्थ एव भवसि । तस्माद्दनादिकं
प्रयच्छ ॥

* मन्त्रे तु “शिक्षा”—इति हीर्षान्तः पाठः “द्वाचोऽतस्त्रिः (पाठ ९, ३, १२ ५)
—इति हीर्षः ।

† स्वरादित्यो भवति—इत्यादि जिह० जे० २, १४ ।

‡ “नेति प्रतिषेधाचौचो भाषाया मुभय मन्त्रध्यायं नेन्द्रं हेव मसंसतेति प्रतिषे-

(द्वितीया स्तिः)

१ १ १११ १ १ ११ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
विदारये सुवीर्यं भवोवाजानाम्पतिर्वशाञ्चनु ।

१ १ ११ ११ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
मञ्छिष्ठवज्रिन्मृञ्चसेयःशविष्ठःशूराणाम् ॥ ४ ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“रायेवाजायवर्षिवः । शविष्ठवज्रिन्मृ-
ञ्चसेमञ्छिष्ठवज्रिन्मृञ्चसे”—इति । हे “वज्रिवः” वज्रवन्निन्द्र !
एकीमत्वर्थीयोऽनुवादः । यद्वा, वज्रः व्रजनं गमनं तद्वान्वज्री ।
अथवा वज्रायुधं तद्वन्निन्द्र ! “राये” धनलाभाय “वाजाय”
अश्वलाभाय च प्रसन्नो भवेति शेषः । हे “शविष्ठ” अतिशयेन
बलवन् ! हे “वज्रिन्” इन्द्र ! “मृञ्चसे” [मृञ्चतिः प्रसाधन-
कर्मा (निघ० ३, ५, ८)] अस्माभिर्धनलाभार्थं प्रसाध्यसे ।
यद्वा, [मृञ्चतेः पञ्चमे लकारे (पा० ३, ४, ७) रूपम्]
प्रसाधय अस्मान्धनादिभिः समृद्धान् कुर्वित्यर्थः । हे “मञ्छिष्ठ”
[मञ्छतेर्दानकर्म्मणः] अतिशयेन दानशील पूज्य ! वा हे
“वज्रिन्” “मृञ्चसे” अस्माभिः प्रसाध्यसे ॥

अथापरभाग माह—“आयाहिपिबमत्स्व”—इति । यस्मादेवं
तस्मात् “आयाहि” अस्मदीयं यज्ञं प्रत्यागच्छ । आगच्छ च पिब ।
तं सोमं पीत्वा “मत्स्व” दृष्टो भवेति ॥ (१-२-३) ॥

भाषीथः पुरस्तादुपचारकस्य यत् प्रतिषेधति । दुर्मदायो न चरायामित्युपमाधीथ
उपरिष्ठादुपचारकस्य येनोपनिमित्तं—इति निघ० नै० ५, ४ ।

^{१८ २८ ३१ २ ३ २७ ४ २}
योमञ्चिष्ठोमघोनामञ्शुर्नशोचिः ।

^{१ २ ३ १२ २१ २ ३८ २८}
चिकित्वाञ्चिनो नयेन्द्रो विदेतमुस्तच्चि ॥ ५ ॥

^{६ ३ २ ३ २७ ३ १ २ ३ १ २}
ईशोच्चिशक्रस्तमूतये चवामहेजे तारमपराजितम् ।

^{१ २ ३ २ ३ २ ३ ३ २ ३ २ ३ २}
सनः स्वर्पदतिद्विपः क्रतुश्चन्द्रचतम्बुच्चत् ॥ ६ ॥ २

^{१ २ १ २ २ २ २ १ १ २ २ २}
ए२ । विदारारये सुवीरियाम् । भुवोवाजानाम्पतिर्व

^{१ २ २ ५ १ १}
शा२ । अनुआ३शुवार३ । ई३४डा । ए२ । मञ्चि

^{२ १ १ १ २ २ २ २ २ २}
ष्ठवज्जिन्नृञ्जमाइ । यःशविष्ठःशूरारणा३शुवार३ । ई३४

^{५ १ २ २ २ २ २ २ ५}
डा । योमञ्चिष्ठोमघोर । ना३शुवार३ । ई३४डा ।

^{२ १ २ २ २ २ ५ १}
अञ्शुर्नशोचारइः । चा३शुवार३ । ई३४डा । चाइ ।

^{१ २ २ १ २ १ १ १}
कित्वाञ्चिनो नया । ईन्द्रो । विदेतमूरस्तुहाइ । इडा ।

^{१ २ २ १ १ २ २ २ २ २}
ईन्द्रो । विदेतमूरस्तुहाइ । अथा । ईन्द्रो । विदेतमू

^{१ १ १ २ २ २ २ २}
रस्तुहाइ । इडा । ईशोच्चिशक्रस्तमूतये चवाश्मा३हाइ ।

अथोपसर्गभाग माह—“अंशुर्नशोचिः । चिकित्वीअभिनोनया”-
इति “अंशुर्न” व्यास आदित्य इव शोचिर्दीप्ति भवतीन्द्रः [शुच
दीप्तौ (भा० आ०)] शुद्धः [शुचेर्मत्वर्थीयलोपः] शोचिभान् । अथ
प्रत्यक्षस्तुतिः—हे “चिकित्वः” चिकित्वन् [मतुवसोरुसम्बद्धौ
छन्दसि (पा०८,३,१)]—इति कत्वम्] ज्ञानवन्निन्द्र ! “नः”
अस्मान् अभि लक्ष्य “नय” धनादि प्रापय ॥

अथ भागद्वयं मिलित्वाह—“इन्द्रोविदेतमुस्तुहि । ईशेहि
शक्रः”—इति । “इन्द्रः” परमैश्वर्ययुक्तः । “विदे” विद्यते सर्व
ज्ञायते “तसु” तमेवेन्द्र “स्तुहि” स्तुतिं कुर्विति । ऋषिरात्मान-
मेव शास्ति । “हि” यस्मान् “शक्रः” शत्रु-हनन-समर्थ इन्द्रः
“ईशे” ईष्टे सर्वस्येति तस्मात् तमेव स्तुहीति समन्वयः ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“तस्मृतयेहवामहेजितारमपराजितम् ।
सनःस्वर्षदतिद्विषः”—इति । “तम् इन्द्रम्” “जतये” अस्मद्रक्ष-
णार्थं “हवामहे” आह्वयामहे । कीदृशम् ? “जितारं” युद्धेषु
शत्रुजयशीलं [ताच्छीष्णे ढन् प्रत्ययः (पा०३,२,१३५)] ।
अतएव अपराजितं न क्वाप्यन्यैः पराजितम् । “सः” इन्द्रः “नः”
अस्माकं “द्विषः” द्वेष्टन् “अति स्वर्षत्” अत्यर्थं मुपतपतु विना-
शयतु । स्रु शब्दीपतापयोःरित्वात् पञ्चम-लकारेरुम् । अथ वा

(द्वतीया स्तम्भः)

२२१२ ३१२ ३१२१११
इन्द्रन्धनस्यसातये हवामहेजेतारमपराजितम् ।

१२ ३२३२३१२ ३२३१२
सनःस्वर्षदतिद्विषःसनःस्वर्षदतिद्विषः ॥ ७ ॥

१२३१२ ३ १२ २२
पूर्वस्ययत्तेन्द्रिवोऽशुर्मदाय ।

३१२ २२ ३ १ २
सुम्नआधोद्विनोवसोपूर्तिःशविष्ठशस्यते ॥

३२७ ३२७१२ २२ ३१२
वशीद्विशक्रोनूनन्तन्नव्यःसन्ध्यासे ॥ ८ ॥

स्वरतिर्गतिकर्मा (निव० २, १४, ५४) अस्मत्तः शत्रूनतिगमयतु
अतिपारयतु । तथा च बृहृचाः—“सनःपर्षदित्यामनन्ति ॥

अथोपसर्गभाग माह—“ऋतुः ऋतुः ऋतुः ऋतुः ऋतुः”—इति ।
शत्रुहननानन्तरं “ऋतुः” अस्माभिरनुष्ठीयमानं कर्म * ।
“ऋतुः” † गायत्र्यादिकं शस्त्रलक्षणम् । “ऋतम्” उदकं ‡
सोमरस इत्यर्थः । यद्वा ऋतं सत्यभूतं ¶ कर्मफलं तत्त्वम् ।
“बृहत्” प्रभूत मस्त्विति शेषः ॥ (४-५-६) ॥

* “ऋतुः”—इति कर्मनामसु एकादशं नैषण्ट् कम् १, १ ।

† “ऋतुः ऋतुः ऋतुः”—इति निव० दे० १, १९ ।

‡ “ऋतम्”—इति उदकनामसु षष्ठ्यष्टितमं नैषण्ट् कम् १, १२ ।

¶ “ऋतम्”—इति सत्यनामसु षष्ठं नैषण्ट् कम् १, १० ।

^{३ १ ८ १ ८} ^{१ १ १ २}
प्रभोजनस्यवृत्रहृत्समर्थेषु ब्रवावहै ।

^{२ ३ २ ३} ^{३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २}
गुरोयोगोषु गच्छति सखा सुशोचो अदयुः ॥ ८ ॥ ३

^१ ए२ । ^१ इन्द्रन्धनस्य सातयाइ । ^{२ २ १} ह्वामहे जेतारमप

^{१ २} रा२ । ^{२ ५} जितमा३१ उवा२३ । ^१ ई३४डा । ^{१ २} ए२ । ^१ सनः स्वर्ष

^१ दति द्विषाः । ^१ सानः स्वर्षदता२इ । ^{१ २} द्विषा३१ उवा२३ ।

^{२ ५} ई३४डा । ^{१ २} पर्वस्य यत्त आ२ । ^{१ २} द्विव आ३१ उवा२३ । ^२ ई३४

^५ डा । ^{२ १ २ ५} अ० शुर्मदाया२ । ^५ चा३१ उवा२३ । ^{२ ५} ई३४डा ।

^{१ १ २ २} सूम्नभाधे चिनोवसाउ । ^{१ २} पूर्त्तीः । ^{२ १} शविष्ठशा२स्यताइ । ^१

^१ इडा । ^{१ २} पूर्त्तीः । ^{२ १} शविष्ठशा२स्यताइ । ^१ अथा । ^{१ २} पूर्त्तीः ।

^{२ १} शविष्ठशा२स्यताइ । ^१ इडा । ^{१ २} वशीक्षिशक्रोनून्तन्नव्य०सा

^{२ २} शन्याइसाइ । ^{२ १ २} प्रभोजनस्य वा३ । ^{५ ५} चाहान् । ^{१ २} समयेषु ब्रवा

^१ २३इ । ^{१ २} वाहा३१ उवा२३ । ^१ इट् इडा२३४५ । ^{१ २} गुरो ।

२२ १२ १ १ १ २ २१२ १
 योगीशुगा र्च्छताद् । इडा । साखा । सुशेवो र्द्वयूः ।
 १ ११११
 इडा२३४५ ॥—

अथ तृतीयस्या ऋचि प्रथमं द्विपदा माह—“इन्द्रन्धनस्यसात-
 येहवामहेजितारमपराजिम्”—इति । “धनस्य” “सातये”
 लाभार्थम् । शेषं स्पष्टम् ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“सनःस्वर्षदतिद्विषः । पूर्वस्ययत्ते
 अद्रिवः”—इति । “सः” इन्द्रो “नः” अस्माकं “द्विषः” हेष्टृन्
 “अति स्वर्षत्” विनाशयतु । येऽप्यन्ये स्वयं द्वेषं न कुर्वन्ति
 तथापि “द्विषः” अस्माभिर्द्वेष्याः तानप्यति स्वर्षत् [सर्वत्र हि
 वेदेषु योऽस्मान् हेष्टि यं च वयं द्विष इत्यादौ हेष्टृणां द्वेष्या-
 णाञ्च विनाशः प्रार्थते] । हे “अद्रिवः” अद्रयः पर्वताः तद्व-
 त्तिन्द्र ! इन्द्रो यतः पर्वतान् भिनत्ति अतः पर्वतेन्द्रयोर्भयभेदक-
 सम्बन्धः * । यद्वा आट्टेणात्यसुररक्षासीति वा अन्यैः स्वयं न
 दीर्यते प्रहत इति वा अद्रिर्वज्रः तद्वत्तिन्द्र ! “पूर्वस्य” पुरा-
 तनस्य “ते” तव “यद्” धन मस्ति तदस्मभ्य माहरेति शेषः ॥

अथापरभागमाह—“अंशुर्मदायस्त्रुणाघेहिनीवज्रः”—इति ।
 हे इन्द्र ! योऽयम् “अंशुः” सोमलताखण्डः तज्जन्तः सोमरस
 इत्यर्थः [जन्ये जनकव्यवहारः] स च “मदाय” भवति ।

* “सोमोपमाघेन पृथक्का भवन्ति”—इति निह० मै० १, १६ ।

यस्मादस्माभिर्दत्तः सोमः तव मदाय भवति तस्मात् हे “वसो”
निवासहेतो इन्द्र ! “नः” अस्मान् “सुम्ने” सुखे धने वा* “आ-
धेहि” स्थापय ॥

अथ स्वीयपरभागौ सहेवाह—“पूर्तिःश्रविष्ठशस्यतेवशीहिशक्रः”
—इति । हे “श्रविष्ठ” बलवत्तमेन्द्र ! तव “पूर्तिः” त्वदीयं
धनपूरणं दानमित्यर्थः । “शस्यते” सर्वैः स्तूयते । “हि” यस्मात्
“शक्रः” समर्थ इन्द्रः “वशी” सर्वस्य नियन्ता खलु । यद्वा,
“वशी” वसुविषय-स्वीकारवान् । अतएव “शक्रः” दाने शक्ति-
मान् । तस्मात्ते दानं स्तूयते ॥

अथ शाक्तरभाग माह—“नूनन्तन्नव्यं सश्रये । प्रभोजनस्य
हृचहन्तत्समर्थेषुन्नवावहे”—इति । हे “प्रभो” सर्वस्य जनस्य
स्वामिन् ! हे “हृचहभ्” हृत्तो मारकः शत्रुः तद्वननवान् शत्रु-
घातिन् † । “नव्यम्” नूतनं‡ बली-पलितादि-लक्षणैः पुराण-
त्वेन वर्जितं तमिन्द्रं त्वां “नूनम्” अवश्यं “सश्रये” अहं सम्यक्
नितरां प्रक्षिपामि । अस्मिन् कर्मणि हविषो भोक्तृत्वेन स्थापया-
मौत्यर्थः [असु क्षेपणे (दि०प०) । व्यत्ययेनात्मने पदम् (पा० ३, १,
८५) विकरण-लक्ष् च । सह सुपेत्वन्न सहेति योगविभागात् सन्धि-

* “सुम्ने” —इति सुखनामसु धोदृशं नैषट् कम् ३, ६ ।

† “हृचो मेघ इति नैषट्ताः त्वाद्गोःसुर इत्येतिषासिकाः” —इति निघ० नै० २, १६ ।

‡ “नव्यम्” —इति नूतननामसु चतुर्थं नैषट् कम् ३, १८ ।

भ्या सुपसर्गाभ्यां सह समासः । यद्वा, हे इन्द्र ! नव्यमिति क्रिया-
विशेषणम् नूतनम् अन्यै रक्षत-पूर्वं यथा भवति तथा “नूनम्”-
इदानीं “सत्रसे” अस्माभिः सेव्यसे । घण सन्भक्तौ (खा०प०) ।
गकि रूपम् । “छन्दस्यनेक मपि साकाङ्गम् (पा० ८, १, ३५)—
इत्याख्यातस्योदात्तत्वम् । किञ्च । “अर्थेषु” अर्थेषु प्राप्त्येषु
यद्वादिषु कर्मसु “सम्प्रवाकहे” त्वच्चाहच्चावां सन्भाषां करवावहे ।
सर्वस्य यजमानस्येन्द्रसाक्षात्कारो भवति तमर्थं द्योतयितु मेकात्र
सहवदन मित्यर्थः ॥

अथोपसर्गभाग माह—“शूरीयोगोषुगच्छतिसखासुशेवोष-
हयुः”—इति । य इन्द्रः “शूरः” समर्थः [गोषु निमित्त-सप्तमी
(पा० २, १, ३७)] “गोषु” गवार्थं युद्धादिषु शत्रुभ्ये गवान-
यनार्थं गच्छतोत्यर्थः । कोटशः ? “सखाः” समानख्यानः सखि-
वदत्यन्तस्निग्धः । अतएव “सुशेवः” शोभन-सुखः अकृच्छ्रेण
सुखकरः । “अहयुः” ह्यपरहितः सत्यानृतवर्जितः केवल-सत्य-
स्वरूप इत्यर्थः । यद्वा । यहन्दं मनसि वचसि क्रियायां वान्यत्
कार्यं मिति तद्रहितः । अथवा एतत्सदृशो द्वितीयां नास्तीत्य-
हयुः [मत्वर्थीय उपत्ययः] अपिच । एताभ्यां यजमानेन्द्रयोः
सन्भाषा-प्रकारोऽभिधीयते । हे इन्द्र ! “यः” यजमानोऽस्ति
सोऽयं गोषु दक्षिणारूपेण दातव्यास्तु उदारः सन् प्रवर्तते, सर्वा
अपि ददातीति । यद्वा, गोषु आश्रयण-क्षीरानयनार्थं गच्छ-

अथ पुरोधपदानि व्याख्यायन्ते—तानि सर्वास्त्रैन्द्रास्त्रैव तद्गुण-योगात्तत्रत्वद्वितीयपदेन वान्घ्रादिपदैरिन्द्र एव * सम्बोधयते ॥

तत्र प्रथमं पदं माह—एवास्त्रेवेति । हे “इन्द्र !” त्वम् “एव + हि” एव मुक्तगुणोऽसि खलु । यद्वा, एव शब्द इण-गतौ (भद्रा० प०)—इत्यस्मात् “इणशीभ्यावतीति वत्प्रत्ययान्तः । सुपो लुक् (पा० ७, १, ३८) । अस्मदीयं यज्ञं प्रत्येव आगन्ता भवेति शेषः । एवेति पुनरुक्तिरादरार्था ॥

अथ द्वितीयं पदं माह—एवाह्मन् इति । हे “अग्ने” अपस्य नेतः देवानां पुरतो गन्तरिन्द्र ! एतदात्मकं वा इन्द्र ! ‡ “एव हि” एवं गुणयुक्तः खलु यज्ञं प्रत्यागन्ता वा भव ॥

अथ तृतीयं पदं माह—एवाहीन्द्रेति । हे “इन्द्र” परमैश्वर्ययुक्त ! यद्वा, इन्धे प्रकाशयति तेजसा भूतानीतीन्द्रः । अथवा इदं सर्वं जगत् प्रथमं मपश्यद्वितीन्द्रः । तथाच ऐतरेयोपनिषदि श्रूयते—“इदं मदर्शं मिति । तस्मादिन्द्रो

* “एकस्व मित्यग्निः पृथिवीं दधति सर्वं संकोभि विपश्यति कर्मभिरादित्योमति-रेकस्य दृश्यते—इति निब० द्वे० ४, २७ ।

† अग्ने तु “एवा”—इति “निपातस्य च (६, १, १७६)”—इति दीर्घः ।

‡ “इमं मेवाग्निं सदान्नां मात्मानं लोकं सात्मानं वज्रधा मेधाविनो वदन्तीन्” मित्रं एव च सग्निं दिव्यं नयन्तमम्—इति निब० द्वे० १, १८ ।

नामैन्द्री ह वै नाम तमिन्द्रत्वं सन्त मिन्द्र इत्याचक्षते परो-
क्षेणेति । तादृशम् “एव हि” ॥

अथ चतुर्थं पदं माह—एवाहिपूर्वमिति । “पूषन्” विश्वस्य
पीषक एतदात्मक वा इन्द्र ! * एव मुक्तगुणः खलु त्वम् ॥

अथ पञ्चमं पदं माह—एवाहिदेवाइति । हे “देवाः”
इन्द्रादयः ! यदा सर्वदेवानां बलरूपेण इन्द्रस्यावस्थानात् † इन्द्र
एव बहुत्वेन सम्बोध्यते । हे “इन्द्र” ! एव मुक्तगुणः खलु त्वम् ।
यदा, एवशब्दात् सुपांसुलुगिति (पा० ७, १, ३८) जसो लुक् ।
अस्मदीयं यन्नं आगन्तारो भवतेत्यर्थः ॥ (१०) ॥ १

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमो हार्हं निवारयन् ।

— पुनार्थाश्चतुरो देयाद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १ ॥

इति श्रीमद्राजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-श्रीवीर-

बुक्क-भूपाल-साम्नाथधुरन्धरेण सायणाचार्येण विरचिते

माधवीये सामवेदार्थप्रकाशे छन्दोव्याख्याने

महानास्त्री-व्याख्यानं समाप्तम् ॥

॥ सामवेदसंहितायां महानांन्यायिकः समाप्तः ॥

* “अथ चतुर्थमिषोषं पुष्यति तन् पूषा भवति”—इत्यादि निब० दे० १, ११ ।

† “या च का च बलवतीतिन्द्रकर्मणं तन्”—इति निब० दे० १, १० ।

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

॥ सामवेदसंहिता ॥

तय

॥ अथ इन्द्रवार्चिक-परिमिष्टम् ॥ *

अथवा

॥ अथ अरण्यमानम् ॥ †

॥ हरिः ॐ ॥

‡ यद्यावर्द्धं । ^{२ १२} ^१ द्रताश्उवार३ । ^१ ^५ शार३४ताम् । ^{१२} चा
 वा३१उवार३ । ^१ ^५ ई३४डा । ^{१ १ २ २} शतर्भूमिः । ^१ उता३१उवा

* अथप्ययं भागो न वार्चिकपन्थस्य अन्तर्गच्छत्यन्वयात् प्रत्युतास्य अन्तर्गच्छमानस्य-
 नेव ह्युक्तम् परं सेतन्मूलकं इन्द्रस्यैवार्चिके दृश्यतेऽतस्तस्यैव परिमिष्टमिति अथ-
 वृषतेऽस्माभिः अन्तर्गच्छमानस्यैव सामवेदीय-मन्त्र-भागस्य वाच्याने अन्तर्गच्छेन प्राचा-
 न्यात् भाष्यकारादिभिस्तस्यैव व्यवहारात्, मानपन्थानेव प्रथमोक्तस्यापि प्रकारेऽप्रवृत्तमा-
 दृश्यपरिचय-पूर्वकस्यैव मानपरिचयस्य न्याय्यत्वात् । न सन्नि चेह न्युतानां साम्नां
 कतिपयानां अथ; तेषां कोभमात्र-सूक्तकलात्; तेऽधिकस्योभाः सगृह्यादिभिर्बोक्ष्यमा-
 न्येत्यस्यापि न ज्ञायते परं तत्तदुक्तकल्पितस्यैवामिरार्चिकपद-प्रस्थाप्यमानात् प्रागेवेति
 तमपि विच्छिद्य अथानामिद्य दर्शयिष्ये ।

† अरण्येनेवनादस्य पूर्वं प्रदर्शितनेयमानात् पार्थक्यसंरक्ष्यमानमित्यभिधेति च ।
 ‡ “चट्टो वैरुपाधि । अजसरेकपम्” — इति आ० प्रा० १, १, ८ ।

^{१ २ १२२२ १ २} ^{१२} ^१ ^{१२ ५ १}
 लक्ष्मणसूर्याचनु । ओवा२ । च्छ२ । ३ । ओवा३ । चा
^{१२}
 उवा । नजातमष्टरोदसी । ओवा२ । च्छ२ । ३ । ओ
^५ ^२ ^१ ^{१२} ^१
 वा३ । चाउवा । दिशंविशच्छस् । ओवा२ । च्छ
^{१२ ५} ^२ ^{१ २} ^{२ २} ^{१२}
 २ । ३ । ओवा३ । चाउवा । अश्वशिष्टुमती । ओवा
^१ ^{१२ ५ २} ^{११११}
 २ । च्छ२ । ३ । ओवा३ । चाउवा३ । इट्इडा२३४५ ॥३॥

^{१२ २ २ १} ^{१२ २ १ २ २ १ १} ^{५ ५}
 * यद्यावद्भ्रतेशतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्तोवा ।
^{२५ ५ ५} ^{१ २ २} ^{१ २ १२२२ १} ^{२५}
 चाउचाउचाउवा । नवावञ्चिन्तसुक्ष्मसूर्याचनु । चा
^{१२ २ १२ २२} ^{२५} ^१
 उ३वा । नजातमष्टरोदसी । चाउ३वा । दिशंविशच्छ
^{२५} ^{१ २} ^{२ २} ^{२५} ^१
 च्छस् । चाउ३वा । अश्वशिष्टुमती । चाउ३वा । यु
^{१ २ २ १ २} ^{२५} ^१ ^{११११}
 वतिसुकुमारिणी । चाउ३वा३ । इट्इडा२३४५ ॥ ४ ॥

^{१२ २ २ १} ^{१२ २ १ २ २ १ १} ^५
 † यद्यावद्भ्रतेशतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्तोवा ।

• “वचिधनञ्” — इति चा० प्रा० ३, २, ८ । वैक्यपतिनि शेषः ।

† “सप्तनिधनञ्” — इति चा० प्रा० ३, २, ८ । वैक्यपतिनि शेषः ।

^{२५} ^{१ २ २} ^{१ २ १ २ २ २ १} ^{२५}
 ष्वा । नत्वावजिन्त्सहस्रं सूर्यान्नु । ष्वा ।
^{१ २} ^{२ १ २} ^{२५} ^१ ^{२५}
 नजातमष्टरोदसी । ष्वा । दिशंविशं हस् । ष्वा
^{१ २} ^{२ २} ^{२५} ^{१ २} ^{२५}
 उश्वा । अश्वाग्निशुमती । ष्वा । सूवः । ष्वा
^{१ २} ^{२५} ^१ ^{१ १ १ १}
 श्वा । ज्योतिः । ष्वा । इन्द्रोडा२३४पु ॥ ५ ॥

^{१ २ २ २ १} ^{१ २ २ १ २ २ २ २ २} ^{२५}
 * यद्यावद्द्रुते शतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्तोवा ।

^{२५} ^{१ २ २} ^{१ २ १ २ २ १} ^{२५} ^१
 ष्वा । नत्वावजिन्त्सहस्रं सूर्यान्नु । ष्वा । न
^२ ^{२ १ २ २} ^{२५} ^१ ^{२५}
 जातमष्टरोदसी । ष्वा । दिशंविशं हस् । ष्वा
^{१ २} ^{२ २} ^{२५} ^{२ १ २ २ २}
 वा । अश्वाग्निशुमती । ष्वा । युवतिस्त्रकुमारिणी ।
^{२५} ^{१ २} ^{२५} ^{१ २} ^{२५}
 ष्वा । सूवः । ष्वा । ज्योतिः । ष्वा ।
^१ ^{१ १ १ १}
 इन्द्रोडा२३४पु ॥ ६ ॥

^{१ २ २ २ १} ^{१ २ २ १ २ २ २ २ २} ^५
 † यद्यावद्द्रुते शतम् । ए । शतम्भूमीरुत । स्तोवा ।

● “अष्टाभिषेक” — इति चा० प्रा० ३, २, ८ । वैकल्पमिति शेषः ।

† “द्वारद्विषेक” — इति चा० प्रा० ३, २, ८ । वैकल्पमिति शेषः ।

^{१ १ २} ओहहाउहाउ । ^{१ २} ओहहाउवा । ^{१ २ १} नत्वावज्जिन्सहस्रु^{१ १}

^{१ २ २ १} कर्त्याचनु । ^{१ २ २ १ २ २} ओहाओहा । ^{१ २ २ १ २ २} ओहाओहा । ^{१ २ २ १ २ २} ओहाओहा

^१ हाउवा । ^{१ २ २ १ २} नजातमष्टरोदती । ^{१ १ २} ओहहाउहाउ ।

^{१ १} ओहहाउवा । ^१ दिशंविशं^{१ २ २ १ २ २}हस् । ^{१ २ २ १ २ २} ओहाओहा । २ ।

^{१ २ २ १ २ २} ओहाओहा ३ । ^१ हाउवा । ^{१ २} अश्वाग्निशुमती । ^{१ १} ओह

^२ हाउहाउ । ^{१ १} ओहहाउवा । ^{१ २ २} सूवाः । ^{१ २ २ १ २ २} ओहाओहा । २ ।

^{१ २ २ १ २ २} ओहाओहा ३ । ^१ हाउवा । ^{१ २} ज्योतिः । ^{१ १ २} ओहहाउहाउ ।

^{१ १} ओहहाउवा । ^{१ २ २ २ २ २ २} ईडा । ^{१ २ २ १ २ २ २} ओहाओहा । २ । ^{१ २ २ १ २ २} ओहाओहा

^१ हाउवा । ^१ इट् । ^{१ २} इडा । ^{१ १ २} ओहहाउहाउ । ^{१ २} ओहहाउ

^१ वाह । ^१ वी३ । ^१ आ३ । ^{१ १ १ १ १} ऊ३ । ई२३४५ ॥ ७ ॥

* यद्यावइन्द्रलेखतम् । ए । शतम्भूमिकृत । स्त्रोवा ।

* "पुष्प" — इति भा० प्रा० १, २, ५ वैक्यपति शेषः ।

१२ १२ २ १ २ २ २ २ १ २ १ ३ ५
 हाओवा । २ । ऊवे । हाओवा । ऊवे । हाओ२३४वा ।

१ २ २ १ २ १ २ २ २ २ १ २ २
 नत्वावजिन्त्सहस्रसूर्याषनु । हाओवा । ३ । ऊवे । हा

ओवा । २ । ऊवे । हाओ२३४वा । नजातमष्टरोदसी ।

२ २ २ २ १ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २
 हाओवा । ४ । ऊवे । हाओवा । ४ । नाजातमष्टरोदसा

२ २ १ ३ ५ २ २ २ २ १ २ २ २ २
 इ । ऐहोइ । आ२३४इहो । हाओवा । ५ । ऊवे । हाओ

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वा । ५ । हैहैहोवा ३ । हाउवा ३ । ऊ२३४५ ॥ ८ ॥

रतेषां वाक्याणाम्—१भा० ५०१ षष्ठे ऋचमम् । १—८

२ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 * हाउपिवासुता । स्परसि । नाः । औहोहोवा २ ।

१ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 इहा । मत्स्वानइन्द्रगोम । ताः । औहोहोवा २ । इहा ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 आपिर्नोबोधिसधमाद्येष्टु । धाइ । औहोहोवा २ । इहा ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 अस्मात्स । वा । औहोहोवा २ । इहा । तुताइ । धा

०. "अन्तरिक्षे इ" — इति आ० प्रा० १, २, ८ । तत्र पर्यायिदम् ।

^{१ ३} रया^{४ २ २}३४^{२ १} औ^{२ २}होवा । ^{२ १} सुष्टु^{२ २}भस्तु^२भोश्वा^२शिष्टु^२मक्रा^२श्न । ^{२ १} इट्
^{१ १ १ १} इडा^{२ ३ ४ ५} ॥ ९ ॥

* ^{२ २} पिवा^२सुता । ^{२ १} स्यर^{१ २}सिनः । ^{१ २} मा^१स्वा^२नाई^२ २ । ^१ अ । ^२ औ^२३
^{२ २ २} होवा^२हाउवा^२ ३ । ^{२ ५} ई^{२ १ २}३४^{१ ०}डा । ^{१ ०} द्र^१गो^२मतः । ^{१ ०} आ^१पि^२र्नो^२वी^२ २ ।
^१ आ । ^{२ २ २ २} औ^{२ ५}३^१होवा^{२ २ २ २}हाउवा^२ ३ । ^{२ ५} ई^{२ १}३४^{२ २ २}डा । ^{२ २ २ २} धिस^२न्ध^२माद्ये^२वृ^२धे ।
^{१ २} आ^१स्वा^२३^१ अवा^{२ २} २ । ^{१ ५} आ । ^{२ २ २ २} औ^{२ ५}३^१होवा^{२ २ २ २}हाउवा^२ ३ । ^{२ ५} ई^{२ १}३४^{२ २ २}डा ।
^{२ १} तुता^१इ । ^{१ २} धा^{२ २ २}रया^{२ ३ ४}२३४^{२ १} औ^{२ २}होवा^{२ २} । ^{२ २} विष्टु^{२ २}भस्तु^२भोश्वा^२शिष्टु^२म^२
^{१ १ १ १ १}क्रा^२श्न । ^{१ १ १ १ १} इट्^{२ ३ ४ ५}इटा^{२ ३ ४ ५} ॥ १० ॥

अनयोर्वाङ्मनम्—१भा० ४२६ ५ छे द्रष्टव्यम् । ९, १०

† ^{३ २} चा^{२ २ ३ २}च्च । ^{४ ५} हो^१इया । ^{१ २} ३ । ^{१ २} पा^१वी । ^{१ २} च^१न्ता^२इ । ^{१ २} वि^१तना^२३
‡ ^{१ २ ३} ह्य^५णस्या^५२३३^{१ २}ता^२इ । ^{१ २} प्रा^{२ १ २}भूः । ^{२ १ २} गा^{२ १ २}त्रा । ^{२ १ २} णी^{२ १ २}३^२परि

१. "अन्तरिक्षे ह्ये"—इति षा० ब्रा० ३, २, ८ । तत्रोत्तरमिदम् ।

† "अन्तरिक्षे ह्ये"—इति षा० ब्रा० ३, २, ८ । तत्र पूर्वमिदम् ।

१ १२ ३ ५ ४ ५ १ २ १
याइ । षिवाइश्चार३४ताः । आता । प्रता । नूर्न

२ १२ १२ २ ५ ४ ५ १ १ २
तदा । मोअश्रू२३४ताइ । शार्त्ता । सआइत् । वहन्तः ।

१ २२ ३ ५ ३२ २२ २२ ३२ ५ ५ ५
सन्तदाशार३३ता । द्वाह । द्वाइया । ३ । द्वाइडा ।

३ ५
२ । द्वाइ३४पुइ । डा ॥ ११ ॥

३२ २ १ १ १ ४ ५ १ १ १
* द्वाह । द्वाइ३४पु । ३ । पावी । त्रन्ताइ । वितता

१ २ ३ ५ ४ ५ १२ २ १ १ १
इम्भ्रह्णस्पार३४ताइ । प्राभूः । गात्रा । णी३परियाइ ।

२ ३ ५ ४ ५ १ २ १ २ १ २ १ २ २ ३
षिवाइश्चार३४ताः । आता । प्रता । नूर्नतदा । मोअश्रू

५ ४ ५ १ १ १ १ २ २ ३
२३४ताइ । शार्त्ता । सआइत् । वहन्तः । सन्तदाशार३४

५ ३२ २ १ १ १ ३२ ५ ५ ३
ता । द्वाह । द्वाइ३४पु । ३ । द्वाइडा । द्वाइ३४पुइ ।

५
डा ॥ १२ ॥ ~

अनघोर्याञ्जानम्—२भा० १०० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ११, १२

० “अरिष्टे हे”—इति आ० ब्रा० २, २, ८ । तयोपरमिदम् ।

१ अर्क-पद] छन्दशास्त्रिकपरिमिष्टम् । ३८५

१ २ २२ २२ २२ १ १ २ २
 * चावाभी । त्वापूर्वपीत । ,याइ । इद्वाइ । चाउ

३ ५ २ २ २२ १ २ २ २ २ १ २
 वाइ । वृ२३४चात् । इन्द्रास्तोमाइ । भिरायवाः । इद्वा

२ ५ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ३ । चाउवाइ । वृ२३४चात् । समीइचीना । सफ

२ २ १ १ १ २ २ २ २ २ २
 भवाः । समारस्वरान् । इद्वाइ । चाउवाइ । वृ२३४

५ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 चात् । रुद्रागृणा । तपूर्वियाम् । इद्वाइ । चाउवाइ । वृ

५ २ २ २ २
 २३४चात् । ए । वृ२३४त् ॥ १३ ॥

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 † अभीचाउ । त्वापूर्वपीतयाइ । इद्वा । चाइउवा

३ ५ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 २३ । सू२३४वाः । इन्द्रस्तोमेभिरायवाः । इद्वा । चाइ

३ ५ ३ २ २ २ २ २
 उवाइ । सू२३४वाः । समी । चीनासफभवाः समस्वरान् ।

२ २ २ ३ ५ २ २ २ २ २ २
 इद्वा । चाइउवाइ । सू२३४वाः । रुद्रागृणान्तपूर्विया-

.,† "अचरति इ" - इति भा० प्रा० २, १, ८२

१ २ २ ३ ५ २ १
 म् । इह । हाउवा२३ । सू२३वाः । ए३ । सुवा
 ११११
 २३४५ ॥ १४ ॥

अथयोर्वाख्यानम्— १भा० ५१८ पृष्ठं द्रष्टव्यम् । १३, १४

२२ २ २ १ २ १५ २५
 * हाउपिवासुता । स्यरसिनर३ । चोइ । ३ । हाउ
 १ २ १ २ १ २ १ २५
 ३वा । सहीनरः । मन्स्नानइन्द्रगोमता३ । चोइ । ३ । हा
 २ १ २ २ २ १ २ १
 उवा । सत्यमोजः । आपिर्नोबोधिसधमा३ । चोइ । ३ ।
 २५ १ २ २ २ १ २ २५
 हाउ३वा । स्वर्गीतिः । दियेवधे३ । चोइ । ३ । हाउ
 २ २ २ २ २ १ २ १
 ३वा । एस्थादिदम् । ३ । अस्मा३ अवन्तुतेधिया३ । चो
 २५ १ २ २ २ २ १ २
 इ । ३ । हाउ३वा । द्यौरक्रान्भूमिरततनत्समुद्र३ समचू
 १ १ १ १ १
 कुपत् । इ इडार३४५ ॥ १५ ॥

अथ वाख्यानम्— १भा० ४८६ पृष्ठं द्रष्टव्यम् । १५

२२ २ १ २ १
 + हाउ३ । वृहत् । ३ । वृहत् । ३ । वृहत् । ३ ।

* "वृहत्स्य देवख्यानम्"—इति भा० प्रा० २, १, ८ ।

† "वृहत्स्य देवख्यानम्"—इति भा० प्रा० २, १, ८ ।

^{२ १ २ २} ^{१ २} ^{२ २} ^{१ २}
 बृहदिन्द्रायाश्गायाश्ता २। मरुतोवृत्राश्चान्ताश्माश्म २म् ।

^{२ २} ^{१ २} ^{२ २ २ २} ^{१ २}
 येनज्योतिरजनयन्दृशतावाश्र्वा २ः। देवन्देवायाश्जागृश्वी

^{२ २} ^१ ^{१ २} ^१
 २३। चाउ३। बृहान्। ३। वृहन्। ३। वृहान्। २।

^२ ^१ ^{२ २ १}
 बृहान् ३३। वा २। ए। बृहन्। ३॥ १६॥

अस्य व्याख्यानम् - १भा० ५२४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६

^{१ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{२ २}
 * ऐरायाश्त् ३। ऐरायाश्त् । सुवराश् ४। चा

^२ ^{२ २} ^२ ^{१ २} ^{२ २ २ २} ^{१ २}
 चोइ। पुनानःसोमाश्धाराश्या २। अपोवसानोश्चार्षा

^{२ २} ^{२ २} ^{१ २} ^{२ २}
 शसी २। आरत्नधायोनिमृतस्याश्साइदाशसी २। उत्सो

^{२ २} ^{१ २} ^{१ २} ^{१ २}
 देवोश्चीश्चाण्याश्या २ः। ऐरायाश्त् २। ऐरायाश्त् ३।

^{१ २} ^{२ २} ^{२ २} ^२ ^{२ २ २ २} ^{२ २}
 सुवराश् ४। चाचाश् ४। औचोवा। ए३। देवादिवाज्यो

^{२ १ १ १ १}
 तीरश् ४पुः ॥ १७ ॥

अस्य व्याख्यानम् - २भा० ७६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १७

^{२ २ २ २} ^२ ^{२ २ २} ^{२ २} ^{२ २}
 † चावीचोचाउ। अभित्वावार्षाश्भासुताइ। अभि

* † 'हरचैरिमे इ' - इति भा० प्रा० ३, ७, ६७

२ २२ १२ २ २ २ २२ १२
 त्वावा । पाभासुताइ । अभित्वावापार्शभासुताइ । औहो
 २२ १२ २ २ २२ २ १ २२
 ह्वावौहो २ । सुतृच्चजामीरपीतयाइ । सुतृच्चजा । मी
 १२ २ २ २२ २२ १२ २
 पीतयाइ । सुतृच्चजामीरपीतयाइ । ह्वावौहोचाउ ।
 २२ २ २२ २ १२ २२ १२
 त्म्यावियाश्रूच्चिमदाम् । त्म्याविया । श्रूच्चिमदाम् ।
 २२ २ २२ १२ २२ १२ १ २
 त्म्यावियाश्रूच्चिमदाम् । औहोह्वावौहो २ । उह्वा
 २ १ १
 ३हाउ । वा३ । ह्स् ॥ १८ ॥

अथ व्याख्यानम्—१भा० २६८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १८

१२ २ १ ३ ५ २२
 * हाउ३ । ह्वावाओर३४वा । हाहा३१उवा२ ।
 २२ १ २२ १२ २२ १२ २१ २ २ २२ २२ २
 पुनानःसोमधारया । अवीवृद्धिद्वाइडा । अपीवसानो
 १२ २१ २ २ १२ २१२ २ २१२ २
 अर्षसि । अवीवृद्धिद्वाइडा । आरत्नधायोनिमृतस्यसी
 १२ १ २ २ १२ २२ १२ २ १२ १२
 दसि । अवीवृद्धिद्वाइडा । उत्तोदेवोच्चिरण्ययः । अवी
 २१ २ २ २२ २ १ २ ५ २२
 वृद्धिद्वाइडा । हाउ । ३ । ह्वावाओर३४वा । हाहा३१

* “आङ्गिरसे ह्ये” —इति आ० ब्रा० १, २, ८ । तत्र पूर्वनिर्दिष्टम् ।

१ ९ १ २ १२ २ १२ २ १२ २ १ २ १
 उवा २ । सुवर्जगन्धमहस्पृथिव्यादिवमाशकेमवाजिनोय
 १ १ १ १ १ १ १
 मम । हस् । इट्इडा२३४५ ॥ १९ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० ७६ पृष्ठं इष्टव्यम् । १९

२२ २ २ २ २ २ २ २ १ २ २ २ १ २
 * औक्षोवाऔक्षोवाऔक्षोश्वा । तवेदिन्द्रावमंवसु ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ २ १ २ २ १ २
 त्वम्पृथिसिमध्यमम् । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसि । न
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १
 किङ्गागोषुवृण्वने । औक्षोवाऔक्षोवाऔक्षोश्वा । सुव
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १ २
 र्जगन्धदेवानामवसावयश्शकेमवाजिनोयमम् । सुवर्जगन्ध
 १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 महस्पृथिव्यादिवमा । हस्वृहन्नमा२३४५ः ॥ २० ॥

१ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 † औक्षोऔक्षोश्वा । ३ । इडा२३भिरा३५ । औक्षोवा ।
 १ २ २ २ १ २ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 तवेदिन्द्रावमंवसु । त्वम्पृथिसिमध्यमम् । सत्राविश्वस्य
 १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 परमस्यराजसि । नकिङ्गागोषुवृण्वने । औक्षोऔक्षोश्

● “आङ्गिरसे द्वे”—इति आ० ब्रा० १, २, ८ । तजोतरभिदम् ।

† “वाचस्पत्यस्य”—इति आ० ब्रा० २, ७, ८ ।

२ १ २ ५२ ४ १२ २२१
 वा । ३ । इडा२३भिरा३४ । औहोवा । इडासुवोवृहन्नमा
 ११११
 २३४पुः ॥ २१ ॥

अनयोवाक्यानम्—१भा० ५५७ पृष्ठे दृष्टव्यम् । २०, २१

२२ २२ २ २ २ २ २२
 * छाउ । ३ । औहोवात्वासुहस्रमाशताम् । छाउ
 २ १ २ २२ २ १ २
 ३ । युक्ताश्या२३इ । छाउ । ३ । चिराण्याश्या२३इ ।
 २२ १ २ २२ १ २
 छाउ । ३ । ब्रह्मायूजा२३ः । छाउ । ३ । चारयइ ।
 २ १ २ २२ १ २ २२
 द्रक्वाइशा३इना२३ः । छाउ । ३ । वदान्शुसोर३ । चा
 २२ २ २२ १ २ ५ ५ ५
 छाउछाउ । मपी३ । ता२३४याइ । उचुवा३छाउ । वा ।
 १
 चस ॥ २२ ॥

अस्य वाक्यानम्—१भा० ५०७ पृष्ठे दृष्टव्यम् । २२

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 † उचुवाओहा । औहोवा । शन्नोदेवीः । उचुवा ।
 २ २ १ २ २ २ १ २ २ २
 औहा । औहोवाछाउ । वा । आवत् । अभिष्टा२३या

● "भारद्वाज्य" — इति आ० ब्रा० ३, १, ८ ।

† "बाधवेद्य" — इति आ० ब्रा० ३, २, ८ ।

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 इ। उद्बुवाओहा। औहोवा। शन्नीभवा। उद्बुवा
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ओहा। औहोवाहाउ। वा। ह्वः। तुपीतारश्याह
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 इ। उद्बुवाओहा। औहोवा। शंयोरभी। उद्बुवाओ
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 हा। औहोवाहाउ। वा। ज्योतिः। सुवन्तूरुनाः।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 उद्बुवाओहा। औहोवाहाउ। वाः। ईर३४५ ॥ २३ ॥

अक्ष व्याख्यानम्—१भा० १४३ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २१

२४ (चतुर्विंशतितमं) साम—२भा० २४४ पृष्ठे अद्वितम् ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 * हाउ। इ। वृद्धामम् । ३। वृद्धत्पार्थिवम् । ३।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वृद्धदन्तरिक्षम् । ३। वृद्धद्विवम् । ३। वृद्धामम् । ३।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 कयानश्चित्राश्चाभूश्वाः२त् । जतीसदावृद्धाःसाश्वाः२ ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 कयाश्चिष्ठाश्यावाश्वाः२त् । हाउ । ३। वृद्धामम् ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ३। वृद्धत्पार्थिवम् । ३। वृद्धदन्तरिक्षम् । ३। वृद्धद्विवम् ।

* “वृद्धतीवामदेवो ह” — इति आ० प्रा० ३, १, ८। तत्र पूर्वमिदम् ।

३१२२१ २१२ १२ ३२९ २
 ३। वृद्धामम् । २। वृद्धामम् । औद्योवाहाउ । वा ।
 २ २१२२१ २२ २१२ २२१ २२ २२१२ २
 ए। वृद्धामम् । ए। वृद्धोवामम् । ए। वामेभ्यो
 २२१ २२ २२१ २२१ २२१
 वामम् । ए। वामम् । वामम् । वामम् ॥२५॥

३२१२ २२१ २ २२२
 * वृद्धामम् । २। वृद्धामम् । कयानश्चाइ ।
 ३ ५ २२१ २१ १२३ ५ २
 त्रआभूरश्वात् । ऊताइसदा । वाङ्गःसारश्वा । क
 १२ ० ३ ५ ३२१२ ३२
 याशचाइ । छयारवाश्वात् । वृद्धामम् । २। वृद्धत् ।
 १२२३२ २२ २१२२१
 - वामाश्वा । ए। वृद्धामम् । ३ ॥ २६ ॥

अनयोर्वाङ्गानम्—१भा० ३८५ पृष्ठं दृष्टव्यम् । १५.२६

२२२ २ २ २ २ २२१२२
 † औद्योर्वालामिद्विद्धवामश्वाश्वा । सातीवाजा ।
 १ २ ३ ५ १२ ३२५२५ २१
 स्याकारारश्वाः । तुवारश्वा । औद्योवा । वृन्नाइषुवा
 १ २ १२३ ५ १२२
 इ । द्रासाश्वात् । पतिन्नारश्वाः । त्वाङ्गाश्वा ।

• “वृद्धोवामेभ्यो”—इति आ० भा० २, ९, ८ । तन्नोत्तरमिदम् ।

† ‘अरुद्धाजस्य वृद्धत्’—इति आ० भा० २, ९, ८ ।

३२ ४२ ५ १ ५ ५ १
 औक्षोवा । इक्ष्वा^१र्वा२३४ । ताः । उक्ष्वा^५इक्ष्वा^१ ।
 वा । इक्ष् ॥ २७ ॥

अस्य व्याख्यानम्—(भा०४८९ पृष्ठे दृश्यम् । २०)

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने प्रथमस्यार्द्धप्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

२ २ १ २ १ २२ १ २२ १ ५
 * इयाश्चोइ । ३ । इन्द्रन्नरो । नेश्मधि । ताश्चवन्ताइ ।
 २ २ २ २ १ २ ५ ४ ५ २ २ २ २ १
 यत्पारियाः । युनज । ताइधियस्ताः । शूरीनृषा । ताश्चव ।
 २ ३ ४ ५ २ २ २ २ २ २ . २ २ ३ ४ ५ २ २
 संशुकामाइ । आगीमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्ताः । इया
 १ ४ २ १ ५ २ ५ २ २ २ २ २
 ३चोइ । २ । इयाश्चोर । यारश्चौक्षोवा । ई २ ३
 १ १
 ४ ५ ॥ १ ॥

३ २ २ २ २ २ १ २ १ २ २ ३ ४ ५
 † औक्षोइया । ३ । इन्द्रन्नरो । नेश्मधि । ताश्चवन्ता
 २ २ २ २ १ २ ५ ४ ५ २ २ २ २
 इ । यत्पारियाः । युनज । ताइधियस्ताः । शूरीनृषा । ता

०, † "वमिष्ठ जमदग्नी रक्षौ ह्यवगच्छन् जमदग्नीर्वी" — इति आ० ब्रा० १, १, १० ।

१ १ १ ४ ४ ५ १ २ १ २ २ १ २ २ ४ ४
 ३ अ॒व । स॑ञ्च॒कामा॑द् । आ॒गो॒मता॑द् । ब्र॒जो॒भ । जा॒तुव
 ५ १ २ २ २ २ १ २ १ १ १ १ १ १
 ज्ञाः । औ॒हो॒इया । २ । औ॒हो॒इ॒४पु॒याई॒पुई । ई॒र॒४पु ॥ २ ॥

अनघोर्षोऽखानम्—१भा० ६४१—पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १, २

३ २ २ २ २ ३ २ २ १ २ २ २
 * अ॒या॒मा॒या॒म् । २ । अ॒या॒मा॒या॒म् । स्वा॒दि॒ष्ठ
 ३ २ २ २ ३ १ ३ २ २ २ ५
 या॒र । म॒दा॒ई॒ष्टा॒र॒४या । प॒व॒स्व॒सो॒र । म॒धा॒रा॒र॒४या ।
 १ २ ३ २ ३ ५ ३ २ २ २ २
 इ॒न्द्रा॒य॒पा॒र । त॒वा॒इ॒सू॒र॒४ताः । अ॒या॒मा॒या॒म् । २ ।
 ३ २ २ १ ३ ५ ३ २ २ २ २
 अ॒या॒म् । आ॒र । या॒र॒४ । औ॒हो॒वा । ई॒र॒४पु ॥ ३ ॥

अख माखानम्—१भा० १० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ३

३ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 † हा॒उ । ३ । औ॒हो॒वा॒ण॒ह्या॒हा॒उ । धा॒र्त्ता । दा॒इ
 २ २ १ २ १ २ १ २ २ २ २ २ २
 वःप॒व॒ते॒ह्य॒त्वियः । र॒सो॒र॒सो । र॒सः । हा॒उ । ३ । औ
 २ २ २ २ २ १ २ १ २ २ २ २ २
 हो॒वा॒ण॒ह्या॒हा॒उ । दा॒क्षाः । दा॒इ॒वा॒ना॒म॒नु॒मा॒दि॒यः ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ २ २ २ २ २
 नृ॒भी॒र्नृ॒भीः । नृ॒भीः । हा॒उ । ३ । औ॒हो॒वा॒ण॒ह्या

● "साशिरामर्षः"—इति आ० भा० ३, २, १० ।

† "होवतेमघोऽखः"—इति आ० भा० ३, २, १० ।

२ १ २ १ २ २ २ २ १ २ १ २ १ २
 षाड । चारी । सार्जानोअत्योनस । त्वभीस्त्वभीत्वभीः ।

१ २ २ २ २ २ २ २ १ २ १ २
 षाड । ३ । औद्योवाणक्षियाषाड । वार्या । पाजाए

२ २ २ १ २ २ १ २ २ २ २ २
 सिष्ठाणुवेनदी । पुवापुवा । पुवा । षाड । ३ । औद्यो

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वाणक्षियाश्षाड । वारं । ई२३४५ ॥ ४ ॥

अथ बाष्पानम्—२भा० १८५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ४

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 * षाड । ३ । प्रवइन्द्रायवृक्षाताइ । चाताइ । २ ।

१ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 षाड । ३ । मरुतोब्रह्मअर्चिता । चाता । २ । षाड ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ३ । वृत्रंक्षनतिवृत्रक्षशतक्रातूः । क्रानूः । २ । षाड

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ४ । वज्रेणशतपर्वाणा । वर्वाणा । २ । षाड । ३ ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 वारं । इट्इडा२३४५ ॥ ५ ॥

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 १ षाड । ३ । सन्त्वानोनवुः । ३ । अनोनवुः । ३ ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 मरुतः । ३ । विश्वस्मात् । ३ । प्रवइन्द्रायवृक्षाताइ । चा-

* "मयतामर्षो द्वौ"—इति भा० प्रा० ३, २, १० ।
 † "संकोभो वीजतः"—इति भा० प्रा० ३, २, १० । मयतामित्येव ।

^१ताई । ^२२ । ^{१ २}मरुतोब्रह्म^{१ २}अर्चिता । ^{१ २}चाता । ^१२ । ^१वृत्रं^१ह
^२नतिवृत्रहाशतक्रातूः । ^{१ २}क्रातूः । ^{२ २}२ । ^{१ २}वज्र^{१ २}णशवपर्वाणा ।
^{१ २}र्वाणा । ^{२ २}२ । ^{१ २ २ २}हाउ । ^{१ २ २}३ । ^{१ २ २}सन्त्वानोनवुः । ^{१ २ २}अनोनवुः ।
^{२ २}३ । ^{१ २ २}मरुतः । ^{१ २ २}३ । ^{२ २}विश्वास्मात् । ^{२ २}२ । ^{२ २}वाइश्वास्मात् २३४
^{५ २ २}औहोवा । ^{३ १ १ १ १}ई २ ३४५ ॥ ६ ॥

अनयोर्बाष्पानम्—१भा० ५१२ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ५, ६

^१* औहोवा । ^१ई । ^{१ २}ईया । ^{१ २ २}३ । ^{१ २ २ २}अग्निमूर्धादीश्वाःकाश्
^२कूरत् । ^{१ २}पतिःपृथिवीश्यान्नाश्या २म् । ^{१ २ २ २}अपा०रेता०सीश्
^{१ २}जाइन्वाशती २ । ^{१ २}औहोवा । ^{१ २}ई । ^{१ २}ईया । ^{१ २}२ । ^{१ २}औहोवा ।
^{१ २}ई । ^{१ २}ई २ । ^३या २३४ । ^{५ २ २}औहोवा । ^{२ २}ए । ^{१ १ २ २ २ २ २}अग्निमूर्धाभव
^१द्विः ॥ ७ ॥ -

अस्य बाष्पानम्—१भा० १२५ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ७

• "अग्ने रर्कः"—इति त्या० ब्रा० ३, १, १० ।

* होवा । ईया । औरश्होवाश् । आयाम् । पूषा
 २ । रथिर्भाश्श्छगाः । सोमाः । पुनार । नोअर्षारश्
 ४ती । पातीः । विश्वार । स्यभूमारश्छनाः । वाया ।
 ख्यद्रोर । दमीऊरश्छभाइ । होवा । ईया । औरश्
 होआरश्छ । औहोवा । ईरश्छपु ॥ ८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० १५३ पृष्ठं दृश्यम् । ८

६, १०, ११ सामानि—२४६, २४७, २४८ पृष्ठेषु मुद्रितानि ।

† पातीरः । ३ । दिवआ । पातीरः । ३ । अन्तरि
 क्षस्या । पातीरः । ३ । पार्थिव । स्या । पातीरः । ३ ।
 अपामोषधी । नाम् । पातीरः । ३ । विश्वस्यभूत ।
 स्या । पातीरः । पातीरश्छ । पारताश्छ । औहोवा ।
 ए । पतिर्दिवः । ए । पतिरन्तरिक्षस्य । ए । पतिःपार्थि

• "प्रजापतेषाकः"—इति आ० ब्रा० ३, २, १० ।

† "अक्ष-पौषाच"—इति आ० ब्रा० ३, २, १० ।

२ ५ २ १ १ २ १ २
इयइयईइया । २ । इयहोइ । इयइय । ई२ । या२३४ ।

५२ २ २ १ १ १ १
औहोवा । ई२३४५ ॥ १४ ॥

१ १ २ ५ २ २ १
* उव । होइ । उवउवजइवा । ३ । इन्द्रंनरो ।

२ १ २२ ३४ ५ . २२२ २ १ २ ३४
नेश्मधि । ताच्चवन्ताइ । यत्पारियाः । युनज । ताइधिय

५ २२२२ २ १ २ ३ ४ ५ २२२२
स्ताः । शूरोनृषा । ताइश्रव । संश्वकामाइ । चागो

२ १ २ २ ३ ४ ५ १ १ २
मताइ । ब्रजभे । जातुवन्नाः । उव । होइ । उवउ

५ २ १ १ २ १ २ ३
वजइवा । २ । उव । होइ । उवउव । ऊ२ । वां२३४ ।

५२ २ २ १ १ १ १
औहोवा । ई२३४५ ॥ १५ ॥

अनयोर्वाक्छानम्— १भा० ६४९ पृष्ठं दृश्यम् । १४, १५

२२ २२ ३ ४ ५ २२२२
† हाउ । ३ । आज्यदोक्षम् । ३ । मूर्ध्निनन्दायि ।

२ १ २ ३ ४ ५ २२२२ . २ १ २ २
वाइअर । तिमृथिव्याः । वैश्वानराम् । ष्टमिआ । जात

● “अक्षपुष्पे ह्ये”—इति आ० ब्रा० १,२,१० । तत्र द्वितीयमिदम् ।

† “वैश्वानरस्य नौष्वाण्यदोक्षायान्यदोक्षानि वा”—इति आ० ब्रा० १,२,११ । तत्र प्रथममिदम् । अष्टसामान्यदोक्षमिति वैदिकसङ्केतः ।

४ ५ २ १ २ १ २ ३ ४ ५
मग्नीम् । कवि॑सम्ना । जा॒श्मति । थिञ्जना॑नाम् ।

२ २ १ २ १ २ ३ ४ ५ २ २ २ २ ३
आसन्नः॑पा । आ॒श्चन । यन्त॑देवाः । ह्याउ । ३ । आज्य

४ ५ ५ २ २ ३ ४ ५ २ २ २ २ १ २
दोह॑म् । २ । आज्यदो॑पुह्याउ । वा । ए । आज्यदो॑ह

२ २ २ २ १ २ १ १ १ १
म् । ए । आज्यदो॑ह्यार॒३४५म् ॥ १६ ॥

२ २ २ २ १ २ २ २ २
* ह्याउ । ३ । ऊ॒म् । चिदो॑हम् । ३ । मूर्द्धान॑न्दा

२ १ २ २ ४ ५ ३ २ १ २ २ १ २
इ । वा॒श्चर । ति॒मृथि॒व्याः । वैश्वान॑राम् । ष॒त॒त्रा ।

२ २ ४ ५ २ १ २ १ २ ३ ४ ५
- जा॒तमग्नी॑म् । कवि॑सम्ना । जा॒श्मति । थिञ्जना॑नाम् ।

२ २ २ १ २ ३ ४ ५ ३ २ २ २
आसन्नः॑पा । आ॒श्चन । यन्त॑देवाः । ह्याउ । ३ । इ॒म॒चि

१ २ २ १ २ २ ५ २ २ ३ १ १
दोह॑म् । चिदो॑हम् । चिदो॑श्च्यौउ । वा॒३ । ई॒र॒३

१ १
४५ ॥ १७ ॥

२ २ १ २ ३ २ १ २ २
+ ह्याउ । ३ । चो॑हम् । ३ । मूर्द्धान॑न्दाइ । वा॒३

० ई-निधन साध्यदोह मिति वैदिक-सङ्घे तः ।

† षत-निधन साध्यदोह मिति च वैदिक-सङ्घे तः ।

१ २ ३ ४ ५ २२ २२ २२ २ २ २ २ ३ ४ ५
 अर । तिम्पृथिव्याः । वश्वानराम् । ऋतभा । जातमघी
 २ २ २ २ २ २ २ ३ ४ ५ २ २
 म । कवि॑सम्मा । जा॒रमति । थिञ्जनानाम् । षा
 १ १ १ २ ३ ४ ५ २ २ १
 सन्नःपा । त्राञ्जन । यन्तदेवाः । ह्राउ । ३ । थो
 २ १ २ २ २ २ २ २
 हम् । २ । थो॒रह्राउ । वा॒ । ए॒ । ऋतम् ॥ १८ ॥

एतेषां व्याख्यानं—१भा० २०५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६-१८

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 * सु॒रूप॒क॒न्तु॒मू॒तये । ३ । सु॒दु॒घामि॒वगो॒दु॒ष्टे । जु॒हम
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 साइ । द्याविद्यवाइ । २ । द्याविद्यवा३३उ । वा३३ ।
 १ १ १
 उम् । उम् । उम् ॥ १९ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ३६६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १९

२ २ १ २ १ १
 † ह्राउ । ३ । आयि । ही । ३ । आयि । ३ । इया
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 ह्राउ । ३ । पिवासोमाम् । इन्द्र । मन्दुतुत्वा । यन्ते-

* “ब्रह्मस्य वयं ऋषभा रैवतो वैराजः शाकल इति”—इति आ० ब्रा० ३, ९, ११ ।
 तत्रेदं रैवतऋषभम् ।

† वैराजऋषभमिदं द्वितीयम् ।

^१यि । ^{१ २}इडा । ^{१ २ १ २}जडा । ^१तेजातमारन्धस्यः । ^१अथा ।
^१दायिवी । ^{१ २ १ २}सङ्गमिया रददायि । ^१अथा । ^{१ २}जग्रम् । ^१ग्र
^१र्ममद्धारयि । ^१अवाः । ^१अथा । ^{१ २}अपञ्चान् २ २ २
^१ना । ^{१ २ २ २}सखायोदीर्घजारंश्चोयि । ^{१ २ २}ज्ञायमाश्च उवारंश्च । ^१इट्

^{१ १ १ १}
 इडारंश्च ॥ २२ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२ भा० ६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १२

^{१ २}* एआसा । ^{१ २ २}जिवक्कारथ्ये यथा रजाउ । ^१इडा । ^१आ
^२सा । ^{१ २ १}व्यञ्जुर्मदा रया । ^१अथा । ^{१ २ १ २ १ २ २}धाया । ^{१ २ १ २ २}मनोतापृथ
^२मामना रयिषा । ^१इडा । ^{१ २ १ २ १ २}आप्ल । ^१दक्षोगिरा रइष्टाः ।
^१अथा । ^{१ २ १ २ २}दाशा । ^२स्वसारोअधिसानो रभव्यायि । ^१इडा ।
^{१ २ १ २ १ २}श्याइनी । ^१नयोनिमा रसदात् । ^{१ २ १ २ १ २}अथा । ^{१ २ १ २}मार्जा । ^{१ २}तिव
^{२ २}क्रिं सदनेषुवारंश्च १ उ । ^{१ २ १ २ १ २ १ २ १ २}वारंश्च । ^{१ २ १ २ १ २ १ २ १ २}इट् इडारंश्च ॥ २३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२ भा० १४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १३

* “दम्बस्य तयोऽतिपक्वाः अवापरं . . . वासवः”— इति आ० भा० ४, २, ११ ।

ईडा । त्योनसत्वभिः । वृथापाजाऽसिद्धु । ईडा । औ
 दौहोवा२ । ओवा२ । ए । औहोहोवाहाउ । वा । णु
 घेनदीषुवा१ ॥ २७ ॥

* औहोहोवाहाइ । ए । औहोहोवाहाउ । वा ।

धर्ता । दी२ । वःप । वा । तेह्रन्व्यः । रसः । दहो
 देवानामनुमाद्योनुभिः । ईडा । हरिः । सा । जानोअ ।

त्योन । सत्वभिः । वृथापाजाऽसिद्धणुषेनदीषुवा१ ।

औहोहोवाहाइ । ए । औहोहोवाहाउ । वा ।

ईडा ॥ २८ ॥

रतेषां व्याख्यानम्—२भा०१८४पृष्ठे दृश्यम् । १५—१८

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने प्रथमः प्रपाठकः ॥

—०२०६०—

॥ हरिः ॐ ॥

* अभाद्रमासे । ३ । चर्षणीधृतम्नघवानाश्मूक्याश्या
 रम् । इन्द्रङ्गिरोवृद्धतीरभ्याश्नूषाशतार । वावृधानं
 पुरुहत्सुसूत्राक्ताश्वभीरः । अमर्त्यञ्जरमाणन्दीश्वाद्
 दाश्वेरे । अभाद्रमासे । २ । अभाद्रश्च । मार । हा
 रश्च । औक्षेवा । सर्पसुवारश्चपुः ॥ १ ॥

+ अभिप्रमञ्चीश्राद्रमासे । ३ । चर्षणीधृतम्नघवा
 नाश्मूक्याश्यारम् । इन्द्रङ्गिरोवृद्धतीरभ्याश्नूषाशतार ।
 वावृधानम्युरुहत्सुसूत्राक्ताश्वभीरः । अमर्त्यञ्जरमाण
 न्दीश्वाद्दाश्वेरे । अभिप्रमञ्चीश्राद्रमासे । २ । अ-

● “दश संसर्पानि सप्तसर्पानि सर्पसामानि वा । अथापरमर्त्यं च (सर्पमिति
 शेषः) । ● ● ● अथापर वाभत्राणि चत्वारि (तत्र प्रथमसिद्धम्)” — इति आ० ब्रा०
 ३,२,१२ ।

+ “पृथिव्याश्च । सर्पमिति शेषः) । ● ● ● अथापर वाभत्राणि चत्वारि (तत्र
 द्वितीयसिद्धम्)” — इति आ० ब्रा० ३,२,१२ ।

^१ ^१ ^३ ^{५४२}
 भिप्रम^१श्चीशरार३इ । मार^१ । हार^३३४ । औहोवा ।
^१ ^{११} ^{११११}
 प्रसर्पसुवार३४५ः ॥ २ ॥

^{२५} ^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^{२१} ^{२५}
 * हाउश्वा । चर्षणीधृतम्नाघवानमुक्थ्यम् । हाउ
^१ ^२ ^१ ^२ ^{२२} ^{२५} ^{२२} ^२
 श्वा । इन्द्रङ्गिरोवृक्षतीरभ्यनूपत । हाउश्वा । वावृधा
^२ ^{२१} ^१ ^२ ^१ ^{२५} ^१ ^२ ^१ ^{२२}
 नमुहृत्त^१त्सुवृक्तिभिः । हाउश्वा । अमर्त्यञ्जरमाण
^{१२} ^{२२} ^{२५} ^१ ^२ ^१ ^{११११}
 न्दिवेदिवे । हाउश्वा । उत्सर्पसुवार३४५ः ॥ ३ ॥

एतेषां व्याख्यानं—१भा० ७६८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १-३

^{२५} ^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^२ ^{२२} ^१
 † हाउश्वा । सुवःस^१सर्पन्तः । तवेदिन्द्रावमंवसु ।
^{२५} ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^२ ^१
 हाउश्वा । सुवःस^१सर्पन्तः । त्वस्युष्यसिमध्यमम् ।
^{२५} ^१ ^२ ^१ ^२ ^{२१२} ^२ ^१ ^{२२}
 हाउश्वा । सुवःम^१सर्पन्तः । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसि ।
^{२५} ^१ ^२ ^१ ^२ ^१ ^{२२} ^{१२} ^२ ^२ ^{२५}
 हाउश्वा । सुवःम^१सर्पन्तः । नक्षिष्ठागोषुवाण्वते । हाउ-

● “वायोव”—इति आ० ब्रा० ३,२,११ । सर्पमिति शेषः । किञ्च “अथापरं वाभवाच्च अत्वारि”—इति आ० ब्रा० ३, २, ११ । तत्र तृतीयमिदम् ।

† “अकारिचक्षुः”—इति आ० ब्रा० ३,२,११ । सर्पमिति शेषः । किञ्च “अथापरं वाभवाच्च अत्वारि”—इति आ० ब्रा० ३,२,११ । तत्र चतुर्थमिदम् ।

१ २ १ २ १२ १ २१ २ १ २२ २
 ह्वा । सुवःसर्पन्तः । ए । सर्पतप्रसर्पतसुवर्गमेमते-
 वयम् ॥ ४ ॥

* सुवःसर्पसर्पसर्पा२ । २ । सुवःसर्पसर्पसम् ।
 १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००
 सार । पार३४ । औहोवा । तवेदिन्द्रावमवसु ।
 त्वम्युष्यसिमध्यमम् । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसि । नकि-
 ष्टागोषुवृण्वते । सुवःसर्पसर्पसर्पा२ । २ । सुवःसर्-
 सर्पसम् । सार । पार३४ । औहोवा । ए३ । सुव-
 र्गमेमार३४५ ॥ ५ ॥

अनयोर्बाह्यान्तम्—१भा० ४४०पृष्ठे दृष्टव्यम् । ४, ५

† ह्रपायप्रह्र । पा । इहा । ईश्या । एवन्त्रिः । अभि-
 प्रियाणिपवते चानोहाइता२ः । नामानियङ्कोअधियेषू-

* “आदित्यस्य च”—इति आ० ब्रा० ३, २, १२ । सप्तमिति शेषः । किञ्च “अ-
 चापरं” * * पावसानामानि चत्वारि । तत्र प्रथममिदम् ।

† “दिवश्च”—इति आ० ब्रा० ३, २, १० । सप्तमिति शेषः । किञ्च “अद्यापदे
 * * पावसानामानि चत्वारि”—इति आ० ब्रा० ३, २, ११ । तत्र द्वितीयमिदम् ।

^{१ २} श्वा^१र्वा^२१ता^३२इ । ^{१२२} आ^१ख्य^२स्य^३वृ^४द्ध^५तो^६बृ^७द्वा^८ता^९१धी^{१०}२ । ^१ रथं
^{१ २} वि^१ध्वं^२ च ^{२२१} मरु^१द्दी^२व^३चा^४न्ना^५१णा^६२ः । ^१ सृ^१पा^२य^३प्र^४सृ । ^१ पा ।
^{१२} इ^१च्चा । ^१ ई^२र्या । ^२ २ । ^{१२१} सु^१पा^२य^३प्र^४सृ । ^१ पा । ^{३२} इ^१च्चा । ^१ ई^२र ।
^३ या^१२३४ । ^{५४ २} औ^१द्दी^२वा । ^{२४} ए । ^{२४ १} सु^१पा^२य^३प्र^४सृ^५पा^६य । ^{२४} २ । ^{२४} ए ।
^{२४ १} २४ ३ १ १ १ १
 सृ^१पा^२य^३प्र^४सृ^५पा^६या^७२३४५ ॥ ६ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० १०३ पृष्ठं दृष्टव्यम् ६

०,८ सामनी २भा० २५२-२५२ षष्ठ्योर्भाद्रितौ ।

^{१२ २} * स्वा^१दी^२रि^३न्था^४वि^५षू^६वता^७ए^८च्चा^९उ । ^{२४} म^१धोः^२पि^३बन्ति^४गौ^५रि-
^{२१२} या^१ए^२च्चा^३उ । ^{२४ ४} या^१इ^२न्द्रे^३ण^४म^५या^६वरा^७ए^८च्चा^९उ । ^{२४} वृ^१ष्णा^२म^३दन्ति^४शो-
^{२१२} भ^१था^२ए^३च्चा^४उ । ^{२४} व^१स्वी^२र^३नु^४स्वरा^५जी^६यामे^७श्च्चा^८उ । ^{२४} वा । ^{२४} ए ।
^१ दि^१शः^२प्र^३दि^४शः^५क । ^१ पा^१२ । ^१ ता^१२३४ । ^{५४ २} औ^१द्दी^२वा । ^{२४} ए ।
^{१२ २ २} ११ २ २ ३ १ १ १ १
 रा^१ज^२ङ्ग^३मे^४म^५स्वरा^६ज^७ङ्ग^८मे^९मा^{१०}२३४५ ॥ ८ ॥

* "माएउवे ह्ये"—इति आ० ब्रा० १,२,१२ । किञ्च "अथापरं • • • "दिशां संसर्षे ह्ये"—इति आ० ब्रा० १,२,१२ ।

^१ इडा । ^१ हरिः । ^२ चाउवा । ^{१ २} आथा । ^{१ १} माहः । ^{१ २ १ २} तेसतोमहि-
^२ मापना रेइष्ठमा । ^१ इडा । ^१ मतिः । ^१ चाउवा । ^{१ १} आथा ।
^{१ २} माह्ला । ^{२ २ १} देवमहात् ^१ रेअसाइ । ^{१ १ १ १ १} इडा२३४पू ॥ १२ ॥

अथ व्याख्यानम्—१भा० ५६८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १२

११ साम १भा० २५३ पृष्ठे मन्त्रितम् ।

^{१ २ २} चाहम् । ^३ योवा । ^३ योवाहाइ । ^३
^{१ २ २ १ १ १ २ २} यएकइदिदयते । ^{१ २ २} एकस्मैरयदृधे । ^{१ २ १ २ २ २ २ २} वसुमर्त्तायदाशुषे ।
^{१ २ २ १ २ १ २} एकस्मैरयन्महे । ^{१ २ २ २ २ १ २} ईशानोअप्रतिष्कृतः । ^{१ २ २ २ २ २ १} एकोवृषावि-
^{२ २} राजति । ^{१ २ १ १} इन्द्रोअङ्ग । ^{१ २ २} चाऊम् । ^३ योवा । ^३ योवा-
^{२ २} हाइ । ^२ योवा३हाउ । ^२ वा३ । ^{१ १ १ १ १ १} ई२३४पू ॥ १४ ॥

अथ व्याख्यानम्—१भा० ०६८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १४

^१ योवाहाइ । ^१ योनः । ^{१ २ २ २ २} योवाहाइ । ^३ औहीवा-

* “एकवृष” — इति आ० ब्रा० ३, २, १३ ।

† “विदयच्च” — इति आ० ब्रा० ३, २, १३ ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 चाइ । ३ । इदामे । इदामे । पुराए । क्षोवाचाइ । ३ ।
 २२ १२ २२ १ २ १ २ १ २ १ २ २२ २२
 श्रीक्षोवाचाइ । ३ । प्रवाए । स्यआए । निनाए । क्षोवाचाइ ।
 २ १२ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
 ३ । श्रीक्षोवाचाइ । ३ । यतामे । उवाए । स्तषाए । क्षोवा-
 २२ २२ १२ २ २ १ २ १ २ १ २
 चाइ । ३ । श्रीक्षोवाचाइ । ३ । सखाए । यथाए ।
 १ २ १ २ १ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 द्रमूए । तथाए । क्षोवाचाइ । ३ । श्रीक्षोवाचाइ । २ ।
 २२ १२ २ २ २ १ २ २ १ २ १ १ १ १
 श्रीक्षोवाचाउ । वा३ । हसुवृहन्नमा२३४५ः ॥ १५ ॥

अस्य व्याख्यानम् अस्म्यम् । १५

२२ २२ २ १ २ २२ २२ २
 * चाउ । ३ । ऊवेविराजस्वराजम् । ३ । क्षापोवा ।
 १ १ २ २ १ ५ २ २ १
 ३ । क्षापो२३४वा । क्षाओ२३४वा । चाउवा । मह
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 त्तामञ्जजीजने । अभातृव्योअनात्वम् । महद्द्रमजी-
 २ १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 जने । अनापिरिन्द्रजनुषासनाद । स्यभ्रातृव्यमजीजने ।
 २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 युधेदापित्वमिच्छसे । चाउ । ३ । ऊवेविराजस्वराजम् ।

* 'भातृव्य'—इति भा० मा० २, २, १३ ।

२१ ३२ ४ १ १ ५ २
 ३। हाओवा । ३। हाओरओरओवा । २। हाउवा३।
 २ २ १२ ३ १ १ १ १
 ४३। अभिमूरसीरओपू ॥ १६ ॥

अस्य व्याख्यानम् १भा० ८१६ पृष्ठ द्रष्टव्यम् । १६

१ १ २२ १ १ २ १२ ५ १
 * हाउरेवा । तीर्नाः । इहा । सधमादा२। हा
 १ ५ २ १ १ २ १
 ३१उवा२३। ई३४डा । इन्द्रा२इसन्तू । इहा । तुवि
 २ ५ २ २ ५ १ २ १
 वाजा२ः । हा३१उवा२३। ई३४डा । जुमा२तोया ।
 १ २ १ २ ५ २ १ २ ५
 इहा । भिमदेमा२। हा३१उवा२३। ई३४डा ॥ १७।
 १ २ १ १ १ २ १ १
 † रा । वता२इः । नाः । इहा । औहीही । इडा ।
 २ २ २ १ १ १ २ १ १ २
 सधा२। मादाइ । इहा । औहीही । इडा । इन्द्रा२इ ।
 २ १ १ १ २ १ १ १ २ २ २ १
 सन्तू । इहा । औहीही । इडा । तुवा२इ । वाजाः ।
 १ २ २ १ १ १ २ २ २ १ १
 इहा । औहीही । इडा । जुमा२। तोया । इहा ।

१२ २ १ १ २ १२ १ १२ २ १
 औक्षीक्षो । इडा । भिर्मा२ । देमा । इक्षा । औक्षीक्षो ।

१ १२ १ १२ १ १२ १ १२ १
 इडा । एरा । एवृ । एरे२३४५ ॥ १८ ॥

अनयोर्वाङ्मामम्—१भा० ३५३ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १७, १८

२१ साम—२भा० २५४ पृष्ठे सुदितम् ।

१ २ २ १२ २ २ २ २ २ २
 * एआया । रुचाच्चरिस्थ्यापुनानोविश्वादेषाप्सित-

१ १ १२ २ २ २ १ २
 रतिसयू२म्बभाइः । इडा । स्त्रो२नसयू१म्बाइभीः । धारा ।

२ १ १ १ २ २ १
 पृष्ठस्यरो२चताइ । इडा । धारा । पृष्ठस्यरो२चताइ ।

१ १ २ २ १ १ १ २ २
 अथा । धारा । पृष्ठस्यरो२चताइ । इडा । पुनानो

२ २ २ २ १ २ २ २ २ ४ ५
 अरुषोश्चा३रीः । विश्वायद्रूपापरिया । मिया३ । काभीः ।

२ १ २ १ २ १ १ १ १ १ १
 सप्तास्येभिरा३श्चो । काभिरा३श्चवा३ । इट्इडा २ ३

१ १
 ४५ ॥ २० ॥

अस्य वाङ्मामम्—१भा० २२५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १०

२ २ २ २ १ २ १ २ २ २ २
 † आभित्वापूरनोनुमोवा । आदुग्धाइवधेनवईशान

• "नित्यवत्स्याच्च"—इति आ० ब्रा० ३, २, १३ ।

† "वसिष्ठस्य च रथकारम्"—इति आ० ब्रा० ३, २, १३ ।

मस्यजगतः । सुवा^१२^२ईशाम् । आइशानमा^१२इन्द्रा^२ ३ ।

तास्यू^१२३४षा । ओवा^२६ । द्वाउवा । अस् ॥ २१ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४८० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २१

* अयंवायाउ । २ । अयंवायाउ । त्वामिद्धाइ ।

द्वावामद्वाइ । ३ । सातौवाजा । स्याकारवाः । ३ ।

त्वांवृत्राइ । शूइन्द्रसात् । पातिन्नराः । ३ । त्वाङ्गाष्ठा ।

द्वअर्वताः । ३ । अयंवायाउ । २ । अयम् । वार ।

या२३४ । औद्धोवा । ए । त्रिवृतंप्रवृतम् । २ । ए । त्रि

वृतंप्रवृता२३४५म् ॥ २२ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४८२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २२

आक्रन्दयकुरुघोषम्वहान्तं

द्वरीन्द्रस्याभियोजयाशू ।

मर्माविधन्ददतामन्यो अन्यं

* 'जमदग्नेष सप्तदम्'—इति आ० भा० १, २, २१ ।

३ १ २ ३ २ ३ १ २
शल्यात्मापततुश्लोकमच्छ ।

२७ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
प्रयश्चक्रमराव्णेसनताअभ्यवर्त्तयत् ।

२७ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
ज्योगितिस्रओद्गतैशयानैकेशवच्छिरः ॥ २३ ॥

इयमृक् । गानपन्थे ऽस्याः पाठकारणं व्याख्यानञ्च नृग्यम् । २२

२ ३ ३ २ १ २ २ ३ १ २
आ । कन्दय । कुरु । घोषम् । महान्तम् ।

२ ३ २ १ २ ३ ३ २ ३ ३ १ २
हरीदिति । इन्द्रस्य । अभि । योजय । आशूदिति ।

३ १ २ २ ३ १ २ २ ३ ३ १
मर्माविधम् । मर्म । विधम् । ददताम् । अन्यः ।

३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
अन् । यः । अन्यम् । अन् । यम् । शल्यात्मा । शल्य ।

३ ३ १ २ २ १ २ २ २ १ २ २
आत्मा । पततु । श्लोकम् । अच्छ । प्र । यत् । चक्रम् ।

१ २ २ २ ३ ३ १ २ ३ १ २ ३
अराव्णे । अ । राव्णे । सनतै । अभ्यवर्त्तयत् । अभि ।

१ २ २ १ २ ३ ३ १ २ ३ १ २ २
अवर्त्तयत् । ज्योक् । इत् । तिस्रः । ओद्गतै । शया

१ २ २ १ २ २
तै । केशवत् । शिरः ॥ २४ ॥

^{२२} * आत्तन्दयोवा । ^१ कुक्षीपम् ^{२१२} चार । ^१ आन्तारम् ।

^{१२} चरीन्द्रस्याभियोजयार । ^२ आशू २ । ^{२२१} मर्माविधन्ददता

मन्यो २ । ^१ आन्यारम् । ^{२१२२} शल्यात्मापततुस्लोकमा २३ ।

^२ आर । ^१ च्छार २४ । ^{५२२} औक्षीवा । ^१ अस् ॥ २५ ॥

^{२२} † चाउ । ^३ अस् । ^३ फट् । ^३ मृस् । ^३ हस् ।

^{१२} ३ । ^१ प्रायरत् । ^१ चक्रम् । ^{१२२} आरार । ^{१२२} आव्णारइ । ^{१२} सानर ।

^{१२} ताअर । ^{१२} भ्यावर । ^{१२} तायरत् । ^{१२२} जीयोरक् । ^१ इत्तीर ।

^{२२} खाओर । ^{१२२} ह्यतैर । ^{१२२} शायार । ^{१२२} तैकेर । ^{१२} शावरत् ।

^{१२} शाइररः । ^{१२} चाउ । ^३ अस् । ^३ फट् । ^३ मृस् । ^३ हस् ।

* “पञ्च पविमन्नि सहासामानि (तत्र प्रथम निदम्) शर्वस्य प्रथमोत्तमे (तत्र प्रथम निदम्) * * * अथापरमन्ने चरिषीद्वे (तत्राप्याद्य निदम्)”—इति आ० ब्रा० १, २, १२ ।

† “पञ्च पविमन्नि सहासामानि (तत्र द्वितीय निदम्) * * * इदस्य चौचि (तत्राप्य निदम्) * * * अग्नं चरिषी द्वे (तत्र द्वितीय निदम्)”—इति आ० ब्रा० २, ९, १२ ।

१ हस् । २। ^१चा२३४। ^{५२ २}औक्षीवा। ^{१२१}एअस्। ^{१२१}एफट् ।

^{१२१} एमृस् । ^{१२१} एहस् । ^{१११११} ई२३४५ ॥ २६ ॥

^{१ १ १} * अभ्याभूः । ३। ^{१२ ५} प्रायत् । ^{१ ५} चक्रम् । ^{१२ २ ५} आरार ।

^{१२ २ ५} आवृणा२इ । ३। ^{१२ ५} सान२ । ^{१२ ५} तान्२ । ^{१२ ५} भ्याव२ । ^{१२ ५} ताय२

^{१२ २ ५} त । ३। ^{१ ५} जीयो२क् । ^{१२ २ ५} इत्ती२ । ^{१२ २ ५} स्नाञ्चो२ । ^{१२ २ ५} ज्ञतै२ । ३।

^{१२ २ ५} शाय२ । ^{१२ २ ५} तैके२ । ^{१२ ५} शवत् । ^{१२ ५} शाइ२रः । ३। ^{१ १ १} अभ्याभूः ।

२। ^१ अ । ^१ भ्या२ । ^३ भूर३४ । ^{५२ २} औक्षीवा । ^{१ १ २} हस्प्रहस्प्र

^{१ १ १ १ १ १} चक्षूर३४५ः ॥ २७ ॥

^{१२} † छाउ । ३। ^{११२ २ २} क्षुरोक्षुरोक्षुरोक्षुरः । ३। ^{१ १ १} वृक्षप्रवृक्ष

● “पञ्च पविमन्नि महासामानि (तत्र द्वितीय मिदम्) * * * वदुक्ष वीक्षि (तत्र द्वितीय मिदम्) * * * क्षुरक्ष क्षुरसौ द्वे (तत्र प्रथम मिदम्)”—इति आ० प्रा० ३, १, १३ ।

† “पञ्च पविमन्नि सामानि (तत्र चतुर्थ मिदम्) * * * वदुक्ष वीक्षि (तत्र तृतीय मिदम्) * * * क्षुरक्ष क्षुरसौ द्वे (तत्र द्वितीय मिदम्)”—इति आ० प्रा० ३, २, १३ ।

२१२ २१ २१२१२२ १ १ १
 स्वधाख्यस्वृणुइषमूर्ज्रजःसुवः । ऊम् । ३ । हो ।
 १ १ ५२ २ २२ १२
 ३ । च् । २ । च् २३४ । औसोवा । ए । वाक् ।
 २२ १२ २२ १ २२ २१ २२ २२ २२ २१
 ए । इडा । ए । सुवः । ए । वृद्धत् । ए । भाः । ए । अर्क
 २ २२ २२ १
 मर्चतदेवावृध् च्स् ॥ २८ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४८० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २८

१ १ २ १ ३२ १११ २२
 * होवाइहाइ । आइइ । हियाइधु । हाउ । ३ ।
 २२ २२ २ २२ २ २ ५२ २
 एहियाहाउ । ३ । एहियाहाउ । एहियाइधु । औहोवा ।
 २१ २ २२ १ १ २ १ १
 इहपुजामिहरयि रराणीहस् । होवाइहाइ । आइ
 ३२ १११ २२ २२ २
 इ । हियाइधु । हाउ । ३ । एहियाहाउ । ३ ।
 २१२ ० ३ ५ १ २ २ १
 कयानश्चाइ । नआइभूरइधवात् । होवाइहाइ । आइ
 २ ३ १११ २२ २२ २ २ २ २
 इ । हियाइधु । हाउ । ३ । एहियाहाउ । एहिया
 २ २२ १ ५२ २ २२ २ २ २ २
 हाउ । एहियाइधु । औहोवा । रायस्योषायसुकृताय

• "मन्त्रनिधनं वामदेवम"—इति आ० ब्रा० ४, २, १३ ।

१२ २ ५२ २ २२ १२ २ १ २ १ २ २ १ २ १ २
 रक्षिया३४ । श्रीहोवा । चराचरायवृक्षतद्दं वाममिदम्
 वृक्षसु ॥ ३० ॥

अस्य व्याख्यानम्—१ भा० ३८४ पृष्ठे दृष्टव्यम् । ३०

१२ २ २ २ २ २२ ० २ २ २ १२
 * श्रीइयाह्रीइयाह्रीइया३४३पिव । मन्खाहाउ । श्री
 जोहाउ । सहोहाउ । बलहाउ । इन्द्रोहाउ । व
 योहाउ । वृक्षहाउ । ऋतहाउ । स्वर्हाउ । ज्योतिर्हाउ ।
 दा३धे । हाउहाउहाउ । श्रीह्री३इ । ३ । पिवासीमाम् ।
 इन्द्रमा । दतुत्वा । ३ । हाउ । २ । हाउ । श्रीह्री३इ । ३ ।
 पिवासीमाम् । इन्द्रमा । दतुत्वा । ३ । हाउ२हाउ । श्रीह्री३
 इ । ३ । पिवासीमाम् । इन्द्रमा । दतुत्वा । ३ । मन्खा
 हाउ । श्रीजोहाउ । सहोहाउ । बलहाउ । इन्द्रो
 हाउ । वयोहाउ । वृक्षहाउ । ऋतहाउ । स्वर्हाउ ।

● "इन्द्रस्य महावैराजं वसिष्ठस्य वा"—इति भा० अ० ३,२,१३ ।

^{२२} ^२ ^२ ^२ ^{२२} ^२ ^{३२ १}
ज्योतिर्चाउ । दा३धे । चाउ । २ । चाउ । औचो१इ । ३ ।
^{२ १२} ^{२ १} ^२ ^{१२} ^१ ^{१२} ^{१२} ^{१२}
यन्तेसुषा । वाहरिया । आद्रीरः । २ । आद्रिः । चाउ ।
^२ ^{१२ २} ^{२ १२} ^{२ १} ^२ ^{१२}
२ । चाउ । औचो१इ । ३ । यन्तेसुषा । वाहरिया । आ
^१ ^{१२} ^२ ^२ ^२ ^{१२ २} ^२ ^२
द्रीरः । २ । आद्रिः । मन्खाचाउ । ओजोचाउ । सघो
^२ ^२ ^२ ^{२ २ २} ^{२ २ २} ^२
चाउ । बल७चाउ । इन्द्रोचाउ । वयोचाउ । बृह
^२ ^२ ^२ ^{२ २} ^{२ २} ^{२ २}
डाउ । ऋत७चाउ । स्वर्चाउ । ज्योतिर्चाउ । दा३धे ।
^{२२} ^२ ^{३२ १} ^{२ १ २} ^{२ १}
चाउ । २ । चाउ । औचो१इ । ३ । सोतुर्बाह्न । भ्या७सु
^२ ^{१ २ १ १} ^{१ २ २} ^२ ^{१ २ २}
यतो । नार्वा२ । २ । नार्वा । चाउ । २ । चाउ । औचो
^{२ १ २} ^{२ १ २} ^{१ २ १} ^{१ २ १}
१इ । ३ । सोतुर्बाह्न । भ्या७सुयतो । नार्वा२ । २ । ना
^२ ^{१ २ २} ^{१ २ २} ^{१ २ २}
र्वा । सधमे । २ । साधा३माइ । ऋतमे । २ । आर्ता३
^२ ^{१ १} ^१ ^१ ^१ ^१
माइ । इयाचाउ । २ । इयपिबमन्खा३ । चाउवा३ ।
३ १ १ १ १
ई२३४५ ॥ ३१ ॥

२५ १२ ५ ३ ५२ २ २२ १ २ १ २
 वीहा । यारं । वा२३४ । औहीवा । ए । संयमन्नव्याय
 २ १ २ १ २ १ २ १ १ २ २ २ १ २ १ २ १ १
 मन्वियमन्नसमायमन् । येकेचोदरसर्पिणस्तेभ्योनमा २ ३
 १ १
 ४ पुः ॥ ३४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ३८४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ३३

३४ साम २भा० ५७-५८ पृष्ठयोर्मुद्रितम् ।

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने द्वितीयस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

॥ इति अर्क-नाम प्रथमं पर्व समाप्तम् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

२५ १२ १२ १२ १ १
 * हाउ । ३ । आयुः । ३ । सात्यम् । ३ । इन्द्र
 २ १ २२ २४ ५ २ १ २ १
 सरो । ने३मधि । ताह्वन्ताइ । यत्पारियाः । युनज ।
 २५ ४ ४ ५ २२ १२ २ १ २ ३ ४ ५
 ताइधियस्ताः । १० गृहरोनृषा । ता३श्रव । सञ्चकामाइ ।
 २२ १२ १ १ २२ २४ ५ २२ १ २
 आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्ताः । हाउ । ३ । आ

* “बच्चिस्त्र प्रासापानौ ही” — इति भा० भा० ३, २, १४ ।

युः । ३। सात्यम् । २। सत्या३४। श्रीक्षीवा । ई२
 १११ ।

३२ १२ २ २ १
 छाउ । ३। अनोक्षिय । ३। मनदोक्षम् । ३।

२ १ २ १ २२ ३४ ५ २ १
 इन्द्रन्नरो । नेश्मधि । ताक्षवन्ताइ । यत्पारियाः ।

२ १ २ ३ ४ ५ २ १ २ २
 युनज । ताइधियस्ताः । शूरोनृषा । ताश्श्रव । सञ्च

४ ५ २ २ १ २ २ २ ३ ४ ५ २
 कामाइ । आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । छाउ ।

१ २ २ २ २ १ १ २ २
 ३। अनोक्षिय । ३। मनदोक्षम् । ३। मनारश्दोक्ष

५ २ २ ३ १ १ १ १
 ३४। श्रीक्षीवा । ई२३४५ ॥ २ ॥

२ २ १ २ २ २ २ १
 * छाउ । ३। एन्यी । ३। एन्याछाउ । ३। इन्द्र

२ १ २ ३ ४ ५ २ १ २ १
 न्नरो । नेश्मधि । ताक्षवन्ताइ । यत्पारियाः । युनज ।

२ ३ ४ ५ २ २ १ २ २ ३ ४ ५
 ताइधियस्ताः । शूरोनृषा । ताश्श्रव । सञ्चकामाइ ।

२ २ १ २ २ १ २ ३ ४ ५ २
 आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । छाउ । ३।

• “दक्षस्यैवो हो” — इति आ० ब्रा० ३, ९, १४ । •

१८८ १८८ २ १८ २ २
 एन्यौ । ३ । एन्याद्वाउ । २ । एन्याश्वाउ । वा३ ।

१११११
 ई२३४५ ॥ ३ ॥

३८ १८ २२८ ८ १८ १८
 द्वाउ । ३ । आहोएन्यौ । ३ । आहोरेण्याउ ।

२ १ २ १ २२ ३ ४ ५ २ १८
 ३ । इन्द्रन्नरो । नेश्मधि । ताह्वन्ताइ । यत्वारियाः ।

२ १ २ ३ ४ ५ २२ १८ २ १ २ ३
 युनज । ताह्वियस्ताः । शूरोनृषा । ताश्श्रव । सश्च

४८ ५ २२ १८ २ १८ २२ २ ४ ५ २२
 कामाइ । आगोमताइ । व्रजेभ । जातुवन्नाः । द्वाउ ।

१८८ २२८ १८ १८ १८
 ३ । आहोएन्यौ । ३ । आहोरेण्याउ । २ । आहोरे

१८ २ १११११
 एन्या३ । द्वाउवा३ । ई२३४५ ॥ ४ ॥

२८ १ २ २८ २ १
 • द्वाउ । ३ । ह् ह् ह् ह् ह् ह् ह् । ३ । द्वाउ । ३ । इन्द्र

२ १ २२ ३ ४ ५ २ १८ २ १
 न्नरो । नेश्मधि । ताह्वन्ताइ । यत्वारियाः । युनज ।

१ ३ ४ ५ २२ १८ २ १ २ ३ ४ ५
 ताह्वियस्ताः । शूरोनृषा । ताश्श्रव । सश्चकामाइ ।

२२ १२ २ १२ २२ ३ ४ ५ २२ १
 आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । द्वाउः । ३ । छ्छ्छ्छ्

२ २५ १ ११११११
 छ्छ्छ्छ् । ३ । द्वाउ । ३ । वा३ । ई२३४५ ॥ ५ ॥

२२ १ १ १ २२
 द्वाउ । ३ । इद्वा । छ्छ्छ्छ्छ्छ् । ३ । द्वाउ । ३ ।

२ १ १ १ २२ ३ ४ ५ २ १२
 इन्द्रन्नरो । ने३मधिं । ताद्ववन्ताइ । यत्पारियाः ।

२ १ २ ३ ४ ५ २२ १२ २ १ २ ३
 युनज । ताद्वधियस्ताः । शूरोनृषा । ता३श्रव । सञ्च

४२ ५ २२ १२ २ १२ २२ ३ ४ ५ २५
 कामाइ । आगोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । द्वाउ ।

२ ११११११
 ३ । वा३ । ई२३४५ ॥ ६ ॥

* ह्यवीन्द्राम् । नरोनेमधिताच्च । वा२१ । ता२इ ।

१ १२ २ १ १ १
 यात्पा२ । र्यायुनजनेधि । या२१ । ता२ः । शूरो२ । नृ

२ २ १ ५ १ १ १
 षाताश्रवसञ्च । का२१ । मा२इ । आगो२ । मतिब्र

२ २ १ १ १ १ ४ २ २
 जेभजातु । वा२३ । आ२ । ना२३४ । औद्दोवा ।

१११११
 ई२३४५ ॥ ७ ॥

^१ उवा । ^{१ २} ओवा । २ । ^१ उवा । ^{१ २} ओवा ३ । ^{४ ५} आइन्द्राम् ।
^{१ २ २} नरोनेमधिताह्वारश्नाह् । ^{४ ५} यात्पा । ^{१ २} र्यायुनजतेधि
^२ याश्स्ताः । ^{४ ५} शूरो । ^{१ २ २} नृषाताश्रवसश्चकारश्माश् । ^४ आ
^५ गो । ^१ मतिव्रजेभजातुवारश्नाः । ^२ उवा । ^{१ २} ओवा । २ ।
^१ उवा । ^१ ओ २ । ^२ वारश् । ^{५ २ २} ओहोवा । ^{३ १ १ १ १} ई२३४५ ॥ ८ ॥

एतेषां व्याख्यानम्—१भा० ६४१ पृष्ठे ऋष्यम् १—८ ।

^{१ २ २} * होवाइ । २ । ^{२ २} होवाश्चाइ । ^{१ २} उपत्वाजाश्माशयो
^{४ ५} गिरः । ^{१ २ २} होवाइ । २ । ^{१ २} होवाश्चाइ । ^{२ २} देदिशतीश्र्षाश्वि
^{४ ५} ष्कृत । ^{१ २ २} होवाइ । २ । ^{१ २} होवाश्चाइ । ^{१ २ २} वायोरनीश्काश्
^{२ ३ ५} अस्थिरन् । ^{१ २ २} होवाइ । २ । ^{१ २} होवाश्चाश् । ^{५ २ २} ओहोवा ।
^{३ १ १ १ १} ई२३४५ ॥ ९ ॥ .

^{१ २ २} ओवा । २ । ^{१ २} ओवाश्चाइ । ^{१ २} उपत्वाजाश्माशयोगिरः

● पृथक्पठनेषुभिर्द्वौ द्वे, इन्द्रस्य वीरिद्वेनयोः पूर्वम्—इति आ० भा० १, २, १४ ।

२२ २ २२ २ २२ ४ १ ३ ५ २२
 ओवा । २ । ओवाश्चाइ । देदिशतीश्चाश्चिष्कृतः । ओ
 २ २२ २ २२ २ ४ १ ३ ५ २२
 वा । २ । ओवाश्चाइ । वायोरनीश्काश्चिष्कृतः । ओ
 २ २२ २ ५२ २ १११११
 वा । २ । ओवाश्चाश्च । औहोवा । ईरश्च ५ ॥ १० ॥

अनयोर्षीःखानम्—१भा० ११३ पृष्ठं द्रष्टव्यम् । ९, १०

२२ २ २२ २ २ २२ २ २२ २
 * चाउधामयत् । चाहाउधामधामायत् । चाहाउ
 २ २२ १ १ २ १ ३ ५ २
 वृद्धहामधामायत् । वृद्धदिन्द्रा । यगार्याश्चता । मरु
 २ १ ३ ५ २२ २ १
 तोवु । चहारन्तारश्चमाम् । येनज्योतिरजनयम् । ष्ट
 ३ ५ २२ २२ १ ३ ५ २२
 तारवारश्चर्वाः । देवन्देवा । यजारंगृरश्चवी । चाउ
 २ २२ २ २ २२ २ २२ २ २ २२
 धामयत् । चाहाउधामधामायत् । चाहाउवृद्धहामधा ।
 १ ३ ५ ५२ २ २ १ ११११
 मार । यारश्च । औहोवा । ए३ । भर्गारश्च ५ ॥ ११ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ५३५ पृष्ठं द्रष्टव्यम् । ११

२२ २ २ २ २ २ २
 † चाउ । ३ । यशोहाउ । ३ । वर्चाहाउ । ३ ।

● "भर्गयस्यो ह" — इति चा० ब्रा० २, २, १५ । तत्रायमिदम् भर्गम् ।

† हितोपहीतद् वससं नाम (चा० ब्रा० ३, २, १५ ७) ।

^{१ २१} आस्मिन्हाई । २ । ^{१ १} आस्मिन्हाइ३१उ । वा२ । ^{१ १२ २२} तवेदिन्द्रा
^{१ २} वमंवसु । ^{१ २} त्वम्युष्यसिमध्यमम् । ^{१ १२ २ १ २२} सत्राविश्वस्यपरमस्यरा
^{१ २२१२ १ २ २२} जसि । ^{२ २ २} नक्विद्वागोषुषुण्वते । ^{२ २ २} चाउ । ३ । ^{२ २ २} यशोचाउ । ३ ।
^{२ २ २} वर्चोचाउ । ३ । ^{२ २ १ १} आस्मिन्हाई । २ । ^{१ २ १} आस्मिन्हाइ३१उवा२ ।
^{१ २ २} आयुर्विश्वायुर्विश्वविष्णमायुरशीमक्षिप्रजान्त्वष्टरधिनिधेक्ष्यसे
^{२ १ २ २२ १ २२ १ २ १ १ १ १} शतंजीवेमश्ररदोवयन्ते२३४५ ॥ १२ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ५५७ पृष्ठे दृश्यम् । १२

^{१ २ २ २ १ २ २} * काथमानोवनातुवाम् । ^{१ २ २} यन्मातृरजगानाशपारः ।
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} औ२ । औ२ । ऊवाइ । औ३औ२३४वा । नतत्तेअग्ने
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} प्रमृषेनिवार्त्ता१नारम् । औ२ । औ२ । ऊवाइ । औ
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} ३औ२३४पूर्वा । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} यद्दूरेसन्निहामूश्वारः । औ२ । औ
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १ १} २ । ऊवाइ । औ३औ२३४पूर्वा६पूर्वा । ए । राज०स्वराजा
^{१ १ १ १} २३४५ ॥ १३ ॥

* "याने ह" — इति भा० प्रा० २, २, १५ ।

^{१८ १८} औचोवा २ । २ । ^{१८} औ । ^१ हो २ । ^१ वार ४४ । ^{५८ ८} औचोवा ।
^{१८ २८ ८ १८} कायमानोवनात्वम् । ^{१ १८ १८} यन्मातृरजगन्नपः । ^{१ १} नतत्तेअग्ने
^{१ ८ १ १} प्रमृषेनिवर्त्तनम् । ^{१ १८ १८ १ १८ १} यद्दूरेसन्निहाभुवः । ^{१८ १८} औचोवा २ । २ ।
^{१८} औ । ^१ हो २ । ^१ वार ४४ । ^{५८ ८} औचोवा । ^{१८ १८ १८} ए । विराजत्स्वराजा
 ११११
 २३४५म् ॥ १४ ॥

चनयोर्बाह्यात्म-१भा० १८० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १३, १४ ।

^{१८} * हाउ । ३ । ^{१ ८ ८ १ २} प्रसोमदेवाद्वाइताश्या २३ई । ^{१८} हाउ ।
^१ ३ । ^{१ १ १} सिन्धुर्नपिष्ये ३आर्णा १सा २३ । ^{१८} हाउ । ३ । ^{१ ८} अग्नीः
^{८ ८ १ १} पयसामदिरीना ३जागृ १वी २३ । ^{१८} हाउ । ३ । ^{१ ८ ८} अष्काकोश
^{१ १} मा ३धू ३स्ता २३म् । ^{१८} हाउ ३ । ^{१ १ १ १} वा । ^{१ १ १८} घर्मः प्रवृत्तस्तन्वास
^{८ १८ १८ ११११} मानृधेवृधेसुवा २३४५पुः ॥ १५ ॥

^{१ १ १} औचोवा । ३ । ^{१ १ १} ईश्या । ३ । ^१ आइची २ । ३ । ^१ प्र

• "चर्मतन् द्वे"—इति चा० प्रा० ३, १, १५ ।

^{२१} अयम् । ^{१ २} पूरुषार३४ ^{५८ ८} औक्षोवा । ^{२ १ २} रयिर्भगः । ^{२ १} रयिः ।
^{१ २} भारुगार३४ ^{५८ ८} औक्षोवा । ^{१८ २१ १८} सोमःपुनानो ^१ अर्षति । ^{२२ १} नोअ ।
^{१ २} षारुतार३४ ^{५८ ८} औक्षोवा । ^{१ २ १८ २ २ १८} पतिर्विश्वस्यभूमनः । ^{१ २} स्यभू । ^{१ २} मारु
^३ नार३४ ^{५८ ८} औक्षोवा । ^{१ २ १८ १८ १८} व्यखद्रोदसीउभे । ^{२ १८} दसी । ^{१ २} जरुभा
^{५८ ८} र३४ ^{३ ५} औक्षोवा । ^{१८ २} चारु३४ ^{१ २} क्षूः । ^{१ २} औक्षो३१इ । ^{१ २} औरुक्षोरु३
^५ ४वा । ^{३ ५} सूरु३४वाः । ^{१८ २} औक्षो३१इ । ^{१ २} औरुक्षोरु३४वा । ^५ ज्यो
^५ रु३४तीः । ^{३८ २} औक्षो३१इ । ^{१ २} औरुक्षोरु३४वा । ^५ चारु३४ ^३ क्षूः ॥१८॥
^{२८ २ २} एअयम्पूषारयिर्भगाः । ^{१८} सोमःपुना । ^१ इक्षा । ^१ नो
^१ र्अर्षा । ^१ इडा । ^{१ २ २} ताइपतिर्विश्वस्यभूमरुनाः । ^१ वियख्य
^२ द्रोदसारु३इ । ^{१ २} ऊभआ३१उवारु३ । ^{१ ११११} इटुइडारु३४पू ॥१९॥

एषां बाह्यान्तम् - २भा० १५५ पृष्ठे इत्ययम् । १०-१८

विंशत्यादि सामवयं २भा० २६२-२६३ पृष्ठयोर्भूदितम् । २०-२२

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने द्वितीयः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

* चाउयष्क्रासी । पारावा२३५ती । ई४य । इया
 २३४ । इयाद्वाइ । यादवी२३४वा । ताइवृत्रा२३४
 चान् । ई४य । इया२३४ । इयाद्वाउ । आतस्त्वा
 २३४गी । भाइद्युगार३४दि । द्राक्केशार३४इभौः । ई
 ४य । इया२३४ । इयाद्वाउ । सूतावा२३४आ । वा
 इवासार३४ती । ई४य । इया२३४ । इया५द्वाउ ।
 वा । अश्वमिष्टये३४त् ॥ १ ॥
 ई४य । इया२३४५ । (एवन्तिः) । इयाद्वाउ । या
 ष्का । क्रा । सी३पा३रावती । यादा । वी । वा३ता
 इइवृत्रचन् । आताः । त्वा । गीभिर्द्युगदी३न्द्रा३कोशि
 भिः । सूता । वा२ । आइवी३वासति । ई३य । इ

१ १ १ १
 या२३४५ । (त्रिः) । इया५४उ । वा । अश्वदिष्टये
 ।
 इष्टम् ॥ २ ॥

अनयोर्वाष्पानम्—१ भा० ५४७ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १,१

* आ । भीनव । तच्चा२१३ । इष्टच्चा३१उवार३ ।
 ई२३४डा । प्रा । यमिन्द्र । स्यका२१२ । मियमा३१उवा
 ३ ५ २ १ १ १ १ १
 २३ । ई२३४डा । वा । त्सन्नपू । वच्चा२१२ । युनि
 २ ३ ५ २ १ १ १
 या३१उवार३ । ई२३४डा । जा । त्परिष्ट । तिमा२
 १ २ १ १ १ १ १
 १२ । तरच्चा३१उवार३ । इट् । इडा२३४५ ॥ ३ ॥

३ १ २ २ ५ १ १ १ १
 च्भीनव । तच्चा३१उवार३ । द्रूर३४हाः । चोइ ।
 १ १ २ ३ ५ १ १ १ १
 चो । वाच्चा३१उवार३ । ई२३४डा । प्रियमिन्द्र । स्य
 का३१उवार३ । मी२३४याम् । चोइ । चो । वाच्चा३
 ३ ५ २ १ २ १ १ १
 १उवार३ । ई२३४डा । वत्सन्नपू । वच्चा३१उवार३ ।
 १ ३ ५ १ १ २ १ १
 यू२३४नी । चोइ । चो । वाच्चा३१उवार३ । ई२३४

५ २२१ २ ३ ५
 डा। जात्^२रिह। तिमा३शुवार३। तार३४राः।

१ १ २२ | १ ११११
 द्यौइ। द्यौ। वाद्वा३शुवार३। इट्इडा२३४५ ॥ ४ ॥

अनयोर्वाङ्मानम्—२भा० १६४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ४

२ २ २ १ २ २ २ १
 * यदिन्द्रशासोअत्राताम् । च्यावयासदा३सार३स्य

२ १ २ १ १ २ १ १
 राइ। आ२इस्मा। कम। शुम्नाघाश्वार३न्। पूरु२

३ ५ २१ २ २ ४ ४ ५ १ २
 स्पृ२३४हाम्। वसाव्याआ३४। औहोवा। धार३इवा

१ १ ५ २ २ १ १ १ १
 ३। हारवार३४औहोवा। या२३४५ ॥ ५ ॥

१ ४ २ ४ ५ २ २ २ २
 यापुदिन्द्र। शा३सोअत्राताम्। च्यावयासा

२ १ २ १ २ २ २ २ २ २
 २। दसास्याश्रार३इ। उवा३। ओइवा। अस्माका

१ १ २ २ २ १ २ २ २ १
 श्मार३। शुम्नाघाश्वार३न्। उवा३। ओइवा। पूरु

१ १ १ २ २ १ २ २ ४
 स्पृ२इहाम्। वसाव्याश्रार३। उवा३। ओइवा३। धि

५ ५
 वोवा। ह्यापुयोईह्यइ ॥ ६ ॥

अनयोर्वाङ्मानम्—१भा० ६०४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ६

२२ २ २ २ २ २ २ २
 * चाउचाउचाउ । औहा । २ । औहाइ । इया
 २ १ २ ३ २ १ १ १
 चाउ । २ । इयाचाउ । औहोशइ । ३ । भूवत् । इडा ।
 २२ १ २ २ १ १ २ १
 स्वादिष्ठया । मादिष्ठया । जनत् । इडा । पवस्वसो ।
 २२ २ १ २ २ २ २ २
 माधारया । वृधत् । इडा । इन्द्रायपा । तावाइसुताः ।
 १ १ २ २ ३ २ २ २
 कारत् । इडा२३ । चाउ । २ । चाउ । औहा । २ । औ
 २ १ २ १ २ ३ २ २
 हाइ । इयाचाउ । २ । इयाचाउ । औहोशइ । २ । औ
 २ ३ २ २ २ २ २ २
 हो२ । या२३४ औहोवा । ए३ । धेनु ॥ ७ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० १० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ७

२ २ २ १ १ २ २
 † इयो३ । इया । इयो२इया । इयो३ । इया ।
 २ २ २ २ २ २ २ २
 अग्नेयुड्त्वाहीयेतवा । अग्नेयुड्त्वा । हीयेतवा । अग्ने
 २ २ २ २ २ २ २ २
 युड्त्वाहीयेतवा । इयो३ । इया । इयो२ । इया ।

● “धेनुपयसी इ” — इतिः भा० प्रा० ३, २, १६ । तत्रेदमाद्यम् धेनुपाम ।

† द्वितीयमिदम् पद्यमाम (भा० प्रा० ३, २, १६) ।

१ १२ २ १ २ १ १ २ १ २ २ २ २ २ १ २
 * विश्वतोदावन्विश्वतोन्वा । भराओवा । ३ । हा ।
 १ २ २ १ १ ५ १ १ १
 ओवा । ३ । हाओर३४वा । २ । हाउवा । विश्व
 १ २ २ १ २ १ १ २ २ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २
 तोदावन्विश्वतोन्वाभर । भराओवा । ३ । हाओवा ।
 २ १ ५ १ १ २ १ १ २
 ३ । हाओर३४वा । २ । हाउवा । यन्वाशविश्विष्ठमी
 १ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १ १
 महे । महाओवा । ३ । हाओवा । ३ । हाओ
 ५ १ १ २ २ १ २ २ २ २ २
 २३४वा । २ । हाउवा । ईडा । इडाओवा । ३ ।
 १ २ २ २ २ २ १ ५ २ १ २
 हाओवा । ३ । हाओर३४वा । २ । हाउवा । सूवः ।
 १ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ १ १ ५
 सुवाओवा । ३ । हाओवा । ३ । हाओर३४वा । २ ।
 १ १ २ २ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २
 हाउवा । ज्योतिः । ज्योताओवा । ३ । हाओवा ।
 १ १ ५ १ १
 ३ । हाओर३४वा । २ । हाउवा । इट् इडा
 १ १ १ १
 २३४पू ॥ १४ ॥

अनयोर्वाङ्मात्रम्—१भा० ८८४ पृष्ठे इष्टम् । १२, १४

* नवसोमम् (भा० प्रा० २.२, १०) ।

^{१ २ २ १ २ २ २}
 * एखादोः । इत्याविषूवतोमधोःपिबन्ति गौरि
^{१ १ १ २ २ २ २ २ २ २ २}
 याः । इडा । याइन्द्राणसयाश्वाहरीः । वृष्णामदन्ति
^{२ ४ ५ १ २ १ २}
 शोश् । भाथा । वस्वीरनुस्वरारश्होइ । जायमाश्शुवा
^{१ १ १ १ १}
 रश् । इट्इडाश्शु ॥ १५ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८३३ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १५

^{२ २ १ २ २ १ १ १}
 † इन्द्रोमदा । यवावृधेशवसेवुत्रहाश्नुभाइ । अ
^{१ २ २ २ २ २ १ २ २}
 था । तमिन्महत्सुवाश्जाश्इषू । जतिमर्भहवाश् । मा
^{५ १ २ २ १ २}
 हाइ । सवाजेषुप्रमार्श्होइ । वाइषदाश्शुवारश् ।
^{२ ५}
 आरश्शुथा ॥ १६ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८४० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६

^{१ २ २ १ २ १ २ २}
 ‡ एखादोः । इत्याविषूश्शोश् । वतारश् । हा

* “रायोवाजीष तार्क्ष्णिरे द्वे”—इति आ० ब्रा० ३, १, १० । तत्राद्यनिदम्
 रायोवाजीषं साम ।

† तार्क्ष्णिरेम् (आ० ब्रा० ३, १, १०) ।

‡ “सङ्घतिपार्श्वरम् द्वे”—इति आ० ब्रा० १, २, १० । तत्राद्यनिदम्
 सङ्घति साम ।

१२ २ १ १ ५ २ १ २ २
 ओवा । ३ । हा३ओर३४वा । २ । हाउवा । मधोःपिबन्ति

२ १ १ २ २ २ १ २ २ २ १ २ १ १ २ १ २ २
 गौर्यः । याइन्द्रेणसयावरीः । १ वृष्णामदन्तिशीभया ।

१ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ १ १ ५
 वस्वीरनुस्वराज्यम् । हाओवा । ३ । हा३ओर३४वा ।

२ २ १ २ १ १ १ १ १
 २ । हाउवा३ । हौ३ । आ३ । ऊ३ । ईर३४५ ॥ १७ ॥

१ २ ३ ५ १ २ १ १ १
 * एखादोः । ओर३४वा । इत्याविषू र्वताः । अ

१ २ ३ ५ २ १ १ १ १
 था । एमधोः । ओर३४वा । पिबन्तिगौरियाः । अ

१ २ ३ ५ २ २ १ १ १
 था । एयाइ । ओर३४वा । द्रेणसया र्वराइ । अ

१ २ ३ ५ १ १ १ १ १
 था । एवृष्णा । ओर३४वा । मदन्तिशी र्भया । अ

१ २ ३ ५ २ १ १ १ १
 था । एवस्वीः । ओर३४वा । अनुस्वरा र्जियाम् । अ

१ १ १ १ १
 थार३४५ ॥ १८ ॥

अनयोर्वाञ्छानम् - १भा० ८२२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १७, १८

१ २ २ १ १ १ २
 † ऊभाइ । यदिन्द्ररो र्दसाइ । इडा । आपा ।

• पार्थुर्यम् (आ० ब्रा० १, २, १७) ।

† "श्लोम-वृत्तके द्वे" - इति आ० ब्रा० १, २, १७ । तत्रापामिदम् श्लोममानम् ।

^{१ २ १ १ २ २ १ २}
 प्राथउषा रेइवा । इडा । माहा । तन्वामहा रेइनाम् ।
^{१ १ २ २ १ १ १ १ १}
 इडा । साम्ना । जर्च्चर्षणा रेइनाम् । इडा । देवी ।
^{२ १ १ २ २ १}
 जनित्राजा रेइजनात् । इडा । भाद्रा । जनित्राजा रे
^{१ १ १ १ १ १}
 इजनात् । इडा रे ३४५ ॥ १९ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ७७८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १९

^{१ २ १ २ १ २ १ १}
 * एखादोः । एखादोः । इत्याविषू रेवताः । इडा ।
^{१ २ १ २ १ २ १ १}
 एमधोः । २ । पिबन्तिगौ रेऱियाः । इडा । एयाई । एया
^{२ १ २ १ १ २ १ १}
 ई । ट्रेणसया रेवराई । इडा । एवृष्णा । एवृष्णा ।
^{१ १ १ १ १ २ १ १ १}
 मदन्तिशो रेभया । इडा । एवस्त्रीः । एवस्त्रीः । अन्तु
^{१ १ १ १ १ १}
 खरा रेजियाम् । इडा रे ३४५ ॥ २० ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ८३३ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २०

^{१ २ १ २ १ २ १ १}
 † होइहा । ३ । इहोइहा । ३ । औहो रे । इहा ।

* अथकम् (आ० भा० ३, २, १०) ।

† "अद्चेवसी ह" — इति आ० भा० ३, २, १८ । तदास्यविदम् अद्दाम ।

^{१२ १२ १ २} २ । औहोइहा३४ । ^{५२ २} औहोवा । ^{२ १२} इमानुकम्भुवनासीषधे

^१ मा३ । ^१ इहा । ^{२ १ २ २ २} इन्द्रश्चविश्वे चदेवा३ः । ^१ इहा । ^{१२ २} होइहा । ३ ।

^{२ १२ २} इहोइहा । ३ । ^{१२} औहो२ । ^१ इहा । २ । ^{१२ १२ २ २} औहोइहा३४ ।

^{५२ २} औहोवा । ^२ ए३ । ^{२ १} भद्रम् ॥ २१ ॥

^{१२ २} * होइया । ३ । ^{२ १२ २} इयोइया । ३ । ^{१२} औहो२ । ^{१ ०} इया ।

^{१२ १२ १ २} २ । औहोइया३४ । ^{५२ २} औहोवा । ^{२ १२} इमानुकम्भुवनासिष

^२ धेमा३ । ^१ इया । ^{१ २ १ २ २ २ १} इन्द्रश्चविश्वे चदेवा३ः । ^१ इया । ^{१२} हो

^२ इया । ३ । ^{२ १२ २} इयोइया । ३ । ^{१२} औहो२ । ^१ इया । २ । ^{१२} औ

^{२ २ २ २} होइया३४ । ^{५२ २} औहोवा । ^२ ए३ । ^{१२ १ १ १ १} श्रेयाश्छ४५ः ॥ २२ ॥

अनयोर्थाप्यात्म—१भा० २०३ पृष्ठे मुद्रितम् । २१, २२

^{२२} † हाउतन्तुः । ३ । ^{२२} हाउविश्वम् । ३ । ^२ अचिक्रददा

० अथःसाम (आ० ब्रा० ३, २, १८) ।

† “तन्नोतुनी इ” — इति आ० ब्रा० ३, २, १८, १० तदाचमिदस्य तन्नु साम ।

१२ १२ २ २ १ २ २ २ १
 षाहरार्हः । महान्मित्रोनादर्शताः । स॒ह्रियेणादियु

१२ २२ १२ १२
 ताइ । हाउतन्तुः । ३ । हाउविश्वम् । २ । हाउ ।

१ ३ ५ २ १ १ १ १ १ १
 वाइ । आर३४ओहोवा । ए३ । तन्तू२३४५ः ॥ २३ ॥

१२ २ २ २ २ १ २ १ २
 * हावोतुः । ३ । हावैही । ३ । अचिक्रदद्वार्षाहरा

१२ २ २ २ १ २ २ २ २ १
 इः । महान्मित्रोनादर्शताः । स॒ह्रियेणादियुताइ ।

१२ २ २ २ २ २ २ १ ३
 हावोतुः । ३ । हावैही । २ । हाउ । आरइ । हा२३

५ २ २ १ १ १ १ १ १ १
 ४ । ओहोवा । ए३ । औतूर३४५ः ॥ २४ ॥

अनयोर्वाख्यानम्—२भा० ५५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २३, २४

१२ २ १ २ २ १ २ ३ ४ ५ २
 † हाउ । ३ । पिवासोमाम् । इन्द्र । मन्दतुत्वा । हा

२ १ २ २ १ ३ ३ ४ ५ २
 उ । ३ । यन्तेसुषा । वा३हरि । अश्व३द्रीः । हाउ ।

२ २ १ २ २ १ २ ३ ४ ५ २
 ३ । सोतुर्वाइ । ३ । भा३सुय । तोन३र्वा । हाउ । ३ ।

० ओतुसाम (आ० प्रा० ३, २, १८) ।

† “सहोमसुषी ह” इति आ० प्रा० ३, २, १८ । तथासाम् सुषःसाम ।

१ २२ १ २ १ २ ५२ २ १ १
उ । वाञ्छेणशा । द्वाउ । तारपार२३४ औहोवा । वर्णा३ह
सु ॥ २७ ॥

१२ १ २ २२ २२ १२ १२
* द्वाउ । ३ । विश्वेषाम् । ३ । भूतानाम् । ३ । स्तो
२ २२ १ २ १ २ १ २ १
भानाम् । ३ । प्रवइन्द्रायवृहताइ । द्वाताइ । २ । मरु
२ १ २ १ २ २ २
तोब्रह्मअर्चिता । चाता । २ । वृत्रह्ननिवृत्रहाशत
१ २ २ २ २ २ १ २ १ २
क्रातूः । क्रानूः । २ । वञ्छेणशतपर्वाणा । बाणा । २ ।
२२ १ २ २२ २२ १२ २ २२
द्वाउ । ३ । विश्वेषाम् । ३ । भूतानाम् । स्तोभानाम् ।
१ २ २ २ २ २ २ २ ५२ २ १ १ १ १
स्तोभानाम् । स्तोभाना३४ । औहोवा । ई२३४५
॥ २८ ॥

अनयोः व्याख्यानम्—१भा० ५२२ पृष्ठं द्रुह्यम् । २७, २८

१ २ २ २ ५ ४ ५
† हाह । द्वा३ । औ३४वा । (एवन्निः) । आसा ।
१ २ १ २ २ २ ४ ५ ४ ५ १
विदाइ । वा३३गोक्त् । जीकमन्धाः । नाया । स्मिन्ना

● उपरं वार्कजभम् (आ० वा० ३, २, १८) ।

† “इषविश्वोत्थितिप्रीह” — इति आ० वा० ३, २, १८ । तत्रेदमाद्य निषद्याम् ।

इ। द्रोश्जनु। ^{२ १}षेमुवोचा। ^{२२ २४ ५}बोधा। ^{४ ५}मसाइ। ^१त्वा

^१रहरि। ^{२ २ ४ ५}अश्वयज्ञैः। ^{४ ५}बोधा। ^१नेस्तो। ^{१ १}माश्मन्ध। ^{२२}सो

^{२ ४ २ ५}मदेषू। ^{२२}हाह। ^१हार। ^{२ ५}ओश्ठवा। ^{२२}२। ^२चाह। ^२चा

३। ^{२ १ १ १ १}ओश्ठपुवाइप्रइ। ^{२ २}ईश्ठप्रष ॥ २९ ॥

* ^१ईश्यो। ^१ईश्यो। ^१ईश्यो। ^{२२ २२}ऐक्षी। ^{२२ २२}ऐक्षी। ^{२२ २२}ऐक्षी।

^१छ्। ^१छ्। ^१छ्। ^{२२ २२}ओक्षा। ^{२२ २२}ओक्षा। ^{२२ २२}ओक्षाइ। ^{२ २}असा

^१विदाइ। ^{२ २}वङ्गोश्ठजी२। ^{२ १}कैमाश्मन्धा। ^१ईश्यो। ^२२। ^१ई

^{२ २}श्यो। ^{२ २}ऐक्षी। ^२२। ^{२ २}ऐक्षी। ^१छ्। ^{२ २}३। ^{२ २}ओक्षा। ^२२। ^{२ २}ओ

^{२ २}क्षाइ। ^१नियस्त्रिन्नाइ। ^{२ २}द्रोजनुषे२म्। ^{२ २}उवोश्वा। ^१ई

^{२ २}श्यो। ^२२। ^१ईश्यो। ^{२ २}ऐक्षी। ^२२। ^{२ २}ऐक्षी। ^{२ २}छ्। -श्+ ^{२ २}ओ

^२क्षा। ^२२। ^{२ २}ओक्षाइ। ^{२ २}बोधामसाइ। ^{२ २}त्वाश्तरिया२। ^२अ

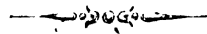
^१यारज्ञैः। ^१ईश्यो। ^२२। ^१ईश्यो। ^{२ २}ऐक्षी। ^२२। ^{२ २}ऐक्षी।

१ विष्णोमिःशाम (पा० भा० २, १, १८) ।

^१ १२ २२ ^१ ३२ २२ ^१ ३२ २२ ^१ २२ १
 च्छ । ३ । ओच्चा । २ । ओच्चाइ । बोधानस्तो । माम
^१ १ ^१ १ ^१ ३२ २२
 भसो २ । मदारइषू । ईरयो । २ । ईरयो । ऐहो ।
^{३२ २२} १ ^{३२ २२} ३२ २२ ^१ १
 २ । ऐहो । च्छ । ३ । ओच्चा । ओच्चा । ओइच्चाउ ।
^२ २ ^{२ २} २ २ २ २ २ २
 वा ३ । ए ३ । विश्वज्योतीरइषुः ॥ ३० ॥

अनयोर्वाङ्माम—१भा० ६२८ पृष्ठे दृश्यम् । २२ ३०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने तृतीयास्याह्वः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

^{२२} १ १ ^{१ २ २ २ २ २}
 * हाउमही । ३ । महीरमहि । ३ । माहेमाहे ।
^१ २ २ ^१ २ २ २ २ ^{१ १}
 ३ । महित्रीणामवा २रस्त । औहोहोवा २ । युज्मिन्न
^१ २ २ २ २ ^{२ २ १} १
 स्यार्यम्णाः । औहोहोवा २ । दुराधर्षं वरुणस्या ।
^{२ २ २ २} २ २ ^१ १ ^{१ २}
 औहोहोवा २ ३ । हाउमही । ३ । महीरमहि । ३ । मा

● "दविच विसर्जनी ह" — इति चा० प्रा० ३, १, १८ । तत्रेदं द्रविचम् ।

२ हन्व-पर्व] छन्दःप्राचिकपरिगिटम् । ४६१

२२ २२ २२ २ २ १ १ ३ ५ २ २२
हेमाङ्ग । २ । मङ्गि । मारुहा३२३४ औचोवा । ए ।

१ २२ १ ३ १ १ १ १
मङ्गि । २ । ए । मङ्गी२३४५ ॥ १ ॥

२२ १ २ १ २२ २२ २२ २२
* चाउदिवी । ३ । दिवी २दिवि । ३ । दाइवेदाइवे ।

१ २ २ २ १ १ १ १
३ । मङ्गिनीणामवा २२२ । अक्षमित्रस्या र्यमणाः । दु

२ १ १ २२ १ १ १
राधर्षं वरुणस्या । चाउदिवी । ३ । दिवी २दिवि ।

२२ २२ २२ २२ १ १ १ ३ ५ २
३ । दाइवेदाइवे । २ । दिवि । दाइवा२३४ औचोवा ।

२२ १ २२ १ ३ १ १ १ १
ए । दिवि । २ । ए । दिवी२३४५ ॥ २ ॥

अनयोर्वाख्यानम्—१भा० ४२० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १,२

२२ २ २२ २ २२ १ १ २ १ २२ १
* औचोइ । इयाचाउ । औचोचोश्वा । नाकेसु

२ १ १ २२ २ २२ २ २ २ १
पा । णमुपयत्यन्तम् । औचोइ । इयाचाउ । औचो

२ २ १ २२ १ २ २ १ २ २ २ १
चोश्वा । चादिवेना । तोअभ्यचक्षन्तौ । चोइ । इ

* निर्याहःशाम (भा० प्रा० ३, २, १८) ।

† याम-माधुच्छन्दसे हे—इति भा० प्रा० ३, २, १८ । तत्रेदं यामम् ।

^{२ २} याहाउ । ^{२२ १ १ १ १ २ १} औचौचोश्वा । ^{२ १ २} हाइरण्यपा । ^{२ १ २} ज्वरूणस्य
^२ दूतम् । ^{२२ २} औचोइ । ^{१ १ २} इयाहाउ । ^{२ १ २ १} औचौचोश्वा । ^{१ २ १} यामस्य
^{२ २ १ १} यो । ^{२ २ २} नौशकुनगभुरण्यम् । ^{२ २ २} औचोइ । ^{२ २ २} इयाहाउ । ^{२ २} औ
^{१ २ १ २} चौचोश्वा । ^{१ २ १ १ १ १} हाउवार । ^{१ २ ३ ४ ५} इ२३४५ ॥ ३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६४६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ३

^{१ २} * सुरूपकृत्स्नमृतयेसुदुघामा । ^२ वगो२ । ^{१ २} दुहया३
^{१ ५ ५ ५ १ २ १} उवार३ । ^{१ २ ३ ४ ५} ई२३४५ । ^{१ २ ३ ४ ५} सू२३४वाः । ^{१ २ ३ ४ ५} जुहमार३सी । ^{१ २} द्य
^{१ २ ३ ४ ५} विद्यविया३उवार३ । ^{१ २ ३ ४ ५} ज्यो२३४तीः ॥ ४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १६६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ४

पञ्चम-पठे सामनी २भा० २६८-२७० पृष्ठयोर्मुद्रिते १५, ६

सप्तमं साम २भा० १०१ पृष्ठे मुद्रितम् । ०

^{२ २} १ हाउ । ^{१ १} ३ चन्द्रम् । ^{१ १ २} ३ चन्द्रं चन्द्रम् । ^{१ १} २ चन्द्रं

● माधुच्छन्दसं-पठन (सा० भा० १,२, १८) ।

† "शकचन्द्रं च"—इति सा० भा० १,२, १८ । तत्र चन्द्रं चन्द्रं चन्द्रं साम ।

^{१ २ ३ ४ ५} चन्द्रम् । चन्द्रं चान्द्रम् । २ । चन्द्रं चान्द्रम् । अत्राहगो
^{१ २ ३ ४ ५} राश्रमान्वाश्रता २ । नामत्वष्टुराश्रपाइचाश्र्याश्म् । इत्था
^{१ २ ३ ४ ५} चन्द्रमाश्रसोष्ट्रश्चार्इइ । छाउ । ३ । चन्द्रम् । ३ । चन्द्रं
^{१ २ ३ ४ ५} चन्द्रम् । २ । चन्द्रं चन्द्रम् । चन्द्रं चान्द्रम् । २ । चन्द्रम् ।
^{१ २ ३ ४ ५} चार । द्वा२३४ । औहोवा । ए । चन्द्रम् ॥ ८ ॥

अथ आश्रानिम् - १भा० १४४ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ८

नयमादि-पञ्चविंशान्यानि सप्तदशं सामानि १भा० २०१ प्रभृति १८१ पृष्ठेषु
 मूद्रितानि । ८-१४

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने तृतीयः प्रपाठकः ॥

॥ इति द्वन्द्व-नाम द्वितीयं पर्व समाप्तम् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

१ २ २ २ २ २ १ १ २ २
 * ऊवेवाचाम् । वाचंवाचञ्जवे २ । वाक्शृणोतु
 २ १ २ २ २ २ २ २ २ २
 शृणोतुक् २क् । वाक्समैतुसमैतुवा २क् । वायमता
 १ २ २ १ २ २ ४ २ २ २ २ २
 म् । रमताम् । रमार ३ । तुवा ३४ श्रीहोवा । ईहा ।
 ३ ॥ १ ॥

२ १ २ २ २ २ २ १ २ २ २ २
 १ ऊवाइवाचाम् । वाचञ्जवाइ । वाक्शृणोतु २३ ।
 ४ २ २ ३ ४ २ २ २ २ ४ २ २ ३ ४ २ २
 शाश्वतिवाक् । वाक्समैतु २३ । साश्वतिवाक् । वाय
 २ २ ४ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
 मता २३म् । रम । तुवा ३४ श्रीहोवा । मार ३४ ५इ ॥ २ ॥

अनयोर्मुञ्चं न ऋक्, अपि तु सोमः सचैवः—

२ २ — १ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २
 ऊवे । वाचम् । वाचम् । ऊवे । वाक् । शृणोतु ।

* 'वाचोमैतु' इति आ० प्र० ३, १, २० । तत्रापि मिदम् ।

† उभर वाक्शृणोति आ० प्र० १, २, २० ।

^{३ १ २} ष्टुषोतु । वाक् । वाक् । ^{३ १ २} समैतु । ^{३ १ २} समैतु । वाक् ।

^{१ २ २} वाक् । ^{१ २ २} रमताम् । ^२ रमतु । ^२ वाक् । ^२ मे । ^२ वाक् ॥२॥१॥१,२

^{२ २ २ २} * आतूना२३इन्द्रवृचदृष्टाउ । ^४ आस्माकमाहाउ । ^५ धा

^{२ २ १ २} मागहाहाउ । ^{१ २ २} माहान्माहाहाउ । ^{१ २} भिरुः । ^१ ता२३४इ

^१ भाइ । ^४ उह्वाइहाउ । ^५ वा । ^{१ १ १ १ १ २} अस्फट्मृसहस्रवाक् ।

^{२ १ १ १ १} जर३४पु ॥ ३ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ४०४ पृष्ठं दृश्यम् । ३

^{२ २ २ २ २ २ २} † श्रीहोवाश्रीहोवाश्रीहोश्वा । ^२ अगन्मज्योतिः । २ ।

^{१ १ २ २} अगन्मज्योतिः । ^{२ १ २ २ २} अमृताअभूम । २ । ^{२ १ २ २ २ २} अमृताअभूमा ।

^{१ १ १ २} तरिक्षमृथिव्याअध्यारुहामा । २ । ^{१ १ १ २ २} तरिक्षमृथिव्याअध्यारु

^{२ २} हाम । ^{१ २ १ १ २ २ २ २ २ २} दिवमन्तरिक्षादध्यारुहाम । ३ । ^{१ २ २ २ २ २} अविशामदेवान् ।

* "अत्रस्य कर्षुं अयस्य मतम्"—इति भा० प्रा० ३, १, २० ।

† "सचस्यसिद्धिं"—इति भा० प्रा० ३, २, २० ।

२२ २२२ २३ ५२ २ २२२२
 * द्वाउ । ३ । एवाच्चियेवार२३४औक्षीवा । ए३ । भूताया
 ११११ २२ २२२ २३ ५२ २ २
 २३४५ । द्वाउ । ३ । एवाच्चियेवा२३४५औक्षीवा । ए३ ।
 २२२ ११११ २२ २२२ २ ३ ५२२
 रूपाया२३४५ । द्वाउ । ३ । एवाच्चियेवार२३४औक्षीवा ।
 २ २२ १११११ २२ २२२ २ ३ ५२२
 ए३ । आयुषे२३४५ । द्वाउ । ३ । एवाच्चियेवार२३४औक्षी
 २ २२ १११११
 वा । ए३ । ज्योतिषे२३४५ ॥ ६ ॥

अथ्यं मुक्तं न षट्कं, अपि तु लोभः . मनेपः --

०२ ०२ ०१२ २२२ १ २२ १ २२
 एव । हि । एव । भूताय । रूपाय । आयुषे । ज्योति
 षे ॥ २ ॥ ३ ॥ ६ ॥

मन्त्रं साम—२भा० २२३ पुनं क्वद्वितम् । ००

२२ २ २ १११२ १ २
 ' सोमासोऽमा । ३ । यत्रचक्षुः । तदाभाशरा२ ।
 १२१२२ १ २ १११२ १ २
 यत्रश्रोत्रम् । तदाभाशरा२ । यत्रआयुः । तदाभा
 १२२१ १ २ १११२ १
 शरा२ । यत्ररूपम् । तदाभाशरा२ । यत्रवर्चः । तदा
 २ १११२ १ २ १११२
 भाशरा२ । यत्रनेजः । तदाभाशरा२ । यत्रज्योतिः ।

● वाङ्मते— इति आ० ब्रा० १०. १०. ०० ।

† 'पर्वमेवम प्राजापत्यास्य व्रतम्'—इति आ० ब्रा० १०. १०. ०० ।

२ २ १२ २ ५ १२ २ २
 तदाभा१रा२ । सोमासो३मा । २ । सोमारा३जा३न्
 १ २ ५ २ १ १ १ १ १ १
 हो२रहा३श्श्री३होवा । दृ३ट्ट३डा३श्श३वा ॥ ८ ॥

अस्य मूर्त्तं न ऋक्. अपितु लोभः; सवैषः—

१ १२ १ १२ २ १ १२ १ १२
 सोमसोम । सोम । सोम । यत्र । चक्षुः । तत् । आ ।
 २ १ १२ २ १ २ २ १ १२
 भर । यत्र । श्रोत्रम् । तत् । आ । भर । यत्र ।
 १ १२ २ १ १२ २ २
 आयुः । तत् । आ । भर । यत्र । रूपम् । तत् । आ ।
 २ १ १२ १ १२ २ १ १२ १ २
 भर । यत्र । वर्चः । तत् । आ । भर । यत्र । तेजः ।
 २ १ १२ १ १२ २ २
 तत् । आ । भर । यत्र । ज्योतिः । तत् । आ । भर ।
 १ १२ २
 सोम । राजन् ॥ २ ॥ ५ ॥ ८

नवमं साम २भा० २८४ षष्ठे ऋक्वितम् । ९

द्विदशमं साम—२भा० २८५ षष्ठे ऋक्वितम् । १०

१२ १ २ १ १ १ १२ २
 * चा३उ । ३ वा३ग्द३द३द । द३दा३र३या । इ३न्द्रो३रा३जा ।
 २ २ २ २ ४ ५ २ २ २ २ २ २ २ २ ४
 ज३गतः । च३र्ष३णी३ना३म् । अ३धि३क्ष३मा । वि३श्व३रु । प३य३द

१० भरद्वाजस्य—दशमं—इति आ० भा० २, २, १२ ।

^{११५} वाज२म् । ^{३।} वाजम् । ^१ ए२ । ^{११५} वाज२म् । ^{३।} वाजम् ।
^१ ए२ । ^{११५} वाज२म् । ^{११९} वाजमो२इ । ^{३।} वाजम् । ^१ विवी२
^१ विवि । ^{३।} ^{११} विविहो२इविवि । ^{३।} ^१ व्यञ्जवाइवि । ^{१५} २ ।
^१ व्या२श्श्वाउ । ^१ वा । ^२ ए । ^{१११} सुधामधाम । ^{२।} ए । ^{१११} सुधाम
^२ धामा२इधु ॥ १२ ॥

अथ व्याख्यानम्—२भा० ११५ पृष्ठं दृश्यम् । १२

अथोद्देशं साम २भा० १२० पृष्ठं मुद्रितम् । १३

^{१२} * छाउ । ^{३।} ^१ छाइ । ^१ ओ२इवाक् । (त्रिः) । ^५ ओम् ।
^१ ३ । ^१ ओम् । ^{३।} ^१ छाइ । ^५ ओ२इवाक् । ^{३।} ^{१११} एचायुः । ^{३।}
^{११} चायु । ^{३।} ^१ इन्द्रन्नरोनेमधिताहवा२न्ताइ । ^{१११} यत्यार्यायुन
^१ जनेधिया२स्ताः । ^{१११} शूरीनुषाताश्रवसश्चका२माइ । ^{१११} आगो
^१ मतिव्रजेभजातुवा२न्नाः । ^{३।} ^१ छाउ । ^{३।} ^१ छाइ । ^५ ओ२इवाक् ।

* 'यस्यते ह'—इति आ० भा० ३. २. २१ । तत्र दसुत्तरम् । "अङ्गिरसां
 वीतरम्"—इति आ० भा० ३. २. २१ ।

(त्रिः) । ओम् । ३ । ओम् । ३ । चा३ । ओ२३४वाक् । ३ ।

एत्रायः । ३ । आयः । २ । आयू३४ । औहोवा । ए ।

आयुर्द्वाअक्षभ्यंवर्चोधादेवेभ्यार३४पुः ॥ १४ ॥

अथ व्याख्यानम् । भा० ६५० पत्रं द्रष्टव्यम् । १४

* ओइहा३ । इओइहा३ । (एवन्निः) । इमाउवा

न्दिविष्टयाओहाउ । उसाहवन्तेअश्विनाओहाउ । अयं

वामङ्गेवसेशचीवसूओहाउ । विंशविंशद्दिगङ्कथाओ

हाउ । ओइहा३ । इओइहा३ । २ । ओइहा३ । इओ

इहा३४ । औहोवा । ईपूहोहीहीहीहि ॥ १५ ॥

† ओइहा । इओइहा । (एवन्निः) । इमाउवान्दिवि

ष्टयाओहाउ । उसाहवन्तेअश्विनाओहाउ । अयंवा

• “अश्विनोर्वते हे” — इति भा० ब्रा० ३, १, ११ । तत्र द्वापम ।

† अश्विनोर्वतमपरम (भा० ब्रा० ३, १, ११) ।

२ २ २ १ २ १ २ २ १ २
मङ्गवसेशचीवहोहाउ । विशंविशंदिगच्छयाहोहा

१ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २
उ । होइहा । इहोइहा । २ । होइहा । इहोइहा ३

५२ २ १
४ । औहावा । इ २ । ३ ॥ १६ ॥

अनयोर्वाष्पानम्—१भा० ११२ पृष्ठं ब्रह्मयम् । १५, १६

सप्तदशं साम २भा० १८९ पृष्ठं मृदितम् । १७

अष्टादशं साम २भा० २८७ पृष्ठं मृदितम् । १८

२४ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २ २
* हाउ । ३ । प्त्वन्तरा । ३ । कोज्योतिः । अर्को

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
ज्योतिः । २ । सुवर्हेनुः । ३ । कश्यपस्यसूत्रवावाश्रुदा २ ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
यावाङ्गःसयूत्रजावाश्रुती २ । ययोत्रिश्वमाश्रुपाइत्राश्रुता २ ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
म् । यज्ञन्धीरानीश्रुचाश्रुश्या २ ३ । हाउ । ३ । प्त्व

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
न्तरा । ३ । कोज्योतिः । अर्कोज्योतिः । २ । सुवर्हेनुः ।

२ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २ २
२ । सुवर्हेनुः । औहोवाहाउ । वा ३ । इट्टडा २ ३ ४ ५ ॥ १९

^{२२} * ङाउ । ^१ ३ । ^१ ऊ२ । ^२ ३ । ^१ कङ्का२उ । ^२ ३ । ^१ कश्यपस्यसुवा
^२ २२२ ^१ २ ^{२२} २ ^१ २ ^{२२} २
 २३र्विदाः । यावाङ्गःसयू३जावा१इती२ । ययोर्विश्वमपा
^२ ^२ ^२ ^२ ^१ ^२ ^{२२}
 २३इव्रताम् । यज्ञन्धीरानी३चाचाश्या२३ । ङाउ३ ।
^१ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 ऊ२ । ३ । कङ्का२उ । २ । कङ्का२३उ । ङाउवा३ ।
 ३११११
 ई२३४५ ॥ २० ॥

अनयोर्विद्यामसु-१भा० ०३० पृष्ठे मद्रितम् । १८.२०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने चतुर्शस्याङ्गैः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

^{२२} * ङाउ । ^१ ३ । ^{२२} इन्द्रा३१२३म् । ^{२२} ङाउ । ^{२२२} ३ । ^{२२२} नरोने
^२ ^१ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 मधिताह्वान्ताइ । ह्वान्ताइ । ह्वान्ता३इ । ओइ ।
^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२ ^२
 ह्वान्ताइ । वन्ता । औहोवा । एहिया । ङाउ । ३ ।

० उक्तं कश्यपव्रत सिद्धम् (भा० भा० १, २, २१) ।

+ "अङ्कित्वा वने ह्ये" इति भा० भा० ३, २, २१, मे. सिद्धम् ।

१२ १२२ १२ २२ १२ १ १२२२ १२२ २ १ १
 ए। अरुचद्वर्मा अरुचदुषसान्दिसूर्योविभाती २३
 ११
 ४ पू ॥ ५ ॥

अस्य व्याख्यानम्—२भा० १४० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ५

षष्ठं साम २भा० २८६ पृष्ठे मुद्रितम् । ६

सप्तमं साम २भा० २९७ पृष्ठे मुद्रितम् । ७

अष्टमं साम २भा० ३०१ पृष्ठे मुद्रितम् । ८

१२ १ २ १ २
 * हाउ । ३ । ऊ२ । ३ । षी । ३ । इयाहाउ । ३ ।

२१ २ १२ २३४५ २२ २
 उदुब्रह्मा । षी३ए२ । तश्रवस्या । इन्द्र३समा । र्ये३

१ २१४५ २२२२ १ १ २२३४२
 मच्च । यावसिष्ठा । आयोविश्वा । नीश्रव । सातता

५ २१२ २१२ २२४२ ५ २२
 ना । उपश्रोता । मईव । तोवचा३सी । हाउ । ३ ।

१ १ १ २ २ १ २
 ऊ२ । ३ । षी । ३ । इयाहाउ । २ । इया३हाउ । वां३ ।

२१५१
 ई२३४५ ॥ ९ ॥

१२ १ २ २
 * हाउ । ३ । ऊ२ । ३ । षी । ३ । इयो । ३ ।

• 'वसिष्ठप्रते द्वे'—इति भा० प्रा० ३. २, २२ । तवावसिष्ठम् ।

† उपरं वसिष्ठप्रतम् (भा० प्रा० ३. २, २२) ।

१५ १५ १५ १ २ १५५५५ १
 * हाउ । ३ । विश्वाधनानिसञ्चित्यवृत्रहाभूर्यासुतिः ।
 १ १५ ५५ १ २ १५५५५ १ १
 होइ । विश्वाधनानिसञ्चित्यवृत्रहाभूर्यासुतिः । होइ ।
 १५ ५५ १ २ १५५५५ १ २१५
 विश्वाधनानिसञ्चित्यवृत्रहाभूर्यासुतिः । होइ । उरुघोप
 २५५५५ १ २१५ ५५५५५ १
 च्चक्रलोकम् । होइ । उरुघोपच्चक्रलोकम् । होइ ।
 २१५ १५५५५ १ २१५५५ ५५५५५ १
 उरुघोपच्चक्रलोकम् । होइ । वृत्रमेभ्योलोकेभ्योनु
 ५५ १ २१५५५ ५५५५५ १ १
 -दानः । होइ । वृत्रमेभ्योलोकेभ्योनुदानः । होइ ।
 २१५५५ ५५५५५ १ ५५ १ २१५ १
 वृत्रमेभ्योलोकेभ्योनुदानः । होइ । इन्द्रन्नरो । ने
 १ २१५५५ २१५ २१ १
 इमधि । ताहवन्ताइ । यत्पारियाः । युनज । ताइ
 ३५५ ५५५५५ १ १ २१५५५ ५५
 धियस्ताः । प्रूरोनुषा । ताइश्रव । सञ्चकामाइ । आ
 १५ २१५ १५३५५ २५ १५
 गोमताइ । ब्रजेभ । जातुवन्नाः । हाउ । ३ । विश्वा
 ५५ १ २ १५५५५ १ १ २१५ ५५
 धनानिसञ्चित्यवृत्रहाभूर्यासुतिः । होइ । ३ । उरुघोप
 २५५५५ १ २१५ ५५५५५ ५५ ५५
 च्चक्रलोकम् । होइ । ३ । वृत्रमेभ्योलोकेभ्योनुदानः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
होइ । २ । वृत्रमेभ्योलोकेभ्योनुदानः । क्षौ२ । वार३४ ।

५ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
श्रीक्षौवा । ए । वृत्रञ्जघन्वाँ अपतद्ववारयत्तमः । २ ।

२ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ए । वृत्रञ्जघन्वाँ अपतद्ववारयत्तमा२३४५ ॥ ११ ॥

अथ वा व्याजम्—२भा० ६२२ पृष्ठं दृष्टव्यम् । ११

दादशं साम २भा० ३०३ पृष्ठं मुद्रितम् । १२

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ए३१ । ४ । प्रवोमहाइ । मच्चैवृधाइभरा२३४धाम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
क्षौ । ४ । ए३१ । ४ । प्रचैतसाइ । प्रसुमताइङ्गुण२३४

५ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ध्वाम् । क्षौ । ४ । ए३१ । ४ । विग्नाःपूर्वाइः । प्रचरचर्ष

१ ५ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
णा२३४इप्राः । क्षौ । ४ । ए३१ । २ । ए३१ । १ । आ२३४ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
श्रीक्षौवा । ए । व्रतमेसुवसुवरेशकुनः ॥ १३ ॥

अथ वा व्याजम्—२भा० ६२२ पृष्ठं दृष्टव्यम् । १३

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
ए२ । ५ । योवा । ५ । योवाहाइ । ५ ।

● “प्रजापतेस्त्वयस्मिन्नन् मन्वितम्”—इति आ० ब्रा० ३, १, १३ ।

† “सत्सुस्मिन्नन् मन्वितम्”—इति आ० ब्रा० १, १, १० । प्रजापतेरित्येव ।

^{१ २} इन्द्रन्नरो । ^{१ १} नेशमधि । ^{१ २ ४ ५} ताहवन्ताइ । ^१ ए२ । ^{१ २ २} पू । ^{१ २ २} योवा ।
^{१ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २} योवाहाइ । ^{१ २ २ २} ४ । ^{१ २ २ २} योवाश्चाउ । ^{१ २ २ २} वा । ^{१ २ २ २} क्षी । ^{१ २ २ २} ३ ।
^१ ए२ । ^{१ २ २} पू । ^{१ २ २ २} योवा । ^{१ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २} योवाहाइ । ^{१ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २} यत्पा
^{१ २} रियाः । ^{१ २} युनज । ^{१ २ ४ ५} ताइधियस्ताः । ^{१ २ २ २} ए२ । ^{१ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २} योवा ।
^{१ २ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २} योवाहाइ । ^{१ २ २ २} ४ । ^{१ २ २ २} योवाश्चाउ । ^{१ २ २ २} वा । ^{१ २ २ २} क्षी ।
^१ ३ । ^{१ २ २} ए२ । ^{१ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २ २} योवा । ^{१ २ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २ २} योवाहाइ । ^{१ २ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २ २} शू
^{१ २} रीनृषा । ^{१ २} ताश्श्रव । ^{१ २ ४ ५} सञ्चकामाइ । ^१ ए२ । ^{१ २} पू । ^{१ २} यो
^१ वा । ^{१ २ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २ २} योवाहाइ । ^{१ २ २ २ २} ४ । ^{१ २ २ २ २} योवाश्चाउ । ^{१ २ २ २ २} वा ।
^१ क्षी । ^१ ३ । ^{१ २ २} ए२ । ^{१ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २ २} योवा । ^{१ २ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २ २} योवाहाइ ।
^{१ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २} आगोमताइ । ^{१ २ २ २ ४ ५} ब्रजभ । ^१ जातुवन्नाः । ^{१ २ २ २ २} ए२ । ^{१ २ २ २ २} पू ।
^{१ २ २ २} योवा । ^{१ २ २ २ २} पू । ^{१ २ २ २ २} योवाहाइ । ^{१ २ २ २ २} ४ । ^{१ २ २ २ २} योवाश्चाउ । ^{१ २ २ २ २} वा ।
^{१ २ २ २ २ २ २ २} ए । ^{१ २ २ २ २ २ २ २ २} ब्रतमेसुवरेशकुनः ॥ १४ ॥

उ। ३। ^{१ १}हृहृहृउ। ३। ^१कपार३उ। ३। ^{१ १}हृ३ओर३।

२। ^१हृ३३उवा२। ए१ ^{२२ ११ २ २ १}व्रतमेसुवरेशकुनः ॥१५॥

अथ याज्ञानम्—१भा० ४७८ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १५

^{२२ २ २ १ २२ २२ २२ २२ २}
* हाउहाउहाउ। ओहा। २। ओहा। हाओवा।

३। ^१ऊ२। ३। ^१ओ२। ३। ^{२२ १२ १}हाउवाक्। ३। ^{१२}आयुर्यन्।

३। ^{२२ २}एआयुः। ३। ^{१२}आयुः। ३। ^{१ १}वयाः। २। वयः।

^{१ २२ २ १ २ २ २}
इन्द्रन्नरोनेमधिताह्वारन्ताइ। यर्त्यार्यायुनजनेधिया२

^{१ २२ २ २ १ २ २ २}
स्ताः। शूरोनृषाताश्रवसश्चकारमाइ। आगोमतिव्रजेभ

^{२ १ २२ २ २ २ २ २ २ २}
जातुवारन्ताः। हाउहाउहाउ। ओहा। २। ओहा।

^{२२ २२ २ १ १ २ २}
हाओवा। ३। ऊ२। ३। ओ२। ३। हाउवाक्। ३।

^{२२ २ २ २ २ १}
आयुर्यन्। ३। एआयुः। ३। आयुः। ३। वयाः। २।

* “यस्यच दशलोभिनः” — इति या० भा० १, २, १२ ।

१ वा२ । या२३४ । ^{५२ २ २२} औहोवा । ए । ^{२२ १२२ २} आयुर्डाभसभ्यं व
 २ १२ २२ २ १११
 चीधादेवेभ्या२३४पुः ॥ १६ ॥ •

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६४२ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । १६

सप्तदशं साम—१भा० ३०५ पृष्ठे मुद्रितम् । १७

२ १ • २२१ २२१
 * अभिप्रघ्ना । तमोजसा । तमोजासा२ । एवं
 २ २ १ २ २ १ २ २ १ २
 त्रिः । तमोजसा । सुवोजासा२ । २ । तमोजसा । सु
 २ १ २ ५२ २ १ २ २ २ २
 वो । जा२ । सा२३४ । औहोवा । असिप्राणश्चमि
 २२१ २ • ३ ५ २ २ २ २ २
 ३ । एअसि । ३ । सत्यमित्यावृषा२इदा२३४सी । एअसि ।
 २२ १ २ ५२ २ १ २ २ २ २ २
 २ । ए । आ२ । सा२३४ । औहोवा । इडाङ्गच्छसूर्यङ्गच्छे ।
 १२२ १२ २ १२ १२ २ १२ ३ २ १
 डाङ्गच्छसूर्यङ्गच्छे । डाङ्गच्छसूर्यङ्गच्छे । अभिप्रघ्ना ।
 २२१ २ २ १ २
 तमोजसा । तमोजासा२ । एवन्त्रिः । तमोजसा ।
 २ २ १ २ २ १ २ २ १ २
 सुवोजासा२ । २ । तमोजसा । सुवो । जा२ । सा२३४ ।

• 'प्रजापतेयाष्टानिधनम्'—इति भा० प्रा० १०, १३ ।

^{५८ ८} ^१ ^{१८ १} ^१ ^{१८ १} ^१
 औहोवा । असिचक्षुरे असि । ३ । ए असि । ३ । वृष

^८ ^१ ^५ ^{१८ ८} ^{१८} ^१ ^३
 जूतिर्नारवारः ३४ इता । गृविता । २ । ए । वार इ । ता

^{५८ ८} ^{१ १} ^१ ^{१८ १८ १ ८ २}
 २३४ । औहोवा । अन्तरिक्षं क्कनाके विभाहि । ३ ।

^१ ^१ ^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८}
 अभिप्रघ्ना । तमोजसा । तमोजासा २ । ३ । तमी

^१ ^{२ ८ १} ^{२ ८ १} ^{१ ८} ^१
 जसा । सुवोजासा २ । २ । तमोजसा । सुवो । जार ।

^{५८ ८} ^१ ^{८ १८ १} ^{१८ १}
 सा २३४ । औहोवा । असिश्चोत्रमे असि । ३ । ए असि ।

^{१ ८} ^८ ^५ ^{१८ १}
 ३ । वृषाश्च्यष्टण्डिलेषु परारवारः ३४ तौ । एवति । २ । ए ।

^१ ^१ ^{५८ ८} ^{१ १} ^{१ ८} ^१
 वार । ता २३४ । औहोवा । स्वर्गच्छज्योतिर्गच्छ । ३ ।

^१ ^१ ^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८ १}
 अभिप्रघ्ना । तमोजसा । तमोजासा २ । ३ । तमोजसा ।

^{१ ८ १} ^{१ ८ १} ^{१ ८} ^१
 सुवोजासा २ । २ । तमोजसा । सुवो । जार । सा २३४ ।

^{५८ ८} ^१ ^{८ १८ १} ^{१८ १} ^{१ ८}
 औहोवा । असिज्योतिरे असि । ३ । ए असि । ३ । वृषो

^८ ^१ ^५ ^{१८ १} ^{२ ८} ^१ ^१
 अर्वावितारु इ अरु ३४ तार । ए अरुतः । २ । ए । अरु । तार

३४। औहीवा । अतिज्योतिर्विभाङ्घीअति । २। अति
 ज्योतिर्विभाङ्घीअती२३४५ ॥ १८ ॥

अथ आख्यानम्—भा० ४४५ पृष्ठ दृश्यम् । १८

* ऊम् । ३। हो । ३। ह् । ३। ओहा । ३।
 ओहाइ । २। ओहोइ । इन्द्रनरो । नेहमधि । ता
 हवन्ताइ । ३। वयोवृहन् । ३। विभ्राष्टयेविधर्मणे । ३।
 यत्पारियाः । युनज । तद्दधियस्ताः । मत्प्रमोजः ।
 ३। रजःसुवः । ३। प्रूरोनृषा । ताश्श्रव । सञ्चकामा
 इ । ३। भद्रसुधा । २। भद्रसुधे । पमूर्जम् । इष
 मूर्जम् । २। आगोमताइ । व्रजेभ । जातुवन्तः ।
 ३। वृक्षद्यग्ः । ३। दिविदधेइहस् । २। दिविदधेइ ।
 चाउवा । वागीडासूवोवृक्षङ्गा२३४५ः ॥ १९ ॥

* "इन्द्रस्य राजान-गौचिच ह्ये"—इति आ० भा० ३, ५, २३ । तत्र राजानमिदम् ।

^{१२} * हाउ । ३ । आइ^१चौ । ३ । आइ^१हिया । ३ । आ
^१साउ । ३ । आयाम् । ४ । नामाः । ३ । किट् । किट् ।
^१इन्द्रन्नरोनेमधिता^१हवा^१रन्ताइ । यत्पार्यायुनजनेधिया^१र
^१स्ताः । शूरोनुषाताश्रवसश्चका^१रमाइ । आगोमति
^१व्रजेभजातुवा^१रन्नाः । मना^१रश्चौइ । प्राणा^१रश्चौइ ।
^१ज्ज^१रश्चौइ । ओत्रा^१रश्चौइ । घोपार^१श्चौइ ।
^१व्रतार^१श्चौइ । भूता^१रश्चौइ । पानार^१श्चौइ ।
^१चित्तार^१श्चौइ । धीता^१रश्चौइ । सुवार^१श्चौइ । ज्यो
^१तार^१श्चौइ । वार^१श्चौइवा । ऊर^१श्चौइ ॥ २० ॥

अनयोर्वाक्यात्मन्—१भा० ६४२ पृष्ठे दृष्टव्यम् । १९, २०

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने चतुर्थः प्रपाठकः ॥

* "इन्द्रस्य राजन-रौचिर्देव" — इति आ० ब्रा० ३. २. २२ । तद्योत्तरं मिदं रौचिर्देवम् ।

॥ हरिः ॐ ॥

* ^{२२}हाउ । ^३३ । ^१ऊ२ । ^३३ । ^१ऊऊ२ । ^१इयाहाउ ।

^११ । ^५५ । ^२२ । ^३३ । ^११ । ^११ । ^११ । ^११ ।
२ । इया३हाउ । वा३ । इट्टडा२३४५ ॥ १ ॥

अस्य मूलं न ह्यकः, अपि तु कोमः सचैषः—

^२ऊ ॥ २ । १ । ५

द्वितीय तृतीये सामनि—२भा० ३०० ३१० पृष्ठयोः मृद्विते । २, ३

१ इया३ । ^३३ । ^१इयाहाउ । ^३३ । ^२इन्द्रन्नरो । ^१नेहम

^{२२}३४४ । ^२२ । ^११ । ^{२२}३४४ । ^२२ ।
धि । ताह्वन्ताइ । ह्वन्ते३ । ह्३ह्३हा३हा३ह्३ ।

^११ । ^२२ । ^{२२}२२ । ^२२ । ^११ । ^२२ । ^३३ । ^४४ । ^५५ ।
३ । ह्वन्ते । ३ । यत्पारियाः । युनञ्ज । ताइधियस्ताः ।

^२२ । ^११ । ^{२२}२२ । ^२२ । ^११ । ^२२ ।
धियस्ताः । ह्३ह्३हा३हा३ह्३ । ३ । धियस्ताः ।

^{२२}२२ । ^२२ । ^२२ । ^२२ । ^२२ । ^२२ ।
३ । शूरोनुषा । ताश्श्रव । सश्चकामाइ । चकामे३ ।

^११ । ^{२२}२२ । ^२२ । ^२२ । ^११ । ^२२ । ^२२ ।
ह्३ह्३हा३हा३ह्३ । ३ । चकामे । ३ । आगोमनाइ ।

● “अग्नेरिन्द्रान्दं पञ्चानुगानम् । इराग्नेवा” — इति आ० ब्रा० ३, १, २५ ।

तत्र प्रथमं सिद्धम् ।

† “अग्नेरिन्द्रान्दं पञ्चानुगानम्” — इति आ० ब्रा० ३, १, २५ । तत्र अगुर्थे सिद्धम् ।

११ १८८१८८८ १ १११ १८ ८१८
 नमः । ये देवा देवाः । पृथिवीषदः । स्थितेभ्यो वो
 ८८८१८१८११ १८८१८८८ १ ११ १८
 देवा देवेभ्योनमः । ये देवा देवाः । अस्तुषदः । स्थिते
 ८ १८ ८८ ८१८१८११ १८८१८८ ८ १ ११
 भ्यो वो देवा देवेभ्योनमः । ये देवा देवाः । दिक्षुषदः ।
 १ ८८ १८ ८८ ८१८१८११ १८८१८८८ १८ १८
 स्थितेभ्यो वो देवा देवेभ्योनमः । ये देवा देवाः । आशा
 ११ १८ ८ १८ ८८ ८१८१८११ १११८ १
 सदः । स्थितेभ्यो वो देवा देवेभ्योनमः । अवज्यामिव
 १ १८ १८११ १ १८ १८ ११११ १ १
 धन्व नो विते मन्यु क्रयामसि मृडतान्न इह सस्यभ्यम् । इडाश्
 १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 भा । यद् इदं विश्वम्भूतम् । युयोश् । पाउ । वारश् । नाश्

३४माः ॥ ६ ॥

१ १ १ १ १ १ १ १ १
 अधिप । ताइ । मित्रप । ताइ । क्षत्रप । ता
 १ ११ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 इ । स्वःपताइ । धनपताइ । नाश्मः । नमः उक्ततिभ्य
 १८ ८१८ ११८१८ १ १८ ८१ ११८ १
 सोत्तन्वानेभ्यश्च नमो नीषङ्गिभ्यश्चोपवीतिभ्यश्च नमो स्यङ्गस्य
 ११८१८ १ ११ १ ८ १० १११ १ १
 प्र । तिद्धानेभ्यश्च नमः प्रविध्यङ्गस्य प्रव्याधिभ्यश्च नमः स्यङ्गस्य

^१अर्ह । ^१भाक् । ^{१ १२}सोमेन । ^१सोमपाः । ^१सोम । ^१पाः । ^{१ २२}समि
^१त्या । ^१सम् । ^{१ २}इत्या । ^{१ २}परमेष्ठी । ^१परमे । ^१स्त्री । ^{१ २}ये । ^{१ २}देवाः ।
^१देवाः । ^{१ २}दिविषदः । ^१दिवि । ^{१ २}सदः । ^१अन्तरिक्षसदः ।
^१अन्तरिक्ष । ^{१ २}सदः । ^१पृथिवीषदः । ^१पृथिवी । ^{१ २}सदः ।
^१अप्सुषदः । ^{१ २}अप्सु । ^{१ २}सदः । ^{१ २}दित्सुसदः । ^१दित्सु । ^{१ २}सदः ।
^१आशासदः । ^{१ २}आशा । ^{१ २}सदः । ^१स्थ । ^{१ २}तेभ्यः । ^१वः । ^{१ २}देवाः ।
^{१ २}देवेभ्यः । ^{१ २}नमः । ^{१ २}अव । ^{१ २}ज्याम् । ^१इव । ^{१ २}धन्व नः । ^१वि ।
^१ते । ^१मन्युम् । ^१नयाभसि । ^१मृडताम् । ^१नः । ^१इह ।
^{१ २}अस्यभ्यम् । ^{१ २}यः । ^{१ २}इदं । ^{१ २}विश्वम् । ^{१ २}भूतं । ^{१ २}युयो । ^{१ २}नमः ॥०॥
^{१ २}नमः । ^{१ २}उत्ततिभ्यः । ^१उत् । ^{१ २}ततिभ्यः । ^१च । ^१उत्तन्वाने
^१भ्यः । ^१उत् । ^{१ २}तन्वानेभ्यः । ^१च । ^१नमः । ^{१ २}नीषङ्गिभ्यः । ^१नी ।
^{१ २}सङ्गिभ्यः । ^१च । ^{१ २}उपवीतिभ्यः । ^१उप । ^{१ २}वीतिभ्यः । ^१च ।
^{१ २}नमः । ^{१ २}अस्यज्ञः । ^१च । ^{१ २}प्रतिदधानेभ्यः । ^१प्रति । ^{१ २}दधाने

१ ११८ २१ १ ० ३ ११ १ १
 भ्यः । च । नमः । प्रविध्यङ्गः । च । प्रव्याधिभ्यः । प्र । व्याधि
 १८ १ ११ ११८ १ ११ १ ११८
 भ्यः । च । नमः । त्पुरभ्यः । च । त्सारिभ्यः । च । नमः ।
 १ ११ १ ११ १ ११८ १२८ १
 श्रित्तेभ्यः । च । आयिभ्यः । च । नमः । तिष्ठङ्गः । च ।
 ११ १ ११८ १ ११८ ११ १ १
 उपतिष्ठङ्गः । उप । तिष्ठङ्गः । च । नमः । यते । च । वि
 १ १ १ १ ११८ ११ १ ११
 यते । वि । यते । च । नमः । पथे । च । विपथाय । वि ।
 १ १ ११८ १२८ ११८ ११८
 पथाय । च ॥०॥ नमः । अन्नाय । अन्न । पतये । अन्नै ।
 १ ११ १ ० १०१ १ ११
 पतये । एकाक्षाय । एक । अक्षाय । च । अत्रपन्नादाय ।
 १ ११ १ ११८ ११८ १११ १
 अत्र । पन्नादाय । च । नमः । नमः । रुद्राय । तीर
 ११ १ ११८ ११८ १११ १ ११
 सदे । तीर । सदे । नमः । स्थिराय । स्थिरधन्वने ।
 ११ १ ११ ११८ ११८ १ -
 स्थिर । धन्वने । नमः । प्रतिपदाय । प्रति । पदाय ।
 ११ १ ११ ११
 च । पटरिणे । च । नमः । त्रयम्बकाय । त्रि । अम्ब
 ११ १ ११८ १ ११
 काय । च । कपर्दिने । च । नमः । आश्रायेभ्यः ।

१ १ १ १ १ १
च । प्रत्याश्रायेभ्यः । प्रति । आश्रायेभ्यः । च । न

२८ २१२ ३ १२८ ५ १२ ३
मः । संवृते । सम् । वृते । च । विवृते । वि ।

१२८ ३
वृते । च ॥ २ ॥ १ ॥ ५

नवमं साम—१ भा० २१२ पृष्ठे मुद्रितम् । ८

१८ १ १ १ १
* हाउ । ३ । ऊप् । ३ । विविबिबिबी३ । ३ । ही२ ।

२५ २ १८ २८ ८ ८ १ १ २८
३ । हाउ३वा । अभित्वाग्दूरनोनुमोक्षस् । अदुग्धाइव

२२८ १८२ १ १ १ १ १८२
धेनवीक्षसं । ईशानमस्यजगतःसर्वशक्षस् । ईशानमि

१८ १८ १ १ १ १
न्द्रतस्थीक्षस् । हाउ । ३ । ऊप् । ३ । विविबिबिबी३ ।

१ २५ २२१ २२१ २२१
ही२ । ३ । हाउ३वा । एअस् । एफट् । एमृस् ।

२२१ २२१११
एअस् । ई२३४५ ॥ १० ॥

- चक्षुषोः साम—१ भा० ४७८ पृष्ठे मुद्रितम् । १०

एषादमं साम—१ भा० २८५ पृष्ठे मुद्रितम् । ११

१ १ २ २ २ २ १
† आयाउ । ३ । अक्रांत्समृद्रःपृथमाइविधर्मान् । वि

० "चक्षितस्य जितिः"—इति चा० प्रा० २, २, २४ ।

† "दीर्घतमस्यच प्रथमम्"—इति चा० प्रा० २, २, २४ ।

३। योनोवमुद्यन्नभिदातिमा र्त्ताः। उगणावामन्यमा
 नसुरो र्वा। त्तिधीयुधाश्रवसावातमा र्इन्द्रा। अभी
 ध्यामवृषमणस्त्वो र्ताः। छाउ। ३। छाउहीहीहीही
 ही। ३। छाउ३। वा। एवयःसुवरिडार३४५ ॥ १४ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० ६८० पृष्ठे द्रष्टव्यम्। १४

* छाउ। ३। इमाः। ३। पूजाः। ३। पूजा
 पते। होइ। २। पूजापते। छाश्चवार। ए। हृदयम्।
 २। ए। हृदयाश्च। वार। पूजारूपमजीजने३।
 इट्ठडार३४५ ॥ १५ ॥

अस्य मूलं न ऋक् अपितु कोमः सपेपः—

इमाः। प्रजाः। प्र। जाः। प्रजापते। प्रजा। पते।
 हृदयं। प्रजाः। प्र। जाः। रूपम्। अजीजने ॥२।१।८॥

“अस्यपत्रं दशातुमानम् • • • प्रजापते हृदय पञ्चमम्”—इति

भा० प्रा० ३, १, २०।

^{१२} * हाउ । ^{१२} ३ । ^१ इडा । ^१ ३ । ^{१२} सुवः । ^{१२} ३ । ^{१२} ज्योतिः ।

^{१२} २ । ^१ ज्योताश्छ । ^{५२} २ ^{२२} १२ ^२ १२ ^१ १२ ^१ १२ ^१ १२ ^१ १२

^{१२} ४ पूः ॥ १६ ॥

सप्तदशं साम—२भा० १२२ पृष्ठे मुद्रितम् । १०

अष्टादशं साम—२भा० २८० पृष्ठे मुद्रितम् । १८

ऊनविंशं साम—२भा० ३३३ पृष्ठे मुद्रितम् । २६

^{२२} † हाउ । ^१ ३ । ^२ वाग्घच्चच्चह । ^{१२} ३ । ^{१२} ऐक्षीर । ^१ ३ । ^{२२} ऐच्चि

^२ हाउवाक् । ^१ ३ । ^१ हाहउ । ^२ ३ । ^२ हाउश्वा । ^१ ३ । ^२ पूजातीक

^{१२} ३ । ^२ ऐक्षीर । ^१ ३ । ^१ ऐच्चिहाउवाक् । ^२ ३ । ^१ हाहाउ । ^२ ३ ।

^१ आयाउ । ^२ ३ । ^१ अग्निरस्मिजन्मनाश्चैश्चो । ^१ ३ । ^१ चारइया ।

^२ ३ । ^१ चारइया । ^१ ३ । ^१ चैश्चोश्चो । ^१ ३ । ^१ हाउ । ^१ ३ । ^१ वाग्घ

* “कल्पपत्रं ब्रह्मसूत्रम्” इति आ० भा० १, २, २० ।

† “कल्पपत्रं ब्रह्मसूत्रम्” इति आ० भा० १, २, २० ।

- १ १२५२ ० १२ १ १
 हृहृहृहृ । ३ । ऐहीर । ३ । ऐहिहाउवाक् । ३ । हा
 २ २५ २२ २ २२२ १
 हाउ । ३ । हाउश्वा । इक्षुपुत्रामिहरयिष्पराणोहम् ।
 १२११११ २२ १ २ १२५२
 इक्षारश्शु । हाउ । ३ । वाग्घहृहृहृहृ । ३ । ऐहीर ।
 १२ २ १ २ १
 ३ । ऐहिहाउवाक् । ३ । हाहाउ । ३ । आयाउ ।
 २२१२ २ २ १ १ २ २ १
 ३ । जातवेदाश्चौश्चो । चारइया । औश्चो । चार
 १ २ २ २२ १ १
 इया । औश्चोश्च । हाउ । ३ । वाग्घहृहृहृहृ । ३ ।
 २५ २२ २ २ २ १२२२ २२२
 (एवंसर्वत्र) हाउश्वा । राथस्योषायसुकृतायभूयसेहम् ।
 १२११११ २२ १ २ २ १
 इक्षारश्शु । हाउ । ३ । वाग्घहृहृहृहृ । ३ । आयाउ ।
 २१२ २ २ २ २ १ १ १
 ३ । घृतमोचक्षुरमृतमश्रसानैश्चो । चारइया । औश्
 १ १ १ २ २ २ १ १
 चो । चारइया । औश्चोश्च । हाउ । ३ । वाग्घहृ
 २५ २ २२२ २ १११ १ १
 हृहृ । ३ । हाउश्वा । आगन्वाममिदं वृहम् । इहा
 २१११ २२ १ २ २ १ १
 २२२५ । हाउ । ३ । वाग्घहृहृहृहृ । ३ । आयाउ ।
 २१२ २ २ २ २ १ १
 ३ । त्रिधातुरकीरजसोविमानाश्चौश्चो । चारइया ।

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 औश्चो । चारइया । औश्चोश् । चाउ । इ ।

^१ ^२ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 वाग्घच्चच्चह । इ । चाउश्वा । इदं वाममिदं वृक्षस् ।

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 इद्धारश्छु । चाउ । इ । वाग्घच्चच्चह । इ । आयाउ ।

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 इ । अजस्रञ्ज्योताइरौश्चो । चारइया । औश्चो ।

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 चारइया । औश्चोश् । चाउ । इ । वाग्घच्चच्चह ।

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 इ । चाउश्वा । चराचरायष्टुत्तइदं वाममिदं वृक्षस् ।

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 इद्धारश्छु । चाउ । इ । वाग्घच्चच्चह । इ । आया

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 उ । इ । हविरस्त्रिसर्वामीश्चो । चारइया । औश्चो ।

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 चारइया । औश्चोश् । चाउ । इ । वाग्घच्चच्चह ।

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 इ । चाउश्वा । श्यश्रोक्त्रान्भूतमतनत्प्रजाउसमचूकूप

^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१ ^१
 त्पशुभ्योहस् । इद्धारश्छु ॥ २० ॥

* इती॒रइति॑ । ३ । इति॑मात्रा॒चरति॑वत्सका॒रइति॑ ।

२ । इति॑मात्रा॒चरति॑वत्सका॒र३ः । आ॒रइ॑ । ता॒र३४ ।

औ॒होवा॑ । ए॒ इति॑ । २ । ए॒ इती॒र३४५॥ २१ ॥

अस्य मूलं न ऋक्, अपितु लोभः ; पक्षेपः—

इति॑ । मात्रा॑ । चरति॑ । वत्सकः॑ ॥ २ ॥ १ ॥ ८ ॥

† स्वय॑स्कुन्वाइ । स्वय॑स्कुन्वा॒रइ॑ । २ । स्वय॑

स्कुन्वाइ॑ । स्वय॑म् । स्कु॒र । न्वा॒र३४ । औ॒होवा॑ ।

ए॒ स्कुन्वे॑ । २ । ए॒ स्कुन्वा॒र३४५इ॑ ॥ २२ ॥

अस्य मूलं न ऋक्, अपितु लोभः ; पक्षेपः—

स्वय॑म् । स्कुन्वे॑ । स्कुन्वे॑ ॥ २ ॥ १ ॥ ८ ॥

॥ इति॑ ग्रामे अरण्यगाने पञ्चमः प्रपाठकः ॥

• “निष्कवाभिनिष्कवौ दामनदुद्रुति वा” इति आ० भा० ३, ९, ९०। तत्रैवं निष्कवमनदुद्रुतम् ।

† अभिनिष्कवमेतद्वनदुद्रुतं वा (३, ९, ९०) ।

॥ हरि ॐ ॥

^{२२ २ २} ^{२२ २२ २२ २} ^{२ २२}
 * हाउहाउहाउ । भ्राजाओवा ३ । अग्निर्मूर्धादी
^{२ २} ^{२ २ १ २} ^२
 श्वाःकाश्कूरत् । पतिःपृथीवीज्ञयाआश्या२म् । अ
^{२ २२} ^{१ २} ^{२२ २ २२} ^{२२ २२}
 पा॒रेता॒स्री॒जान्वा॒शतौ॒र३ । हाउहाउहाउ । भ्राजा
^{२२ २} ^{२२ २ ४} ^{२२ १ १ २२} ^{२२}
 ओवा । ३ । भ्राजा३ओपुवा६५६ । ए । विश्वस्यजगती
^{२२ २ २२ २}
 ज्योती२३४५ः ॥ १ ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १२५ पुंस्ते ऋच्यम् । १

^{२२ १} ^{२२} ^१ ^{२ २२ २ २२}
 भ्राजा । २ । भ्राजा३१उ । वार । अयारुचाह
^{२२ २ २} ^{२ २२ २२ २} ^२ ^{१ २} ^{२ २२ २२}
 रिण्यापुनानः । विश्वाद्दिषा॒सितर॒तिसयु॒ग्वभिः । ह्यरो
^{२ २ २} ^२ ^{२ २२ २ २} ^{२२ २} ^{२ २ २२ २ २२}
 नसयुग्वभिः । धारापृष्ठस्यरोचते । पुनानोअरुषोहरिः ।
^{२ २२ २ २२ २ २२} ^२ ^{२ २२ २ २ २} ^२ ^{२२}
 विश्वायद्रूपापरियास्युक्भिः । सप्तास्येभिष्टक्भिः । भ्रा
^१ ^{२२} ^१ ^{२२} ^१ ^{२ २ २ २२} ^{२२}
 जा । २ । भ्राजा३१उ । वार । ए । विश्वस्यजगते

● "अग्नेर्मूर्धादी" इति भा० प्रा० २, २, २८ ।

† "पाथीच ऋच्यम्" इति भा० प्रा० २, २, २८ ।

१८ १८ १ ३ ५८ ६ १ ११११
ज्योतिः । ज्यो२तार३४ओहोवा । इट्इडार३४५ ॥ २ ॥

अक्ष व्याख्यानम्—१भा० ८२९ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । २

तृतीयं साम—१भा० १८८ पृष्ठे मुद्रितम् । १

* ओ३१म् । ३ । आयूः । ३ । ज्योतीः । ३ ।

२८ १८ ८ १८ १८ ८ २ २८ १८ ६ ९
ज्योतीवा । ३ । ज्योतीवाहाइ । २ । ज्योतीवा३हाउ ।

२ ११ २८ ० १८ १ १ २८ १८ १८ ११ १ १ ३
वा । इहस्वर्वैश्वानरायप्रदिशोज्योतिर्वृहत् । इन्दुरि

८ ११ २१ १ १८ ८ १ १८ ८
डासत्यम् । सत्यम् । २ । सत्योवा । ३ । सत्योवा

१ १ १८ ६ २ १ ११ २८ ८ १८
हाइ । २ । सत्योवा३हाउ । वा । इहस्वर्वैश्वानराय

१ १ १८ १८ २ १ १८ ८ ८ ८ १
प्रदिशोज्योतिर्वृहत् । कायमानोवनातुवाम् । तुवाम् ।

१ १८ ८ १ १८ ८ २ १ १८ ६
२ । तुवोवा । ३ । तुवोवाहाइ । २ । तुवोवा३

१ १ २१ २८ ८ १८ ११ २८ १८ ११ १८
हाउ । वा । इहस्वर्वैश्वानरायप्रदिशोज्योतिर्वृहत् । धी

१८ १ १ १८ १ १८ १ १८ ८ १
भूतमृथिवी । पृथिवी । २ । पृथिव्योवा । ३ । पृथि

१८ ८ १ १ ८ ६ २ १ ११ २८
व्योवाहाइ । २ । पृथिव्योवा३हाउ । वा । इहस्वर्वै

• "अक्षव्याख्यानप्रलेख"—इति भा० भा० १, १, १८ । अक्षर्वैश्वानरायम् ।

वा । इक्ष्वाकुवन्मानरायप्रदिशो ज्योतिर्वृक्षत् । षोडशम् ।

३। आयुः । ३। ज्योतीः । ३। ज्योतीवा । ३।

ज्योतीवाद्याइ । २। ज्योतीवाश्चाउ । वा । धर्मो

मदङ्गिर्भुवनेषु चक्रदत् । इट्टडा २३४५ ॥ ४ ॥

अक्ष मासानम्—१भा० १८० पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ४

पञ्चमं वाम—२भा० ११५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ५

* आ । आज । ३। अग्निर्मूर्धादीशवाःकाश्कृत् ।

पतिःपृथिवीश्याथाश्या रमः । अपात्रेतासीश्याइन्वा

शतीर । आ । आज । २। अत । आज्ञाश्चवा । ३।

आभाज । ३ ॥ ६ ॥

अक्ष मासानम्—१भा० ११५ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ६

पञ्चमं वाम—२भा० ११६ पृष्ठे द्रष्टव्यम् । ७

† चाउहाउचाउ । ओहा । २। ओहाइ । इहोही ।

● "सूर्यस्य भाजाभाजे इ"—इति भा० प्रा० १, २८ । तत्रेदं द्वितीय-
भाजाजं नाम ।

† "वायोर्विश्वंभासे इ चत्वीरी"—इति भा० प्रा० ३, १, ९८ । तत्र इदं
द्वितीयं भाजं नाम ।

^{११} ३। इक्षियो । ^१ ३। ऊम् । ^१ ३। हो । ^१ ३। च्छ ।
^{१२} ३। इडा । ^{११२} ३। ऋतम्भे । ^१ ३। हस् । ^{११} ३। पुत्तस्य
^२ वृष्णीअरुपस्यनुमारश्चाः । ^{१२} पुनोवचोविदथाजातवेदार
^१ ३साइ । ^{१२२} वैश्वानरायमतिर्नव्यसेभूश्चीः । ^{१२} सोमइवपव
^{२२११} तेचारुग्नाश्चाइ । ^२ हाउद्वाउद्वाउ । ^{१२} षोहा । ^{१२२} २।
^{१२२२} ओद्वाइ । ^{१२२} इक्षीहो । ^{११} ३। इक्षियो । ^{१२} ३। ऊम् ।
^१ हो । ^१ ३। च्छ । ^{१२} ३। इडा । ^{११२} ३। ऋतम्भे । ^१ ३।
^१ हस् । ^१ २। चारश्छ । ^{१२२} षीक्षीवा । ^{१२} इक्षीहो । ^{११} भद्रम् ।
^{१२२२} इक्षीहो । ^{१२२} अयः । ^{१२२२} इक्षीहो । ^{१२२} वामम् । ^{१२२२} इक्षीहो । ^{१२} वरम् ।
^{१२२२} इक्षीहो । ^{११} सुवम् । ^{१२२२} इक्षीहो । ^{१२} अस्ति । ^{१२२२} इक्षीहो । ^१ ष
^{२२२} भ्राजीत् । ^{१२२२} इक्षीहो । ^{१२} ज्योतिः । ^{१२२} षभ्राजीत् । ^{१२} इक्षी
^{१२} हो । ^{१२} दीदिवः । ^१ एश्च । ^{१२२} क्षियाद्वाउवाश्च । ^१ भाश्चपुसाः ॥ ८ ॥

५ १२ १२२ १२ ५१ ११८ १२२ २ २
२३४द्वात् । वातजूतोयोअभिरक्षतित्मना । औहोहोवा

१२२ १२२ १ १ १ ५
होइ । २ । औहोहोवाद्वा३१३ । वा२३ । कार३४रात् ।

११२ * १२ २१ १२ २ १२२
प्रजाःपिपत्तिवज्रधाविराजति । औहोहोवाहोइ । २ ।

१२२ १२२ १ १ १२ १ २ १२१२ २२ ३
औहोहोवाद्वा३१३ । वा२ । ए । अभाजीज्योतिरधा

१११
जी२३४पुत् ॥ १५ ॥

अथ आशानम—१भा० ३३७ पृष्ठे दृश्यम् । १५

१२ ११ १ १ १
* भूमिः । ३ । अन्तरिक्षम् । ३ । द्यौः । २ । द्या३

५२ २ १ १२१२ ११११
४ । औहोवा । ए४ । भूताया२३४५ ॥ १६ ॥

१ ११ १ १२ ५२१
† द्यौः । ३ । अन्तरिक्षम् । ३ । भूमिः । २ । भूमा

५२ २ १ १२ ३ १११
३४ । औहोवा । ए३ । आयुषे२३४५ ॥ १७ ॥

१२ १२ १२ २ ५२ २
‡ हाउ । ३ । ज्योतिः । २ । ज्योता३४ । औहो

१ १११
वा । ई२३४पु ॥ १८ ॥

० ऐन्द्रं सदादिवाकीर्त्तं सौर्यं वा अहमाहुमानं सक्तमाहु ।

† ऐन्द्रं सदादिवाकीर्त्तं सौर्यं वा जवमाहुमानं सपीदं सूक्तमाहु ।

‡ ऐन्द्रं सदादिवाकीर्त्तं सौर्यं वा इन्द्रमाहुमानं पुण्यं नाम ।

१ २ २८ १२ २९ . १ १ २ २२२
 * सन्त्वाभूतान्यैरयन् । होइ । सन्त्वाभव्यान्यैरयन् ।
 १ १ २ २ १ २ १ १ २ २ २
 होइ । सन्त्वाभविष्यदैरयन् । होइ । सन्त्वाभुवनमैर
 १ १ २ २ २ २ २ १
 यन् । होइ । सन्त्वाभूतमैरयन् । होइ ॥ १८ ॥

अथ मूलं न चक, अपितु लोभः ; मधेयः—

१ १ १ २ १ १ १ १ २
 सम् । त्वा । भूतानि । ऐरयन् । सम् । त्वा । भव्यानि ।
 २ १ २ ३ ३ २ १ १
 ऐरयन् । सम् । त्वा । भविष्यन् । ऐरयत् । सम् । त्वा ।
 १ २ १ १ २ १ २ १
 भुवनम् । ऐरयत् । सम् । त्वा । भूतम् । ऐरयत् ॥२०॥
 ॥ इति ग्रामे अरण्यगानं षष्ठ्याह्वः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

प्रथमं साम—२भा० ३३८ पृष्ठादिषु मुद्रितम् । १

द्वितीयं तृतीयं सामनि—२भा० ३४३ ३४४ पृष्ठयोर्मुद्रितम् । १-३

चतुर्थं साम—२भा० ३४० पृष्ठं मुद्रितम् । ४

१ २ १ २ २ २ १ २ २ २ २ २ २ २
 १० हाउ । ३ । सहोभ्राज । २ । सहोभ्राजा । पोधा

● "रतन् सन्न सुपर्षमित्याचक्षते"—इति भा० भा० १, २, १८ ।

† "इन्द्रस्य च सधस्यते"—इति भा० भा० ३, १, २२ ।

१२ १२२ २ १ २ १२ १ १२२
जा । २ । पोभाज । अभाजीत् । ३ । व्यभाजीत् । ३ ।

१ १ १ २ २ १
अदियत् । ३ । अदियुत् विश्वम् । तत्सहो । वृहत् ।

१ २ १ १ २ २ १
अदियुत् दधाट् प्रा २ भ्राट् । अदियुत् हर्मि अरुत् । ३ ।

१ २ २ १ २ २ १ २ २
अदियुत् हर्मि उषसो अरोच २ याः । ३ । स हो भ्रा

१ २ २ २ १ २ २ १ २ २
ज । २ । स हो भ्राजा । पोभाजा । २ । पोभाज । अभा

१ २ २ १ १ १ १ २
जीत् । ३ । व्यभाजीत् । ३ । अदियुत् । २ । अदियु-

१ २ १ २ १ २ २ १ २
तात् । ३ । अदियुत् हर्मि अरुत् उषसा

१ १ २ २ २ १ २ १ १ १
न्दिवि सर्वा विभाती २ ३ ४ ५ ॥ ५ ॥

अस्य सूक्तं न सक्तं, अपितु लोभः सचेतः—

१ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २
अदियुत् । विश्वम् । भूतम् । सहः । वृहत् ।

१ २ २ १ २ २ १ २ २
अदियुत् । अभाट् । प्रा । अभाट् । अदियुत् ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २
घर्मः । अरुत् । अदियुत् । घर्मः । उषसः ।

१ १ २ १ २ १ २ १ २
अरोचयः । भूतिः । सर्वा । कामान् । अशीमहि ॥ २ १ ० ॥

पहं साम—१भा० १४६ पृष्ठे मुद्रितम् । ६

सप्तमं साम—१भा० १४४ पृष्ठे मुद्रितम् । ७

अष्टमं साम—१भा० १४७ पृष्ठे मुद्रितम् । ८

नवमं साम—१भा० १४९ पृष्ठे मुद्रितम् । ९

१ १ २ २ २ २ १ १ १ १ २ २ २ २
* उद्यंलोकानरोचयः । होइ । इमांलोकानरोच

१ १ १ २ २ २ २ १ १ १ २ २ २ २
यः । होइ । प्रजाभूतमरोचयः । होइ । विश्वभूतमरो

१ १ १ १ २ २ १ १ २ २ १ १ १ १
चयः । होइ । इन्द्रोऽहोवा । घर्मोऽज्योतीः २३४५ ॥ १० ॥

अथ सूक्तं च अथ च पितृ लोभः ; सवैवः—

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
उद्यन् । उत् । यन् । लोकान् । अरोचयः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
इमान् । लोकान् । अरोचयः । प्रजाः । प्र । जाः ।

१ १ १ १ २ २ १ १ १ १ १ १ १ १
भुतम् । अरोचयः । विश्वम् । भूतम् । अरोचयः ॥२।१०॥

एकादश-द्वादशे सामनि १भा० १५१-१५२ पृष्ठे मुद्रितम् । ११-१२

त्रयोदश-चतुर्दशे सामनि—१भा० १५५-१५६ पृष्ठयोर्मुद्रितम् । १३-१४

पञ्चदश-षोडशे सामनि १भा० १६१-१६२ पृष्ठयोर्मुद्रितम् । १५-१६

१ १ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २ १ २ २
† वाक् । मनःप्राणःप्राणोपानोव्यानश्चक्षुःश्रोत्रंशर्म

● "सर्वं लोकोचन निन्दक वा"—इति आ० भा० १, १, १८ ।

† "वासादिविवाजम्"—इति आ० भा० १, १, १८ ।

१ १ १२ १ १२ १२ १ १२ १२
 वर्मभूतिःप्रतिष्ठा । आदित्यःपित्रयम् । ३ । आयुःपि
 त्रयम् । ३ ॥ १७ ॥

अस्य मूलं न ऋक् अपितु कोमः सचैवः—

१ १२ ३ २ ३ २ ३ २
 वाक् । मनः । प्राणः । प्र । आनः । अपानः ।
 ३ २ ३ २ ३ २ १ २२ १ १२
 अप । अनः । व्यानः । वि । आनः । चक्षुः । श्रोत्रम् ।
 १ १२ १ १२ १ १२ ३ २ ३ १ ३
 शर्म । वर्म । भूतिः । प्रतिष्ठा । प्रति । स्था । आदि
 १ १ २ १ १२ १ १२ १ १२
 त्यः । आ । दित्यः । पित्रयम् । आयुः । पित्रयम् ॥ २१० ॥

अष्टादशं साम—२भा० ३४६ पृष्ठे मुद्रितम् । १८

जनविंशं साम—२भा० २४१ पृष्ठे मुद्रितम् । १९

१२ २ २ ३ ३ २ ३ २ ३ २
 * हाउहाउहाउ । भ्राजाओवा । ३ । उदुत्यञ्जा ।
 २५ १ २ १ २ २
 ३ । हाउश्वा । आर्चिः । इन्द्रन्नरोनेमधिताहवारश्
 २ १२ २ ३ २ २ ३ २ २ २
 नाश्वा । हाउरहाउ । भ्राजाओवा । ३ । तवेदसम् ।
 २५ १ ३ २ २ २ १ २ २ २ २
 हाउश्वा । शोचिः । हाउरहाउ । भ्राजाओवा । ३ ।
 १२ २ २ २ १ २ १ २ २
 देवंवहा । ३ । हाउश्वा । तापः । यत्पार्यायुनजता

० १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०
 इधियारस्ताः । हाउरहाउ । भ्राजाओवा । ३ । ति
 २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१
 केतवः । ३ । हाउश्वा । चारः । हाउरहाउ । भ्राजा
 ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२
 ओवा । ३ । दृशेविश्व । ३ । हाउश्वा । साहः ।
 ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३
 गुरोर्नृषाताश्रवसाशुकारस्ताः । हाउरहाउ । भ्राजा
 ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४
 ओवा । ३ । यद्दर्थम् । ३ । हाउश्वा । नारः । हाउ
 ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५
 रहाउ । भ्राजाओवा । ३ । दृशेविश्व । ३ । हाउश्वा ।
 ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६
 भारः । आगोर्मातब्रजेभजातुवारस्ताः । हाउरहाउ ।
 ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७
 भ्राजाओवा । ३ । यद्दर्थम् । ३ । हाउश्वाउवाः ।
 ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८
 ईर३४पू ॥ २० ॥

अस्य व्याख्यानम्—१भा० १३८ पृष्ठे, पुनः तत्रैव ६४१ पृष्ठे च क्रमात् द्रष्टव्यम् १०

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०
 * उन्नयामि । होइ । ३ । आदित्यम्प्राञ्चयन्तमुन्न
 ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१
 यामि । होइ । ३ । अक्षोरात्राण्यरित्राणि । होइ ।
 ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२
 ३ । यौनैर्हाउ । ३ । तस्यामसावादित्यैर्यतेहाउ । ३ ।

० "आदित्यस्योन्नयं तदादित्याकोत्यावचते" इति आ० भा० ३, १, २८ ।

^१ तस्मिन्वयमौयमानईयामचेद्वाउ । ^२ ३ । ^{१२२} ईयामचेद्वाउ । ^१ २ ।
^{१२२} ईयामचेद् । ^१ वाउवा । ^{१२२} प्रियेधामस्त्रियक्षरे । ^१ २ । ^{१२२} प्रिये
^{२२} धामस्त्रियक्षरे २३४५ ॥ २१ ॥

अस्य मूलं न ऋक् अपितु लोभः, सर्वेषः—

^१ उन् । ^१ नयामि । ^१ आदित्यम् । ^१ आ । ^१ दित्यम् । ^१ प्रा
^{१२२} च्चम् । ^{१२२} यन्तम् । ^१ उन् । ^१ नयामि । ^१ अहोरात्राणि । ^१ अ
^१ हः । ^१ रात्राणि । ^{१२२} अरित्राणि । ^१ द्यौः । ^१ नौः । ^१ तस्याम् ।
^{१२२} असौ । ^१ आदित्यः । ^१ आ । ^१ दित्यः । ^१ ईयते । ^१ तस्मिन् ।
^{१२२} वयम् । ^{१२२} इयमाने । ^{१२२} ईयामहे । ^१ प्रिये । ^१ धामन् । ^१ अत्र
^१ क्षरे । ^१ त्रि । ^१ अक्षरे ॥ २ ॥ १० ॥

॥ इति ग्रामे अरण्यगाने षष्ठः प्रपाठकः ॥

॥ इति व्रत नाम तृतीयं पर्वं च समाप्तम् ॥

॥ समाप्तञ्चारण्यगानम् ॥

॥ सामवेदसंहितायां ऋन्दार्चिकपरिशिष्टं समाप्तम् ॥

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

सामवेदसंहिता ॥

तत्र

॥ अथ कन्दार्चिक-परिशिष्ट-परिशिष्टम् ॥*

अथवा

॥ अथ स्तोभः ॥†

॥ हरिः ॐ ॥

१ २२ ३ १ २ ३ १ २२ १ २२
अथ । स्तोभ । प्रकृतिः । प्र । कृतिः । अश्वाः ।

१ २२ ३ १ २ १ १ २२ ३ १ २ ३
गावः । ऊवेवसु । ऊवे । वसु । विदावसु । विदाः ।

● कन्दार्चिकपरिशिष्टः इत्यनेन चतुर्णां प्रायः सर्वासां सर्व सामां कृत्वा कन्द-स्तोभो तत्र कन्द-परिचयस्तु कन्दार्चिकस्तोत्रमेव लभ्यते अथवा परिशिष्टे स्तोभ-परिचयः ।

† स्तोभलिङ्गिभः, सर्वं पद-वाक्य-भेदान् "अधिकृतं सत्यं ग्विकस्यको सर्वः स्तोभः"—इति यदुक्तं श्रीसांख्यिकरत्नमालाया मन्वाभ्यां द्वितीयपादेकादशाधिक-रत्न व्याख्यानावसरे साधनेन तदेतन्नवमं सर्वस्तोभमात्रस्त्वामिमेतन्, तेन आत्राकादि-मन्विष-वाक्य-स्तोभे, वातकारादि-पदद्वय पदस्तोभेषु च आवातिः ।* तदुक्तम् "आत्राशिः कृतिः संज्ञानं प्रकृतः परिदेवमं ग्रीष मन्वे वकक्षेव कृष्टिगाम्नामनेव च"-इति वाक्यस्तोभ-भेदाः तत्र "अनन्तस्तोत्ररत्नता अभूत्"-इति, "मनोहाच मनोहाचतये"-इत्यादि, "देदेवा देवाः दिविपदः अकारिचंसदः, पृथिवीपदः"-इत्यादि;

१२२ १२२ ३१२ १२२ १२२ १
वसु । दक्षाय । हविष्मते । योनिम् । इन्द्रः । च ।

१२२ ३१ ३१ ३० १२२
गच्छथः । दाः । वसु । वृधे । महे । अग्निः । आङ्गतः ।

३ २ १२२ १ १२
आ । ऊतः । शुक्रः । आङ्गतः । आ । ऊतः । अस्मभ्यम् ।

३ १२ ३ " १२२ १ १२ ३
गातुवित्तमम् । गातु । वित्तमम् । हविष्कृते । हविः ।

१२२ ३१ ३ १ ३ १ १
कृते । गोः । पदे । पृट् । उदधिः । उद । धिः । नि

३ ३ ३ १२२ १२२ ३ १२ ३
धिः । नि । धिः । गावः । अश्वाः । घृतश्रुतः । घृत ।

१२ ३ ३ ३ ३ ३ १२२
श्रुतः । आ । गच्छि । आ । इच्छि । ते । इमे । अति ।

१२२ ३ १२ ३ १२ ३ १२
द्विषः । सुभृतये । सु । भृतये । जनित्रम् । स्वः ।

१२२ १२ १२२ १२२
महः । स्वः । मयः । सश्रवसे । सम् । श्रवसे ।

१२२ ३ ३ १२ ३ २ ३
विश्रवसे । वि । श्रवसे । सत्यश्रवसे । सत्य । श्रव

“रगत सं ज्ञानं रिशासदम्” इति, “यदिन्द्रं यथा त्वम्”—इति, “समधिचं दध”
—इति, “विश्वे वा देवानां धमिद्वज्ज्वं ज्योतिराततमम्”—इति, “प्रजाभूतमणी-
जने”—इति, “शौरङ्गान् भूमिराततमत् संमद्रं समशुक्रपत”—इति—इत्येव सादृशः
क्रमेणोदाहार्यः । पद-शोभ-विवरणम्, मन्त्राणाञ्च-तृतीय-प्रपाठक यथोदर-सङ्घे;
तद्गुदाहरणानि तु शोभ इत्येवम्पदमन्तरादि प्राप्ताणि बहूनि । इमे जय
वाक्यशोभाः पूषदत्र-पदशोभार्थं-नामयन्त्वं य न ताः सामसु, तथाप्यथो वञ्ज ॥

^{१ २ २} ^{३ १ १} ^० ^{१ २ २} ^{० २}
 से । अ॒वसे । सु॒श॒माः । सु । श॒माः । म॒हः ।
^{१ १} ^{१ २ २} ^{० २} ^{३ १ २} ^{३ १} ^१
 वि॒शे । दि॒वम् । ऋ॒तम् । अ॒मृतम् । अ । मृ
^{२ २} ^{३ १ २} ^० ^{२ २ २} ^{१ २ २} ^{१ २ २}
 तम् । म॒धुश्च॒प्रतः । म॒धु । अ॒प्रतः । ध॒र्मणे । इ॒न्दुः ।
^{१ १} ^० ^{१ ० १} ^१
 समु॒द्रम् । स॒म् । उ॒द्रम् । उ॒र्विया । वि । भा॒ति ।
^{१ २} ^{१ २ २} ^{१ २ २} ^२ ^{१ २ २}
 स्व॒र्वते । ध॒र्म । वि॒धर्म । वि । ध॒र्म । वि॒श्वम् । स॒म् ।
^{३ १ २} ^० ^{१ २ २} ^{० १ २} ^१
 अ॒त्रिण॒म् । द॒ह । वि॒श्वम् । वि । अ॒त्रिण॒म् । द
^{१ २ २} ^{० १ २} ^० ^{१ २}
 ह । वि॒श्वम् । नि । अ॒त्रिण॒म् । द॒ह । अ॒स्येइ॒ति ।
^{१ २ २} ^{३ १} ^{१ २ २} ^{३ १} ^{२ २ ०} ^{३ १ २} ^३
 रा॒यः । उ॒त । अ॒वः । इ॒पः । वृ॒धे । स॒दी॒विशः । स॒दः ।
^{१ २} ^{१ २ २} ^{१ २ २} ^{१ २} ^० ^{१ २}
 वि॒श । अ॒ति । वि॒श्वानि । दु॒ग्गिता । दुः । इ॒ता ।
^३ ^{१ २ २} ^{० २} ^{३ १} ^३ ^{२ ०} ^०
 त॒रेम । अ॒वः । वृ॒हन् । वा॒जी । जि॒गी । वा॒न् । दी॒दि
^१ ^{३ १ २ २} ^{३ १ २ २} ^{३ १} ^{३ १} ^{३ १} ^{३ १}
 हि । दी॒दयात् । स॒वृ॒क्तिभिः । सु । वृ॒क्तिभिः । नृ॒मा
^२ ^{३ १ २ २} ^{१ २ २} ^{३ १} ^३
 द॒नम् । नृ । मा॒दनम् । भ॒रेषु । श्वां । वा॒जी । जि॒गी ।

१ १ २२ १ २ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८
वा । विश्वा । धनानि । अर्काः । देवानाम् । परमे ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
व्योमन् । वि । ओमन् । अर्कस्य । देवाः । परमे । व्योम

न । वि । ओमन् ॥ १ ॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
औ । हो । वा । हा । इडा । भा । इय । इयान् ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
ययुः । इह । ऊवे । इति । उप । अतून् । हय । ये ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
दिवः । दिवम् । विशः । अर्चा । वः । वाहाः । आ ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
अरुहन् । अुधि । अर्चि । इहि । इन्द्रः । अग्ने ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
इह । इहि । बल । उवै । इह । अुधि । अयम् ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
इदम् । इदकम् । रयिष्ठाः । रयि । स्थाः । ओकः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
दद । अणु । दक्षुः । हरिश्चीः । हरि । श्री । सः ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
वव । वसु । भगाय । ह्ये । वयः । वयोभिः । सम् ।

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२
न्वा । चिन्वन्ति । रिणन्ति । ततक्षुः । शिशन्ति । धी

१ २ ३ ४ १ २ ३ ४ ५ ६ ७
तिभिः । अष् । अभि । दिशः । एत् । स्तुषे । आ ।

८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६
अयम् । अशायम् । ह्विषः । ए । दिवम् । आ । दिवः ।

१७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५
आ । असौ । का । अविदत् । दिवा । यः । दुरतिनम् ।

२६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६
दुः । अतिनम् । दिवि । इति । इव । द्युभिः । इ

३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७
डाभिः । खरत । श्लोकयत । श्लोकाः । धनम् । धर्म ।

४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५
वा । अग्निः । तपति । प्रति । दहति । ति । अग्निः । वै ।

५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५
म्बमिः । दोहे । द । ज्वर । ज्व । आ । इयम् ।

६६ ६७ ६८ ६९
जर्मिः । इव । जनत् ॥ २ ॥

७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७
आ । आइ । हाइ । आज । हाज । औ । औइ ।

७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७
ओइ । वोइ । मोइ । ऊम् । औ । हो । वा । हा ।

८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७
ए । चे । दे । धे । या । हा । ह्य । ह । हि । य ।

९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५
व । वा । उप् । ऊम् । इ । उ । ओम् ॥ ३ ॥

१ ५ १२ १ १२ १ १२ १ १२ १ १२
इट् । इडा । दिशम् । विगम् । हस् । अश्वा ।

१ १२ १ २ १ १ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
शिशुमती । युवतिः । च । कुमारिणी । स्वः । ज्योतिः ।

१ १ १ १ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २
चै । सुष्टुभः । सु । स्तुभः । तुभः । अश्वा । शिशुम् ।

१ १ १ १ १ २ १ २
अक्रान् । विष्टुभुः । वि । स्तुभः । भृहत् ॥ ४ ॥

१ २ १ २ १ २ १ २
सच्चः । नरः । सत्यम् । ओजः । स्नात् ।

१ १ १ १ २ १ २
इदम् । द्यौः । अक्रान् । भूमिः । अततनत् । समु

१ १ १ १ १ २
द्रम् । सम् । उद्रम् । सम् । अचूकुपत् । ऐरयत् ।

१ १ १ २ १ २ १ २ १ २
देवाः । दिवा । ज्योतिः । स्वः । जगन्म । महः । पृथि

१ १ २ १ १ १ १ २
व्याः । दिवम् । आ । शक्मे । वाजिनः । यमम् ।

१ १ १ १ २ १ २ १ २
देवानाम् । अवसा । वयम् । ममः । आवत् ।

१ १ १ २ १ २ १ २
वृहत् । वामम् । वृहत् । पार्थिवम् । वृहत् । अन्त

१ १ १ २ १ २ १ २
रिक्मम् । वृहत् । दिवम् । वृहद्भ्यः । वामेभ्यः ।

१ १
वामम् ॥ ५ ॥

स० त्वा० अनोनवुः० अनोनवुः० मरुतः ।
 विश्वस्वात् । अग्निः । मूर्धा । अभवत् । दिवः ।
 नम् । * * * * * (१) ॥ ६ ॥

आज्यदोहम् । आज्य । दोहम् । चिदोहम् ।
 चि । दोहम् । च्योहम् । ऋतम् । उम् । शम् ।
 योः । हविः । अथ ॥ ७ ॥

अभि । इमहे । सर्प । स्वः । अभिः । प्र । म
 हिः । इमहे । प्र । सर्प । स्वः । उत् । सर्प । स्वः ।
 स्वः । स०सर्पन्तः । सम् । सर्पन्तः । सर्पत । प्र ।
 सर्पत । स्वः । गमेम । ने । वयम् । स्वः । सम् ।
 सर्प । हपाय । प्र । हपा । हपाय । प्र । हपाय ।

(१) "पतिः"—इत्यादिपत्रः—२भा० ४०८ पृष्ठे, पतिः ।

१ १२ ३ १२ ४ १ १२
दिशः । प्रदिशः । प्रादिशः । कल्पन्ताम् । राजम् ।

१ १ १ १ १२ १ १ १
गमेम । खराजम् । ख । राजम् । गमेम । उद्दिशः ।

१ २ १ १ १ १ १
उत् । दिशः । विदिशः । वि । दिशः । कल्पन्ताम् ।

१ १ १ १ १ १ १
विराजम् । वि । राजम् । गमेम । खराजम् । ख ।

१ १२ १
राजम् । गमेम ॥ ८ ॥

॥ प्रथमस्यार्द्धः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

१ १ १२ १ १२ १ १२ १
ब । हरिः । मतिः । एकम् । सम् । ऐरयत् ।

१ १ १२ १ १ १ १२ १ १२
वृधे । एकम् । सम् । ऐरयत् । मचे । एकः । वृषा ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
वि । राजति । ऊवे । विराजम् । वि । राजम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
खराजम् । ख । राजम् । महत् । साम । अजी

जने । म॒हत् । भ॒द्रम् । अ॒जी॒जने । अ॒भ्रा॒ह्म॒व्यम् ।
 अ । भ्रा॒ह्म॒व्यम् । अ॒जी॒जने । अ॒भि॒भूः । अ॒भि । भूः ।
 अ॒सि । रा । व । रे । अ॒स् । अ॒यम् । वा॒यौ । त्रि
 वृ॒तम् । त्रि । वृ॒बम् । प्र॒वृ॒तम् । प्र । वृ॒तम् । अ
 स् । फ॒ट् । मृ॒म् । ह॒म् । अ॒भि । अ॒भूः । ह॒स् ।
 प्र॒ह॒म् । प्र । ह॒म् । च॒क्षुः । क॒रः । च॒रौ॒ह॒रः ।
 च॒रः । च॒रः । वृ॒श्च । प्र॒वृ॒श्च । प्र । वृ॒श्च । प्र । कि
 त्थि । व॒यः । वृ॒ह॒त् । ऋ॒तम् । च॒विः । भ॒द्राम् ।
 स्व॒धाम् । स्व । धाम् । स्व॒यम् । स्क्व॒ण्वे । इ॒षम् ।
 ऊ॒र्जम् । र॒जः । स्वः । वाक् । इ॒डा । स्वः । वृ॒ह॒म् ।
 भाः । अ॒र्कम् । अ॒र्च॒त । दे॒वा॒वृ॒धम् । दे॒वा । वृ॒धम् ।
 इ॒ह । प्र॒जाम् । प्र । जा॒म् । इ॒ह । र॒यिम् । र

१२ ३ १ २ ३ १ ३
राणः । रायस्योषाय । रायः । पोषाय । सुकृताय ।

१ २ १ २ ३ २ ३ २
सु । कृताय । भूयसे । आ । अगन् । वामम् ।

३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
इदम् । वृद्धत् । इदम् । वामम् । इदम् । वृद्धत् ।

१ २ १ २ १ २ १ २ १ २ १ २ ३
मन्स्व । ओजः । सद्दः । बलम् । इन्द्रः । वयः । दधे ।

१ २ ३ २ १ २ ३ २ ३ १ २
सधम् । ऋतम् । प्रिय । प्रियम् । ब्राह्मणानाम् ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
यत् । मत्तः । तत् । मयि । ब्राह्मणानाम् । पशू

१ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १
नाम् । यत् । मनः । तत् । मयि । पशूनाम् । योपि

१ १ २ ३ १ २ ३ १ २
ताम् । यत् । मनः । तत् । मयि । योपिताम् ।

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ ३
वीहि । यवे । सम् । यमन् । न । व्यायमन् । वि ।

१ २ ३ ३ २ ३ १ २ ३ ३
आयमन् । वि । यमन् । न । समायमन् । सम् । आ

१ २ ३ ३ १ २ ३ ३
यमन् । ये । के । च । उदरसर्पिणः । उदर । सर्पि

३ १ २ ३ ३ १ २ ३
णः । तेभ्यः । नमः । सेतून् । तर । दुस्तरान् । दुः ।

११ख०] छन्दश्चर्क-परिशिष्ट-परिशिष्टम् । ५२६

१ २२ १ २२ १ २२ ० १ १ २२
तरान् । दानेन । अदानम् । अ । दानम् । अक्रो
१ २ १ २२ २ २ १
धेन । अ । क्रोधेन । क्रोधम् । अहया । अत । ध
१२ १ २२ ३ १ २ १ २२
या । अश्रद्धाम् । अ । अह्वाम् । सत्येन । अनृतम् ।
अन । अतम् । एषा । गतिः । एतत् । अमृतम् ।
२ १ २२ १२ ३ १ २२ २ १ २२
अ । मृतम् । स्व । गच्छ । ज्योतिः । गच्छ । सेतन् ।
३ २ २ २ २
तीर्त्वा । चतुरः ॥ ९ ॥

१ २२ ३ २२ १
आयुः । सत्यम् । आ । नः । द्विय । मनदो
२ १ २ १ २२ १ २२ १
हम् । मन । दोहम् । एन्याविन्वी । एन्यौ । एन्यौम् ।
२ ३ २ १ २ ३
आहोइति । एन्यौ ॥ १० ॥

१ २२ १ २२ १ २२ १ २२ ३
धाम । यत् । भर्गः । यशः । वर्चः । अस्मिन् ।
१ २२ १ २२ १ २२ १ २२ १ २२ १ २२
आयुः । विश्व । आयुः । विश्वम् । विश्वम् । आयुः ।
३ १ २ ३ १ २२ १ २२
अशौमहि । प्रजाम् । प्र । जाम् । त्वष्टः । अधि ।
३ १ २ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३
नि । धेहि । असोइति । अतम् । मम । अरुदः । व

६०ख,

^१ यम् । ^२ ते । ^{१ १८} राजम् । ^{३ १ १} खराजम् । ^४ ख । ^{१ १८} राजम् । ^५ वि
^{१ १} राजम् । ^२ वि । ^{१ १८} राजम् । ^{३ १ १} खराजम् । ^४ ख । ^{१ १} राजम् ।
^{३ २} घर्मः । ^{१ १८} प्रवृत्तः । ^४ प्र । ^{३ १} वृत्तः । ^{५ १} तन्वा । ^२ सम् । ^३ आ
^२ नृधे । ^{१ १} वृधे । ^{३ १} स्वः । ^४ आनशे । ^{५ १} महे । ^{३ २} अभिः । ^४ स्फू
^२ ज्जी । ^{३ १} यम् । ^{४ १} द्वियः । ^५ सम् । ^३ ओषा । ^२ अभि । ^३ स्फूर्ज ।
^२ यम् । ^{३ २} द्वियः ॥ ११ ॥

^{१ १८} अश्वमिष्टये । ^{१ १८} पश्वम् । ^२ इष्टये । ^{१ १८} अश्वदिष्टये ।
^{१ १८} अश्वत् । ^३ इष्टये । ^{१ १८} भुवत् । ^{१ १८} जनत् । ^{१ १८} वृधत् । ^{१ १८} करत् ।
^{३ १} धेनुः । ^{१ १८} पयः । ^{१ १} स्वः । ^{१ १८} विश्वम् । ^{१ १८} ज्योतिः । ^{१ १८} विश्वम् ॥ १२ ॥ .
^{३ २} भद्रम् । ^{१ १} श्रेयः । ^{१ १८} तन्तुः । ^{१ १८} श्रोतुः । ^{१ १८} सद्दः । ^१ भू
^{१ १} निः । ^{३ १ १} अन्तरिक्षम् । ^{१ १८} द्यौः । ^{१ १८} महः । ^{३ १} विश्वेषाम् । ^{३ १} भूना
^२ नाम् । ^{१ १८} स्तोभानाम् । ^{३ १ १} इष् । ^{३ १ १} विश्वज्योतिः । ^{३ १} विश्व ।
^१ ज्योतिः ॥ १३ ॥

^{१ २२} मच्चि । ^{१ २२} दिवि । ^{१ २२} द्युत् । ^{१ २२} द्युतः । ^{१ २२} शुक्रम् । ^{१ २२} शुक्रम् ।
^{१ २२} शुक्रम् । ^{१ २२} शुक्रम् । ^{१ २२} शुक्रम् । ^{१ २२} चन्द्रम् । ^{१ २२} चन्द्रश्चन्द्रम् ।
^{१ २२} इन्द्रम् । ^{१ २२} चन्द्रम् । ^{१ २२} अन्तरिक्षम् । ^{१ २२} स्वः । ^{१ २२} दिवम् । ^{१ २२} जग
^{१ २२} न्म । ^{१ २२} परात् । ^{१ २२} परम् । ^{१ २२} ऐरयत् । ^{१ २२} यज्ञः । ^{१ २२} दिवः । ^{१ २२} मूर्धा ।
^{१ २२} देवमादनः । ^{१ २२} देव । ^{१ २२} मादनः । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} पृथि
^{१ २२} वो । ^{१ २२} अन्तरिक्षम् । ^{१ २२} द्यौः । ^{१ २२} आपः । ^{१ २२} कनिकदात् । ^{१ २२} सि
^{१ २२} न्धुः । ^{१ २२} आपः । ^{१ २२} मरुतः । ^{१ २२} मादयन्ताम् । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} ज्यो
^{१ २२} तिः । ^{१ २२} दिवः । ^{१ २२} मूर्धानम् । ^{१ २२} सम् । ^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} यशः ।
^{१ २२} सम् । ^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} तेजः । ^{१ २२} सम् । ^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} स्वः । ^{१ २२} सम् ।
^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} सम् । ^{१ २२} ऐरयन् । ^{१ २२} यशः । ^{१ २२} घर्मः ।
^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} तेजः । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} स्वः । ^{१ २२} घर्मः ।
^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} घर्मः । ^{१ २२} घर्मः ।
^{१ २२} ज्योतिः । ^{१ २२} इडाम् । ^{१ २२} यच्छ । ^{१ २२} हस्कुतिम् । ^{१ २२} यच्छ । ^{१ २२} मनः ।

१ १२ १ १ १२ ३ १ १ १ १ १२ १ १२
 षीजः । यच्छ । मनः । महिमानम् । यच्छ । यशः ।

१ १२ १ १ १ १ १ १ १ १२ १ १
 त्विषम् । यच्छ । प्रजाम् । प्र । जाम् । वर्चः । यच्छ ।

१ १२ १ १ १ १ १ १ १ १२ १ १
 पशून् । विशम् । यच्छ । ब्रह्म । क्षत्रम् । यच्छ ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 स्वः । ज्योतिः । यच्छ । तेजः । घर्मः । सम् । क्रीडन्ते ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 शिशुमतिः । वायुगोपाः । वायु । गोपाः । तेजस्वतौः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 मरुद्भिः । भुवनानि । चक्रदुः । इन्द्रः । धेनुः । आपः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 धेनुः । भूमिः । धेनुः । अन्तरिक्षम् । धेनु । द्यौः । धेनुः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 परम् । धेनु । व्रतम् । धेनु । सत्यम् । धेनु । ऋतम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 धेनु । इडा । धेनुः । स्वः । धेनुः । ज्योतिः । धेनुः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 तीक्ष्णम् । प्रजाम् । प्र । जाम् । गर्भः । नः । यम् ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 अदुधहि । आ । च । परा । च । पथिभिः । चरतः ।

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 अयम् । सः । शिङ्त् । यस्मात् । द्यावा । पृथिवी

१ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १ १
 इति । भुवनानि । चक्रदुः । यस्मात् । आपः । षीष

^{१ २२} धयः । ^३ ओष । ^{६२२} धयः । ^३ भुवनानि । ^{१ २२} चक्रदुः । ^{१ २२} यस्मात् ।
^{१ २ २} समुद्रियाः । ^३ सम् । ^{१ २} उद्रियाः । ^{१ २२} भुवनानि । ^{३ २} चक्रदुः ।
^{१ २२} अस्मात् । ^{१ २२} विश्वा । ^{३ २} भूता । ^{१ २२} भुवनानि । ^{३ २} चक्रदुः । ^{१ २२} आपः ।
^{१ २२} येभिः । ^{१२} व्यश्चम् । ^३ वि । ^{१ २२} अश्चम् । ^{१ २२} ऐरयः । ^{१ २२} तेभिः । ^{१ २२} वि ।
^३ अश्चि । ^३ मदम् । ^{१ २२} येभिः । ^{३ २} भूतम् । ^{१ २२} सद्दः । ^{१ २२} सद्दः । ^३ स
^{२२} द्दः । ^३ सद्दः । ^{१ २२} तेभिः । ^{१ २२} तेजः । ^{१ २२} आपः । ^{१ २२} आपः । ^{१ २२} येभिः ।
^{३ २ २} वि । ^{१ २२} अन्तरिक्षम् । ^{१ २२} ऐरयः ॥ १४ ॥

॥ इति प्रथमः प्रपाठकः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

^{*} ^{*(१)} । ^{*} ^{*(२)} । ^{*} ^{*(३)} । ^१ आ । ^१ नः । ^१ ब्रुवे ।
^{१ २२} रक्षत । ^३ नः । ^{१ २} रक्षितारः । ^{१ २} गोपायत । ^१ गोपायितारः ।

(१) रक्षोऽङ्गः—१भा० ४६४ पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—रक्षोऽङ्गः—२भा० ४६६ पृष्ठे मुद्रितः ।

(३)—रक्षोऽङ्गः—२भा० ४६० पृष्ठे मुद्रितः ।

१ १ २२ १ २२ ३ १ १ ३
 * * * * (१) प्रा । जन । दिवम् । अन्तरिक्षम् । पृथि

२ ३ १ २ ३ २ ३ २ १ २
 वीम् । विश्वभोजसम् । विश्व । भोजसम् । पुरु

२ २ ३
 पाः । पुरु । रूपाः । अश्रवः ॥ १ ॥

१ १ २२ १ २२ ३ ३
 वाक् । द । द्य । वाजम् । वि । अश्रवै ।

३ १ २ ३ १ २२ १ २२ १ २२ १ २२ ३ २
 सुधाम । सु । धाम । धाम । मनः । वयः । वर्चः । इह ।

१ २२ १ २२ १ २ १ २२ ३ २ १ २२ ३
 इडा । आयुः । स्वः । ज्योतिः । ऋतम् । महः । आ

२ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ २
 युद्धाः । आधुः । धाः । अस्मभ्यम् । वर्चाधाः । वर्चः । धाः ।

३ १ २ १ २२ ३ १ २ ३ २ ३ ३
 देवेभ्य । गावः । वृषभपत्नीः । वृषभः । पत्नीः । वैरा

१ २ ३ ३ ३ ३ ३ १ २ ३ २ ३
 जपत्नी । वैराज । पत्नीः । विश्वरूपाः । विश्व । रूपाः ।

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ ३ २
 अस्मासु । रमङ्गम् । देवेषु । निधिमान् । नि । धिमान् ।

३ २ ३ २ ३ २ ३ २ १ २२
 अहम् । सु । भन्तः । आ । अर्कः । ज्योतिः ।

१ २ ३ २ ३ ३ ३
 स्वः । धेनुः । कङ्गी । ङी ॥ २ ॥

^{१ २४} महस्वान् । ^{१ २४०} महसः । ^{१ २४} पतिः । ^{१ २४} अदिद्यवन् । ^० स्व
^२ र्जित् । ^३ स्वः । ^२ जित् । ^{३ १ २} वाजसातमः । ^१ वाज । ^{१ २४} सातमः ।
^{१ २४} अदिद्यवत् । ^{१ २४} ऐरयत् । ^{३ २} अपः । ^{१ २४} सम् । ^१ ऐरयत् । ^१ भू
^२ तम् । ^३ ऐरयत् । ^{३ २} अपाम् । ^{० १ २४} गर्भः । ^{० २} अग्निः । ^{१ २४} इडा ।
^{१ २} पृथिव्याः । ^{१ २४०} गर्भः । ^{३ २} अग्निः । ^{१ २४} इडा । ^{३ २} अग्निः । ^{३ २} शिशुकः ।
^३ शि । ^१ शुकः । ^{३ २} शुकः । ^{३ १} शिशुकः । ^१ शि । ^१ शुकः । ^{१ २४} तेजः ।
^{३ १ २} शक्रस्य । ^{३ २} शकम् । ^{३ २४} तेजः । ^{३ २} सप्राः । ^१ स । ^१ प्राः । ^{१ २४} समी
^३ ची । ^३ सम् । ^{३ २४०} इची । ^{१ २४} तेज । ^{१ २४} उपः । ^{३ १} न । ^{३ १} जारः ।
^{३ २४} ऐरयन् । ^३ सम् । ^३ ऐरयन् । ^१ सम् । ^३ अस्वरन् । ^१ प्राक् ।
^{३ २} अन्यत् । ^३ अन् । ^३ यत् । ^{१ २४} अनु । ^३ वर्त्तते । ^{३ २४} रजः । ^३ अ
^{३४} पाक् । ^{१ २४} अप । ^३ अक् । ^{३ २} अन्यत् । ^३ अन् । ^३ यत् । ^{१ २} तमः ।
^{३ २४} अप । ^{३ २} इषति । ^{० १ २४} भ्यसा । ^{१ २४} अरुचत् । ^{३ २} घर्मः । ^१ अरुचत् ।

१ २ १ १ १ २ २ ३ १
 उषसाम् । दिवि । सूर्यः । वि । भाति । हस ।
 २ २ १ २ १ २ २ ३ २ २ ३ २ २
 दृहस । अर्चिः । शोचिः । तपः । हरः ॥ ३ ॥
 १ २ २ १ २ २ ३ १ १ ३ १ २ २ १
 विश्वा । धनानि । सञ्जित्य । सम् । जित्य । वृ
 १ ३ १ १ २ २ १ २ २ ३
 त्रहा । वृत्र । द्वा । भूर्यासुतिः । भूरि । आसुतिः ।
 १ १ २ २ ३ १ ३ २ १ २ २
 उरुम् । घोषम् । चक्रो । लोकम् । वृत्रम् । एभ्यः ।
 १ १ २ ३ २ १ २ ३ २ १ २
 लोकेभ्यः । ननुदानः । वृत्रम् । जघन्वान् । अप ।
 १ ३ १ १ २ ३ २ १ २ ३
 तत् । ववार । यत् । तमः । खौ । व्रतम् । स्वः । श
 १ १ २ २ १ २ २ ३ १ २ ३ १ २
 कुनः । कपौ । ज्योतिः । पत । स्वः । पत । अन्तरि
 ३ २ १ २ २ ३ १ २ ३ १ २ २ ३
 क्कम् । पृथिवीम् । पञ्च । प्रदिशः । प्र । दिशः । अ
 २ २ ३ २ १ २ २ ३ ३ १ २ २
 षीन् । देवान् । वर्णम् । द्वाउवाक् । आयुः । यन् ।
 १ २ २ ३ १ २ ३ ३ ३ १ २ ३
 वयः । वृत्रहत्याय । वृत्र । हत्याय । अधृष्णवे । अ ।
 १ २ २ ३ १ २ ३ १ १ २ ३ ३
 धृष्णवे । अपूरवे । अ । पूरवे । पृथिवीम् । च । वि ।
 ३ १ २ ३ ३ १ २ २ ३
 वर्तय । अन्तरिक्षम् । सु । धारय । दिवम् । वेप ।

१२८ ३ ० २ ३ २ ३
अवेपयः । अ । वेपयः । वृत्रहा । वृत्र । हा । सपत्न

२ ३ १ ३ १२ ३ १२८
हा । सपत्न । हा । अभिप्रपन्नन्तम् । अभि । प्रपन्नतम् ।

१ २८ १ २ १२ १ २८ ३ २
ओजसा । खोजसा । सु । ओजसा । असि । प्राणः ।

३ ३ २ ३ १ २८ १ २८ ३ १ २८
प्रा । आनः । अमि । अमि । चक्षुः । अमि । असि ।

१ २८ ३ १ २८ १ २८ ३ १ २८
ओन्नम् । अमि । अमि । ज्योतिः । अमि । इडाम् ।

३ १ २८ ३ १ २ ३ १ २
गच्छ । खर्यम् । गच्छ । अन्तरिक्षम् । गच्छ । नाके । वि ।

३ १ २ ३ ० १ २८ ३ १ २८ ० १
भाहि । स्वः । गच्छ । ज्योतिः । गच्छ । अति । ज्यो

३ ३ १ २८ १ २८ ३ २ १ २८
तिः । वि । भाद्धि । अति । वयः । बृहत् । विभ्राष्टये ।

३ १ २८ ३ ० ३ १ २८
वि । आष्टये । विधर्मणे । वि । धर्मणे । सत्यम् । ओजः ।

१ २८ १ २ ३ २ १ २८ ३ १ २ ३
रजः । स्वः । भद्रम् । सुधा । सु । धा । इपम् । ऊ

२८ ३ २ १ २८ ३ २ ३ १ २८ १ २८
र्जम् । वृद्धत् । यशः । दिवि । दधे । अमी । अयम् ।

१ २८ १ २८ ३ २ ३ ३ ३ १ २८ ३
नमः । किट् । मनः । प्राणः । प्रा । आनः । चक्षुः । ओ

२८ १ २८ ३ २ ३ २ ३ ३ ३ ३
न्नम् । घोषः । व्रतम् । पानम् । चित्तम् । धीतम् ॥४॥

* (१) । * * * * * * (२) ।

^२ ऊप् । वि । हि । इ । ह् । आयौ ॥ ५ ॥
^{१ १} अस्मिन् । ^{२ २ २} नृम्णो नृम्णम् । ^{१ २} नृम्णे । ^२ नृम्णम् । नि ।
^१ धीमहे । ^{१ १} रूपम् । वाक् । इयम् । ^{२ २ २} अन्तरिक्षे । ^१ सलिलम् ।
^१ लेलाय । ^२ प्रतिष्ठा । ^१ प्रति । ^२ स्था । ^१ असि । ^१ प्रतिष्ठा ।
^१ प्रति । ^{१ १} स्था । ^१ वर्चः । ^{१ १} असि । ^{१ १} मनः । ^१ असि । ^२ भूतम् ।
^{१ २ २} ऋष्यासः । ^१ इन्द्र । ^१ भुङ् । ^{१ २ २} इति । ^{१ २ २} मघवान् । ^१ इन्द्र ।
^१ भुङ् । ^{१ १ २} इति । ^{१ १} भुङ् । ^{२ २} इति । ^{१ २} प्रभुङ् । ^{१ २} प्र । ^{१ २ २} भुङ् । ^{१ २ २} इति ।
^{१ २ २} इन्द्रः । ^{१ २ २} तसरपूतः । ^{१ २ २} तसर । ^१ पूतः ॥ ६ ॥
^{१ २} अहम् । ^{१ २ २} अन्नम् । ^{१ २} अहम् । ^{१ २} अन्नादः । ^१ अन्न ।
^२ अदः । ^{१ २} अहम् । ^{१ २} विधारयः । ^१ वि । ^१ धारयः । ^{१ २} अहम् ।
^{१ २ २} सृष्टः । ^{१ २} अहम् । ^१ सा । ^{१ २ २} सृष्टिः । ^{१ २} अहम् । ^१ सा । ^१ स
^१ ज्ञानः । ^{१ २} अहम् । ^{१ २ २} वर्चः । ^{१ २} अहम् । ^{१ २ २} तेजः । ^{१ २ २} दिशम् ।

(१)—एकोऽंशः—१भा० ४८७ पृष्ठे सुत्रितः ।

(२)—एकोऽंशः—१भा० ४८१—४८४ पृष्ठेषु सुत्रितः ।

दुष्टे । दिग्ः । दुष्टे । दिग्ः । दुष्टे । सर्वाःदुष्टे । मनः ।

अजयित् । हृदयम् । अजयित् । इन्द्रः । अजयित् ।

अहम् । अजैपमम् । वयः । वयोवयः । वयः । वयः । ह

पम् । रूपम् । रूपम् । रूपम् । रूपम् । हि । यः । उ ।

उत् । अपप्तम् । ऊर्ध्वा । नभासि । अह्वयि । वि ।

अद्यौत्सम् । अततनम् । पिन्वस्व । प्रथे । प्रत्यष्टाम् ।

प्रति । अष्टाम् ॥ ७ ॥

कङ्के । * * * * * (१) फलं । ही । *

* * * * * (१) । दुष्ठाः । वाक् । ह । प्रजा । प्र ।

जा । तोकम् । अजीजने । यशः । अक्रान् । भू

तम् । अततनत् । प्रजाः । प्र । जाः । उ । सम् ।

अचूकुपत् । पशुभ्यः । * * * * * (१) । * * * * * (१) ॥ ८ ॥

(१)—रघोऽंशः—रमा० ४८८ पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—रघोऽंशः—रमा० ४८८ पृष्ठे मुद्रितः ।

(३)—रघोऽंशः—रमा० ५०३ पृष्ठे मुद्रितः ।

(४)—रघोऽंशोऽपि रमा० ५०३ पृष्ठे मुद्रितः ॥

^{१ २२ १२ १२५ १ २२ १२२}
 भ्राज । विश्वस्य । जगतः । ज्योतिः । विश्वस्यै ।
^{१२२ १ २२ १ २२ १२२ १२२}
 जगते । ज्योतिः । * * *^(१) । आयुः । तपः । वर्चः ।
^{१२२ २ २ २ २ २ २}
 तेजः । अग्निः । समुद्रम् । सम् । उद्रम् । आ ।
^{२ २ १२ २ १२ २ १२ २}
 क्षयत् । इक्ष् । स्वः । वैश्वानराय । वैश्व । नराय । प्र ।
^{१ २ २ १२२ १ २२ २२ १२२ १२२}
 दिशः । प्र । दिशः । ज्योतिः । बृहत् । इन्दुः । इडा ।
^{२ २ २ २ १२२ १२२ १२२}
 सत्यम् । द्यौः । भूतम् । पृथिवी । सद्यः । तेजः ।
^{१ २२ १२२ १२२ १ २२ २ २ २ २ १}
 आपः । उषा । दिशः । ज्योतिः । घर्मः । मरुद्भिः ।
^{१ २२ २ १ २२ २ २}
 भुवनेषु । चक्रदत् । भ्राज । आ । भ्राज । कृतम् ।
^{२ २ २ २ १ २ २}
 मे । फश् । फट् । भ्राट् । भद्रम् । श्रेयः । वामम् ।
^{१२२ १ २२ १ २२ १ २२ २}
 वरम् । स्वम् । अस्ति । अभ्राजीत् । ज्योतिः । अभ्रा
^{१ २२}
 जीत् । दीदिवः । भस् । * * *^(१) । * * *
 * * * * * * * *^(१) ।

(१)—रघोऽशः—२भा० ५१० पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—रघोऽशः—२भा० ५०८ पृष्ठे नवम-मूलात्वेन मुद्रितः ।

(३)—रघोऽशः—२भा० ५०८ पृष्ठे दशम-मूलात्वेन मुद्रितः ।

* * * * * * * * * * (१) ।
 * * * * * * * * * * (२) ॥ ८ ॥
 १ २८ १ २८ १ २८ १ २ १ २ ३
 उवि । इति । अमि । अरुचः । दिवम् । पथि
 १ १ २८ ३ १ १ १ २८
 वीम् । पतिः । अमि । अपाम् । ओषधीनाम् । ओ
 १८ ३ १ २८ १ १ २ १ २ ३ २
 ष । धीनाम् । विश्वेषाम् । देवानाम् । समित् ।
 ३ २ १ २८ १ १८ १ २८ १ २८
 सम् । इत् । अजस्रम् । अ । जस्रम् । ज्योतिः । आत
 ३ १ २८ १ २८ ३ २ १ २८
 तम् । आ । ततम् । आयुः । यन् । अवः । जना । घनम् ।
 १८ ३ २ ३ १ २८ १ २८
 स्वः । छपि । पु । छपि । अस्तोपत । स्वभाननः । स्व ।
 ३ १ २८ ३ १ २८ ३ २ १ २८
 भानवः । विप्राः । वि । प्राः । जर्विष्ठया । मती । यावाणः ।
 ३ १ २ ३ २ १ २८ १ २८ ३ २ ३
 बर्द्धिषि । प्रिय । इन्द्रस्य । रच्छम् । बृहत् । प्रा । उ ।
 १ २८ १ २८ १ २८ १ २८ ३ २
 एति । उवि । हिगि । हिगिगि । सद्दः । भाज । अपः ।
 ३ २८ १ २८
 भाज । अभ्राजीत् । व्यंभ्राजीत् । वि । अभ्राजीत् ।

(१)—एषोऽंशः—२भा० ५११ पृष्ठे मुद्रितः ।

(२)—एषोऽंशः—२भा० ५११ पृष्ठे अतुर्दंश-सकलं न मुद्रितः ।

(३)—एषोऽंशः—२भा० ५११ पृष्ठे मुद्रितः ।

* * *^(१) । * * *^(२) । दिदीहि । विश्वतः । पृथुः ।

* * *^(१) । अन्तः । देवेषु । रोचसे । भाः ।

* * * * *^(४) ॥ १० ॥

^{१ २२} अथ । ^{१ २२} असम्प्रोक्तानाम् । ^{२ १ २} प्रकृतिः । ^{१ १ २} प्र । कृतिः ।

^{१ २} चै । ^{१ २ २} क्वै । ^{१ २ २} च्चै । ^{१ २ २} स्वः । ^{१ २ २} ज्योतिः । ^{१ २ २} ज्योतिः । ^{१ २ २} भाः ।

^{१ २ २} शिप्रुः । ^{१ २ २} वाजी । ^{१ २ २} अश्वः । ^{१ २ २} मेधः । ^{१ २ २} स्वते । ^{१ २ २} भूः । ^{१ २ २} भुवः ।

^{१ २ २} स्वाऽरिति । ^{१ २ २} सत्यम् । ^{१ २ २} पुरुषः । ^{१ २ २} ए । ^{१ २ २} इडा । ^{१ २ २} अथ ।

^{१ २ २} इट् । ^{१ २ २} इडा । ^{१ २ २} होइ । ^{१ २ २} चः । ^{१ २ २} वा । ^{१ २ २} चै । ^{१ २ २} इडा । ^{१ २ २} होऽइ ।

^{१ २ २} होऽ । ^{१ २ २} वाचाऽजवारऽ । ^{१ २ २} इऽऽडा ॥ ११ ॥

॥ इति स्तोभग्रन्थे-द्वितीयः प्रपाठकः ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

(१)—एषोऽंशः—२भा० ५१४ पृष्ठे सुद्धितः ।

(२)—एषोऽंशः—२भा० ५१५ पृष्ठे सुद्धितः ।

(३)—एषोऽंशः—२भा० ५१६ पृष्ठे सुद्धितः ।

(४)—एषोऽंशः—२भा० ५१८ पृष्ठे सुद्धितः ।

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

सामवेदसंहिता ॥

तत्र

॥ अथ कन्दर्वाचिक-द्वितीय-परिशिष्टम् ॥ *

अथवा

॥ अथ भारण्ड-साम ॥†

॥ हरिः ॐ ॥

उदयाम् । तमसस्यारौ २ । ज्योतिःपश्यन्तउत्त
रा २म् । स्वःपश्यन्तउत्तरा २म् । देवन्देवत्रा २४ २३४
रौम् । अग्नज्योतिरुत्तमा १म् । स्वसारः । आतोतुन आतो
तू ३४ । औहोवा । ओश्वातः । ३ । वातोवातः । ३ ।

● पन्थोऽय मेकमासात्कः, तेषांदिगामपन्थात् ० पृथग्भूतः कन्दर्वाचिक-संस्कृत-
त्वात् कन्दर्वाचिक-परिशिष्टत्वेनेव अत्रद्वितीयःऽस्माभिः, किञ्च कन्दर्वाचिक-परिशिष्ट-
रूपस्यारण्यगानस्येवाद्यन्तकोभ-युक्तत्वात्तद्विषयस्यपीति द्वितीयत्वं नापीति ।

† पितृयज्ञाद्युपस्य अथवारो दृश्यतेऽतोऽमौ पितृमासेत्यपि, पितृपरदृष्टितस्यज्ञान
बीजम् ।

१८८२ १८ १ २ १ २ १ १
वातोनुम्णानिपूश्याः । यमोहाउ । ३ । पितरोहाउ ।

१८ १८८ ३ २ ३ ५ २ १ ३
३ । भारण्डोहाउ । ३ । इमाँस्तोरुशमाम् । अर्हति

५ १ २८ १९ १ १८ ३८ ४ ५
२३४जा । तावेदसे ३ । होइ । होइये ३ । ३ । होइये ।

१८ १८८ १८ १८ २ १८ २
३ । उरवातः । ३ । वातोवातः । २ । वातोनुम्णानिपुरा

२ १ २ १ २ १८ १८८
श्याः । यमोहाउ । ३ । पितरोहाउ । ३ । भारण्डोहा

३ ३ ५ २ ३ ५ १ २८ १९
उ । ३ । रथामीरुशवा । सम्मादेरुशमा । मानीषया

१ १८ ३८ ५ १८
३ । होइ । होइये ३ । ३ । होइये । ३ । उरवातः ।

१८८ १८ १८ २ १८ २ १ १
३ । वातोवातः । २ । वातोनुम्णानिपुराश्याः । यमो

१ १ २ १८ २८ ८ ३
हाउ । ३ । पितरोहाउ । ३ । भारण्डोहाउ । ३ । भ

३ ३ ५ १ ३ ५ १ २ १९ १
द्राँहीरुशनाः । प्रमातीरुशरा । स्वासँसदे ३ । होइ ।

२८ ३८ ५ १८ १८ २८
होइये ३ । ३ । होइये । ३ । उरवातः । ३ । वातोवा

१८८ २ १८ २ २ १ २ १
तः । २ । वातोनुम्णानिपुराश्याः । यमोहाउ । ३ । नि

^१ तरोहाउ । ^{११ २२ २} ३ । ^{१२ १ ५} भारण्डोहाउ । ^{१३ १ ५} ३ । अग्नाइमार३४ख्या
^{१ ३ ५ १ १ १ १ १ १} इ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} माराइषार३४मा । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} वायन्तवा३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} होइ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} होइये
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} होइये । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} उरुवातः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} वातोवातः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ ।
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} वातोनुम्णानिपूरयाः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} यमोहाउ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} पितरोहाउ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} ३ ।
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} भारण्डोहाउ ५ ३ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} भारण्डा३४श्रीहोवा । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} १ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} वातो
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} नृम्णानिपुरयद्यमःपितरोभारण्डः । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} २ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} १ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} वातोनुम्णा
^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} निपुरयद्यमःपितरोभाण्डा २ । ^{१ १ १ १ १ १ १ १ १} ई२३४५ ॥ १ ॥

अस्य व्याख्यानम्— १ भा० १०० पृष्ठं दृश्यम् । १

॥ इति भारण्डसाम समाप्तम् ॥

॥ समाप्तञ्च कन्दसामि-द्वितीय-परिशिष्टम् ॥

